

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Аторіна Вікторія Миколаївна

Прим. № 1

УДК 378.015.3:[373.2.011.3-051:005.336.2]:7](477)(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ**

011 Освітні, педагогічні науки

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. М. Аторіна

Науковий керівник: **Загородня Людмила Петрівна**, доктор педагогічних наук, доцент

Глухів – 2021

АНОТАЦІЯ

Авторіна В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, Глухів, 2021.

У дисертації здійснено теоретичне обґрунтування й практичне вирішення наукового завдання щодо розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

У дослідженні проаналізовано зміст державних законодавчо-нормативних документів, що регламентують підготовку фахівців дошкільної освіти, та стан теорії й практики розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

На основі аналізу Стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та семи освітньо-професійних програм українських закладів вищої освіти виявлено, що в них передбачено формування компетентностей, які в основному відповідають когнітивному й діяльнісному компонентам естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, проте в змісті освітньо-професійних програм немає терміна «естетична компетентність». Деякі із зазначених у них дисциплін лише певною мірою сприяють розвитку цієї компетентності в майбутніх вихователів.

Узагальнення наукових досягнень уможливило визначення сутності поняття «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», потрактованого як здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси, сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей.

Схарактеризовано структуру естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у складі мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного компонентів, однойменні критерії з відповідними показниками, які характеризують рівні (низький, середній, високий) її розвитку.

Виокремлено, схарактеризовано й реалізовано педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в закладі вищої освіти: 1) естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО; 2) доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів; 3) упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти; 4) використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; 5) збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.

Спроектовано та теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Означена модель містить такі основні блоки: цільовий (мета, завдання розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти), методологічний (підходи, принципи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти), організаційний (педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти), змістовий (компоненти естетичної компетентності, навчальні дисципліни та педагогічна практика, збагачені питаннями естетичного змісту), діяльнісний (педагогічні технології, форми організації навчальної діяльності майбутніх вихователів, види навчальних занять, засоби навчання,

методи підготовки майбутніх вихователів (за характером пізнавальної діяльності), результативно-оцінний (критерії та відповідні їм показники, рівні розвитку естетичної компетентності (низький, середній, високий), діагностичний інструментарій, очікуваний результат).

Ефективність та успішність реалізації окреслених педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти підтверджено результатами проведеного експерименту.

Унаслідок цілеспрямованого впливу відбулися вагомі зміни в рівнях розвитку означеної якості в студентів експериментальних груп: зросла кількість майбутніх бакалаврів із високим показником розвитку всіх компонентів досліджуваної компетентності, відповідно, зменшилася – з низьким.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше: виявлено, обґрунтовано педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці; розроблено й теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, яка містить комплекс взаємозв'язаних блоків; визначено поняття «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» як здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси, сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей; структуру естетичної компетентності майбутніх вихователів у складі мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного компонентів, однойменні їм критерії; удосконалено зміст, навчально-методичне забезпечення фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти.

Практичне значення роботи полягає в збагаченні змісту фахових дисциплін («Педагогіка загальна», «Інноваційні технології в освіті», «Дитяча література», «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва») та педагогічних практик; розробленні авторської вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» (навчально-методичне забезпечення: навчальна й робоча програми, зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, система оцінювання навчальних досягнень, перелік питань до підсумкового контролю (заліку)); створенні методичних рекомендацій щодо естетизації предметно-розвивального середовища закладу вищої освіти; розробленні й упровадженні методики діагностування рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати наукової розвідки можуть бути використані для подальшого вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зокрема, розвитку в них естетичної компетентності. Основні положення та теоретичні висновки дослідження дозволяють стверджувати, що впровадження визначених педагогічних умов у межах змодельованого процесу професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти сприяє розвитку в них естетичної компетентності.

Ключові слова: компетентність, естетична компетентність, естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, педагогічні умови, структурно-функціональна модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

ABSTRACT

Atorina V. M. Developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers in their professional training. – Qualification scientific work with the rights of the manuscript.

The dissertation for obtaining scientific degree of the Doctor of Philosophy in the specialty 011 Educational, pedagogical sciences. – Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, 2021.

The dissertation deals with the theoretical substantiation and practical solution of the scientific task of developing aesthetic competence of preschool education institutions teachers in their professional training.

The study analyzes the content of the state legislative and regulatory documents governing the training specialists in preschool education, and the state of theory and practice of the aesthetic competence of preschool education institutions teachers.

Based on the analysis of the Standard of Higher Education in specialty 012 “Preschool Education” for the first (Bachelor) level of higher education and seven educational and professional programmes of the Ukrainian higher education institutions, it was found that they include forming competencies that mainly correspond to cognitive and activity components of aesthetic competence of intending preschool education teachers, but in the content of the educational and professional programmes there is no term “aesthetic competence”. Some of the disciplines mentioned in them only to some extent contribute to developing this competence of intending educators.

The generalization of scientific achievements made it possible to determine the essence of the concept “aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers”, interpreted as the ability to aesthetic perception, experience, evaluation and transformation of the world according to the laws of beauty, the formation of aesthetic ideal, taste, values, possessing developed aesthetic feelings, judgments, knowledge in the field of aesthetics, preschool pedagogy and psychology and the ability to apply them in the aesthetic education of children.

The structure of the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers in the complex of the motivational, personality, cognitive, activity, reflective components, the same criteria with the relevant indicators that determine the levels (low, medium, high) of its development were characterized.

The pedagogical conditions for developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers in higher education institution were defined, characterized and implemented: 1) aestheticization of the subject-developmental educational environment of higher education institutions; 2) supplementing the content of academic disciplines with questions and tasks aimed at developing the aesthetic competence of future educators; 3) introducing selective discipline “Methods of developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers” into the educational process of higher education institutions, 4) applying multimedia, interactive, problem-based learning in developing the aesthetic competence of future educators of preschool education institutions; 5) enriching the practical component of training intending educators with tasks aimed at developing their aesthetic competence.

The structural-functional model of developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers in their professional training was designed and theoretically substantiated. This model contains the following main blocks: target (purpose, tasks of developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers), methodological (approaches, principles of developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers), organizational (pedagogical conditions of developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions), semantic (components of the aesthetic competence, academic disciplines and pedagogical practice, enriched with issues of aesthetic content), activity (pedagogical technologies, forms of organizing the educational activities of intending educators, types of training, teaching aids, methods of training intending educators (by the nature of cognitive activity), effective-evaluation (criteria and corresponding

indicators, levels of development of the aesthetic competence (low, medium, high), diagnostic tools, and the expected result).

The effectiveness and success of the implementation of the outlined pedagogical conditions for developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers was confirmed by the results of the experiment.

As a result of purposeful influence there appeared significant changes in the levels of development of the quality of students in the experimental groups: the number of future Bachelors with the high rate of development of all components of the studied competence, while respectively the number of students with the low results decreased.

The scientific novelty of the obtained results consists in the fact that for the first time: the pedagogical conditions of developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers in their professional training were revealed and substantiated; the structural-functional model of developing the aesthetic competence of intending educators of preschool education institutions containing the complex of interconnected blocks, was developed and theoretically substantiated; the concept of “aesthetic competence of intending educators of preschool education” was defined as the ability to aesthetic perception, experience, evaluation and transformation of the world according to the laws of beauty, forming aesthetic ideal, taste, values, possessing developed aesthetic feelings, judgments, knowledge in aesthetics, preschool pedagogy and psychology and skills to apply them in the aesthetic education of children; the structure of aesthetic the competence of intending educators in the composition of motivational, personal, cognitive, activity, reflective components (with the same criteria); the content, educational and methodical support of professional training of intending preschool education institutions teachers in their professional training in the conditions of the higher education institution were improved.

The practical significance of the research consists in enriching the content of the professional disciplines (“General Theory of Education”, “Innovative

Technologies in Education”, “Literature for Children”, “Fundamentals of Fine Arts with Methods of Managing”) and pedagogical practices; developing the author’s selective discipline “Methods of developing the aesthetic competence of future educators of preschool education institutions” (educational and methodical providing: curricula, lectures content, practical classes plans, tasks for students independent work, students educational achievements assessment system, list of questions for the final assessment (credit)); developing the methodical recommendations on aestheticization of the subject and development environment of the higher education institution; developing and implementing methods for diagnosing the levels of formation of aesthetic competence of intending educators of preschool education institutions.

The results of the scientific research can be used for the further improving the professional training of intending preschool education institutions teachers, in particular, developing their aesthetic competence. The main provisions and theoretical conclusions of the study suggest that introducing certain pedagogical conditions within the designed process of the professional training of intending educators of preschool education contributes to the development of the aesthetic competence.

Key words: competence, aesthetic competence, aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers, pedagogical conditions, structural and functional model of developing the aesthetic competence of intending preschool education institutions teachers.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях України

з педагогічних наук:

1. Рожнова В. М. Характеристика підходів до визначення змісту основних понять дослідження проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Глухів, 2018. Вип. 37. Ч. 1. С. 32–38.

2. Рожнова В. М. Сутність та структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Глухів, 2019. Вип. 40. С. 71–79.

3. Загородня Л. П., Рожнова В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів під час вивчення педагогіки загальної засобами педагогічних технологій. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси, 2019. Вип. 4. С. 186–191.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу:

4. Рожнова В. М. Модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Traektoria Nauki =Path of Science*, 2021. Vol. 7. № 1 . С. 5001–5006.

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Рожнова В. М. Умови формування художньо-естетичного смаку майбутніх вихователів. *Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток*: зб. студентських наук. праць за матеріалами II

всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Глухів, 21–22 квітня 2016 р.). Глухів, 2016. Вип. 3. С. 235–239.

6. Рожнова В. М. Формування естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Глухівські наукові читання – 2017. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук*: матеріали VII міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів, Глухів, 2017. С. 80–83.

7. Рожнова В. М. Теоретичні основи формування естетичної компетентності майбутніх вихователів. *Психолого-педагогічний пошук*: зб. наукових праць студентів факультету дошкільної освіти / за ред. О. І. Курка. Глухів, 2018. Вип. 4 (II). С. 93–96.

8. Rozhnova V. Forming aesthetic taste as a component of aesthetic competence of a preschool education specialist. *The 21st Century Challenges in Education and Science* : матеріали VI всеукраїнських науково-педагогічних читань молодих учених, магістрантів, студентів іноземними мовами / за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Суми, 2018. Вип. 6. С. 140–143.

9. Рожнова В. М. Проблема естетичного виховання особистості в науковій вітчизняній думці в добу Відродження. *Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук*: матеріали VIII міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів (м. Глухів, 4–6 грудня 2018 р.) / відп. за випуск О. О. Вишник. Глухів, 2018. С. 397–399.

10. Рожнова В. М. Реалізація завдань формування естетичної культури в майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі міжособистісної взаємодії в ЗВО. *Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи*: VII всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і науковців: тези доповідей (м. Дніпро, 21 березня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 185–189.

11. Rozhnova V. Implementation the tasks of aesthetic culture formation in the future specialists of preschool education in the process of interpersonal interaction in preschool educational institutions. *The 21st Century Challenges in Education and Science* : матеріали VII науково-педагогічних читань молодих

учених, магістрантів, студентів іноземними мовами / за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Глухів, 2019. Вип. 7. С. 132–137.

12. Рожнова В. М. Критерії та показники розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Освіта XXI століття: молодіжний вимір* : матеріали звітної науково-практичної конференції здобувачів освіти (ОНС «Доктор філософії») (м. Глухів, 6–7 лютого 2020 р.). Глухів, 2020. С. 40–43.

13. Рожнова В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва». *Сучасні тенденції розвитку науки (частина 2)* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25–26 квітня 2020 р.). Київ, 2020. С. 31–33.

14. Рожнова В. М. Закони краси і розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук* : матеріали II науково-практичної конференції (м. Дніпро, 22–23 травня 2020 р.). Херсон, 2020. С. 65–68.

15. Рожнова В. М. Методика розвитку естетичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти : навчальна програма дисципліни за вибором для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 27 с.

16. Рожнова В. М. Рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Глухівські читання – 2020. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук* : зб. матеріалів X міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за заг. ред. О. І. Луценко. Глухів, 2020. С. 621–624.

17. Рожнова В. М. Організація педагогічного експерименту з перевірки педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення* : матеріали міжнародної

науково-практичної конференції (м. Дніпро, 12 лютого 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 80–81.

18. Рожнова В. М. Педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Зб. матеріалів щорічної звітної науково-практичної конференції здобувачів загальної середньої, передвищої і вищої освіти аспірантів, молодих учених (здобувачі ОНС «Доктор філософії»)* (м. Глухів, 11–12 березня 2021 р.). 2021. Ч. 2 С. 38–41.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	16
ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1	
РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	29
1.1. Аналіз поняттєвого поля дослідження	29
1.2. Сутність і структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	48
1.3. Критерії, показники та рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	60
1.4. Аналіз сучасного стану розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в освітній практиці	68
Висновки до першого розділу.....	93
Список використаних джерел до першого розділу	96
РОЗДІЛ 2	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	110
2.1. Обґрунтування педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів у фаховій підготовці.....	110
2.2. Модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів у фаховій підготовці.....	129
2.3. Реалізація педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці	148
Висновки до другого розділу	173
Список використаних джерел до другого розділу.....	175

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	187
3.1. Організація та зміст проведення педагогічного експерименту	187
3.2. Аналіз результатів експериментальної роботи.....	211
Висновки до третього розділу.....	231
Список використаних джерел до третього розділу	234
ВИСНОВКИ.....	235
ДОДАТКИ.....	240

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

БКДО – Базовий компонент дошкільної освіти;

ЕК – естетична компетентність;

ЕКМВЗДО – естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

ЕГ – експериментальна група;

ЗВО – заклад вищої освіти;

ЗДО – заклад дошкільної освіти;

КГ – контрольна група;

МОН України – Міністерство освіти і науки України;

ОПП – освітньо-професійна програма;

ОС – освітній ступінь;

ПРН – програмні результати навчання;

СК – спеціальні компетентності;

СРС – самостійна робота студентів;

ФК – фахові компетентності.

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні умови державотворення в Україні, реформування економічних та суспільно-культурних галузей життя, зокрема системи освіти, початковою ланкою якої є дошкільна освіта, актуалізують проблему становлення та розвитку системи підготовки педагогічних кадрів.

Стан дошкільної освіти в сучасних умовах вимагає підготовки фахівця, здатного поєднувати вміння навчати зі здатністю всебічно, гармонійно виховувати особистість, спрямовувати власну діяльність на формування духовного світу дитини, яка вчитиметься водночас бачити, розуміти й творити красу в довкіллі. Сформованість у фахівця здатності жити й працювати за законами краси визначено одним із критеріїв ефективності сучасної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності.

Актуальність теми зумовлена соціально-педагогічною потребою в професійній підготовці нової генерації фахівців, спроможних ефективно реалізовувати ідею особистісно орієнтованого навчання відповідно до компетентнісного підходу. Спрямованість дошкільної освіти на кінцевий педагогічний результат – усебічний розвиток дитини й забезпечення її успішності на подальших етапах навчання – вимагає високого рівня професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти. Серед ключових компетентностей, якими має оволодіти майбутній фахівець дошкільної освіти, естетична має пріоритетне значення.

Низка державних нормативно-правових документів підтверджує актуальність і перспективність завдання формування ключових компетентностей у майбутніх вихователів. Насамперед це Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993), закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про дошкільну освіту» (2011), «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» (2019),

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013), Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2019), Базовий компонент дошкільної освіти (2012, 2021) тощо. У цих документах на законодавчому рівні закріплено прогресивні фундаментальні зміни, що відбуваються в освітній політиці держави; наголошено на актуалізації методологічного принципу – дитиноцентризму, що, у свою чергу, вимагає від майбутніх фахівців дошкільної освіти створення сприятливих умов для збалансованого розвитку та саморозкриття вихованців, зорієнтованості на активізацію їхнього творчого потенціалу, формування в них мистецько-творчої компетентності.

Необхідність успішної реалізації докорінних трансформацій, що відбуваються в сучасних умовах, актуалізує проблему внесення глибоких концептуальних змін у професійну підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, здатних розв'язувати професійні завдання з високою стабільною продуктивністю за умови опанування системи вмінь та компетентностей, будувати свою професійну діяльність із дотриманням естетичних законів. Оволодіння майбутніми бакалаврами естетичною компетентністю набуває особливого значення у зв'язку з вимогами стандарту дошкільної галузі (Базового компонента дошкільної освіти) до естетичних знань, умінь і навичок вихователів, які мають виховати в дітей дошкільного віку почуття краси в її різних проявах, ціннісне ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва.

Значний внесок у розвиток теорії компетентнісного підходу зробили українські (І. Бех, Г. Беленька, Н. Бібік, Л. Бірюк, В. Бондар, І. Єрмаков, І. Зязюн, В. Луговий, О. Овчарук, В. Свистун, В. Ягупов та ін.) і зарубіжні (І. Зимня, Дж. Равен, Г. Селевко, А. Хуторський та ін.) науковці. Вагомими для нашого дослідження є праці Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дичківської, Л. Загородньої, Л. Зданевич, Л. Іщенко, О. Кононко, Т. Поніманської, Т. Пономаренко, в яких висвітлено різні аспекти підготовки фахівців для системи дошкільної освіти.

У роботах сучасних українських науковців О. Дронової, В. Котляра, В. Попової, Г. Сухорукової, Л. Янцур акцентовано увагу на вивченні питань розвитку духовної культури вихователя. Важливо, що розвиток духовної культури дослідники пов'язують зі сферою естетичного. У їхніх працях знайшов відображення зв'язок особистісних якостей вихователя з ефективністю їхньої естетичної діяльності в закладі дошкільної освіти як провідної в духовному розвитку дітей дошкільного віку.

Різні аспекти естетичного виховання, формування й розвитку естетичної компетентності майбутніх фахівців досліджено Л. Глазуною, О. Заїкою, Л. Масол, О. Мисик, Л. Михайловою, Г. Падалкою, О. Рудницькою, Г. Сотською, І. Тимофєєвою, Н. Федорченко, Т. Швець, О. Щолоковою та ін.

Таким чином, результати аналізу теорії та практики розвитку естетичної компетентності майбутніх педагогів дали змогу констатувати часткову наявність наукової бази щодо можливості вирішення означеної проблеми. Водночас теорія й методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти не були предметом спеціального дослідження в українській науці. Тож проблема залишається недостатньо вивченою.

Узагальнення наукових розвідок із досліджуваної проблеми, вивчення сучасного стану підготовки майбутніх бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта у вищій школі окреслили низку **суперечностей** між:

- соціальними потребами суспільства в підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, здатних до естетичного виховання, і недостатньою сформованістю в них естетичної компетентності;

- необхідністю цілеспрямованого розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і недостатньою актуалізацією означеного аспекту в освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти;

– вимогами до якості процесу цілеспрямованого розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти і відсутністю науково обґрунтованої системи розвитку досліджуваної компетентності в умовах університетського навчання, недостатньою розробленістю навчально-методичного комплексу для оволодіння нею.

Актуальність проблеми, її теоретична й практична значущість та недостатня наукова розробленість, необхідність подолання вказаних суперечностей зумовили вибір теми дисертації **«Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, теми кафедри дошкільної педагогіки і психології «Теоретико-методичні засади формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти» (державний реєстраційний номер 0117U004679).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 4 від 25.10.2017 р.), узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 30.01.2018 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Здійснити аналіз рівня розробленості проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в освітній практиці.

2. З'ясувати сутність, виокремити та схарактеризувати структурні компоненти естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

3. Визначити критерії, показники, рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

4. Виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

5. Розробити модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці в закладі вищої освіти.

6. Експериментально перевірити ефективність впливу педагогічних умов на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці в закладі вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Для досягнення мети й розв'язання окреслених завдань використано такі **методи** дослідження:

– *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення матеріалів філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури, освітніх нормативно-правових документів, інтернет-ресурсів із метою формування уявлення про актуальність досліджуваної проблеми, її сутність та ступінь розробленості, визначення концептуальних засад та обґрунтування педагогічних умов розвитку означеної компетентності; моделювання й

проектування – для розроблення моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці;

– *емпіричні* – бесіда, анкетування, тестування, самооцінювання, експертне оцінювання, спостереження за пізнавальною діяльністю в закладі вищої освіти та під час педагогічної практики, вивчення продуктів діяльності студентів із метою діагностики рівня розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; педагогічний експеримент у сукупності констатувального, формувального, контрольного етапів – для перевірки ефективності педагогічних умов розвитку естетичної компетентності в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

– *методи математичної статистики* – для обробки результатів педагогічного експерименту, перевірки їх об'єктивності й валідності.

Наукова новизна очікуваних результатів полягає в тому, що *вперше*:

– виявлено, обґрунтовано педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти (естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО; доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів; упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти; використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності);

– розроблено й теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, яка містить комплекс взаємопов'язаних блоків (цільового,

методологічного, організаційного, змістового, діяльнісного, результативно-оцінного) і цілісно відображає їх змістове та процесуальне наповнення;

- визначено й схарактеризовано структурні компоненти (мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний), суголосні їм критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

- подано авторське тлумачення поняття «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»;

удосконалено:

- зміст, форми, методи, навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти;

- зміст робочих програм нормативних і вибіркокових дисциплін професійної підготовки здобувачів першого ступеня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта шляхом унесення питань, вивчення яких сприяє оволодінню бакалаврами системою знань у галузі естетики й естетичного виховання; програму педагогічної практики шляхом розроблення завдань, які містять естетичний складник;

подальшого розвитку набули:

- діагностичний інструментарій дослідження рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на основі експертного оцінювання, з урахуванням вагомості показників мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного критеріїв;

- методи, форми і засоби професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Практичне значення дослідження полягає в збагаченні змісту фахових дисциплін («Педагогіка загальна», «Інноваційні технології в освіті», «Дитяча література», «Основи образотворчого мистецтва з методикою

керівництва») та педагогічної практики; розробленні авторської вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» (навчально-методичне забезпечення: навчальна й робоча програми, зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, система оцінювання навчальних досягнень, перелік питань до підсумкового контролю (заліку)); створенні методичних рекомендацій щодо естетизації предметно-розвивального середовища закладу вищої освіти; розробленні й упровадженні методики діагностування рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти для розроблення освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів для дошкільної галузі, навчальних і робочих програм дисциплін, аспірантами, студентами, магістрантами, а також у системі післядипломної освіти й підвищення кваліфікації фахівців дошкільної галузі.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка №57-29/222 від 22.02.2021 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка №116 від 28.01.2021 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка №1105 від 05.06.2020 р.), Маріупольського державного університету (довідка №01-24/86 від 04.02.2021 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (акт №771/11 від 19.06.2020 р.), Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка (акт від 26.01.2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, подані в дисертації, автором здобуто самостійно й одноосібно. У статті [42], підготовленій у співавторстві, дисертанткою описано розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів під час вивчення педагогіки загальної засобами

педагогічних технологій. Ідеї, що належать співавторам публікацій, не використано в матеріалах дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження оприлюднено й обговорено на науково-практичних конференціях, семінарах, форумах, науково-педагогічних читаннях різного рівня:

– *міжнародних*: «Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій» (Хмельницький, 2017 р.); «Глухівські наукові читання – 2017. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (Глухів, 2017 р.); «Використання медіа-технологій у підготовці вчителів: європейський та вітчизняний досвід» (Глухів, 2018 р.); «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти» (Рівне, 2018 р.); «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 2018 р.); «Лідерство – фундаментальний інструмент комунікацій: європейський діалог» «Leadership is a fundamental communications instrument: European dialogue» (Глухів, 2018 р.); «Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (Глухів, 2018 р.); «Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці» (Глухів, 2019 р.); «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти» (Рівне, 2019 р.); «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Київ – Хмельницький, 2019 р.); «Розвиток критичного мислення в процесі освітньої діяльності: вітчизняний та європейський виміри» (Глухів, 2020 р.); «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 2020 р.); «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (Київ, 2020 р.); «Сучасні інноваційні технології у дошкільній освіті» (Умань, 2020 р.); «Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти» (Хмельницький, 2020 р.); «Сучасні тренди розвитку освіти: перспективи і здобутки» (Одеса, 2020 р.); «Проблеми сучасних природничо-математичних наук та методик їх викладання» (Глухів,

2020 р.); «Глухівські наукові читання – 2020. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (Глухів, 2020 р.); «Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення» (Дніпро, 2021 р.);

– *всеукраїнських*: «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Глухів, 2017 р.); «Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток» (Глухів, 2018 р.); «Шості Волошинські читання: «Методика навчання української мови і літератури в контексті концепції Нової школи: проблеми, пошуки, перспективи» (Глухів, 2018 р.); «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку природничих наук та методик їх викладання» (Глухів, 2018 р.); «Національно-патріотичне виховання засобами козацької педагогіки та краєзнавства» (Умань, 2018 р.); «Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні» (Глухів, 2019 р.); «Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи» (Дніпро, 2019 р.); «Студентський науковий вимір проблем природничо-математичної освіти в контексті інтеграції України до єдиного європейського і світового освітнього простору» (Глухів, 2019 р.); «Нова українська школа очима студентів» (Глухів, 2019 р.); «The 21st Century Challenges in Education and Science» (Глухів, 2018 р.); «Інноваційна діяльність сучасного вихователя в інформаційному просторі» (Умань, 2019 р.); «Дошкільна освіта в Україні в умовах світових змін» (Полтава, 2019 р.); «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Глухів, 2018 р.); «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною» (Кам'янець-Подільський, 2018 р.); «Актуальні проблеми практичної психології» (Глухів, 2018 р.); «Природнича освіта і наука для сталого розвитку України: проблеми і перспективи» (Глухів, 2019 р.); «Актуальні проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти: проблеми, досвід, інновації» (Глухів, 2019 р.); «Освіта XXI століття: молодіжний вимір» (Глухів, 2020 р.); «Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні» (Глухів, 2020 р.); «Студентський науковий вимір проблем природничо-математичної освіти в

контексті інтеграції України до єдиного європейського і світового освітнього простору» (Глухів, 2020 р.); «Нова українська школа очима студентів» (Глухів, 2020 р.); «Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи» (Запоріжжя, 2020 р.); «Якість професійної підготовки сучасного педагога: український та європейський виміри» (Київ, 2020 р.); «Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук» (Дніпро, 2020 р.); «Педагогічна толерантність як складова професіограми вчителя (актуалізація ідей В. О. Сухомлинського)» (Миколаїв, 2020 р.); «Нова українська школа: наступність у підготовці старших дошкільників до навчання в 1-му класі» (Миколаїв, 2020 р.); «Патріотичне виховання особистості в умовах сучасного освітнього простору: досвід, тенденції та проблеми» (Миколаїв, 2020 р.); «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах закладу дошкільної освіти і сім'ї» (Умань, 2020 р.); «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Глухів, 2021 р.); «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 2021 р.);

– *регіональних*: «Підготовка педагогічного працівника до роботи в новій українській школі» (Глухів, 2018 р.); «Молодіжна наука в контексті нової української школи» (Глухів, 2018 р.); «Нова українська школа і підготовка педагога» (Глухів, 2019 р.); «The VI Scientific Pedagogical Readings of Young Scientists, Master's and Bachelor's Degree Students «The 21st Century Challenges in Education and Science» (Глухів, 2019 р.); «Європейський рух із захисту довкілля: перспективи для України» (Глухів, 2018 р.); «Психолого-педагогічні умови оптимізації освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі» (Глухів, 2018 р.); «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 2018 р.); «Підготовка майбутніх учителів до реалізації Концепції «Нова українська школа»» (Глухів, 2018 р.); «Міжособистісна професійна взаємодія фахівців дошкільної освіти як умова якості освіти дітей дошкільного віку» (Глухів, 2018 р.); «Формування

професійної компетентності майбутніх вихователів як умова забезпечення якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти» (Глухів, 2019 р.); «Програма ЄС Еразмус+ напрям ім. Жана Монне: 30 років досконалості європейських студій» (Глухів, 2019 р.); «Формування життєвої компетентності дітей дошкільного віку в умовах сучасного закладу дошкільної освіти» (Глухів, 2019 р.); «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 2019 р.); «Дошкільна освіта у вимірі сучасності» (Одеса, 2019 р.); «Сучасні орієнтири педагогічної освіти: традиції, досвід, інновації» (Глухів, 2020 р.); «Нові вектори програми «Дитина» (Київ, 2020 р.); «Підготовка майстра виробничого навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 2020 р.).

Основні результати дослідження обговорювалися та отримали позитивні відгуки на засіданнях кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (2017–2021 рр.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 18 наукових праць, 17 із них одноосібних, у тому числі: 1 стаття в періодичному науковому виданні держави, яке входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу; 3 – у наукових виданнях, унесених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»; 1 навчальна програма; 13 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 2 із яких іноземною (англійською) мовою.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 314 сторінок, з них 186 – основного тексту, 21 додаток на 74 сторінках. Список використаних джерел становить 286 найменувань, 4 з них – іноземними мовами. Робота містить 27 таблиць і 9 рисунків.

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У розділі висвітлено проблеми і перспективи підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зокрема, зацентровано увагу на необхідності розвитку в них естетичної компетентності.

Здійснено аналіз поняттєвого поля дослідження; обґрунтовано сутність і структуру естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; розкрито сутність критеріїв, показників та рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; схарактеризовано сучасний стан розвитку естетичної компетентності в освітній практиці.

1.1. Аналіз поняттєвого поля дослідження

Сьогодні однією з важливих проблем удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти є естетичне виховання студентів: розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зокрема, їх здатності до організації й реалізації естетичного виховання дошкільників. Саме педагогові належить домінуюча й визначальна роль у розв'язанні щоденних соціально-естетичних завдань. Під час значних соціально-економічних змін в Україні до майбутніх вихователів висуваються складні вимоги.

Реалізація наукового дослідження потребує аналізу його основних категорій, встановлення між ними взаємозв'язків, спільного та відмінного, визначення власної позиції щодо використання термінології.

З огляду на те, що в основі структури «естетична компетентність» базовим є поняття «компетентність», розглянемо його сутнісні характеристики в контексті нашого дослідження.

Зазначимо, що на сьогодні, попри поширене вживання поняття «компетентність», відсутня однотайність у його тлумаченні в довідниково-енциклопедичних джерелах та законодавчій базі, що підтверджує складність, полікомпонентність досліджуваного терміна.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає «компетентність» як властивість за значенням «компетентний» – «який має достатні знання в якій-небудь галузі, з чим-небудь добре обізнаний, тямущий, ґрунтується на знанні, кваліфікований», поінформованість, обізнаність, авторитетність [19].

Зазначимо, що в «Словнику професійної освіти» С. Гончаренка компетентність тлумачиться як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, а саме: уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [103, с. 78]

У змінах до Закону «Про вищу освіту» від 25.09.2020 р. компетентність визначають як «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [43].

Уперше розгорнуте трактування «компетентності» подав Дж. Равен у праці «Компетентність у сучасному суспільстві: прояв, розвиток та реалізація» (1984) . Так, під компетентністю автор розуміє певне явище, що складається з великої кількості компонентів, більшість з яких відносно незалежні один від одного, деякі з них належать до когнітивної сфери, інші – до емоційної. Автор зауважує, що ці компоненти можуть заміняти один одного як складники ефективної поведінки. Причому складники компетентності, за Дж. Равеном, є мотивованими здібностями й охоплюють як якості психічні пізнавальні процеси (оригінальність, критичність

мислення, звичка до абстрагування), індивідуально-психологічні особливості особистості (самоконтроль, адаптивність, упевненість у собі, наполегливість, довірливість), так і складові загальної освіченості людини (знання про навколишній світ та ін.) [105, с. 180].

Міжнародна комісія Ради Європи трактує компетентності як загальні, або ключові, уміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові уявлення, опори, або опорні знання.

Компетентності, на думку експертів Ради Європи, передбачають: спроможність особистості сприймати індивідуальні та соціальні потреби й відповідати на них; комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок [83].

Таке визначення поняття «компетентності» певною мірою збігається з положеннями, що висловлюють українські педагоги, однак представники європейських педагогічних кіл насамперед виходять із особистісних і соціальних потреб, задоволенню яких мають сприяти компетентності.

Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)) компетентності це – спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття «компетентності» містить набір знань, навичок і відношень, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, що підлягають досягненню певних стандартів у галузі професії або виді діяльності. Для того щоб полегшити процес оцінювання компетентностей, Департамент пропонує виділити із цього поняття такі індикатори, як набуті знання, уміння, навички та навчальні досягнення.

Дещо інше пояснення пропонує «Енциклопедія освіти» за редакцією В. Кременя, а саме: компетентність у навчанні характеризується як коло питань, в яких людина добре розуміється, її набуття молоді людиною відбувається не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за

допомогою засобів неформальної освіти, унаслідок впливу середовища тощо [35, с. 408].

Англомовні джерела репрезентують інше тлумачення наведеного поняття, розглядаючи його «як здатність діяти та відповідати певним стандартам, демонструвати відповідний рівень знання, виявляти окремі навички» [151, с. 613].

Зокрема, в освітньому глосарії ЮНЕСКО [90] компетентність визначають як здатність мобілізувати і використовувати внутрішні ресурси, такі як знання, навички і погляди, а також зовнішні ресурси, такі як бази даних, колеги, друзі, бібліотеки, інструменти і т. д., для ефективного вирішення конкретних проблем у реальних життєвих ситуаціях. Національна рамка кваліфікацій визначає компетентність як «здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості» [86].

Сутність та особливості феномену «компетентність» досліджували такі вітчизняні (І. Бех [8; 9], Г. Беленька [11], Н. Бібік [12], Л. Бірюк [13], В. Бондар [16], І. Зязюн [47], В. Луговий [74], О. Овчарук [89], О. Пометун [98], В. Ягупов [150] та ін.) та зарубіжні (Е. Зеєр [45], І. Зимня [46], Н. Кузьміна [67; 68], Дж. Равен [105], Г. Селевко [124], А. Хуторський [140; 141]) науковці.

Дослідники Н. Ничкало, О. Овчарук, Г. Попова, І. Єрмакова та ін. визначають компетентність як виражену здатність фахівця застосовувати знання, уміння та навички і виявляти певні соціально-особистісні якості в процесі професійної діяльності [39, с. 6–9]. Н. Авдєєва розглядає компетентності як своєрідні індикатори, які характеризують готовність особистості до життя в суспільстві [1, с. 34–39]. Більш точно, на нашу думку, сутність категорії «компетентність» визначено українськими науковцями В. Ягуповим та В. Свистун. Вони розглядають це поняття як підготовленість до певної професійної діяльності й наявність професійно важливих якостей фахівця, що сприяють цій діяльності. За їхнім розумінням, компетентність

виявляється в діяльності та не може обмежуватися лише певними знаннями, уміннями і навичками [150].

Подібну позицію щодо тлумачення поняття «компетентність» займають і Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Овчарук, оскільки розуміють його як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню.

Термін «компетентність», як зауважує Л. Бірюк, з огляду на педагогічний підхід найчастіше тлумачиться як міра відповідності знань, умінь, досвіду, певного соціально-професійного статусу фахівця реальному рівню складності задач та проблем, що ним виконуються і розв'язуються. За основу науковець пропонує взяти таке визначення компетентності (освітньої): «це рівень володіння сукупністю взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що визначаються відносно певної діяльності – кола предметів і процесів – та передбачають необхідність якісно, продуктивно діяти щодо них» [13].

А. Хуторський розглядає компетентність як сукупність складних умінь, навичок і способів діяльності, що групуються в блоки відповідних особистісних характеристик людини, а саме: 1) когнітивних (пізнавальних) – уміння відчувати навколишній світ, ставити запитання, відшукувати причини явищ, відзначати своє розуміння або нерозуміння запитання тощо; 2) креативних (творчих) – натхнення, фантазія, гнучкість розуму, чуйність до суперечностей, свобода думок, почуттів, рухів; прогностичність; критичність; наявність власної думки тощо; 3) організаційно-діяльнісних (методологічних) – здатність до усвідомлення цілей навчальної діяльності й уміння їх пояснити, поставити мету й організувати її досягнення; здатність до нормотворчості, рефлексивного мислення, самоаналізу й самооцінювання тощо; 4) комунікативних, зумовлених необхідністю взаємодіяти з іншими людьми, з об'єктами навколишнього світу та його інформаційними потоками, уміння відшукувати, перетворювати й передавати інформацію, виконувати різні соціальні ролі в групі й колективі, використовувати сучасні

телекомунікаційний технології (електронна пошта, інтернет) тощо;
5) світоглядних, що визначають емоційно-ціннісні установки особистості, її здатність до самопізнання і саморуху, вміння визначати своє місце та роль у навколишньому світі, сім'ї, колективі, природі, державі, національній й загальнолюдській спрямування, патріотичній й толерантній якості особистості тощо [141].

Запропоновані дослідниками визначення компетентності різняться між собою і водночас доповнюють одне одного. На наш погляд, спільним для найрізноманітніших визначень є те, що в кожному з них базою компетентності виявляються знання, уміння, навички здобуті особистістю під час навчання. Здатність застосовувати здобуті знання на практиці стає для фахівця компетентною характеристикою, дозволяє йому бути мобільним у певній життєвій ситуації, ефективно, впевнено і результативно діяти, спираючись на відповідні знання, здібності та досвід.

Ми вважаємо за доцільне розглядати компетентність як здатність особистості до ефективної діяльності, що передбачає володіння знаннями, уміннями, навичками, сформованість суджень, почуттів, цінностей, поведінки, досвіду.

Зазначимо, що в науковий обіг з професійної педагогіки введено поряд із поняттям «компетентність» його різновид – поняття «професійна компетентність педагога», що в наукових дослідженнях трактується переважно як якість, властивість чи стан фахівця, що забезпечують його відповідність вимогам певної професії, стандартам кваліфікації, спеціальності чи спеціалізації [121].

Так, російська дослідниця феномену професіоналізму А. Маркова тлумачить професійну компетентність педагога як інтегративну рису, що охоплює знання, уміння, навички, зафіксовані у кваліфікаційних вимогах, та особистісні нахили й орієнтири щодо розвитку особистісної культури, поглиблення власного досвіду, реалізації інноваційної діяльності. Також учена зазначає, що означена риса виявляється в праці, в якій на достатньо

високому рівні здійснюється педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, реалізується особистість учителя, в якій досягають гарних результатів у навчанні і вихованні школярів [77].

Дещо інше визначення знаходимо в працях Є. Зеєра. Професійну компетентність він трактує як сукупність професійних знань і вмінь, а також способів виконання професійної діяльності [45, с. 16–21]. О. Деркач визначає професійну компетентність як комплекс знань, умінь, навичок та особистісних якостей, а також професійних позицій та акмеологічних характеристик [31, с. 32].

Г. Беленька тлумачить професійну компетентність як «інтегроване поняття, що включає світоглядні позиції особистості, глибоку обізнаність і практичні вміння в обраній галузі діяльності, розвинені професійно значущі якості, побудований на цьому фундаменті авторитет» [11].

Основними елементами професійно-педагогічної компетентності, за Н. Кузьміною, є: 1. Спеціальна компетентність – наявність глибоких знань із дисципліни, що викладається, набута кваліфікація, досвід роботи. 2. Методична компетентність – формування знань, умінь, навичок, володіння різними методами навчання. 3. Психолого-педагогічна компетентність – володіння педагогічною діагностикою, знання вікової психології, психології міжособистісного і педагогічного спілкування. 4. Диференційно-психологічна компетентність – у сфері мотивів, здібностей, спрямованості тих, хто навчається, уміння виявляти особистісні особливості, визначати і враховувати емоційний стан людей, уміння грамотно будувати взаємовідносини. 5. Аутопсихологічна компетентність – уміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей, уміння бачити причини недоліків у своїй роботі, прагнення до самовдосконалення [67].

Різні тлумачення поняття «професійна компетентність педагога» пояснюються, очевидно, тим, що його суть динамічна, багатогранна. Його значення трансформується відповідно до змін у суспільстві, освіті.

Ураховуючи те, що ключовою фігурою нашого дослідження є майбутній вихователь закладу дошкільної освіти, доречно буде звернутися до трактування такого поняття, як *«професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти»*.

Так, Г. Беленька тлумачить поняття «професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти» як здатність виконувати професійні завдання діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких провідними є любов до дітей, що поєднується з вимогливістю, емпатія та комунікативність [10, с. 115].

Досліджуючи проблему формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, Р. Аронова дійшла висновку, що це інтегративна професійно-особистісна характеристика фахівця, яка містить сукупність цінностей, мотивів, знань, умінь, досвіду, особистісних та психологічних якостей, що забезпечують його здатність ефективно виконувати професійні функції й завдання, сприяють самореалізації та саморозвитку [3].

А. Харченко вважає, що професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти – це сукупність діяльнісно-рольових і особистісних характеристик педагога, що дозволяють йому на високому рівні формувати в дошкільника основи життєвої позиції як системи ціннісних ставлення до природи, рукотворного світу (культури), до людей і самого себе. На наш погляд, це визначення є вужчим, у ньому немає такого компонента, як досвід, немає вказівки на професійні характеристики.

Намагаючись упорядкувати запропоновані різними дослідниками тлумачення професійної компетентності педагога-вихователя, Л. Кідіна розглядає її як інтегративне особистісне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють його готовність до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації. Автор зауважує:

«Професійна компетентність вихователя не має вузько професійних меж, оскільки від нього вимагається постійне осмислення розмаїття соціальних, психологічних, педагогічних та інших проблем, пов'язаних з організацією навчально-виховного процесу ЗДО» [57, с. 71]. Ми повністю поділяємо думку вченої, адже знання, уміння, навички та досвід є вагомими компонентами компетентності.

Різне тлумачення сутності професійної компетентності ми пояснюємо тим, що це особистісне утворення динамічне й багатогранне. Його значення трансформується відповідно до змін у суспільстві, освіті та розглядається в різних аспектах з позицій різних галузей наук і запитів цільової аудиторії.

Складовою професійної компетентності фахівця є естетична компетентність вихователів закладів дошкільної освіти. Саме завдяки їй уможлиблюється успішне здійснення естетичного виховання дітей дошкільного віку, зокрема, реалізується зміст освітньої лінії «Дитина у світі культури», який передбачає формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок, самостійності, культури та безпеки праці [5]. Тож питання розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів виходить на перший план як надзвичайно значуще на етапі фахової підготовки до педагогічної діяльності.

Варто зазначити, що за останні декілька років в Україні захищено дисертаційні роботи з проблеми формування та розвитку професійно-естетичної компетентності фахівців у різних галузях. Тому для цілісності та повноти розгляду цього питання проаналізуємо деякі з них.

Так, Л. Глазунова, яка досліджує проблему естетичного розвитку майбутнього вчителя-філолога (з позицій компетентнісного підходу), визначає естетичну компетентність учителя як здатність особистості до естетичного сприйняття та розуміння прекрасного, що передбачає володіння знаннями з естетики, відповідними вміннями та навичками, сформованість

естетичних суджень, почуттів, цінностей, ідеалів, поведінки тощо. У межах її розвідки формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога розглянуто як складний інтегрований процес, спрямований на усвідомлення потреб, мотивів професійної діяльності, естетичного сприйняття та розуміння прекрасного, володіння творчим досвідом, що дозволяє успішно формувати естетичну компетентність учнів у педагогічному процесі [26].

Л. Масол тлумачить естетичну компетентність учителя як інтегральний духовно-естетичний феномен, готовність і здатність особистості мобілізувати персональні ресурси – організовані в систему художні знання, уміння, ставлення, здібності, якості, необхідні для ефективного вирішення художніх завдань у типових і нестандартних ситуаціях, у побудові власної траєкторії життєтворчості [125]. Як бачимо, ця дефініція стосується всіх видів мистецтва.

Із позицій системного підходу й з урахуванням специфіки мистецького фаху С. Чернишова інтерпретує естетичну компетентність майбутнього художника-педагога як систему професійних якостей особистості, що охоплює художньо-когнітивну, художньо-творчу й художньо-світоглядну сфери його діяльності [142, с. 312].

В аспекті системного підходу естетичну компетентність учителя образотворчого мистецтва визначає і О. Шокот. Вона тлумачить її як систему взаємопов'язаних якостей особистості, якими вона виявляє свою готовність до професійної діяльності, синтезуючи знання канонів просторової і колірної композиції, прикладні вміння організовувати зовнішній простір відповідно до правил художньої композиції на основі стійких ціннісних новоутворень особистості у формі художнього смаку, креативних| здібностей та емоційно-ціннісних настанов [147].

Таким чином, ми погоджуємося з вищенаведеними трактуваннями сутності «естетичної компетентності». У них увагу акцентовано на знаннях, уміннях, навичках, досвіді.

У дослідженні Г. Сотської правомірно обґрунтовано поняття естетично-професійної компетентності як інтегративної властивості особистості, що характеризується: високим ступенем полікультурної за своїм змістом гуманітарно-художньої ерудиції; здатністю реалізувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці для успішної художньо-професійної діяльності, усвідомлюючи відповідальність за її результати. На переконання вченої, естетична компетентність є найбільш інтегративною характеристикою естетичного розвитку майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, в основі якої лежить сформованість розуміння і сприйняття явищ дійсності та культури крізь призму понять прекрасного і потворного, трагічного і комічного тощо, а також наявність системи теоретичних знань, практичних умінь у галузі естетики, що визначають здатність фахівця вирішувати професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях художньо-педагогічної діяльності з орієнтацією на естетичні явища [129].

Т. Совік тлумачить сутність поняття «музично-естетична компетентність учителя початкових класів» як набутий досвід, що інтегрує елементарні музичні знання, практичні вміння і навички, розвиток музичних здібностей у процесі практичної діяльності та спрямованість на здійснення музично-естетичного виховання в початковій школі, а також як багатогранний процес, що охоплює теоретичну та практичну підготовку, спрямовану на забезпечення студентів стійкими знаннями, уміннями і навичками з музичних дисциплін, розвиток музичних здібностей та систематичну мотивацію до здійснення музично-естетичної діяльності в початковій школі.

На переконання І. Ревенко, художньо-естетична компетентність учителя – це певний обсяг культурно-історичних та художньо-естетичних знань; уміння і навички художньо-естетичного сприймання, аналізу й інтерпретації творів мистецтва відповідно до авторського задуму, розуміння єдності форми й змісту; прагнення й здатність реалізувати на практиці

художньо-естетичний потенціал для одержання власного неповторного результату творчої діяльності [106, с. 139–146]. На наш погляд, у запропонованому автором визначенні відсутні такі компоненти художньо-естетичної компетентності, як досвід формування суджень, почуттів, цінностей, поведінки.

Аналогічну позицію щодо сутності художньо-естетичної компетентності вчителя образотворчого мистецтва відстоює Л. Гарбузенко. Дослідниця також вважає, що це здатність художника-педагога керуватися відомими естетичними знаннями і поглядами, уміннями в самостійній художньо-творчій і виховній діяльності відповідно до загальнолюдських естетичних цінностей [25, с. 275].

На думку Л. Михайлової, художньо-естетична компетентність – це розвиненість художніх інтересів, смаків, потреб, ідеалів та естетичних ціннісних орієнтацій у галузі мистецтва, художньо-образного мислення, володіння мовами різних видів мистецтва, здатність бути слухачем, глядачем, читачем і творцем, уміння сприймати, інтерпретувати й оцінювати художні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи свої думки та оцінки, готовність використовувати отриманий досвід у самостійній творчій діяльності [82, с. 158–162].

Схоже визначення художньо-естетичної компетентності дає Л. Кликова. Вона визначає її як систему внутрішніх засобів регуляції художньо-естетичних дій, до складу якої належать художньо-естетичні знання, соціальні настанови, уміння й досвід, естетична орієнтованість, заснована на знаннях та чуттєвому досвіді, вільне володіння художньо-естетичними засобами й досягнення адекватного сприйняття художньо-естетичної ситуації [59].

Дослідники педагогіки художньої культури Л. Масол та О. Гайдамака художньо-естетичну компетентність особистості розуміють як інтегральний духовно-естетичний феномен, готовність і здатність особистості мобілізувати персональні ресурси – організовані в систему художні знання, уміння,

ставлення, здібності, якості, необхідні для ефективного вирішення художніх завдань у типових і нестандартних ситуаціях, у побудові власної траєкторії життєтворчості [79].

Поняття художньо-естетичної компетентності Л. Михайлова подає дещо ширше порівняно з Л. Гарбузенко, Л. Кликовою, О. Черновою: як розвиненість в особистості художніх інтересів, смаків, потреб, ідеалів та естетичних ціннісних орієнтацій у галузі мистецтва, художньо-образного мислення, опанування мов різних видів мистецтва, здатність бути слухачем, глядачем і творцем, вміння сприймати, інтерпретувати й оцінювати художні твори, висловлювати особисте ставлення до них, аргументуючи свої думки та оцінки, готовність використовувати отриманий досвід у самостійній творчій діяльності [82].

Визначаючи художньо-естетичну компетентність як комплексну характеристику особистості майбутнього художника-педагога, С. Чернишова вважає, що вона має охоплювати такі компоненти: художньо-естетичні знання, вміння (теоретичні знання та практичні вміння з рисунку, композиції, кольорознавства, технології художньої обробки матеріалів); досвід успішної практичної діяльності зі створення творів образотворчого мистецтва; сформовану мотивацію до творчої художньо-естетичної діяльності й творчого зростання; здатність до досягнення загальної когнітивної складності картини світу, до сприйняття, розуміння й інтерпретації творів мистецтва; сформований естетичний смак і прагнення до естетичного перетворення навколишнього простору; готовність навчати художньо-естетичної творчості майбутніх учнів [143].

Із представлених визначень можна констатувати, що естетична компетентність – це поняття надзвичайно широке, оскільки охоплює мотиваційну, перцептивну, когнітивну, творчо-діяльнісну й рефлексивну сфери структури особистості. Окрім того, на наш погляд, естетична компетентність вихователів включає художньо-естетичну, музично-естетичну, хореографічно-естетичну, театральну-естетичну компетентності.

А. Карам визначає естетичну компетентність майбутніх учителів образотворчого мистецтва як особистісне утворення, що відображає розвиненість естетичних смаків, емоційно-чуттєвого, культурологічного досвіду та позитивного емоційного ставлення до естетичних явищ об'єктивного навколишнього світу. Також трактує її як невід'ємну частину духовної й матеріальної культури особистості в контексті набутого нею досвіду через оволодіння засобами мистецтва, що сприяє формуванню естетичних знань, прагнень, естетичних цінностей та готовності до творчої естетичної діяльності. У своїх працях дослідник розглядає як інтегроване особистісне утворення майбутнього фахівця, що проявляється в його інтересах, потребах, ідеалах, почуттях, здатності сприймати, інтерпретувати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне в повсякденному житті, мистецтві, природі, в умінні використовувати отриманий досвід у власній творчій професійній діяльності, оволодінні теорією і практикою формування готовності до образотворчої діяльності та естетичного сприймання творів образотворчого мистецтва [54].

Яскравим свідченням вагомості проблеми естетичної компетентності фахівців різних спеціальностей стали наукові доробки зарубіжних учених.

Так, російський педагог Р. Джандосов характеризує естетичну компетентність соціальних педагогів у ЗВО як інтеграційну властивість особи, яка характеризується здатністю людини реалізувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особові якості) на практиці для успішної діяльності в професійній і соціальній сферах, усвідомленням відповідальності за її результати [32].

Т. Іванова тлумачить естетичну компетентність майбутніх керівників фізичного виховання ЗДО як складне індивідуально-психологічне утворення, в основі якого лежить бачення, розуміння і прийняття прекрасного в навколишній дійсності, а також наявність системи теоретичних знань, практичних умінь у сфері естетики, що визначають здатність фахівця

вирішувати професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної педагогічної діяльності, з орієнтацією на естетичні смисли [49].

М. Овсянніков, В. Разумний вважають, що естетична компетентність – це «здатність людини розуміти та оцінювати естетичні особливості предметів і явищ природи, суспільного життя» [65].

М. Чошанов зазначає, що естетична компетентність – це не просто володіння естетичними знаннями, а постійне прагнення до їх оновлення й використання в конкретних умовах, володіння оперативними й мобільними знаннями [144].

На наш погляд, вищезазначені дефініції не відображають вповні сутності досліджуваного феномену. Аналіз трактувань науковцями поняття «естетична компетентність» з позицій системного, інтегрованого і компетентнісного підходів засвідчує, що цей термін за своєю суттю є полікомпонентним, а в сучасній педагогічній науці немає його однозначного тлумачення. Спільним у всіх визначеннях є знаннєвий та діяльнісний компоненти. Виокремлення науковцями творчого, ціннісного, особистісного, рефлексивного компонентів у структурі естетичної компетентності фахівця робить її визначення відмінними. Ці відмінності детерміновані аспектом розгляду вченим означеного поняття і авторською концепцією дослідження. Цей особистісний феномен як складник загальної професійної компетентності формується і розвивається у фахівців різних профілів – художників, учителів, вихователів.

У контексті розв'язання досліджуваної проблеми поняття «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (ЕКМВЗДО)» розуміється нами як здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси, сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей.

Естетична компетентність (ЕК) виявляється в естетичній та професійній діяльності педагога. Естетична діяльність – це здатність

сприймати й оцінювати естетичне в навколишній дійсності, природі, мистецтві, музиці, людських стосунках, а також жити і творити за законами краси.

Теоретичною основою розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів є естетика. Для визначення її звернемося до енциклопедично-довідникових джерел та спробуємо чітко окреслити межі ключових понять нашої роботи та їх взаємозумовленість у контексті цього підрозділу.

У словнику української мови термін «естетика» має значення: 1. Наука про мистецтво, про форми прекрасного в художній творчості, у природі та суспільстві. Система поглядів на мистецтво, якої дотримується хто-небудь. 2. Краса, художність чого-небудь [128].

У словнику іншомовних слів естетика визначається як наука про прекрасне та його роль у житті суспільства, про загальні закони художнього пізнання дійсності й розвитку мистецтва [127].

У визначені, наведеному в тлумачному словнику української мови за редакцією А. Івченка, естетику представлено як: 1. Науку про мистецтво як особливий вид суспільної ідеології. 2. Систему поглядів на мистецтво чи якийсь його рід, що дотримується хто-небудь. 3. Красу, художність чогось [50].

В «Українській літературній енциклопедії» визначено, що естетика – філософська наука, що вивчає ціннісне ставлення людини до навколишнього світу, способи перетворення дійсності за законами краси, природу мистецтва і особливості художньої творчості [135].

У «Практичному словнику синонімів української мови» естетика визначена як наука про мистецтво; краса, артистичність, артизм; мистецький <артистичний> смак; естетичність [101].

Відзначимо, що в довідникових джерелах є певні розбіжності у визначенні цього поняття, але ми акцентуємо увагу на тому, що об'єднує ці визначення предмет естетики – краса.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» визначено, що краса – це властивість, якість гарного, прекрасного. У тлумачному словнику української мови за редакцією А. Івченка краса тлумачиться як: 1. Властивість того, що гарне у фізичному і моральному відношенні. 2. Те, що є гордістю, прикрасою чого-небудь. 3. Гарна, приваблива зовнішність [50].

Краса як основний компонент змісту естетики є непростим поняттям. Вона визначається змістом речей і явищ у практичному житті людей, а виявляється за допомогою звуків, кольорів, форм [4]. Філософи, митці різних епох прагнули виявити й описати закони і правила краси. Серед них найчастіше фігурували гармонія, пропорція, міра, симетрія, співмірність, цілісність, досконалість, відповідність, порядок, злагодженість частини і цілого, ритм, єдність, співзвуччя (симфонія), «золотий зріз» тощо. У ХІХ–ХХ ст. намагалися навіть порівняти «закони краси» з математикою й іншими точними науками. Сьогодні вже стає зрозумілою принципова безперспективність пошуків єдиних законів краси [95].

Тож базовими поняттями нашого дослідження є «естетика» та «краса». Їх схарактеризовано в багатьох психолого-педагогічних, філософських та соціологічних дослідженнях. Термін «естетика» введено до наукового обігу в середині ХVІІІ ст. Уперше його застосував німецький філософ А. Баумгартен для позначення нового розділу у філософії. Він увів у філософію розділ «Теорія чуттєвого сприйняття» і запропонував назвати його терміном «естетика», який міцно укоренився у філософській термінології. Уже з ХVІІІ ст. естетику почали розуміти як науку, що вивчає лише філософію прекрасного, або філософію мистецтва. У естетиків з'явився самостійний предмет вивчення.

Предметом естетики є виразні форми дійсності, зокрема, мистецтво, що мають безпосередню цінність для почуттів [36]. Мета естетики згідно з О. Баумгартеном – досконалість чуттєвого пізнання, що є красою. Краса чуттєвого пізнання – це «взаємна узгодженість думок, співвіднесена з чимось

одним, яка постає феноменом» [48]. Доцільно розрізняти красу речей, думок і красу пізнання. Естетика – перша і головна складова краси пізнання. Об'єктом пізнання естетики є краса предметів, чуттєва даність явищ і думок.

Краса є основним поняттям для позначення естетичної цінності. Підхід до краси як до цінності започаткував М. Чернишевський, указуючи у своїх теоретичних працях на суб'єктивно-об'єктивну природу естетичної цінності, її обумовленість суспільно-історичною практикою і велику роль у ній суб'єкта [18]. Естетична цінність має універсальний характер, оскільки красою людина може наділяти все, що освоюється нею, що перебуває у сфері суспільної практики. Краса в усіх своїх вимірах – це людська міра досконалості, суспільно необхідна досконалість. Оцінювання – це процес активного, цілеспрямованого й усвідомленого виявлення і визначення суб'єктом істотних для нього якостей об'єкта. У результаті цієї оцінної діяльності відбувається формування ціннісних орієнтацій та особистісного ставлення.

Важливу роль у розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів відіграють цінності. У «Короткому словнику з естетики» поняття «естетичне виховання цінностей» розкривається як цілеспрямована система дієвого формування людини, здатної сприймати, оцінювати, усвідомлювати естетичне у житті, природі, мистецтві, жити і перетворювати світ, творити за законами краси [65].

Цікавими в контексті нашого дослідження є погляди О. Вишневського про цінності в системі естетичного виховання: це віра, краса, чесність, любов, нетерпимість до зла, великодушність, милосердя, правда, мудрість, досконалість, доброта, надія, свобода, щирість. О. Вишневський переконує, що «лише визнання існування вічних абсолютних ідеалів та прищеплення дітям віри в них можна вважати надійною основою побудови системи сучасного українського виховання» [131].

Особливістю формування естетичних цінностей є те, що вони впливають не лише на розум, а й на почуття студентів. Ми переконані, що, розвиваючи розуміння краси природи, творів мистецтва, формуємо в

майбутніх вихователів естетичне ставлення до дійсності, під яким розуміємо не тільки естетичні переживання навколишнього світу, а й естетичну діяльність, що передбачає внесення елементу краси в усі сфери життєдіяльності: працю, суспільні відносини, побут, свої вчинки, поведінку.

Зазначимо, що в поняттєвому і змістовому аспектах естетична компетентність належить до малорозроблених педагогічною наукою. В Україні на сьогодні не захищено жодної дисертації з проблеми розвитку естетичної компетентності в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО).

Отже, ця категорія потребує глибокого наукового обґрунтування та осмислення. Зважаючи на відсутність вищезазначеного терміна в довідкових виданнях, конкретизуємо його сутність, зміст та особливості на основі поглядів сучасних дослідників професійної педагогічної освіти.

Рівень естетичної компетентності перебуває в тісному зв'язку із загальним культурним рівнем людини. Її розвиток відбувається в процесі творчої діяльності майбутнього вихователя, в його естетичному ставленні до навколишнього світу, народного мистецтва, природи тощо.

Розвиток – це специфічний процес зміни, результатом якого є виникнення якісно нового, поступальний процес сходження від нижчого до вищого, від простого до складного.

Відомий український психолог Г. Костюк писав: «Розвиток – безперервний процес, що виявляється в кількісних змінах людської істоти, тобто збільшення одних і зменшення інших ознак (фізичних, фізіологічних, психічних тощо). Однак він не зводиться до кількісних змін, до зростання того, що вже є, а включає «перерви безперервності», тобто якісні зміни. Кількісні зміни зумовлюють виникнення нових якостей, тобто ознак, властивостей, які утворюються в ході самого розвитку і зникнення старих» [64, с. 61–63].

Ми розглядаємо розвиток ЕК як сукупність послідовних, взаємопов'язаних впливів на особистість як засобами мистецтва, так і самого

життя, спрямованих на всебічний естетичний розвиток, який сприяє формуванню естетичних почуттів, смаків, суджень, почуттів, цінностей, ідеалів, поведінки та дозволяє перетворювати навколишню дійсність за законами краси й успішно здійснювати естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Отже, проаналізовано сутність понять, які утворюють категоріальний апарат наукового пошуку. Це сприяло глибокому концептуальному осмисленню поняття «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», авторському його трактуванню. Оскільки розвинена ЕК вихователів уможлиблює успішне естетичне виховання дошкільників, нам видається доцільним розглянути сутність і структуру означеної компетентності.

1.2. Сутність і структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

В умовах становлення та розвитку Української держави, реформування економічних та соціально-культурних галузей життя особливої актуальності набуває проблема розвитку ЕКМВЗДО.

Аналіз широкого кола джерел і наукових праць із цієї проблеми свідчить, що малодослідженою залишається низка важливих питань, які стосуються особливостей ЕКМВЗДО: цілеспрямований вплив на мотиваційну, когнітивну та емоційну сфери майбутніх педагогів дошкільної освіти, які усвідомлюватимуть значення та роль естетичного складника своїх професійних обов'язків; розвиток естетичної свідомості (естетичні знання, ідеали, категорії та ін.).

Доречно наголосити, що нині одним із пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх вихователів стає формування особистості з високим рівнем естетичної свідомості. Для досягнення професіоналізму майбутнім фахівцям, окрім професійних знань, потрібні також знання про

сутність і форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси, про роль мистецтва в розвитку суспільства загалом й дитини дошкільного віку зокрема.

Уважаємо, що майбутні вихователі закладів дошкільної освіти мають бути здатними забезпечити накопичення ціннісного досвіду на всіх можливих рівнях вияву естетичного ставлення до навколишнього світу, до контролю і самоконтролю. Вони також повинні вміти прогнозувати можливі результати своєї діяльності, педагогічно осмислювати нові естетичні умови виховання, володіти тактом, чітко уявляти, якими повинні бути їхні вихованці, мати такі професійні якості, які б утворювали важливий особистісний компонент їхньої естетичної компетентності.

ЕК як важливий показник професіоналізму майбутніх вихователів не формується стихійно. Процес її формування та розвитку досить складний і динамічний. Не завжди й не кожен складник педагогічної підготовки позитивно впливає на розвиток ЕК у студентів.

Аналізуючи дослідження проблеми підготовки майбутніх педагогів, можемо стверджувати, що в професійній педагогіці є окремий напрям досліджень, де учені акцентують увагу на важливості ЕКМВЗДО, демонструючи різноманітні підходи до розв'язання зазначеної проблеми. Розглянемо цей аспект більш детально. Передовсім зазначимо, що у п. 1.1 розкрито зміст і особливості кожного ключового поняття дослідження, що вможливило виважено підійти до *компонентно-структурного аналізу ЕКМВЗДО*.

Аналіз наукової літератури свідчить про різноплановість структурування ЕК фахівців різних галузей, тому розглянемо найбільш значущі з нашого погляду аспекти. Оскільки професія вихователя належить до педагогічних, розглянемо структуру компетентності педагога.

Складові компетентності, на думку О. Шестопал, у більшості випадків учені розглядають через аналіз професійно значущих властивостей, якостей

фахівця, котрі забезпечують ефективне виконання завдань, що стоять перед ним [146].

Так, у наукових працях В. Сластьоніна та Є. Шиянова структуру професійної компетентності педагога розкрито через педагогічні вміння, а саме поняття «компетентність» визначає єдність теоретичної й практичної готовності вчителя до здійснення педагогічної діяльності [126].

На думку Х. Процко, до складу компетентності майбутніх учителів технологій входять такі компоненти: знання, вміння, навички, стосунки, цінності та інші чинники, що становлять особистісні та суспільні аспекти життя й діяльності людини, від яких залежить особистий та суспільний прогрес [104].

Знаннєвий, поведінковий, ціннісний, мотиваційний аспекти компетентності вчителя виділяє у своєму дослідженні й І. Зимня, а саме: готовність до актуалізації компетентності (мотиваційний аспект); володіння знаннями змісту компетентності (когнітивний аспект); досвід прояву компетентності в різних стандартних та нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект); ставлення до змісту компетентності та об'єкта її застосування (ціннісно-змістовний аспект); емоційно-вольова регуляція процесу та результату застосування компетентності [46]. Відзначимо, що дослідниця вживає поняття «асpekt» у значенні слова «компонент».

Дещо відмінним є погляд М. Розова на структуру загальнокультурної компетентності будь-якого фахівця. Учений виокремлює в ній такі компоненти: смисловий – доцільне осмислення ситуації в контексті відповідних культурних зразків; проблемно-практичний – адекватне розпізнавання ситуацій, фактів, явищ, доцільна постановка та реалізація цілей, завдань за певних культурних обставин; комунікативний – ефективне спілкування в ситуаціях культурного контексту з урахуванням відповідних зразків поведінки, притаманних представникам різних культурних груп і прошарків [119].

Л. Глазунова, досліджуючи формування естетичної компетентності майбутніх учителів-філологів засобами народознавства, виділяє такі компоненти: емоційно-чуттєвий, інтегрально-світоглядний, інформаційно-аналітичний, когнітивно-діяльнісний, дослідницько-творчий [26].

На думку В. Бутенко, С. Кондратюк, до складу художньо-естетичної компетентності майбутніх вихователів входять такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний, комунікативний, естетичний [61].

У контексті нашого дослідження актуальною є робота О. Семенової, яка, вивчаючи художньо-естетичну компетентність майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, виокремила такі компоненти: мотиваційний, перцептивний, когнітивний, творчо-діяльнісний, рефлексивний [125].

Слід зазначити, що деякі вчені наголошують на особливостях компонентів компетентності. Так, П. Пахотіна вважає, що структурні складники компетентності детерміновані змістом діяльності фахівця [93]. Ми погоджуємося з позицією дослідниці та вважаємо, що компоненти естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти мають достатньо повно відобразити основні аспекти естетичного виховання дошкільників і специфіку професійної діяльності в цілому.

У контексті досліджуваної проблеми інтерес становить виокремлення Н. Кузьміною складників професійно-педагогічної компетентності. У її структурі вчена виділяє спеціальну та професійну компетентності у сфері дисципліни, що викладається; методичну компетентність у сфері способів формування знань, умінь у тих, хто вчиться; соціально-психологічну компетентність у сфері процесів спілкування; диференціально-психологічну компетентність у сфері мотивів, здібностей, спрямування тих, хто вчиться; аутопсихологічну компетентність у сфері оцінювання достоїнств і недоліків власної діяльності та особистості [68].

Отже, аналізуючи подані вище бачення компонентного складу компетентності педагога, можемо стверджувати, що спільним у переважної

більшості її структур (за винятком складників поданих М. Розовим) є мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти. Це засвідчує погляд науковців на структуру компетентності крізь призму діяльності фахівця, виконання якої вимагає сформованості усвідомленої мотивації, цінностей, ґрунтовних знань та вмінь їх застосування для вирішення певних професійних завдань. Виокремлення дослідниками комунікативного, творчого, ціннісного, особистісного, рефлексивного, смислового та інших специфічних компонентів у структурі компетентності фахівця надає їй різних смислово-змістових відтінків і відтворює специфіку професійної діяльності. На наш погляд, відмінності визначаються авторською концепцією дослідження, специфікою професійної діяльності фахівця. Саме тому естетичну компетентність майбутніх вихователів слід вважати особливою характеристикою і вагомим складником їхньої професійної компетентності.

У результаті осмислення різних тлумачень поняття «компетентність» і синонімічних до нього та аналізу компонентів компетентності фахівця-педагога виділяємо в структурі естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти такі компоненти: мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний (додаток А).

Коротко охарактеризуємо запропоновану структуру ЕКМВЗДО.

Мотиваційний компонент охоплює потреби в необхідності розвитку власної естетичної компетентності, інтереси, переконання, цінності естетичних знань, умінь, навичок педагога, прагнення перетворювати навколишній світ за законами краси, життєві принципи майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, пов'язані з цілями і завданнями естетичної діяльності, необхідної в професійному становленні. Стосовно мотивації майбутніх вихователів, то це поняття напряду пов'язане з їхньою професійною спрямованістю.

Професійну спрямованість науковці (В. Богословський, Л. Новікова, С. Рубінштейн та ін.) розглядають як стійкий мотив, який визначає діяльність людини щодо реалізації певних цілей і завдань. У змісті професійної

спрямованості закладено: інтерес до майбутньої професійної діяльності та цілеспрямованість в оволодінні нею; схильність займатися саме цією професійною діяльністю; реалізацію потреби в самовираженні через оволодіння професією; стрижневе поняття, навколо якого формуються основи професіоналізму [15; 88; 120].

Мотиваційна сфера є визначальною в процесі навчання, кінцевим продуктом її є набуття професіоналізму. Здібності виявляються і розвиваються в результаті діяльності, а діяльність – це результат спонукання мотивів. Тож стає очевидним, що без мотивації розвиток естетичної компетентності неможливий. Варто відзначити, що цей компонент у структурі ЕКМВЗДО виконує такі функції: виховну, мотиваційну, стимулювальну, пізнавальну. Вихована функція полягає у вихованні в студентів естетичного смаку, естетичних ідеалів, необхідних для естетичного виховання дошкільників. Мотиваційна передбачає усвідомлення необхідності розвитку власної естетичної компетентності як складника професійної компетентності вихователя. Стимулювальна полягає в розвитку пізнавальних процесів як психологічної основи для естетичного сприймання й оцінювання навколишньої дійсності і перетворення її за законами краси. Суть пізнавальної функції у формуванні знань, умінь, навичок у галузях естетики, психології, педагогіки й методики.

Мотиваційний компонент ЕК репрезентується через бажання пізнавати навколишній світ, послуговуючись різними критеріями оцінювання предметів, об'єктів і явищ довкілля.

Мотиваційний компонент ЕКМВЗДО відображає наявність сформованих естетичних цінностей. Естетичні категорії прекрасного, піднесеного, комічного, трагічного, потворного тощо є своєрідними «окулярами», через які людина бачить світ, емоційно сприймає й оцінює його. Специфіка естетичних цінностей полягає в їх емоційній насиченості, у задоволеності естетичним переживанням. На особливу увагу в контексті формування ціннісного ставлення фахівця до навколишнього світу, себе та

своєї діяльності заслуговують професійні цінності, серед яких Є. Климов та А. Деркач виділяють три основні групи: цінності як ідеї (наукові концепції, набутий досвід); цінності як ідеали щодо атрибутів належного професійного розвитку; цінності як узагальнені уявлення суб'єкта професійної діяльності про її мету та засоби її досягнення [58].

Поняття «цінність» тлумачиться як соціально-філософська категорія, яка визначає позитивне чи негативне значення явищ природи, продуктів суспільного виробництва, форм суспільної організації, історичних подій, моральних вчинків, духовних потреб (носіїв цінностей) для людства, окремого суспільства, народу, класу, соціальної групи на конкретному етапі історичного розвитку [21].

І. Бех зазначає, що цінності – це синтез знань, почуттів, потягів і дій, що посідають важливе місце в загальній структурі особистості та сприяють визначенню життєвих позицій [9].

Особливістю психолого-педагогічного підходу до вивчення ціннісної проблематики, як зауважує О. Власенко, є те, що цінності розглядають крізь призму особистісного ставлення суб'єкта до навколишньої дійсності та особливостей орієнтації в ній [21].

Розглядаючи взаємозв'язок професійних цінностей і смислів, Т. Антоненко стверджує, що ціннісне засвоєння дійсності людиною відбувається завдяки наданню їй людського смислу, оскільки «світ людини є світом осмислених цінностей» [2]. Дослідниця цілком справедливо стверджує, що ієрархія людських цінностей будується на підставі особистісного образу світу, в тому числі світу своєї професії.

Таким чином, професійні цінності для майбутніх вихователів ЗДО мають свою специфіку: вони тісно пов'язані з естетичними цінностями. Крім того, професійні цінності означеного фахівця передбачають ще й пізнавальний та естетичний компоненти, які також співвідносяться з естетичними цінностями.

На думку Б. Теплова [133], під час естетичного сприйняття думки і почуття людини перебувають у єдності, адже незрозумілий об'єкт не може дати повноцінної естетичної насолоди (наприклад, страх людини, який вона відчуває в процесі спостереження за морською стихією під час шторму, розгубленість людини в горах, несприймання краси нічного неба тощо не дають їй повною мірою насолоджуватись естетичною привабливістю цих об'єктів та явищ природи). Естетичне сприйняття повсякчас повинно мати емоційно-особистісний характер, оскільки, втрачаючи безпосередність почуттів, людина втрачає власне емоційне ставлення до об'єктів та явищ.

Наступним у нашому дослідженні виділяємо *особистісний компонент* ЕК. Він містить професійні та особистісні якості. Професор Т. Поніманська виділяє такі основні особистісні якості, необхідні в професійній діяльності сучасного фахівця дошкільної освіти: здатність до рефлексії й контролю результатів педагогічної діяльності, співробітництва з дитиною на засадах гуманізації, розвитку її особистості; здатність до емоційної й моральної підтримки дитини; прагнення до емоційної близькості в спілкуванні з нею, спрямування на психологічний комфорт і своєчасний розвиток особистості; бажання поповнювати знання, займатися самонавчанням і самовихованням для вдосконалення своєї педагогічної майстерності; здатність виявляти і враховувати у вихованні інтереси дітей та їхнє право на повагу [99].

На основі поглядів Т. Поніманської до найбільш значущих особистісних якостей майбутніх вихователів, які впливають на розвиток їхньої естетичної компетентності, віднесено такі: гуманність, дисциплінованість, доброзичливість, креативність, комунікативність, наполегливість, тактовність, толерантність, урівноваженість, естетична чутливість, цілеспрямованість, сприйнятливність, натхненність, естетичний смак. Їх наявність дозволяє успішно здійснювати естетичне виховання дітей дошкільного віку: формування естетичного ставлення до дійсності, естетичних уявлень, суджень, оцінок; освоєння дітьми естетичної діяльності, розвиток у них загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей.

З-поміж загальних професійних характеристик найбільш важливими для успішного виховання дітей дошкільного віку, зокрема й естетичного, на наше переконання, є: любов до дітей і професії, відповідальність, вимогливість до себе і колег, оперативність, відкритість до інновацій, повага до колег, об'єктивність, здатність визнавати свої помилки, самокритичність.

Особистісний компонент передбачає прояв естетичних почуттів під час сприймання об'єктів навколишньої дійсності та розвиток психічних пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, уяви, мислення) як умови успішної естетичної діяльності.

Отже, виходячи із сутності складників спрямованості й набору якостей, необхідних педагогові для виконання професійних функцій, наповнюємо особистісний компонент естетичної компетентності майбутніх вихователів таким змістом: наявність особистісно-професійних якостей і естетичних почуттів майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, необхідних для перетворення навколишньої дійсності за законами краси й успішного естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Розвиток вищезазначених компонентів ЕКМВЗДО нерозривно пов'язаний із комплексом професійних знань, які утворюють *когнітивний компонент*.

Знання – осягнення, розуміння дійсності свідомістю; сукупність відомостей у якій-небудь галузі [50, с. 155].

Когнітивний компонент ЕКМВЗДО передбачає: наявність у майбутніх вихователів знань у галузі естетики, а також психолого-педагогічних та методичних, необхідних для перетворення навколишнього світу за законами краси та якісного виконання завдань естетичного виховання дошкільників.

Комплекс знань майбутніх вихователів ЗДО в галузі естетики охоплює знання про: закони естетики, краси, основи історії та теорії культури, специфіку народної художньої творчості, основи декоративного мистецтва, дизайну, музики, основи педагогічної майстерності, основи хореографії, основи образотворчого мистецтва, художньої праці.

До комплексу психолого-педагогічних знань майбутніх вихователів ЗДО належать знання з дитячої психології, дошкільної педагогіки. У галузі дитячої психології це знання психологічних особливостей дітей дошкільного віку, зокрема розвитку їхніх психічних пізнавальних процесів (сприймання, мислення, мовлення, пам'яті, уваги) й особливостей становлення й розвитку продуктивних видів діяльності (зображувальної, конструктивної). До зображувальної діяльності належать малювання, ліплення, аплікація, їх взаємозв'язок простежується у виражальних засобах (форма, лінія, об'єм), які використовують під час створення продукту (малюнка, аплікації тощо). Декоративне малювання, предметне малювання, аплікація й ліплення передбачають використання гами кольорів і дотримання гармонії, сюжетне – композиції. Найважливішою психологічною особливістю зображувальної діяльності є її творчий, продуктивний характер, використання не лише наявних предметів, а й створення певного продукту шляхом реалізації задуму, що виник у дитини [91].

Важливими знаннями з дошкільної педагогіки є дидактика й розділ «Естетичне виховання дошкільників». Дидактика ознайомлює з принципами, формами, методами і прийомами організації освітнього процесу в ЗДО, органічним складником якого є естетичне виховання дітей. Опановуючи розділ «Естетичне виховання дошкільників», студенти отримують знання про мету, завдання, принципи, напрями, засоби естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Комплекс методичних знань майбутнього вихователя ЗДО містить знання: методики організації всіх форм і видів дитячої діяльності – ігрової, художньо-мовленнєвої, зображувальної, музичної, фізкультурно-оздоровчої, самостійної, трудової, в процесі яких вирішуються завдання естетичного виховання дошкільників.

Когнітивний компонент ЕКМВЗДО, на нашу думку, має чітко виражений розвивальний характер, оскільки ґрунтується на ідеї про таку організацію освітнього процесу, яка б викликала розумове напруження

майбутніх фахівців, передбачала розумову і мовленнєву гімнастику в процесі вправлення на заняттях із фахових дисциплін, збуджувала в студентів допитливість, прагнення до усвідомленого процесу комплексного засвоєння знань у галузі естетики, психолого-педагогічних і методичних.

Важливим структурним компонентом розвитку ЕКМВЗДО є *діяльнісний*, представлений комплексом художньо-естетичних, психолого-педагогічних, фахово-методичних та спеціальних умінь, які вможливають перетворення навколишнього світу за законами краси й реалізацію змісту естетичного виховання дітей дошкільного віку.

У тлумачному словнику української мови діяльність визначається як праця, дії людей у якій-небудь галузі [50].

Загальновідома структура діяльності містить мету, засіб, результат і сам процес.

У контексті нашого дослідження заслуговують на увагу погляди Н. Голоти, О. Дронової, Г. Сухорукової, Л. Янцур [132]. Учені вважають, що майбутні вихователі стануть компетентними педагогами, успішними організаторами і супроводжувачами в організації образотворчої діяльності дитини, якщо: збагатять свої уявлення про образотворче мистецтво, осмислять його історію як джерело творчих пошуків змісту освітньої програми, розвивальних занять із дитиною; зацікавляться образотворчим мистецтвом як елементом культури людства, чинником розвитку особистості; оволодіють художньою практикою: зображально-виражальними можливостями матеріалів, техніками зображення в різних видах образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура, архітектура, декоративне мистецтво) та особливостями творчого процесу художника в них; усвідомлять феномен художника як зразка креативної поведінки та життєтворчості для дитини [132].

Комплекс психолого-педагогічних умінь майбутнього вихователя ЗДО як компонент ЕК вміщує такі вміння: аналізувати й вибирати навчально-виховний матеріал відповідно до мети навчання і естетичного виховання,

ураховуючи рівень навченості й вихованості дітей; здійснювати дидактичне перероблення матеріалу, адаптуючи його до рівня розвитку й естетизації вихованості дітей; розподіляти обов'язки під час спільної діяльності (зображувальної, ігрової, трудової, художньої тощо), ураховуючи психологічні особливості, рівень розвитку та наявні вміння дошкільників; визначати логічну структуру організації занять (музичних, із зображувальної діяльності) й інших режимних моментів.

Комплекс методичних умінь майбутнього вихователя ЗДО становлять уміння: навчити дитину помічати красиве в навколишній дійсності й оцінювати це, послуговуючись критеріями естетичними й сенсорними еталонами; сприймати об'єкт та аналізувати його, виокремлюючи естетичні особливості, з метою подальшого відображення в продуктах зображувальної діяльності – малюнку, аплікації, ліпленні, конструюванні; навчити аналізувати власні роботи і роботи своїх одногрупників; розробляти конспекти занять із різних видів дитячої діяльності, сценарії розваг, свят й реалізовувати їх.

Комплекс спеціальних умінь майбутнього вихователя ЗДО утворюють уміння, що в своїй основі містять задатки до різних видів діяльності (малювання, ліплення, співу, гри на музичних інструментах, вишивання, виконання фізичних вправ, рухів під музику, складання віршів тощо).

Комплекс художньо-естетичних умінь майбутнього вихователя ЗДО охоплює вміння естетичного сприймання, аналізу й інтерпретації творів мистецтва відповідно до авторського задуму, розуміння єдності форми та змісту, самостійного пізнання мистецтва, естетичного оцінювання його творів.

Рефлексивний компонент відіграє важливу спрямовально-коректувальну роль у структурі ЕК, адже допомагає майбутнім вихователям на основі аналізу й оцінювання виявити недостатньо розвинені компоненти власної компетентності й одногрупників та дібрати дієві засоби їх удосконалення.

Рефлексія (англ. *reflection*) – мисленнєвий раціональний процес, спрямований на аналіз, розуміння, усвідомлення себе: власних дій, поведінки, мовлення, досвіду, почуттів, станів, здібностей, характеру, стосунків з іншими, своїх завдань і призначень тощо [80, с. 423].

Рефлексивний компонент охоплює комплекс таких умінь: адекватного самоаналізу, взаємо- і самооцінювання естетичної компетентності; уміння здійснювати рефлексію в процесі професійної естетичної діяльності; усвідомлення необхідності самовдосконалення в питаннях естетичного виховання дітей дошкільного віку. Він виконує важливу коректувальну роль у структурі досліджуваної компетентності, адже допомагає майбутнім вихователям на основі аналізу й об'єктивного оцінювання виявити недостатньо розвинені компоненти ЕК та дібрати дієві засоби їх удосконалення.

Таким чином, у процесі наукового аналізу проблеми розвитку ЕКМВЗДО нами було визначено й науково обґрунтовано структуру ЕКМВЗДО, що містить такі компоненти: мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний. Усі вони, на нашу думку, повною мірою відображають структуру ЕКМВЗДО. При цьому кожен із означених компонентів виконує важливу функцію в структурі компетентності, а саме: мотиваційний та особистісний – системотвірну, когнітивний – фундаменту ЕК, діяльнісний – інтегративну, а рефлексивний – умови, яка вможливило успішний розвиток естетичної компетентності.

У наступному підрозділі обґрунтуємо критерії й показники, що визначають рівні розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці.

1.3. Критерії, показники та рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Проблема професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО є актуальна в сучасній українській науці. Розробленням критеріїв, показників і

рівнів сформованості компетентності фахівців дошкільної галузі займаються Г. Беленька [10; 11], І. Дичківська [33], Л. Загородня [41], Л. Зданевич [44], В. Ляпунова [75] та ін.

У підрозділах 1.1, 1.3 визначено, що ЕКМВЗДО – вагомий складник професійної компетентності, структурований мотиваційним, особистісним, когнітивним, діяльнісним та рефлексивним компонентами.

Проведений аналіз наукового доробку вчених щодо обґрунтування сутності й характеристики структурних компонентів ЕК майбутніх педагогів професійної компетентності вможливив створення підґрунтя для виокремлення критеріїв і відповідних показників розвитку означеної компетентності в майбутніх бакалаврів дошкільної освіти.

У «Великому тлумачному словнику української мови» визначено критерій як підставу для оцінювання, визначення або класифікації чогось, мірило [19].

В. Беспалько тлумачить критерій як об'єктивну кількісну міру деякого явища або кількісне виокремлення його сторін [7].

Кожен критерій має бути придатним для діагностування, надаючи можливості дослідити особистість студента на всіх рівнях розвитку в нього певної якості, а також проаналізувати взаємозв'язок та взаємодію всіх структурних компонентів досліджуваної компетентності. Саме на цьому наголошують В. Сластьонін та Л. Подимова: «За допомогою критеріїв мають встановлюватись зв'язки між складними компонентами досліджуваного утворення, а критерії мають визначатися через сукупність специфічних ознак, що відображають усі структурні компоненти, засвідчуючи динаміку якості, що вимірюється у часі» [96].

За твердженням А. Капської, критерій має бути об'єктивним, відображати суттєву інформацію, бути стандартом оцінювання результатів діяльності [53].

Кожен критерій має детальніші одиниці вимірювання – показники; таким чином, поняття «критерій» є ширшим, ніж поняття «показник». Як

складові елементи критерію, показники пояснюють його, уточнюють, деталізують.

Поняття «показник» тлумачиться як свідчення, доказ, ознака чого-небудь [19], тож його можна вважати компонентом критерію.

Залежно від визначених компонентів досліджуваних явищ науковці вибирають різні критерії та суголосні їм показники.

Так, Л. Кідіна визначає такі критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти: мотиваційний (інтерес до обраного напрямку підготовки; визначеність у професійному майбутньому; рівень сформованості мотивів і потреб щодо реалізації знань у професійній діяльності в системі дошкільної освіти); когнітивний (наявність професійно-педагогічних знань і розвиненість умінь, що забезпечують формування професійної компетентності); емоційно-оцінювальний (здатність здійснювати самоаналіз і самооцінювання, прагнення до самовдосконалення); діяльнісний (компетенції адекватного застосування знань із теоретичних дисциплін на практиці; уміння керувати педагогічним процесом; здатність до розвитку власних можливостей) [56, с. 183–189].

Х. Шапаренко вважає, що критеріями та показниками сформованості професійної компетентності майбутніх вихователів на засадах акмеологічного підходу є: мотиваційно-цільовий (мотиваційна спрямованість професійних інтересів і потреб, педагогічна спрямованість на досягнення вищих щаблів професійної компетентності); змістово-процесуальний (якість професійно-педагогічних знань і розвиненість умінь, які забезпечують формування професійної компетентності); рефлексивно-оцінювальний (наявність умінь здійснювати самоаналіз та самооцінювання, прагнення до самовдосконалення); креативний (здатність до саморозвитку власних можливостей та творчого перетворення дійсності з метою різнобічного розвитку дітей) [145].

І. Жадленко виділяє такі критерії в професійно-етичній компетентності майбутніх вихователів ЗДО: ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-корекційний з відповідними показниками [37].

Т. Руденька репрезентує відповідність критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей з її структурним компонентам. Так, соціально-перцептивний критерій визначає рівень сформованості перцептивного компонента, мотиваційний критерій – мотиваційно-емоційного компонента, освітньо-професійний критерій – когнітивного, практичний критерій – організаційно-діялісного, результативний критерій – рефлексивно-оцінного компонента [121].

У свою чергу, О. Бованенко пропонує такі критерії оцінювання сформованості художньо-естетичної культури студентів педагогічних університетів: 1) когнітивний, показниками якого є: пізнавальний інтерес; ерудованість; культурологічний світогляд; 2) емоційно-мотиваційний: естетичний смак; бажання долучитися до культурних надбань; емоційно-чуттєвий культурологічний досвід; 3) ціннісний: ціннісне ставлення до культурної спадщини; прийняття цінностей культури як особистісних; готовність до збереження та поширення художньо-естетичних цінностей; 4) творчо-діяльнісний: художньо-естетична інтерпретація; утілення художньо-естетичних образів у практичну професійну діяльність; здатність створювати продукт художньо-естетичної діяльності [14].

Т. Висікайло пропонує виявити рівні сформованості фахової компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва за допомогою таких критеріїв: аксіологічного, когнітивного, практичного [20]. На наш погляд, визначені автором критерії не охоплюють усі аспекти сформованості фахової компетентності майбутніх учителів, зокрема, не вистачає мотиваційного та рефлексивного.

Отже, переважною більшістю дослідників для виявлення рівнів сформованості чи розвитку компетентності майбутніх фахівців виділено такі

критерії: мотиваційно-ціннісний (емоційно-мотиваційний), когнітивний (знаннєвий), практичний (діяльнісний), рефлексивний.

Аналіз наукового доробку вчених, розуміння тлумачення понять «критерій», «показник», обґрунтування структури ЕК майбутніх вихователів [113] уможливили визначення таких критеріїв розвитку ЕКМВЗДО: мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного.

Визначаючи критерії, показники і рівні розвитку ЕКМВЗДО, ми виходили з того, що критерії мають бути об'єктивними, містити найістотніші, основні аспекти досліджуваного явища, охоплювати типові сторони явища; формулюватися ясно, коротко, логічно, точно, відображати динаміку розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів. Їх зміст критеріїв має розкриватися через низку відповідних показників.

Оскільки показник є ступенем прояву критерію, виокремлюємо низку таких показників критеріїв розвитку ЕК майбутніх вихователів.

Мотиваційний: 1) наявність педагогічної спрямованості на перетворення світу за законам краси та естетичне виховання дошкільників; 2) усвідомлення цінності естетичних знань, умінь, навичок педагога, необхідності оволодіння ними та застосування їх у процесі естетичного виховання дошкільників; 3) усвідомлення необхідності розвитку власної естетичної компетентності як складника професійної компетентності вихователя.

Особистісний: 1) наявність особистісних якостей, необхідних для естетичного виховання дошкільників; 2) прояв естетичних почуттів майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; 3) розвиток пізнавальних процесів як умови естетичної діяльності.

Когнітивний: 1) наявність знань у галузі естетики; 2) сума психолого-педагогічних і методичних знань, необхідних для естетичного виховання дошкільників; 3) знання про структуру естетичної компетентності вихователя і засоби її розвитку.

Діяльнісний: 1) наявність художньо-естетичних умінь; 2) наявність психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь, необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників; 3) наявність умінь добирати засоби розвитку власної естетичної компетентності.

Рефлексивний: 1) наявність уміння об'єктивного самоаналізу розвитку естетичної компетентності; 2) самооцінювання розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; 3) взаємооцінювання рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів.

Виокремлені нами критерії й показники розвитку ЕКМВЗДО охоплюють усі характеристики досліджуваного явища, є взаємопов'язаними та у своїй єдності відображають результативність розвитку досліджуваної компетентності, а також диференціацію за відповідними рівнями.

Набір показників означених критеріїв [108] дозволив нам схарактеризувати рівні розвитку ЕКМВЗДО.

У «Великому тлумачному словнику української мови» рівень визначено як ступінь якості, величину досягнуту в чому-небудь; ступінь чиєїсь освіти, культури, підготовки [19].

У Тлумачному словнику української мови за редакцією А. Івченка рівень розглядається як: ступінь, що характеризує якість, висоту, величину розвитку чогось [50].

У нашому дослідженні під рівнем розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти розуміємо міру кількісних і якісних проявів усіх її показників.

На основі визначених нами критеріїв та показників [108, с. 40–43] розвитку ЕКМВЗДО виділяємо такі рівні розвитку ЕКМВЗДО: високий, середній, низький.

Так, *високий рівень* розвитку ЕКМВЗДО притаманний студентам, які мають педагогічну спрямованість, здатні естетично сприймати, переживати події навколишнього освітнього середовища ЗВО і ЗДО та естетично

оцінювати предмети, що їх оточують, за законами краси. Вони усвідомлюють цінність естетичних знань, умінь, навичок педагога; необхідність оволодіння ними та застосування їх в процесі естетичного виховання дошкільників; потребу в постійному розвитку власної естетичної компетентності як складника професійної компетентності вихователя.

Майбутні бакалаври демонструють чітко виражені особистісні якості: естетичний смак та сформований естетичний ідеал, адекватний прояв естетичних почуттів, розвинені пізнавальні процеси, які є умовою естетичної діяльності. Студенти мають власну думку щодо ефективності вибору та застосування засобів естетичного виховання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, уміють її аргументувати. Їм властиві нестандартне мислення, багатий естетичний світогляд, розвинені креативні здібності до самостійного створення естетично вартісних речей, вони перебувають у постійному естетичному пошуку.

Здобувачі освіти мають ґрунтовні знання в галузі естетики, психолого-педагогічні й методичні, необхідні для естетичного виховання дошкільників. При цьому правильно розуміють сутність базових понять у контексті естетичного виховання дошкільників, структуру естетичної компетентності вихователя і засоби її розвитку.

Майбутні вихователі вміють методично правильно планувати й організовувати різні види дитячої діяльності, в яких розв'язуються завдання естетичного виховання дошкільників, усебічно аналізувати середовище ЗДО, самостійно розробляти план розвитку й удосконалення власної ЕК, що є основою художньо-естетичних, психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь.

Студенти адекватно здійснюють самоаналіз, самооцінювання та оцінювання рівнів розвитку своїх однокласників, демонструють обґрунтоване бажання розвитку власної ЕК.

Середній рівень розвитку ЕКМВЗДО притаманний студентам, які не виявляють яскравого естетичного переживання, оцінювання та перетворення

світу за законами краси. Вони мають вибіркові уявлення про ціннісні орієнтації, спрямовані на естетичний розвиток особистості, загалом усвідомлюють необхідність розвитку власної естетичної компетентності.

У майбутніх бакалаврів є естетичний смак та розвинені основні пізнавальні процеси як умови естетичної діяльності, вони демонструють адекватний прояв естетичних почуттів. Студенти цього рівня мають гарні знання в галузі естетики, психолого-педагогічні й методичні, необхідні для перетворення навколишнього світу за законами краси й реалізації завдань естетичного виховання дошкільників. Проте вони оперують не всіма ключовими поняттями, що стосуються компонентів естетичної компетентності вихователя і засобів її розвитку. Помиляються під час визначення основних понять естетики.

Майбутні бакалаври не завжди методично правильно планують й організовують різні види дитячої діяльності, в яких реалізуються завдання естетичного виховання дошкільників, з незначною сторонньою допомогою аналізують середовище ЗДО, відчувають деякі труднощі в розробленні плану розвитку й вдосконалення власної ЕК.

Під час оцінювання рівня її сформованості спостерігається момент суб'єктивності, здобувачі освіти не можуть критично оцінити себе та своїх одногрупників.

Низький рівень розвитку ЕКМВЗДО характеризується неясними естетично ціннісними орієнтаціями, відсутністю педагогічної спрямованості та інтересу до питання усвідомлення необхідності розвитку власної естетичної компетентності.

У них є деякі особистісні й професійні якості, потрібні для естетичного виховання дітей дошкільного віку. У майбутніх фахівців відсутній естетичний смак, ідеал та прояв естетичних почуттів, необхідних для перетворення світу за законами краси. У студентів розвинені деякі психічні процеси.

Майбутні вихователі мають елементарні знання в галузі естетики, поверхові психолого-педагогічні й методичні знання, необхідні для

естетичного виховання дошкільників, загальні уявлення про структуру естетичної компетентності вихователя і засоби її розвитку.

Студенти здійснюють естетичне оцінювання предметів, явищ, дійсності під впливом думки інших, не послуговуючися законами краси; наводять загальновідомі приклади естетичних цінностей; самостійно не виявляють особливої цікавості до розвитку власної естетичної компетентності, можуть застосувати тільки запропоновані викладачем відомі прийоми діяльності, виконувати завдання за зразком.

У більшості випадків не можуть адекватно здійснити самоаналіз, самооцінювання та взаємооцінювання рівнів розвитку естетичної компетентності своїх одногрупників, спостерігається повна відсутність бажання до естетичного розвитку і саморозвитку.

Отже, для виявлення означених рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО визначено мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний критерії з відповідними показниками, а також три рівні її розвитку: низький, середній, високий. Саме вони забезпечать об'єктивне оцінювання розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці.

Виокремлені критерії, показники та рівні розвитку ЕКМВЗДО є концептуальним підґрунтям для вивчення стану розвитку означеної компетентності.

1.4. Аналіз сучасного стану розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в освітній практиці

Система вищої освіти України відображає мету і завдання суспільства, зумовлена законами його розвитку і виражає політику держави, потреби суспільного розвитку в галузі освіти і виховання фахівця вищої кваліфікації.

У новій редакції Закону України «Про вищу освіту» від 16.01.2020 р. № 1556-VII у розділі II статті 5 зазначено, що підготовка фахівців з вищою

освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на початковому (короткий цикл), першому (бакалаврському), другому (магістерському), третьому (освітньо-науковому) і науковому рівнях вищої освіти. Вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки встановлюються державними стандартами освіти, що є основою оцінювання освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм здобуття освіти. Стандарти вищої освіти розробляються окремо з кожного освітнього рівня відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти [86].

Для з'ясування сучасного стану підготовки майбутніх вихователів, зокрема розвитку в них ЕК, ми провели змістовий аналіз означеного аспекту професійної підготовки фахівців ЗДО. Об'єктом аналізу були стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, освітньо-професійні програми низки ЗВО України, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін.

У стандарті вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти виокремлено спеціальні компетентності (СК), які безпосередньо утворюють естетичну компетентність майбутніх вихователів, а саме: СК-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності. СК-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку [130]. Зазначені спеціальні компетентності утворюють когнітивний та діяльнісний компоненти ЕКМВДО. На наш погляд, варто додати до них розвиток рефлексивного компонента, який є основою здатності до самоосвіти, художньо-естетичного саморозвитку як майбутніх вихователів, готовності до безперервності в освіті.

Нормативний зміст підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти сформульований у термінах програмних результатів навчання (ПРН). Серед них структурує естетичну компетентність ПРН-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності [130]. Ми вважаємо, що зазначені ПРН варто доповнити таким: розуміння закономірностей, створення педагогічних умов у ЗДО для ефективного естетичного виховання дошкільників, реалізація принципів, мети, завдань, змісту, засобів, організаційних форм, методів та прийомів естетичного виховання дітей від народження до навчання в школі.

СК та ПРН ураховано під час розроблення ЗВО освітньо-професійних програм (ОПП) підготовки фахівців освітнього ступеня (ОС) «Бакалавр». ОПП закладу вищої освіти розроблена на основі Стандарту з урахуванням місцевих можливостей суб'єктивного бачення того, які освітні компоненти сприяють оволодінню передбаченими спеціальними компетентностями і програмними результатами. Проаналізуємо ОПП низки український закладів вищої освіти, які розміщено у відкритому доступі на їхніх сайтах, а саме: Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка [27], Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» [29], Житомирського державного університету імені Івана Франка [38], Київського університету імені Бориса Грінченка [55], Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя [87], Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка [97], Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [136].

Аналіз ОПП Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка [27] дозволяє стверджувати про наявність фахових компетентностей (ФК), а саме: ФК-2. Здатність усвідомлювати теоретико-методологічні, науково-методичні засади філософії, етики та

естетики, соціології, актуалізувати їх у практиці освітньої діяльності закладу дошкільної освіти та університетської освіти [27]. Зазначена фахова компетентність репрезентує в загальному вигляді когнітивний та діяльнісний компоненти ЕК. Проте однієї ФК вважаємо недостатнім, щоб розвивати означену компетентність у майбутніх вихователів, тому рекомендуємо додати здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільності, самостійності, креативності, ініціативності, свободи поведінки і художньо-естетичного самовираження, самосвідомості, самооцінки, самоповаги) в процесі естетичного виховання. На наш погляд, реалізація означеної ФК сприятиме розвитку діяльнісного компонента ЕК.

В ОПП представлено такі ПРН, що утворюють ЕКМВЗДО: ПРН-20. Знати теоретичні аспекти реалізації завдань образотворчого розвитку дошкільників (створення матеріальної бази, форми і методи, засоби і прийоми організації роботи з дошкільниками). Розуміти й усвідомлювати вплив естетичного виховання на всебічний розвиток дітей раннього і дошкільного віку. Уміти володіти методами і прийомами педагогічного супроводу образотворчої діяльності дошкільників (малювання, ліплення, аплікація, художнє конструювання). Використовувати різні форми образотворчої діяльності в ЗДО; створювати естетично повноцінне, різноманітне, динамічне предметно-розвивальне середовище для організації та проведення різних видів діяльності дітей дошкільного віку. Знати види і жанри творів дитячої літератури, вимоги до їх використання в роботі з дошкільниками. Розуміти й усвідомлювати освітній та естетичний вплив дитячої літератури на дітей. ПРН-26. Уміти добирати твори відповідно до віку дітей і завдань роботи; використовувати вивчені напам'ять жанри дитячого фольклору та кращі твори письменників на заняттях й у повсякденному житті дітей; організовувати книжкові виставки –авторські та тематичні – й самостійно готувати коментарі до них; розробляти рекомендації для батьків із читання книг дітям [27]. Ми вважаємо, що ПРН, які стосуються розвитку ЕКМВЗДО, в достатній кількості зазначено в ОПП.

Вони охоплюють усі компоненти ЕК.

Аналіз ОПП Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» [29] дозволяє стверджувати про наявність фахових компетентностей, зокрема: ФК-1. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільності, самостійності, креативності, ініціативності, свободи поведінки, самосвідомості, самооцінки, самоповаги). ФК-12. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва. ФК-13. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо). ФК-14. Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку досвіду самостійної творчої діяльності у різних видах мистецтва (образотворче, музичне, театральне). ФК-16. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворчою, музичною, театральною) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку [29]. Зазначені фахові компетентності утворюють особистісний, рефлексивний, когнітивний, діяльнісний та мотиваційний компоненти ЕКМВЗДО. Їх кількість вважаємо достатньою для того, щоб розвивати означену якість.

Також у вищезазначеній ОПП передбачено наявність ПРН, які в сукупності структурують діяльнісний компонент ЕК, а саме: ПРН-12. Володіти вміннями і навичками, необхідними для реалізації Базового компонента дошкільної освіти та чинних освітніх програм; визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності. ПРН-18. Застосовувати весь спектр психолого-педагогічних заходів, засобів і педагогічних впливів для реалізації завдань національного, духовного, фізичного, морального, розумового, правового, трудового, екологічного,

економічного, гендерного, статевого, міжкультурного, естетичного виховання дітей раннього і дошкільного віку. ПРН-24. Аналізувати та оцінювати ефективність роботи вихователя у сфері фізичного, розумового, естетичного, морального, екологічного, трудового виховання дітей; розробляти критерії оцінки та самооцінки його діяльності [29]. Ми переконані в тому, що ПРН в достатній кількості вміщено в ОПП.

Аналіз ОПП Житомирського державного університету імені Івана Франка [38] дозволяє стверджувати, що в ній представлено такі спеціальні (фахові) компетентності: СК-3. Здатність діагностувати рівень фізичного, пізнавального, соціально-морального, мовленнєвого, художньо-естетичного, креативного розвитку дітей, на основі цього визначати цілі та зміст педагогічної діяльності з орієнтацією на зону найближчого розвитку дошкільників. СК-12. Здатність до формування в дітей раннього й дошкільного віку почуття краси в різних її проявах, емоційно-ціннісного ставлення до предметного світу та творів мистецтва, культури споживання. СК-13. Здатність до формування в дітей раннього й дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва й засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та їх використання у творчій діяльності. СК-14. Здатність до розвитку творчого потенціалу, індивідуальних досягнень дітей у різних видах предметно-практичної та художньо-продуктивної діяльності [38]. Вищезазначені СК утворюють мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти ЕК. Їх кількість вважаємо достатньою для ефективного розвитку ЕКМВЗДО. Проте у вищезазначеній ОПП відсутні ПРН, які б засвідчували розвиток ЕК, тому рекомендуємо додати такі ПРН: розуміти, описувати й аналізувати процеси естетичного розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових понять у галузі естетики та її категорій.

Аналіз ОПП Київського університету імені Бориса Грінченка [55] дозволяє констатувати, що в ній є такі фахові компетентності: ФК-8.

Здатність до організації ігрової (провідної), художньо-мовленнєвої і художньо-продуктивної (образотворчої, музичної, театральної) діяльності дітей раннього і дошкільного віку. ФК-7. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва; здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) [55]. Зазначені фахові компетентності визначають мотиваційний, когнітивний, діяльнісний компоненти ЕК, проте варто було б додати ФК щодо розвитку її рефлексивного. Слід відзначити, що в цій ОПП, так як і в ОПП Житомирського державного університету імені Івана Франка, відсутні ПРН, що засвідчують розвиток ЕК, тому рекомендуємо додати такі ПРН: планування і реалізація естетичного виховання в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку.

Аналіз ОПП Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя [87] підтверджує наявність фахових компетентностей, що можемо віднести до компонентів ЕКМВЗДО, а саме: ФК-13. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності, виховання естетичного ставлення дітей до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва, досвіду самостійної творчої діяльності в різних видах мистецтва (образотворчому, музичному, театральному). ФК-17. Здатність здійснювати всебічний розвиток особистості дитини, використовуючи особливості змісту і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворчою, музичною, театальною) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку [87]. Хоча вищезазначених фахових компетентностей невелика кількість, проте вони відображають мотиваційний, особистісний, когнітивний та діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО. Щодо ПРН, які структурують естетичну компетентність

майбутніх вихователів, то передбачено такий: ПРН-10. Уміння визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти та чинних освітніх програм [87]. Цей ПРН репрезентує когнітивний та діяльнісний компоненти ЕК. Ми рекомендуємо додати ті ПРН, які по суті є вміннями використовувати технології організації та функціонування естетичного середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

Аналіз ОПП Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка [97] засвідчив наявність такої фахової компетентності, що є компонентом ЕКМВЗДО: ФК-10. Здатність організовувати освітню діяльність ЗДО. Організовувати різні види дитячої діяльності – ігрову, продуктивну, художньо-мовленнєву, дослідницько експериментальну, образотворчу, предметну, навчальну тощо; актуалізувати спільну та індивідуальну діяльність дітей відповідно до вікових можливостей їхнього розвитку; впроваджувати різноманітні методики і технології виховання, навчання й розвитку, використовуючи чинні комплексні та парціальні оздоровчі й корекційно-розвивальні програми для дітей дошкільного віку; забезпечувати наступність і перспективність дошкільної освіти [97]. Формування означеної фахової компетентності вважаємо недостатнім для ефективного розвитку ЕКМВЗДО. На наш погляд, варто було б додати таку ФК: здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворчою, музичною, театральною) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку [29], яка в комплексі, на наш погляд, утворює діяльнісний компонент ЕКМВЗДО. Варто зазначити, що в ОПП представлені також ПРН, зокрема: ПРН-7. Використовувати вміння і навички, необхідні для реалізації Базового компонента дошкільної освіти та чинних освітніх програм; визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на

основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності. ПРН-8. Упровадити весь спектр психолого-педагогічних заходів, засобів і педагогічних впливів для реалізації завдань національно-патріотичного, громадянського, духовного, фізичного, морального, розумового, правового, трудового, екологічного, економічного, статевого, естетичного виховання дітей дошкільного віку [97]. Ми вважаємо, що зазначені програмні результати навчання повною мірою відображають усебічний розвиток ЕКМВЗДО.

Аналіз ОПП Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [136] дав можливість виокремити такі спеціальні (фахові) компетентності, що утворюють ЕКМВЗДО: ФК-12. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва. ФК-13. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) [136]. У процесі оволодіння означеними компетентностями у здобувачів освіти в загальних рисах розвиваються мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти естетичної компетентності, проте вважаємо за необхідне додати таку: здатність застосовувати знання в педагогічних практичних ситуаціях під час організації різних видів естетичної діяльності дошкільників (споглядальної, оцінювальної, художньої, образотворчої).

Серед низки ПРН виокремлюємо ті, що утворюють ЕКМВЗДО, а саме: ПРН-10. Застосовувати весь спектр психолого-педагогічних заходів, засобів і педагогічних впливів для реалізації завдань національного, духовного, фізичного, морального, розумового, правового, трудового, екологічного, економічного, тендерного, статевого, міжкультурного, естетичного виховання дітей раннього і дошкільного віку. ПРН-15. Оцінювати власну діяльність із позицій культурно-історичної, екологічної, духовної, морально-

естетичної, педагогічної цінності [136]. До зазначених ПРН варто б додати розуміння і визначення особливостей змісту та форм естетичної діяльності дітей дошкільного віку.

Аналіз ОПП Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка [27], Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» [29], Житомирського державного університету імені Івана Франка [38], Київського університету імені Бориса Грінченка [55], Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя [87], Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка [97], Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [136] засвідчив наявність у них фахових компетентностей та програмних результатів навчання, які в сукупності репрезентують естетичну компетентність майбутніх вихователів. Розвиток естетичної компетентності майбутніх бакалаврів у процесі опанування дисциплін згідно з програмами відбувається з незначними смисловими варіаціями. Варто зауважити, що поняття «естетична компетентність» взагалі не використано в ОПП. Лише ОПП Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» спрямована на розвиток усіх компонентів ЕК майбутніх вихователів у комплексі.

У результаті аналізу навчальних планів виокремлено навчальні дисципліни, які прямо чи опосередковано, більшою чи меншою мірою впливають на розвиток ЕКМВЗДО. Навчальний план освітнього процесу підготовки бакалаврів у галузі знань «Освіта» за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» відповідно до ОПП містить варіативний та інваріантний складники, а саме: нормативні дисципліни, вибіркові дисципліни за вибором ЗВО, дисципліни за вибором, циклу професійної підготовки та дисципліни спеціалізації.

Аналіз навчальних планів та навчальних програм різних дисциплін підготовки майбутніх вихователів, залучених до педагогічного експерименту, дав можливість виокремити ті, що мають об'єктивно закладені можливості

для розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Це дисципліни «Історія та культура України», «Етика й естетика», «Дошкільна педагогіка», «Педагогіка загальна», «Основи образотворчого мистецтва з методикою», «Теорія та методика музичного виховання дошкільників», «Художня праця», «Декоративне мистецтво та основи дизайну», «Основи природознавства з методикою», «Дошкільна лінгводидактика», «Теорія та методика фізичного виховання», «Основи педагогічної майстерності», «Вступ до спеціальності», «Психологія загальна», «Психологія дитяча».

Базовою дисципліною, що спрямована на формування знань у галузі естетики, умінь сприймати й оцінювати навколишній світ із позицій прекрасного і потворного, комічного і трагічного в майбутніх вихователів, є «Етика й естетика», але її віднесено до дисциплін вільного вибору студента у всіх планах вищевказаних закладів вищої освіти (наказ МОН № 642 від 09.07.09 р. «Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента»). Метою дисципліни є ознайомлення з важливою філософською галуззю знань про людину – естетикою, предметом якої є сфера чуттєвого. Крім того, на її вивчення відведено всього 36 аудиторних годин, а це не дає можливості засвоїти необхідний обсяг знань у галузі естетики і здобути спеціальні вміння, необхідні для перетворення світу за законами краси. Варто зазначити, що педагогічна спрямованість на перетворення навколишнього світу за законами краси в майбутніх вихователів формується саме під час вивчення етики й естетики. Особливу роль у процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів відіграють закони краси. Здатність сприймати й перетворювати дійсність за її законами – це духовно-естетична сутність педагога. Без естетичної вихованості, сформованості естетичних почуттів, смаків, розвитку художніх здібностей неможливо успішно здійснювати естетичне виховання дітей дошкільного віку. До законів краси відносять: гармонію, пропорцію, міру, симетрію, співмірність, цілісність, досконалість, відповідність, порядок,

злагоджени́сть частини і цілого, ритм, єдність, співзвуччя (симфонія), «золотий зріз» тощо. Тому майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти необхідно збагатити відповідними знаннями, а саме: про закони естетики, краси, мистецтва, художньо-естетичний розвиток світової та національної культур, про засоби естетичного виховання, їх роль у розвитку ЕК особистості.

Зупинимося на аналізі робочих програм дисциплін, які викладаються майбутнім вихователям та впливають на розвиток їхньої ЕК.

Навчальна дисципліна «Історія та культура України» дає можливість майбутньому вихователеві здобути знання про естетичні цінності, особливості розвитку культурного життя, що утворюють когнітивний компонент естетичної компетентності. А завдання збагачення власної духовної культури шляхом самоосвіти є рефлексивним. Тож у процесі опанування навчальної дисципліни відбувається розвиток зазначених компонентів естетичної компетентності.

Педагогіка загальна дозволяє розвинути когнітивний компонент ЕКМВЗДО, зокрема, формує знання про: 1) значення естетичного виховання особистості; 2) взаємозв'язок процесів естетичного розвитку і естетичного виховання; 3) розвиток теорії естетичного виховання дітей дошкільного віку; 4) педагогічні умови естетичного виховання молодого покоління; 5) зміст, засоби та методи естетичного виховання; 6) розвиток художньо-естетичних здібностей дітей. Вони утворюють основу для вивчення теми «Естетичне виховання дітей дошкільного віку» в контексті опанування навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна».

Під час опанування дисципліни «Психологія загальна» майбутні вихователі ознайомлюються з умовами застосування форм і методів організації виховання естетичної культури молодого покоління, з віковими та індивідуальними особливостями розвитку психічних процесів і мотиваційної сфери особистості, які має враховувати педагог у процесі естетичного

виховання. Ці знання утворюють мотиваційний і когнітивний компоненти ЕКМВЗДО.

Вивчення дисципліни «Педагогіка дошкільна» покликана формувати в майбутніх вихователів знання, які є когнітивним компонентом ЕК, а саме: 1) сутність основних понять у галузі естетичного виховання дошкільників; 2) завдання, зміст та особливості (умови, принципи, методи, форми, засоби тощо) естетичного виховання дошкільнят; 3) використання народних засобів в естетичному виховання дошкільників; 4) особливості естетичного виховання різних вікових груп; 5) проблеми художньої творчості дітей дошкільного віку. Також розвиваються психолого-педагогічні, методичні вміння в процесі розроблення конспектів занять з естетичного виховання для дітей дошкільного віку – це утворює діяльнісний компонент ЕК. Цих завдань вважаємо достатньо в контексті означеної навчальної дисципліни.

Під час вивчення дисципліни «Декоративне мистецтво та основи дизайну» студенти поглиблюють знання з історії та теорії української культури, з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, ознайомлюються з історико-культурним процесом в Україні у світовому і європейському контекстах, що лежать в основі когнітивного компонента ЕКМВЗДО.

Фаховою навчальною дисципліною, що найбільшою мірою сприяє розвитку ЕК, є «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва». Серед завдань, виконання яких забезпечує розвиток ЕК майбутніх вихователів, ми виділяємо: 1) здійснення спеціальної підготовки в галузі образотворчої діяльності (практичні вміння в малюванні, ліпці, аплікації; знання теоретичних основ складання композиції, кольорових поєднань; 2) формування загальнопедагогічних умінь: навчати дітей дошкільного віку відповідно до освітніх програм закладу дошкільної освіти, розвивати спеціальні здібності дітей (зорову оцінку форм, відчуття ритму, кольору; спеціальні знання можливостей художнього матеріалу; оволодіння технічними вміннями).

Навчальна дисципліна має 6 змістових модулів, які, на наш погляд, в комплексі розвивають компоненти ЕК майбутніх вихователів [27]:

1. Соціально-естетична сутність образотворчого мистецтва (мотиваційний).
2. Образотворче мистецтво в історичному аспекті (когнітивний).
3. Теоретичні основи образотворчої діяльності дітей дошкільного віку (когнітивний, рефлексивний).
4. Організація образотворчої діяльності дітей (когнітивний, діяльнісний, рефлексивний).
5. Методика опанування образотворчої діяльності дітьми раннього і дошкільного віку (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний).
6. Вихователь як співучасник образотворчої діяльності дітей (діяльнісний, рефлексивний).

Із розподілом годин на вивчення тем ми не повністю погоджуємося. Так, на самостійне опрацювання винесені теми «Образотворче мистецтво – специфічна форма відображення дійсності», «Становлення і перспективи розвитку методики образотворчої діяльності дітей», «Анатомо-фізіологічні особливості дітей дошкільного віку та психологічні механізми розвитку образотворчої діяльності», «Методика розвитку в дітей здібностей до сприймання краси в різних формах її існування». Вони, на наш погляд, охоплюють вивчення важливих питань, засвоєння яких сприяє розвитку мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів ЕК майбутніх вихователів. Для того, щоб вивчати теми, винесені на самостійне опрацювання, в аудиторії пропонуємо об'єднати теми «Методи і прийоми організації образотворчої діяльності дітей» та «Форми організації образотворчої діяльності дітей» і подати їх під час одного лекційного заняття. За рахунок вивільнених 2 годин аудиторних занять пропонуємо провести лекцію з теми «Методика розвитку в дітей здібностей до сприймання краси в різних формах її існування». Також рекомендуємо зменшити кількість аудиторних годин з 4 до 2 на лекційне заняття з теми «Методика розвитку дитячого малювання: альтернативні підходи». За рахунок вивільнених 2 годин пропонуємо провести лекцію з теми «Анатомо-фізіологічні особливості дітей дошкільного віку та психологічні механізми

розвитку образотворчої діяльності» [112]. Хоча це лише наше бачення, а викладач дисципліни має на свій розсуд оптимізувати її зміст.

У процесі вивчення дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва» студенти вчатьсЯ проводити художньо-педагогічну, культурно-просвітницьку, організаторську та художньо-естетичну діяльність, спрямовану на духовний і культурний розвиток особистості дитини, свідомо обирати й ефективно застосовувати методи виховного впливу в ЗДО. Успішне оволодіння цими вміння підвищує рівень розвитку ЕК.

Таким чином, опанування майбутніми вихователями пропонованого нами змісту навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва» сприятиме ефективному розвитку всіх компонентів ЕК.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Художня праця» в майбутніх вихователів формуються художньо-естетичні вміння, які утворюють діяльнісний компонент ЕК, а саме: сприймати й оцінювати навколишній світ через відчуття кольору, форми, усвідомлювати емоційну виразність об'єкта праці; контролювати й організовувати дитячу працю; навчити дітей трудових прийомів, виробити відповідні навички.

Дисципліна «Основи педагогічної майстерності» виконує інтегративну функцію в процесі формування професійної компетентності майбутніх вихователів. Під час її вивчення в студентів розвиваються психолого-педагогічні, спеціальні вміння, необхідні для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників, та утворюють діяльнісний компонент ЕК. Майбутні вихователі виготовляють різні види лялькових театрів і здійснюють показ лялькових вистав, що впливає на розум, почуття й емоції вихованців, а насамперед, на розвиток образного мислення й естетичного сприймання дійсності. При створенні лялькової вистави перед студентом виникають питання, пов'язані і з реалізацією виховної мети, і з урахуванням особливостей мистецтва для дітей – віку глядачів, їх психологічних особливостей та інтересів. Наявність цих знань та вмінь у майбутніх

вихователів дозволить педагогічно грамотно керувати театралізованою діяльністю дошкільників – розвивати уяву, артистичні здібності, створювати умови для максимального прояву дітьми винахідливості й творчості.

У контексті дисципліни «Основи природознавства з методикою» визначає важливим засобом естетичного виховання є природа. Під час вивчення означеної дисципліни в майбутніх вихователів формуються психолого-педагогічні й методичні знання та вміння організації процесу ознайомлення дітей з природою й водночас реалізуються завдання естетичного виховання. Студенти вчаться розробляти конспекти проведення занять, екскурсій, цільових прогулянок, розваг, спостережень, ігор, праці, дослідів природничого змісту, у процесі практичної реалізації яких у дітей виховуються естетичні почуття, розвивається естетичне сприймання, формується вміння з позицій прекрасного оцінювати природу. Завдання на створення ескізів оформлення куточків природи, екологічної кімнати, ділянки ЗДО формують у студентів вміння перетворювати навколишній світ за законами краси.

Вагомим засобом естетичного розвитку особистості є музика, тому важливу роль у розвитку ЕКМВЗДО відіграє навчальна дисципліна «Теорія і методика музичного виховання». У процесі її вивчення майбутні вихователі здобувають знання про: 1) основи теорії музичного мистецтва, теорії та методики музичного виховання, закономірності музичного розвитку дітей дошкільного віку; 2) сучасну систему музичного виховання, освіти і розвитку дошкільників, засвоєння державних вимог до музичної освіти дошкільників; 3) систему понять і знань із методики музичного виховання дітей, формування навичок та творчих умінь організації процесу музичної освіти і розвитку дітей; 4) вимоги до методичної роботи з музичного виховання та освіти дітей у сучасному ЗДО, методичному кабінеті. Здобуття зазначених психолого-педагогічних і методичних знань сприяє оволодінню когнітивним компонентом ЕКМВЗДО. Реалізація завдання виховання в студентів позитивних особистісних якостей (чутливості до музики, естетичного смаку,

сприйнятливості, натхненності), розвиток психічних пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, мислення) під впливом музичного мистецтва і в процесі опанування теоретико-методичних основ музичної діяльності дітей дозволяє сформувати особистісний компонент ЕК.

Одним із завдань навчальної дисципліни «Хореографія з методикою викладання» є професійна підготовка студентів до розуміння краси рухів і навчання дошкільників основ хореографії. Майбутні вихователі здобувають психолого-педагогічні й методичні знання, які утворюють когнітивний компонент ЕК, а саме про: 1) історію виникнення танцю; 2) основні функції хореографічного мистецтва; 3) методи та прийоми організації та проведення занять із хореографічної підготовки; 4) особливості вибору танців і музичного супроводу; 5) профілактику травм у дітей під час проведення занять із хореографічної підготовки; 6) методику навчання дітей дошкільного віку хореографії; 7) види танців. У процесі вивчення навчальної дисципліни вони здобувають також спеціальні вміння: показувати елементи танців, підбирати музичний супровід; писати конспекти занять з хореографічної підготовки; розробляти методичні рекомендації вихователям щодо організації, проведення занять із хореографічної підготовки, добору інвентарю, вибору місць занять; помічати засоби емоційної виразності. Зазначені вміння є діяльним компонентом ЕК.

У процесі вивчення дисципліни «Методика проведення роботи з народознавства в ЗДО» майбутні вихователі розвивають когнітивний компонент, а саме здобувають знання про особливості використання засобів народознавства під час реалізації завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Під час опанування навчальної дисципліни «Дитяча література» в майбутніх вихователів розвиваються вміння розкривати науково-педагогічні основи творів для дітей, визначати роль і місце книги в естетичному розвитку та вихованні дітей, що впливає на формування когнітивного компонента ЕКМВЗДО.

Одним із завдань вивчення дисципліни «Культура мовлення та виразне читання» є засвоєння знань про особливості художньо-естетичного сприймання художніх творів дітьми різного віку, що є когнітивним компонентом ЕКМВЗДО.

Навчальна дисципліна «Інноваційні технології в освіті» передбачає ознайомлення майбутніх вихователів із технологіями, які впливають безпосередньо на естетичний розвиток дітей дошкільного віку. Серед них, зокрема, технологія Г. Альтшуллера. Засвоєння теоретичних знань і практичних умінь у контексті цієї технології утворює когнітивний та діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО, а бажання її впроваджувати в освітній процес ЗВО – мотиваційний компонент.

Отже, аналіз робочих програм дисциплін навчального плану дозволяє стверджувати, що в процесі їх вивчення розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів відбувається різною мірою й фрагментарно, тому необхідно збагати їх зміст питаннями, які сприятимуть цілеспрямованому розвитку досліджуваної компетентності. Найбільші можливості щодо розвитку всіх компонентів ЕК має дисципліна «Основи образотворчого мистецтва з методикою».

Окрім теоретичної підготовки, значну роль у професійному становленні майбутніх вихователів, зокрема розвитку їхньої ЕК, відіграє практика. Навчальним планом підготовки ОС «Бакалавр» передбачено проходження педагогічних практик, спрямованих на формування професійних умінь майбутніх вихователів. Певне місце серед завдань практики посідають ті, реалізація яких уможлиблює розвиток естетичної компетентності, а саме: виготовлення дидактичного матеріалу до занять, проведення залікових заходів із різних видів діяльності (образотворчої, театральної, музичної), ознайомлення з обладнанням і оформленням групових кімнат, фое, музичного та спортивного залів, ознайомлення з естетичним напрямом закладу дошкільної освіти. Проте ми вважаємо, що їх

недостатньо, бракує завдань, спрямованих на аналіз предметно-розвивального освітнього середовища ЗДО.

У контексті нашого дослідження особливо цінним є використання багатой спадщини педагогів щодо естетичного виховання молодого покоління. У різні суспільно-історичні періоди проблема розвитку естетичних уявлень, свідомості, цінностей, ідеалів молоді була актуальною.

Аналіз довідкових джерел показав, що розуміння краси, уміння відрізнити прекрасне від потворного, певні естетичні вподобання склалися ще в первісному суспільстві. Люди з давнини намагались прикрасити свій побут. Це виявлялося в настінних малюнках, які виконували не тільки дидактичну, але й естетичну функцію; прикрасах, які, крім виконання магічних та соціальних функцій, виражали особистість, її уявлення про красу тощо. Археологічні знахідки та історичні відомості свідчать, що потяг людини до прекрасного, бажання самовиразитись були одним із чинників завдяки первісна людина перетворилась на людину мислячу, яка має певні естетичні уявлення, поведінку, естетичні взірці та ін.

Великий вплив на розвиток естетичної сфери людини мали традиції, обряди, ритуали, звичаї, ігри, за допомогою яких прищеплювались певні правила і норми поведінки, а усна народна творчість відображала уявлення про добро і зло, прекрасне і потворне, загалом віддзеркалювала бачення людиною картини світу та законів життя.

Цінними є поради українського педагога С. Русової, яка відстоювала роль народних традицій як важливого засобу естетичної освіченості дітей і молоді. Вона вказувала, що традиційні свята мають широкий спектр впливу на формування естетичної культури молоді, на глибину їхніх почуттів. С. Русова неабияку увагу звертала на вплив сім'ї, що в народній педагогіці був важливим засобом виховання дітей [123]. Чільне місце в процесі формування естетичних цінностей вона відводила мистецтву – спершу національному, а згодом і світовому. На її думку, освітній процес має бути пронизаний мистецтвом, естетичним сприйняттям, емоціями. С. Русова порушувала проблему

підготовки майбутнього вчителя до естетичного виховання учнів, оскільки воно має проходити під його керівництвом під час спостережень за побутовим оточенням і природою в процесі пошуку спільного й відмінного у звичаях, народних традиціях, слухання та складання казок, широкого використання ігор та драматизації, організації історико-природничого музею, влаштування цікавих етнографічних свят [123]. Педагог пов'язувала естетичний розвиток молоді з ідеями народності виховання й навчання, вважаючи ігри, усну народну творчість, свята, природу невичерпним джерелом для пробудження в дитині духовних сил. Одним із засобів естетичного впливу вона визнавала народну художню творчість, особливо народну іграшку. Саме через іграшку дитина сприймає духовно-естетичні цінності народу, його світобачення, формується її художньо-образне мислення, естетичні смаки та ідеали, засвоюється історичний досвід народу.

Системний погляд на проблематику естетичного виховання пропонувала у своїх дослідженнях Є. Фльоріна, яка значну роль відводила художньому вихованню дітей на зразках мистецтва, розкрила своєрідність естетичного розвитку, охарактеризувала роль, місце, взаємозв'язок різних засобів естетичного виховання. На її думку, в художньому вихованні слід прагнути єдності емоційного та пізнавального сприймання змісту і форми, що допоможе уникнути надмірного захоплення формою, утилітарного використання мистецтва з пізнавальною метою, тобто втрати художнього компонента естетичного виховання. Їй належить багато цікавих спостережень, які стосуються особливостей дитячого естетичного сприймання, образотворчої діяльності, використання іграшки, художнього слова у вихованні дітей.

Однією з перших про необхідність використання мистецтва в естетичному розвитку особистості заявила О. Рудницька. Вона наполягала на необхідності використання в професійній педагогіці дидактичного й виховного потенціалу мистецтва й стала основоположницею створення нового наукового напрямку вітчизняної педагогіко-мистецької освіти. У її працях досліджено питання

організації художньої творчості в процесі викладання дисциплін художньо-естетичного циклу. Автор висвітлює методологічні засади організації навчально-виховного процесу, культурологічні та психолого-педагогічні концепції розвитку особистості, окреслила пріоритетні напрями подальшого вдосконалення мистецької освіти, розкрила її взаємозв'язок з основами загальної педагогіки [122]. Ці ідеї є цінними в процесі викладання предметів гуманітарного циклу.

Учені Л. Масол, Н. Миропольська, О. Щолокова працюють над питанням підвищення рівня естетичної компетентності майбутнього педагога в умовах відродження української національної культури, що базуються на Національній доктрині розвитку освіти в Україні [63]. Л. Масол стверджує, що сприймання творів мистецтва відбувається під час специфічного процесу споглядання. Він проходить стадії розвитку від первинного одномоментного враження – сприйняття до дедалі глибшого занурення глядача у власні переживання в контакт з художнім твором. Виховання здатності до самозаглиблення, погляду на світ крізь призму власної індивідуальності необхідне для повноцінного процесу формування ЕК особистості [63].

На сучасному етапі розвитку педагогічної думки проблема естетичного виховання особистості є досить актуальною, у низці державних законодавчих документів їй відведено чільне місце. Тому постає проблема розвитку ЕКМВЗДО як запоруки успішного естетичного виховання дошкільників.

Сьогодні процес розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів передбачає не тільки озброєння студентів ґрунтовними знаннями, уміннями, навичками для їхньої професійної діяльності, але й володіння ними інтегрованими знаннями в галузі естетики, педагогіки дошкільної, психології дитячої з метою формування естетичних почуттів, цінностей, смаків, уподобань і поведінки дітей, спонукання їх до власної творчої діяльності як під час занять, так і в позанавчальний час. Це безперервний процес, який здійснюється протягом усього життя людини і

завдяки якому розв'язуються суперечності між рівнем естетичної культури людства й культурою окремої особистості на кожному окремому етапі життя.

Ми вважаємо, що естетичний вплив на молоде покоління має бути планомірним, цілеспрямованим і здійснюватися постійно. Естетичний розвиток пов'язаний з формуванням усіх граней особистості, починається на етапі дошкільного дитинства. Саме в цьому віці формуються основи потреб і смаків, народжується любов до мистецтва, заявляють про себе творчі здібності, якими різною мірою наділена кожна дитина.

Окрім цього, на наш погляд, в естетичному вихованні молоді варто використовувати одночасно різні засоби: твори образотворчого мистецтва; музику; художню літературу; театр, кіно, телебачення, естраду, цирк; природу; факти, події суспільного життя; предмети декору в побуті.

Із метою визначення загальної позиції викладачів щодо необхідності розвитку естетичної компетентності та якості здійснюваного процесу в ЗВО скористалися емпіричним методом. Ми здійснили опитування 20 викладачів ЗВО (Бердянського державного педагогічного університету, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Маріупольського державного університету, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка), які здійснюють підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Оброблення отриманих даних здійснювалося без застосування комп'ютерних технологій із подальшим математичним округленням здобутих результатів до цілого числа.

Змістове наповнення опитувальників було частково тотожним або близьким за значенням і містило різноаспектні запитання, а саме: довільні відповіді респондентів; необхідність обґрунтування своєї позиції; закриті запитання, де було запропоновано варіанти відповідей (додаток Б). Так, на запитання «Дайте визначення естетичної компетентності майбутнього

вихователя» 70 % респондентів давали визначення через виділення компонентів естетичної компетентності. 30 % вказали, що це здатність майбутнього вихователя до естетичного сприйняття навколишнього дійсності та перетворення її за законами краси. Це лише підтверджує багатогранність категорії й потребу подальшого дослідження зазначеного феномену. На запитання «Назвіть структурні компоненти естетичної компетентності майбутнього вихователя» 60 % викладачів ЗВО назвали мотиваційний, когнітивний, практичний, рефлексивний. 30 % виокремили мотиваційно-особистісний, знаннєвий, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний. 10 % зазначили особистісний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-творчий.

На запитання «У чому виявляється естетична компетентність майбутнього вихователя?» 60 % викладачів дали відповідь, що в умінні здійснювати естетичне виховання дітей дошкільного віку та в знаннях у галузі естетики, умінні аналізувати власну естетичну компетентність. 40 % – у практичному вияві в художній та педагогічній діяльності. На запитання «Які дисципліни навчального плану підготовки майбутніх вихователів, на Вашу думку, спрямовані на розвиток їхньої естетичної компетентності?» більшість респондентів визначила основними етику й естетику, основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва, декоративне мистецтво та основи дизайну, художню працю. На запитання «Яке місце посідає дисципліна, яку Ви викладаєте у процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів?» деякі з викладачів відповідали так: «Професійний імідж вихователя ЗДО формує вміння створювати естетично виразний зовнішній вигляд вихователя, привабливе предметне середовище його діяльності, оформлювати продукти діяльності з метою подальшої популяризації вихователя як фахівця, розширення його цільової аудиторії», «Дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)» покликана вдосконалити мовно-мовленнєву компетентність майбутніх фахівців дошкільної галузі. Мова – явище естетичне. Естетичність мовлення поширюється на всі сфери діяльності людини, на усвідомлення нею дійсності

і себе в ній. В естетичності мовлення людина реалізує себе морально, емоційно, когнітивно», «Педагогіка дошкільна посідає одне з центральних місць у розвитку ЕКМВЗДО, оскільки розкриває сутність, історію становлення, завдання, засоби, методи естетичного виховання дітей дошкільного віку».

На питання «Які конкретно теми, модулі Вашої дисципліни спрямовані на розвиток естетичної компетентності?» деякі з викладачів навели такі приклади: дисципліна «Професійний імідж вихователя ЗДО»: Іміджмейкінг у професійній діяльності вихователя ЗДО; Візуальний компонент іміджу вихователя ЗДО; Предметний та середовищний складники іміджу вихователя в цілісній структурі позитивного педагогічного іміджу; дисципліна «Організація та планування логопедичної роботи»: Матеріально-технічне забезпечення логопедичної роботи; дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)»: Основи культури української мови. Стили сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні. Етикет службового листування. Редагування фахових текстів та їх переклад.

На запитання «Чи даєте ви завдання для самостійної роботи, які б сприяли розвитку естетичної компетентності?» 60 % опитаних зазначили, що «ні», 40 % навели приклади завдань із дисциплін, які викладають. На запитання «Які методи чи педагогічні технології Ви використовуєте, розвиваючи естетичну компетентність під час викладання своєї дисципліни?» більшість респондентів відповіла, що використовує словесні методи навчання та інтерактивні технології.

Майже 60 % респондентів на питання «Чи володіють, на Вашу думку, випускники бакалаврату спеціальності 012 Дошкільна освіта достатнім рівнем естетичної компетентності?» відповіли «ні». Аналіз анкет підтверджує необхідність розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці.

Досліджуючи позицію 20-ти викладачів стосовно дисциплін, спрямованих на розвиток ЕК в навчальному плані підготовки майбутніх бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта запропонували їм визначити

рейтингове місце дисципліни в запропонованому списку, виставляючи відповідний бал (додаток В). Список містив такі навчальні дисципліни: «Етика й естетика», «Художня праця», «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва», «Основи демократії», «Теорія і методика музичного виховання», «Декоративне мистецтво та основи дизайну», «Основи педагогічної майстерності», «Історія та культура України», «Педагогіка загальна», «Дитяча література», «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Основи природознавства з методикою», «Ознайомлення дітей із суспільним довкіллям», «Культура мовлення та виразне читання», «Теорія та методика фізичного виховання», «Дошкільна лінгводидактика». Результати подано на рис. 1.1.

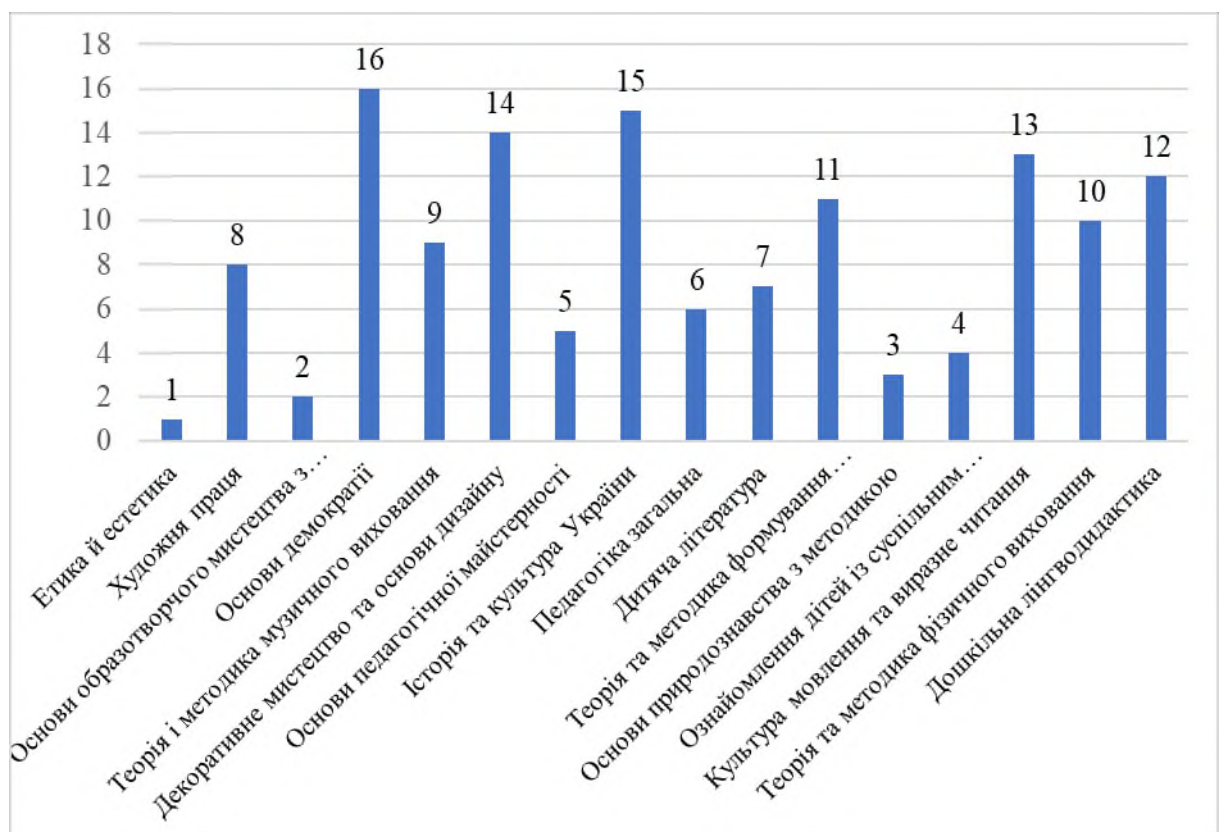

Рис. 1.1. Визначення дисциплін навчального плану підготовки майбутніх бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта, спрямованих на розвиток ЕК

Таким чином, аналіз стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП низки українських ЗВО, навчальних планів, робочих програм навчальних дисциплін та анкет викладачів дає підстави для таких висновків. Стандартом вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітніми програмами українських ЗВО передбачено формування низки компетентностей, які в основному відповідають когнітивному й діяльнісному компонентам ЕКМВЗДО, проте в змісті ОПП відсутній термін «естетична компетентність». Деякі із зазначених дисциплін лише певною мірою сприяють розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів. Анкетування викладачів підтвердило необхідність розвитку ЕКМВЗДО у контексті вивчення низки дисциплін, першочергове значення серед них мають основи образотворчого мистецтва з методикою, етика й естетика, теорія і методика музичного виховання.

У наступному розділі обґрунтуємо педагогічні умови, структурно-функціональну модель розвитку ЕКМВЗДО та реалізацію педагогічних умов.

Висновки до першого розділу

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні гостро постає проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з розвиненою естетичною компетентністю. У розділі проаналізовано та уточнено сутність базових понять дослідження: «компетентність», «естетична компетентність», «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», «розвиток естетичної компетентності майбутнього вихователя».

Студіювання вітчизняних і зарубіжних філософських, соціологічних, психологічних, педагогічних, лінгвістичних джерел дало змогу з'ясувати

зміст та структуру ЕКМВЗДО, проаналізувати сучасний стан проблеми розвитку означеної компетентності.

Опрацювання наукової літератури схилило нас до такого тлумачення аналізованого терміна. Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – це здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси, сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей.

Компонентами естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначено: мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний.

З огляду на окреслену структуру ЕКМВЗДО ми визначили критерії та показники її розвитку: мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний.

Аналіз сучасного стану професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в шести ЗВО України дав змогу зробити висновок, що освітньо-професійні програми підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта не містять усіх компонентів, необхідних для розвитку ЕК. З'ясовано, що дисципліни навчального плану лише певною мірою сприяють розвитку ЕКМВЗДО, тому є потреба в розробленні навчальної дисципліни, що інтегрувала б знання всіх фахових дисциплін плану і цілеспрямовано розвивала в майбутніх бакалаврів ЕК у фаховій підготовці.

Окреслення теоретичних основ розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти дозволяє прогнозувати подальшу діяльність у цьому напрямі:

– визначити та обґрунтувати педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

– розробити структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці;

– розкрити реалізацію педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Матеріали розділу висвітлено в таких наукових працях [107; 108; 109; 110; 111; 112; 113; 114; 115; 116; 117].

Список використаних джерел до першого розділу

1. Авдеева Н. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования. *Педагогика*. 2003. № 5. С. 34–39.
2. Антоненко Т. Л. Становлення ціннісно-сміслової сфери особистості майбутнього фахівця : монографія. Київ, 2018. 412 с.
3. Аронова Р. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 263 с.
4. Артемов Е. С., Чинаева О. П. Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания. *Вопросы философии*. 1987. № 4. С. 63–67.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. В. Гавриш, О. П. Долинна, Т. С. Ільченко, О. В. Коваленко, Г. М. Лисенко, М. А. Машовець, О. В. Низковська, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, Т. І. Поніманська, О. Д. Сідельнікова, А. С. Шевчук, Л. Ю. Якименко. Київ, 2012. 26 с.
6. Бердянський державний педагогічний університет. URL: <http://bdpu.org/> (дата звернення: 15.02.2018).
7. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва, 1989. 192 с.
8. Бех І. Д. Виховання особистості : навч.-метод. видання. У 2 кн. Київ, 2003. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 280 с.
9. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. 1997. № 1. С. 124–129.
10. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 4. С. 114–119.

11. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. Київ, 2011. 320 с.
12. Бібік Н. М. Компетентнісна освіта – від теорії до практики. Київ, 2010. 120 с.
13. Бірюк Л. Я. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технології (на матеріалі методики викладання російської мови) : монографія. Київ, Глухів, 2009. 317 с.
14. Бованенко О. О. Критерії та показники сформованості художньо-естетичної культури студентів педагогічних університетів. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету* : матеріали звітно-наук. конф. викладачів, аспірантів, докторантів і студентів факультету соціально-психологічних наук та управління / гол. ред. В. Б. Євтух. Київ, 2017. Вип. 3. С. 70–75.
15. Богословский В. В. Общая психология: учеб. пособ. Москва, 1973. 383 с.
16. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. Київ, 1996. 129 с.
17. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2001. 304 с.
18. Борев Ю. Эстетика. Москва, 1988. 496 с.
19. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел. Київ, 2005. 1440 с.
20. Висікайло Т. В. Формування фахової компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі плернерної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2017. 243 с.
21. Власенко О. М. Формування моральних цінностей засобами моделювання педагогічних ситуацій : метод. рекомендації / за заг. ред. О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир, 2005. 76 с.

22. Волкова В., Куліда О. Шляхи підвищення естетичної культури майбутніх вихователів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2016. № 2 (17). С. 93–97.
23. Выготский Л. С. Психология искусства. Москва, 1987. 344 с.
24. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб.. Київ, 1995. 237 с.
25. Гарбузенко Л. В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності : навч.-метод. посіб. Кіровоград, 2016. 132 с.
26. Глазунова Л. О. Формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога засобами народознавства : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2013. 20 с.
27. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. URL: <http://new.gnpu.edu.ua/uk/> (дата звернення: 18.02.2019).
28. Горещкий П. Й. Памво Беринда і його «Лексикон славеноросский». *Українська мова в школі*. 1956. № 2. С. 48–50.
29. Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет». URL: <http://www.slavdpu.dn.ua/> (дата звернення: 18.02.2019).
30. Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». URL: <https://phdpu.edu.ua/> (дата звернення: 15.02.2018).
31. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала. Москва, 2004. 752 с.
32. Джандосов Р. К. Развитие эстетической компетентности социальных педагогов в вузе : автореф. дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.13. Москва, 2007. 24 с.

33. Дичківська І. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2018. 40 с.
34. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. URL: <http://dsru.edu.ua/> (дата звернення: 15.02.2018).
35. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. 1040 с.
36. Естетика : підручник / Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк; за заг. ред. Л. Т. Левчук. Київ, 2006. 226 с.
37. Жадленко І. О. Формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2017. 20 с.
38. Житомирський державний університет імені Івана Франка. URL: <https://zu.edu.ua/> (дата звернення: 15.02.2018).
39. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Київ, 2003. 520 с.
40. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. Суми, 2015. 319 с.
41. Загородня Л. П. Формування основ педагогічної техніки в майбутніх фахівців дошкільного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2001. 261 с.
42. Загородня Л. П., Рожнова В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів під час вивчення педагогіки загальної засобом педагогічних технологій. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси, 2019. Вип. № 4. С. 186–191.
43. Закон України «Про вищу освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 15.01.2021).
44. Зданевич Л. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2014. 46 с.

45. Зеер Э. Ф. Личностно ориентированное профессиональное образование. *Педагогика*. 2002. № 3. С. 16–21.
46. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. Москва, 2004. 40 с.
47. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. *Педагогічна майстерність : проблеми, пошуки, перспективи* : монографія. Київ, Глухів, 2005. С. 10–18.
48. История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли. Москва, 1984. 186 с.
49. Іванова Т. В. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : монографія. Київ, 2003. 246 с.
50. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. Харків, 2006. 540 с.
51. Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського, О. А. Дубасенюк. Житомир, 1999. 336 с.
52. Іщенко Л. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2016. 40 с.
53. Капська А. Й. Деякі особливості формування готовності студентів до професійної творчості. *Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів: теорія, практика, програми*. Київ, 1998. 192 с.
54. Карам А. Формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2020. 226 с.
55. Київський університет імені Бориса Грінченка. URL: <http://kubg.edu.ua/> (дата звернення: 15.02.2018).

56. Кідіна Л. М. Психолого-педагогічний супровід педагогічної практики майбутніх вихователів ДНЗ. *Вісник післядипломної освіти* : зб. наук. праць. Київ, 2010. Вип. 1 (14). Ч. 2. С. 183–189.

57. Кідіна Л. М. Формування фахових компетенцій майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2010. № 1 (6). С. 69–75.

58. Климов Е. А. Психология профессионала. Москва, 1996. 400 с.

59. Клыкова Л. А. Развитие художественно-эстетической компетенции студентов хореографических специальностей : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Челябинск, 2009. 212 с.

60. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 05.06.2020).

61. Кондратюк С., Бутенко В. Формування художньо-естетичної компетентності майбутніх вихователів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал. 2020. № 8 (102). С. 442–456.

62. Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури. *Збірник Міністерства освіти України*. 1992. № 5. С. 2–25.

63. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / укл.: Л. Масол. *Педагогічна газета*. 2001. № 12 (90). С. 6–7.

64. Костюк Г. С. Умови психічного розвитку. *Соціальний педагог*. 2007. № 9. С. 61–63.

65. Краткий словарь по эстетике / под ред. М. Ф. Овсянникова. Москва, 1993. 210 с.

66. Кривцун О. А. Эстетика: навч. посіб. Москва, 2003. 447 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-131.html> (дата звернення: 21.06.2020).

67. Кузьмина Н. В. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма. Москва, 1993. 73 с.

68. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва, 1990. 119 с.
69. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях. URL: https://pidru4niki.com/19991130/pedagogika/pedagogika_u_zapitanniah_i_vidprovidyah (дата звернення: 15.06.2019).
70. Левчук Л. Т., Оніщенко О. І. Основи естетики : навч. посіб. Київ, 2000. 271 с.
71. Леонтьев А. Н. Научить человека фантазии (творчество и развивающее образование). *Вопросы психологии*. 1998. № 5. С. 13–20.
72. Леонтьев Д. А. Теория личностного смысла. Москва, 1992. 286 с.
73. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. Москва, 1983. 216 с.
74. Луговий В. І. Світовий досвід професіоналізації освіти: концептуальні засади і практична реалізація. *Педагогіка і психологія*. 2010. Вип. 2. С. 5–22.
75. Ляпунова В. А. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування толерантності дітей у дошкільних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.08. Мелітополь, 2017. 490 с.
76. Маріупольський державний університет. URL: <http://mdu.in.ua/> (дата звернення: 15.02.2018).
77. Маркова А. К. Психология труда учителя: книга для учителя. Москва, 1993. 192 с.
78. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Педагогічна газета*. 2001. № 12 (90). С. 6–7.
79. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посіб. для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Харків, 2006. 256 с.
80. Мещеряков Б. Г., Зинченко В. П. Большой психологический словарь. Санкт-Петербург, 2003. 632 с.

81. Михайлова Л. М. Естетично ціннісний розвиток особистості в навчально-виховному просторі закладу освіти: теорія і практика : наук.-метод. посіб. для керівників шкіл, педагогів, студ. пед. спец. / автор-уклад. Л. М. Михайлова. Харків, 2018. 248 с.

82. Михайлова Л. М. Естетичне виховання молоді компетентнісний підхід. *Вісник національного технічного університету України. Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка.* 2009. № 1. С. 158–162.

83. Міжнародна комісія Ради Європи. URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/381/> (дата звернення: 13.01.2018).

84. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2007. 608 с.

85. Мосіяшенко В. Естетичне виховання – складова педагогічної системи К. Д. Ушинського. *Шлях освіти.* 2003. № 2. С. 51–54.

86. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п> (дата звернення: 10.02.2019).

87. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. URL: <http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/> (дата звернення: 20.02.2018).

88. Новикова Л. И. Школа и среда. Москва, 1985. 79 с.

89. Овчарук О. Ключові компетентності: європейське бачення. *Управління освітою.* 2003. № 15–16. С. 6–9.

90. Освітній глосарій ЮНЕСКО. URL: <http://glossary.uis.unesco.org/glossary/en/home> (дата звернення: 20.11.2017).

91. Павелків Р., Цигипало О. Дитяча психологія. URL: https://pidru4niki.com/18271207/psihologiya/dityacha_psihologiya (дата звернення: 20.12.2020).

92. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2007. 576 с.

93. Пахотіна П. К. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з аграрних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 243 с.

94. Педагогика : учеб. пособ. для студ. пед. уч. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. 4-е изд. Москва, 2002. 512 с.
95. Петрушенко В. Л. та ін. Етика та естетика : навч. посіб. Львів, 2008. 180 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-126.html> (дата звернення: 21.06.2020).
96. Подымова Л. С. Педагогика: Инновационная деятельность. Москва, 1997. 308 с.
97. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. URL: <http://pnpu.edu.ua/ua/> (дата звернення: 20.02.2018).
98. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.
99. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2016. 456 с.
100. Пономаренко Т. О. Культуровідповідне управління якістю дошкільної освіти : навч.-метод. посіб. Луганськ, 2006. 230 с.
101. Практичний словник синонімів української мови URL: https://slovnkyk.me/dict/synonyms_karavansky/%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 11.09.2019).
102. Про дошкільну освіту : Закон України від 2001. № 49, ст. 259. (2628-III). URL: <https://zakon.help/law/2628-III/edition28.09.2017/page1> (дата звернення: 21.06.2018).
103. Професійна освіта: Словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2000. 380 с.
104. Процко Х. В. Підготовка майбутніх учителів технологій до профорієнтаційної роботи в загальноосвітній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Чернігів, 2009. 20 с.
105. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. Москва, 2002. 395 с.

106. Ревенко І. В. Художньо-естетична компетентність учителя як показник його професійної культури. *Мистецтво і освіта*. 2007. № 3. С. 139–146.

107. Рожнова В. М. Закони краси і розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук* : матеріали ІІ науково-практичної конференції (м. Дніпро, 22–23 травня 2020 р.). Херсон, 2020. С. 65–68.

108. Рожнова В. М. Критерії та показники розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Освіта XXI століття: молодіжний вимір* : матеріали звітної науково-практичної конференції здобувачів освіти (ОНС «Доктор філософії») (м. Глухів, 6–7 лютого 2020 р.). Глухів, 2020. С. 40–43.

109. Рожнова В. М. Проблема естетичного виховання особистості в науковій вітчизняній думці в добу Відродження. *Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук* : матеріали VIII міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів (м. Глухів, 4–6 грудня 2018 р.) / відп. за випуск О. О. Вишник. Глухів, 2018. С. 397–399.

110. Рожнова В. М. Реалізація завдань формування естетичної культури в майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі міжособистісної взаємодії в ЗВО. *Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи*: VII всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і науковців: тези доповідей (м. Дніпро, 21 березня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 185–189.

111. Рожнова В. М. Рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Глухівські читання – 2020. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук* : зб. матеріалів X міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за заг. ред. О. І. Луценко. Глухів, 2020. С. 621–624.

112. Рожнова В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва».

Сучасні тенденції розвитку науки (частина 2) : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25–26 квітня 2020 р.). Київ, 2020. С. 31–33.

113. Рожнова В. М. Сутність та структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Глухів, 2019. Вип. 40. С. 71–79.

114. Рожнова В. М. Теоретичні основи формування естетичної компетентності майбутніх вихователів. *Психолого-педагогічний пошук: зб. наук. праць студентів факультету дошкільної освіти / за ред. О. І. Курка*. Глухів, 2018. Вип. 4 (II). С. 93–96.

115. Рожнова В. М. Умови формування художньо-естетичного смаку майбутніх вихователів. *Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток: зб. студентських наук. праць за матеріалами II всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Глухів, 21–22 квітня 2016 р.)*. Глухів, 2016. Вип. 3. С. 235–239.

116. Рожнова В. М. Формування естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Глухівські наукові читання – 2017. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : матеріали VII міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів*, Глухів, 2017. С. 80–83.

117. Рожнова В. М. Характеристика підходів до визначення змісту основних понять дослідження проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Глухів, 2018. Вип. 37. Ч. 1. С. 32–38.

118. *Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні : нариси (X – поч. XX ст.)*. Київ, 1991. 86 с.

119. Розов М. В. Методологические принципы ценностного прогнозирования образования. *Социально-философские проблемы образования*. Москва, 1992. С. 18–26.

120. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург, 2002. 720 с.

121. Руденька Т. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2017. 20 с.

122. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль, 2005. 360 с.

123. Русова С. Моральні завдання сучасної школи. *Рідна школа*. 1992. № 2. С. 52–57.

124. Селевко Г. К. Компетентности и их классификации. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–144.

125. Семенова О. В. Формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва засобами композиції : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2017. 20 с.

126. Сластенин В. А. Формирование личности советской школы в процессе профессиональной подготовки. Москва, 1976. 160 с.

127. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1974. 776 с.

128. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ, 1970–1980. Т. 9. 913 с.

129. Сотська Г. І. Естетично-професійна компетентність майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. URL: <http://lib.iitta.gov.ua>. (дата звернення: 25.10.2019).

130. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha->

osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-012doshkilna-B.pdf (дата звернення: 19.12.2019).

131. Суть формування естетичних цінностей. URL: <http://www.startpedagogika.com/sotems-1219-1.html> (дата звернення: 11.12.2017).

132. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ, 2019. 376 с.

133. Теплов Б. М. Вопросы психологии восприятия и мышления. Москва, 1948. 303 с.

134. Українська педагогічна думка в персоналіях : у 2 кн. Кн. 2 : навч. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005. 552 с.

135. Українська літературна енциклопедія. URL: https://slovnyk.me/dict/foreign_melnychuk/%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 13.05.2020).

136. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/> (дата звернення: 18.02.2018).

137. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ, 2006. 352 с.

138. Федорченко Н. В. Естетичні переживання: моделі нарративної інтерпретації : монографія. Київ, 2016. 152 с.

139. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика : монографія. Київ, 2003. 320 с.

140. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.

141. Хуторской А. В. Современная дидактика : учеб. пособ. 2-е изд., перераб. Москва, 2007. 639 с.

142. Чернышева С. А. Роль проектных методов в формировании художественно-творческой компетенции у студентов педагогического колледжа. *Молодой ученый: науч. журн.* 2014. № 18. С. 674–676.

143. Чернышова И. В. Творческая самореализация личности в художественно-образовательной деятельности. *Искусство и образование.* 2008. № 1. С. 15–23.

144. Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения : метод. пособие. Москва, 1996. 84 с.

145. Шапаренко Х. А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2008. 20 с.

146. Шестопал О. В. Формування професійних знань майбутніх учителів іноземної мови засобами мультимедіа : автореф. ... дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2011. 20 с.

147. Шокот О. В. Формирование эстетической компетенции в профессиональной подготовке студентов колледжа сферы услуг: дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Москва, 2008. 152 с.

148. Эстетика : словарь / под ред. А. А. Беляева и др. Москва, 1989. 447 с.

149. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2003. 560 с.

150. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6871/Yagupov_Svy%60stun_KOMPETENTNISNY%60J_PIDXID.pdf?sequence=3&isAllowed=y (дата звернення: 18.09.2020).

151. Sadker M. P. Teacher–School and society / M. P. Sadker, D. M. Sadker. New–York : McGraw–Hill Ink., 1997. 633 p.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У другому розділі виявлено, теоретично обґрунтовано педагогічні умови, розроблено структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів у фаховій підготовці, розкрито реалізацію педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

2.1. Обґрунтування педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів у фаховій підготовці

Важливим складником забезпечення практичної реалізації процесу розвитку ЕКМВЗДО є визначення й дотримання педагогічних умов, що сприяють підвищенню рівня розвитку досліджуваної якості.

З'ясуємо сутність понять «умова» («умови»), «педагогічні умови» у довідникових джерелах і працях науковців.

У «Великому тлумачному словнику української мови» умови визначено як правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь; сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь [20, с. 1514].

У філософському словнику умова визначається як категорія, у якій відображено універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає й існує [115, с. 703]. У психології під умовою розуміють сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища [64, с. 206].

У педагогіці існують різні підходи до визначення змісту поняття «педагогічні умови».

У словнику-довіднику з професійної педагогіки педагогічні умови визначено як обставини, від яких залежить цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, груп людей [109, с. 243].

Так, О. Назарова [84] педагогічні умови розглядає як сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів та матеріально-просторового середовища, спрямовану на розв'язання дослідницьких завдань.

Ми погоджується із визначенням А. Найн, яка стверджує, що педагогічні умови – це «сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і прийомів підвищення ефективності навчально-виховного процесу і матеріально-просторового середовища, які забезпечують успішне вирішення поставлених і проєктованих у дослідженні завдань». Вона зазначає, що до педагогічних умов можна віднести ті, які свідомо створюються в освітньому процесі й повинні забезпечувати найбільш ефективний його перебіг [85].

Науковець Ю. Бабанський визначає педагогічні умови як чинники (обставини), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи. При цьому вчений ототожнює поняття «чинники» та «обставини» [5].

На думку А. Багдуєвої, педагогічні умови – це обставини процесу навчання і виховання, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання з метою досягнення дидактичних цілей [6].

Н. Лантух називає педагогічні умови формування інформаційної культури особистості комплексом заходів, спрямованих на інформатизацію освітнього простору. Цей комплекс охоплює: розроблення змісту освіти на основі інтеграції нових інформаційних технологій; упровадження в освітній процес не лише традиційних проблемних та ігрових методів навчання, а й методів, заснованих на застосуванні нових інформаційних технологій (комп'ютерне моделювання, технології локальних і мережних баз даних);

розвиток внутрішньоособистісної готовності студентів до формування інформаційної культури шляхом виявлення і використання стимулів активізації пізнавальної діяльності студентів із застосуванням нових інформаційних технологій, які вибираються залежно від типу особистості; вироблення певного стилю педагогічної діяльності викладачів, зорієнтованого на формування інформаційної культури у студентів [71].

Отже, науковці по-різному трактують поняття «педагогічні умови», розглядаючи їх як характеристику педагогічного середовища, обставини, необхідні для перебігу педагогічного процесу; його фактори, шляхи, напрями, уявні результати, форми, методи, педагогічні прийоми.

У контексті нашого дослідження важливу роль відіграють наукові праці вчених, що стосуються підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей у вищій школі.

Так, А. Карам вважає, що формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва успішно здійснюється за таких педагогічних умов: сповідування цінності естетизації університетського середовища; формування в студентській групі виховного середовища, що активізує засвоєння майбутніми вчителями образотворчого мистецтва естетичних умінь і навичок; розроблення та впровадження змістового та організаційно-методичного забезпечення позааудиторної роботи майбутніх учителів образотворчого мистецтва [59].

Б. Савчук і Г. Білавич виділяють таку сукупність педагогічних умов формування естетичної культури студентів засобами народознавства: урахування особливостей реальної практики спілкування студентів із мистецтвом, рівня загальної культури викладача, творчого характеру педагогічної діяльності, особистого захоплення педагога мистецтвом [27].

Л. Глазунова в процесі формування естетичної компетентності студентів-філологів засобами народознавства виділяє такі педагогічні умови: зорієнтованість навчально-виховного процесу ЗВО на формування естетичної компетентності майбутнього вчителя, удосконалення навчально-методичного

забезпечення; цілеспрямоване формування позитивної мотивації щодо використання засобів народознавства ілюстративного, інформативного й практичного спрямування; гармонія діяльності в системі «педагог – студент» на основі демократичного стилю спілкування, включення майбутнього вчителя-філолога в систему формування естетичної культури, естетичної поведінки, розвитку естетичних здібностей до власної творчої діяльності; створення атмосфери для розвитку кожної особистості, виховання толерантності до інших культур та націй, навчання рідною мовою, шанування народної культури та народних традицій; застосування інтегрованого підходу до вибору та використання методично доцільних методів формування естетичної компетентності студентів, які ґрунтуються на народознавчій основі й забезпечують адекватність навчальної та позанавчальної діяльності студентів-філологів [27].

Є. Жученко у вихованні морально-естетичної культури студентів технічних коледжів виділяє такі педагогічні умови: створення культурно-розвивального виховного середовища в освітній установі, що забезпечить вільний вибір та відповідальність студентів у соціокультурній, художньо-творчій діяльності відповідно до інтересів особистості; розробленість і впровадження в освітній процес оновленого змісту, методів і форм морально-естетичного виховання, які сприяють зануренню студентів у ситуації морально-естетичного вибору; цілеспрямована підготовка педагогічного колективу до виховної діяльності в парадигмі духовної педагогіки: визнання суб'єктної позиції особистості студента, побудова суб'єкт-суб'єктних стосунків [44].

Т. Руденька у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки окреслює низку педагогічних умов, а саме: створення в коледжі культури і мистецтв арт-педагогічного середовища, що передбачає залучення засобів мистецтва до навчального процесу на підставі освітньо-кваліфікаційних характеристик окремих мистецьких спеціальностей; готовність викладачів коледжу культури і

мистецтв до використання арт-педагогіки як засобу і технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей; використання в процесі професійної підготовки арт-педагогічних ситуацій та арт-педагогічних занять як специфічних форм реалізації завдань арт-педагогічного супроводу формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей [103].

О. Заїка вважає, що розвиток художньо-творчих здібностей у майбутніх педагогів набуває ефективності завдяки організації таких умов: систематичне залучення студентів до концертно-виконавської діяльності; послідовне формування в них потреби в такій діяльності та донесення художніх образів дітям та юнацтву; постійне розширення досвіду сприйняття, відтворення і трансляції художніх творів: систематичне спонукання студентів до оволодіння основними (елементарними) знаннями з мистецтвознавства, зокрема з виконавства; цілеспрямована підтримка й активізація творчих проявів студентів у мистецтві; забезпечення особистісно орієнтованого характеру спілкування між викладачем і студентами та студентів між собою [49].

Таким чином, у результаті аналізу визначень науковцями педагогічних умов тлумачимо умови розвитку ЕКМВЗДО як сукупність взаємопов'язаних обставин, які ефективно впливають на означений процес.

Із метою виявлення педагогічних умов, які найбільш ефективно впливають на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів, ми скористалися методом експертного оцінювання із визначенням вагомих коефіцієнтів педагогічних умов. Для цього ми сформували експертну групу, до якої ввійшли викладачі ЗВО, які займаються підготовкою бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта і мають стаж роботи не менше 5 років.

У процесі опитування експертам було запропоновано присвоїти бали за ступенем важливості низці педагогічних умов розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці (додаток Г), що були виокремлені викладачами, які здійснюють

підготовку здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр». Наведемо алгоритм обробки результатів експертного оцінювання.

Складемо матрицю експертного оцінювання (табл. 2.1). У заповнених експертами матрицях підраховувалася сума балів кожного рядка та, відповідно, ранг кожної педагогічної умови R_i в системі ранжування. Ступінь вагомості кожної педагогічної умови визначався за формулою:

$$P_i R_i = P_{max} \times R_i / R_{max}, \quad (2.1)$$

де $P_{max} = 1$ – ступінь вагомості педагогічної умови з найвищим рангом;

R_i – ранг педагогічної умови;

R_{max} – найвищий ранг ($R_{max} = 80$).

Таблиця 2.1

**Результати обчислення коефіцієнтів вагомості педагогічних умов
за оцінкою всіх експертів**

Умови	Експерти																				R_i	P_i
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
1	2	2	2	2	2	3	1	2	2	3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	40	0,50
2	3	3	2	2	3	3	2	3	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	3	3	51	0,64
3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	65	0,81
4	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	4	3	4	67	0,84
5	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	4	3	4	68	0,85
6	4	3	4	4	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	4	4	69	0,86
7	4	2	3	4	4	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	3	4	66	0,83
8	3	3	2	1	3	3	2	3	2	2	3	3	2	2	2	1	3	2	3	3	48	0,60
9	3	1	2	2	3	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	3	2	1	3	46	0,58
10	2	3	2	2	3	3	2	3	3	2	3	3	3	2	4	3	3	2	3	3	54	0,68

За результатами опрацювання матриць експертного оцінювання всіх експертів складено зведену таблицю 2.1, у якій подано результати обчислення коефіцієнтів вагомості педагогічних умов за оцінкою всіх експертів.

Отже, аналіз аркушів ранжування викладачів дозволив виокремити низку умов, які, на їхню думку, забезпечують ефективність розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти [101], а саме:

- 1) естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО;
- 2) доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів;
- 3) упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти;
- 4) використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;
- 5) збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.

Розглянемо детальніше виокремлені педагогічні умови розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці.

Перша педагогічна умова – *естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО*.

У психолого-педагогічних дослідженнях дедалі частіше використовують поняття «естетизація», яке в загальному вигляді тлумачиться як надання естетичної форми будь-якій предметній сутності за допомогою естетичного впливу на особистість. Естетизацію розуміють як спосіб організації освітнього процесу [39] або як методологічний освітній

принцип [123]. Однак незаперечною є спільна позиція авторів щодо необхідності естетизації цілей, завдань та організації педагогічного процесу. Так, О. Берлач, О. Дем'янчук, А. Чихурський [32] пропонують розглядати естетизацію закладу освіти як процес і результат уведення естетичного компонента в процес навчання і виховання з метою формування естетичної свідомості, естетичного світосприйняття, естетичних оцінок учасників освітнього процесу.

Одним зі складників освітнього процесу в ЗВО є освітнє середовище, що становить комплекс матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних, психолого-педагогічних умов, які забезпечують організацію життя студентів та викладачів під час професійної підготовки.

В. Ясвін визначає освітнє середовище як систему впливів і умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і предметно-просторовому оточенні. Розвивальне освітнє середовище – це середовище, здатне забезпечувати комплекс можливостей для саморозвитку всіх суб'єктів освітнього процесу [127].

М. Братко визначає освітнє середовище закладу вищої освіти як багатосуб'єктне та багатопредметне системне утворення, що має можливості цілеспрямовано впливати на професійно-особистісний розвиток майбутнього фахівця, забезпечуючи його готовність до професійної діяльності, продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації в процесі життєдіяльності [19].

Якісним можна вважати освітнє середовище в тому випадку, коли воно спроможне забезпечувати всім суб'єктам навчання можливості для задоволення освітніх потреб, особистісного розвитку, саморозвитку. Умови освітнього середовища мають стати ресурсом підвищення якості освіти, джерелом розвитку різних видів досвіду особистості. Важливо, щоб ці умови задовольняли духовні та соціальні запити учасників освітнього процесу – пізнавальні, естетичні, загальнокультурні та потреби у спілкуванні з іншими

людьми тощо. Слід зазначити, що бажання «естетизувати» все, що стосується освітнього процесу, може викликати потяг до надто широкого і прямолінійного застосування декоративного оздоблення навчальних приміщень, коли воно починає втрачати ознаки комплексного і високохудожнього й суперечить власне вимогам освітнього процесу.

У процесі нашого дослідження естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО передбачає гармонізацію просторово-предметного наповнення. До нього належить дизайн аудиторій, фое, коридорів, використання музейних предметів, самостійних музеїв тощо. Ефективність естетизації освітнього середовища залежить і від правильно дібраного інструментарію професійної підготовки майбутніх вихователів та рівня розвитку естетичної культури учасників освітнього процесу (студентів і викладачів). У навчальних аудиторіях пропонуємо створити музеї педагогічного профілю, які матимуть важливе значення для задоволення соціальних, інтелектуальних і духовних потреб особистості, яка формується й здобуває професію вихователя, що є основою розвитку особистісного компонента ЕКМВЗДО. Такий музей репрезентував би здобутки й цінності педагогічної культури та найкращі зразки практики в галузі освіти. Це, на наш погляд, може стати джерелом натхнення для професійного становлення майбутніх вихователів.

Отже, предметно-естетичне освітнє середовище ЗВО орієнтоване на розвиток усіх компонентів ЕК майбутніх вихователів.

Друга педагогічна умова – *доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів.*

Процес розвитку ЕКМВЗДО має професійне спрямування, орієнтує студентів на ґрунтовне засвоєння теоретичного матеріалу, а також на використання отриманих знань у галузі естетики, психолого-педагогічних й методичних у практичній діяльності, формування вмінь об'єктивного самоаналізу розвитку естетичної компетентності. Проблема ЕК має

міждисциплінарний характер, оскільки охоплює педагогічні, психологічні, методичні й філософські аспекти. З огляду на це всі дисципліни підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти тією чи іншою мірою впливають на розвиток естетичної компетентності.

У нашому дослідженні збагачення змісту навчальних дисциплін, спрямованих на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів стосується дисциплін циклу професійної підготовки. До них належать такі, як педагогіка загальна, інноваційні технології в освіті, дитяча література, основи образотворчого мистецтва з методикою тощо. Зміст естетичного виховання конкретизується в робочих програмах кожної дисципліни, а також реалізується під час проведення лекційних, практичних занять і самостійної роботи студентів. Особливе значення має розуміння та засвоєння майбутніми вихователями основних положень теорії естетичного виховання. За їх допомогою засобами дисципліни викладачі можуть заохочувати студентів до розвитку наукового уявлення, привчати їх мислити і створювати в пам'яті численні асоціації явищ, які відбуваються в докiллі, й пов'язувати їх з естетичним спогляданням, переживанням, розумінням буття. Естетичне виховання майбутніх вихователів передбачає використання духовно-культурного потенціалу всіх навчальних дисциплін, які вивчають у закладі вищої освіти. Кожне практичне заняття чи лекція має естетичний потенціал. Він реалізується у творчому підході викладача до розв'язання пізнавального завдання, виразність його слова та студентів, відборі та оформленні наочного матеріалу тощо.

Доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток ЕК, відбувалося в певній послідовності, яку відображено на рис. 2.1.

Третя педагогічна умова – *використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.*

Рис. 2.1. Послідовність доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток ЕКМВЗДО

Якість підготовки майбутніх вихователів ЗДО залежить від організації освітнього процесу в закладі вищої освіти. Розвиток ЕКМВЗДО потребує використання інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових чи вдосконалення наявних традиційних концепцій, принципів, підходів до освіти.

У традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні й відтворенні інформації, а в сучасних умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення студента, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності в постійно мінливому соціальному середовищі. Слід зважати на особливість сучасної системи вищої освіти в Україні, де має місце співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання з яскравим нахилом у сторону традиціоналізму, що повною мірою не забезпечує сучасних вимог до випускників ЗВО. Отже, нагальною постає потреба широкого впровадження інновацій в освітній процес, що забезпечить розвиток естетичної компетентності.

Наукові дослідження з питань упровадження у вищій школі інноваційних технологій навчання належать: І. Дичківській [34], О. Дубасенюк [37], М. Кляп [60], В. Луговому [78], О. Пометун [96; 97], Г. Селевку [106] та ін.

Усі дослідники одностайні в тому, що метою інноваційних технологій навчання є підвищення ефективності освітнього процесу закладу вищої освіти й отримання якісно нового результату.

З-поміж інноваційних технологій навчання, що найбільш ефективно, на нашу думку, сприятимуть розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів, виокремлюємо такі: проблемного, інтерактивного навчання та мультимедійні. Добираючи педагогічні технології, ми спиралися на низку досліджень, що стосуються питань сутності й використання технологій у фаховій підготовці та аналіз анкет викладачів, що здійснюють підготовку фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Перейдемо до характеристики обраних нами технологій відповідно до завдання нашого дослідження.

Проблемне навчання – педагогічна технологія, що забезпечує можливість творчої участі студентів у процесі засвоєння нових знань, формування творчого мислення і пізнавальних інтересів особистості. За ступенем складності є такі основні рівні проблемного навчання: проблемний виклад; спільний проблемний пошук; творче навчання, яке передбачає активну участь студентів у формулюванні проблеми і пошуку шляхів її вирішення [95].

До методів проблемного навчання І. Лернер відносить проблемний виклад (створивши проблемну ситуацію, викладач не лише подає остаточне вирішення проблеми, але й демонструє сам процес вирішення); частково-пошуковий (викладач планує кроки вирішення проблеми, а той, хто навчається, самостійно її вирішує); дослідницький (викладач організовує творчу, пошукову діяльність того, хто навчається, з вирішення нових проблем) [74]. Сутність проблемного навчання криється в системі проблемних ситуацій, задач, завдань, які необхідно вирішувати студентам. М. Махмутов визначає проблемну ситуацію як інтелектуальне ускладнення людини, що виникає у випадку, коли вона не знає, як пояснити певне явище, факт, процес, не може досягти мети знайомим їй способом, що спонукає шукати новий спосіб пояснення або спосіб дії [80].

На думку В. Галузяк, М. Сметанського, В. Шахова, проблемна ситуація – це «психічний стан утруднення, який виникає внаслідок неможливості

пояснити факт або розв'язати задачу за допомогою наявних знань та вмінь. Вона може створюватися шляхом постановки завдання, запитання, демонстрування досліду, механізму, матеріалу з преси або особистих спостережень студентів» [24]. Тому проблемною можна назвати ту ситуацію, коли студент не може дати відповіді на запитання, які виникають об'єктивно, оскільки ні наявні знання, ні інформація в проблемній ситуації не містять відповідей та методів їх знаходження.

Отже, означені ситуації спонукають майбутніх фахівців до пошукової діяльності, розвивають загальні здібності, творчі нахили, вміння знаходити відповіді на поставлені запитання, що сприяє розвитку їхньої фахової майстерності та громадянської культури.

На відміну від традиційного, пояснювально-ілюстративного, проблемне навчання ґрунтується не на передаванні готової інформації, а на відкритті майбутніми педагогами суб'єктивно нових знань і вмінь шляхом розв'язування теоретичних і практичних проблем. У його основі лежить послідовне та цілеспрямоване створення проблемних ситуацій у формі навчальних завдань і запитань.

О. Матюшкін виділяє 4 етапи розв'язання проблемної задачі:

- 1) використання відомих способів розв'язку – етап «закритого» розв'язання проблеми;
- 2) виникнення проблемної ситуації та розширення ділянки пошуку нових способів розв'язання – етап «відкритого» розв'язання проблеми та відкриття нового відношення або принципу дії;
- 3) реалізація нового, відкритого принципу;
- 4) перевірка правильності отриманого розв'язку – загальна схема процесу розв'язання [79].

На наш погляд, проблемне навчання сприяє розвитку пізнавальних процесів, дозволяє виявити естетичні почуття, які утворюють особистісний компонент ЕКМВЗДО.

Проблемне навчання тісно пов'язане з інтерактивним. Інтерактивне навчання (inter – «взаємний», art – «діяти») – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, що передбачає створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність» [113]. Характерною ознакою інтерактивного навчання є постійна активна взаємодія всіх учасників освітнього процесу. Аналізуючи свої дії та дії партнерів, кожен з учасників може змінювати модель своєї поведінки, відчувати себе в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності. Інтерактивна технологія навчання передбачає чітко запланований очікуваний результат, використання окремих методів і прийомів, що стимулюють процес пізнання, розумові й навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна домогтися запланованих результатів [97].

Науковці виокремлюють такі особливості інтерактивної взаємодії: перебування суб'єктів навчання в одному смисловому просторі; спільне занурення в проблемне поле задачі, яку вирішують, тобто залучення до єдиного творчого простору; узгодженість у виборі засобів і методів реалізації вирішення задачі; спільне входження в емоційний стан, переживання спільних почуттів, що сприяють прийняттю та здійсненню вирішення задачі [55].

Д. Ткач акцентує увагу на низці правил організації інтерактивного навчання, а саме: викладач постає в ролі модератора, він задає тон дискусії, забезпечує спільну роботу та взаємодію студентів; кожен з учасників заняття має право висловлювати власну думку з будь-якого питання, що обговорюється; має право на критику, але повинен дотримуватися такого принципу: критиці піддається не особистість, а висловлені нею ідеї; у кінці заняття більшістю ухвалюється завершальний документ із фіксацією окремих думок учасників обговорення, якщо такі є [112].

Л. Загородня виділяє такі основні умови вибору конкретного різновиду інтерактивної технології.

1. Урахування складності проблеми, теми, яка виноситься на опрацювання.

2. Урахування специфіки аудиторії (вік, кількість осіб у групі, рівень загальних знань та з конкретної теми, проблеми, наявність життєвого досвіду, досвіду отримання знань та взаємодії з об'єктом професійної діяльності).

3. Урахування рівня майстерності суб'єкта (викладача, вихователя, методиста) [45].

Застосування інтерактивних технологій у процесі розвитку естетичної компетентності сприятиме вияву естетичних почуттів майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти від виконання практичних завдань, розвитку пізнавальних процесів, засвоєнню знань у галузі естетики, психолого-педагогічних і методичних, необхідних для естетичного виховання дошкільників.

Сучасними ефективними засобами розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є мультимедійні технології навчання. Вони сприяють удосконаленню й урізноманітненню діяльності педагога, підвищують продуктивність освітнього процесу. Мультимедіа – це сучасна інформаційна технологія, що об'єднує за допомогою комп'ютерних засобів графічне та відеозображення, звук та інші спеціальні ефекти [57]. Застосування мультимедійних технологій дозволяє змінити способи передавання навчального матеріалу за допомогою спеціально розроблених мультимедійних засобів, які М. Ярмаченко [90] поділяє на візуальні (зорові), аудіальні (слухові), аудіовізуальні (зорово-слухові).

Науковці О. Антонова, О. Дубасенюк [35] указують на такі переваги у використанні мультимедійного забезпечення під час викладання педагогічних дисциплін, як: забезпечення наочності, яка сприяє комплексному сприйняттю і кращому запам'ятовуванню матеріалу; програвання аудіофайлів; швидкість і зручність відтворення фотографій, графіків, текстового матеріалу; можливість показати структуру заняття;

здатність швидко опанувати технологію підготовки і використання презентацій уже під час практичних занять.

Застосування мультимедійних технологій дозволяє змінити способи передавання навчального матеріалу за допомогою спеціально розроблених мультимедійних засобів. Їх поділяють на апаратні (комп'ютер із процесором, мультимедіа-монітором із вбудованими стереодинаміками, ТУ-тюнери, звукові плати) та програмні (програми та проблемно орієнтовані мови програмування, що враховують особливості мультимедіа).

Для організації вивчення теоретичного матеріалу на заняттях плануємо використовувати такі види мультимедійних курсів: мультимедійна лекція, традиційні аналогові навчальні видання: електронні тексти лекцій, опорні конспекти, методичні посібники для вивчення теоретичного матеріалу тощо.

Застосування мультимедійних технологій у процесі розвитку ЕК сприятиме засвоєнню знань у галузі естетики, психолого-педагогічних і методичних, необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дітей дошкільного віку, а також розвитку художньо-естетичних умінь, естетичного сприймання, естетичного смаку.

Отже, використання мультимедійних технологій робить навчання майбутніх вихователів ЗДО більш ефективним, підвищує здатність до перетворення навколишнього світу за законами краси, вчить знаходити цікаву і потрібну інформацію в галузі естетики й естетичного виховання, працювати з джерелами інтернету; розвиває пізнавальні процеси як умову естетичної діяльності.

Таким чином, використання технологій проблемного, мультимедійного й інтерактивного навчання сприяє формуванню в майбутніх вихователів стійкого інтересу до опанування матеріалу дисциплін, звички до систематичного, якісного і вдумливого освоєння навчального матеріалу в ролі суб'єкта освітнього процесу, вільного інтегрування знань із різних навчальних дисциплін для вирішення професійних проблем розвитку естетичної компетентності.

Четверта педагогічна умова – *упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти.*

Мета навчальної дисципліни – розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

У процесі її вивчення вирішуються такі завдання:

– формування особистісної мотивації майбутніх бакалаврів дошкільної освіти до естетичного саморозвитку та набуття естетичної компетентності як складника професійної;

– набуття досвіду систематизації знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології, фахових методик, необхідних для ефективності естетичного виховання дітей дошкільного віку;

– оволодіння вміннями перетворювати навколишню дійсність за законами краси та залучати дітей до різних видів естетичної діяльності;

– осмислення та набування досвіду активного застосування принципів естетики та засобів естетичного виховання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;

– розвиток особистісних якостей (сприйнятливність, натхненність, естетичний смак), необхідних для успішної реалізації естетичної діяльності й естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Зміст навчальної дисципліни ґрунтується на загальнодидактичних (доступності, наочності, активності, проблемності, комунікативності) і специфічних (студентоцентризму, асоціативності, естетизації, спонукання до творчої діяльності, діалогічності й художньої виразності) принципах.

Практична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначається сукупністю засвоєних теоретичних знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології, фахових методик дошкільної освіти та здатності застосовувати їх в естетичному вихованні дітей дошкільного віку.

Остання педагогічна умова – *збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.*

Педагогічна практика є вагомим складником фахової підготовки. У значній кількості наукових розвідок висвітлено проблеми педагогічної практики, зокрема й фахівців дошкільної освіти (Л. Артемова [2], К. Волинець [22], О. Гур'янова [31], Л. Загородня [48], О. Фунтікова [116], А. Щербакова [116] та ін.).

У наукових працях зазначених учених практику розглядають як такий складник становлення фахівця, який дає можливість у реальних умовах застосувати знання, виявити їх системність, ґрунтовність, ступінь усвідомленості щодо застосування в процесі виконання певних професійних функцій.

Практика ґрунтується на низці принципів і зорієнтована на професійні функції, які в майбутньому буде виконувати фахівець. Серед принципів практичної підготовки майбутніх фахівців О. Фунтікова виділяє такі: нормативності, безперервності, послідовності, системності та результативності. При цьому автор наголошує, що вони поширюються на всі її напрями [116].

Практика бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта виконує такі важливі функції: навчальну, виховну, розвивальну, діагностичну [116].

Так, *навчальна функція* – поглиблення і систематизація знань, їх трансформація на рівень психолого-педагогічних, методичних, спеціальних умінь та навичок, необхідних для здійснення естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Реалізація *виховної функції* під час практики полягає передусім у вихованні естетичного смаку, чутливості, сприйнятливості, необхідних для перетворення середовища закладу дошкільної освіти за законами краси й естетичного виховання дошкільників.

Розвивальна функція. Під час виконання завдань практики в майбутніх фахівців розвиваються психічні пізнавальні процеси як психологічна основа для естетичного сприймання й оцінювання навколишньої дійсності і перетворення її за законами краси.

Діагностична функція полягає в оцінюванні здатності бакалаврів планувати й організовувати різні види дитячої діяльності (образотворчу, художньо-мовленнєву, музичну, фізкультурно-оздоровчу, самостійну, ігрову, трудову) під час практики.

У процесі нашого дослідження програму педагогічної практики для студентів 3 курсу «Методична в закладах дошкільної освіти» буде збагачено завданнями, спрямованими на ефективний розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів, зокрема, діяльнісного, когнітивного та рефлексивного компонентів (додаток Д).

Отже, виокремлені нами педагогічні умови: естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО; доповнення змісту навчальних дисциплін темами і питаннями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів; упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти; використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності є доцільними щодо прогнозування позитивної динаміки рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів. У комплексі вони мають сприяти ефективності розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Подальші наукові розвідки пов'язуємо з розробленням структурно-функціональної моделі реалізації педагогічних умов розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці.

2.2. Модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів у фаховій підготовці

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних учених засвідчив, що в психолого-педагогічній літературі значну увагу приділено проблемі моделювання, а саме: визначення сутності поняття «модель» і використання моделювання в педагогічних дослідженнях (М. Алексєєва, Є. Лодатко, В. Михєєв, О. Новіков, Л. Рикова, О. Рудницька, В. Штофф, В. Ягупов та ін.), використання моделювання в процесі фахової підготовки у ЗВО (Л. Глазунова, Л. Загородня, Л. Задорожна-Княгницька, О. Заїка, О. Мисик, О. Пономарьов, В. Піщулін, І. Сабатовська, Т. Швець та ін.); моделювання педагогічного процесу мистецької освіти (Л. Андрощук, Т. Благова, О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.).

Моделювання як загальнонауковий метод широко застосовують у педагогічній науці. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» моделювання визначено як дослідження яких-небудь об'єктів, систем, явищ, процесів шляхом побудови і вивчення їх моделей [20]. Моделювання – це дослідження об'єктів пізнання на їх моделях; побудова і вивчення моделей реально існуючих предметів, процесів або явищ з метою отримання пояснень цих явищ, а також для передбачення явищ, які цікавлять дослідника [105].

Ми погоджуємося з думкою Л. Зданевич, яка вважає, що моделювання є невід'ємною складовою цілеспрямованої діяльності дослідника. Цей метод науковці розглядають як: 1) дослідження об'єктів пізнання на їх моделях; 2) побудову моделей реальних предметів та явищ (живих організмів, суспільних систем, різноаспектних процесів тощо); 3) педагогічне відтворення дидактичних і психічних процесів, характеристик, явищ, систем, а також суб'єктів освіти за допомогою реальних (фізичних) або ідеальних (логічних, математичних) моделей [51].

За А. Семеновою, моделювання – дослідження будь-яких явищ, процесів або систем об'єктів шляхом побудови та вивчення їх моделей;

використання моделей для визначення або уточнення їх характеристик та раціоналізації побудови об'єктів, що знову конструюються. Модель (від фр. – *modele*, від лат. *modulus*) – зображення, схема, графік будь-якого об'єкта, процесу або явища, що використовується як його спрощена заміна [109].

Так, О. Фунтікова акцентує увагу на тому, що моделювання – це побудова та детальний опис системи компонентів реально існуючих предметів і явищ на основі абстрагування їх певних ознак або властивостей; створення теоретичного (або матеріального) педагогічного об'єкта як зразка для впровадження в педагогічну практику чи дослідження [89, с. 188].

Дослідник Є. Павлютенков зазначав, що моделювання допомагає систематизувати знання про явища або процеси, що вивчаються, підказує шляхи їх цілісного відображення, накреслює повніші зв'язки між компонентами, відкриває можливості для створення цілісних класифікацій [87].

Моделювання в педагогіці, на думку В. Михеєєва [82], має декілька аспектів застосування:

- гносеологічний, у якому модель відіграє роль проміжного об'єкта в процесі пізнання педагогічного явища;
- загальнометодологічний, який дозволяє оцінювати зв'язки і відношення між характеристиками стану різних елементів освітнього процесу на різних рівнях їх опису і вивчення;
- психологічний, який дозволяє вести опис різних сторін навчальної і педагогічної діяльності та виявляти на цій основі психолого-педагогічні закономірності [82].

Кожен із названих аспектів моделювання дозволяє формалізувати для вивчення, змістової й технологічної інтерпретації та розроблення механізмів керування (впливу) на якісно різні «сторони» педагогічного явища (об'єкта чи процесу) [82].

Нам імпонує наукова позиція Є. Лодатка [77], який стверджує, що єдиною реальною можливістю для дослідження педагогічного явища (об'єкта

або процесу) є його формалізація (схематизація і спрощення) в такий спосіб, який дозволяв би відстежувати ті його характеристики, які відіграють роль визначальних у дослідженні й підлягають вивченню, оцінюванню й управлінському впливу. Учений також зауважує, що дослідження педагогічних явищ (об'єктів і процесів) відбувається не безпосередньо, а через моделювання і в процесі моделювання, що дає можливість виокремлювати із сукупності характеристик педагогічного явища поодинокі характеристики і досліджувати їх із застосуванням відомих чи спеціально розроблених методик.

Ключовим поняттям у методі моделювання є «модель». Воно постійно трансформується у науковій літературі, набуваючи нових значень. У «Великому тлумачному словнику української мови» модель визначено як уявний чи умовний (зображення, опис, схема) образ якого-небудь об'єкта, процесу або явища, що використовується як його представник [20].

В Енциклопедії освіти це поняття визначено як систему, а саме: «уявна або матеріально-реалізована система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження (природний чи соціальний) і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію стосовно цього об'єкта» [38].

За В. Штоффом, модель – подана уявно або матеріально реалізована система, яка, відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що її вивчення дає нову інформацію про нього [124].

О. Рудницька дає визначення цього поняття як штучної системи, яка з певною точністю відображає властивості об'єкта, що досліджується. Побудова моделі сприяє впорядкуванню й систематизації інформації [104]. Модель повинна фіксувати найголовніші риси об'єкта вивчення: дрібні фактори, деталізація, другорядні явища ускладнюють саму модель і заважають її теоретичному дослідженню.

Модель підготовки фахівця, на думку О. Дубасенюк, – це система, що відображає наявні чи проєктовані структури, склад, зміст навчання фахівця й організацію навчального процесу, який забезпечує їх реалізацію [37].

Зазначений феномен використовується як засіб для системного розгляду складних наукових аспектів.

Модель дозволяє виділити актуальні та перспективні завдання навчально-виховного процесу, виявити та проаналізувати зв'язок між імовірними, очікуваними та бажаними змінами об'єкта, що вивчається. І. Зязюн [54] характеризує модель як знакову систему, за допомогою якої можна дослідити дидактичний процес, показати в цілісності його структуру, функціонування і зберегти цю цілісність на всіх етапах дослідження. Отже, створення моделі – це по суті конструювання структури та логіки педагогічного процесу формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів.

Узагальнюючи вищезазначені дефініції, можна зробити висновок, що модель – це система компонентів, які мають довести чи спростувати поставлену гіпотезу дослідження.

У педагогічній науці модель пов'язана з найважливішими категоріями педагогіки: освітою, вихованням, навчанням.

Отже, беручи до уваги тлумачення її сутності в довідникових джерел та наукових дослідженнях визначаємо модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як комплекс взаємопов'язаних елементів освітнього процесу, що забезпечують розвиток у студентів усіх компонентів означеної компетентності.

Зауважимо, що загальнонаукові поняття «модель» і «моделювання» є важливими і водночас складними інструментами для педагогіки. По-перше, вони потрапили в означену сферу з інших галузей знань; по-друге, як зазначає Є. Лодатко, вони мають «особливості, природа яких ґрунтується на нечіткості, розпливчастості педагогічних понять» [77].

У науці не існує єдиної класифікації видів моделей. Так, В. Штофф пропонує такі їх види: мисленнєві: образні, знакові (символічні), змішані (образно-знакові), до яких належать гіпотетичні моделі – аналоги, інтегровані знакові системи, схеми, графіки, структурні формули, мапи тощо;

матеріальні: просторовоподібні у вигляді макетів, муляжів, моделей у динаміці, аналогових моделей, цифрових машин, функціонально-кібернетичних пристроїв [124].

У науковій літературі відображені різні підходи до класифікації моделей педагогічних досліджень.

Вихідна типологія моделей, розроблена Є. Лодатком [76], ґрунтується на узагальнених предметах моделювання, до яких належать зміст, структура, функціональність. Відповідно до цих предметів базовими типами педагогічних моделей є: змістові, структурні, функціональні. Похідні типи моделей мають подвійний предмет моделювання і відповідні типи: структурно-змістова, структурно-функціональна, функціонально-змістова.

У процесі розроблення моделі перед нами постало питання вибору її типу. В. Ягупов [126] класифікує моделі на: експериментальні (для перевірки причинових гіпотез), діагностичні (спрямовані на визначення дійсного стану теорії і практики виховання), монографічні, які реалізуються у двох принципових напрямках: 1) характеристика та з'ясування одиничного виховного явища; 2) його опис із метою відкриття основних закономірностей, рис та тенденцій означеного явища. О. Єжова [42] поділяє моделі на: констатуючі (віддзеркалюють стан системи, дають можливість встановити її складові та взаємозв'язки між її елементами), дослідні (дозволяють проводити експериментальні дослідження), імітаційні (відтворюють суттєві риси поведінки системи і дозволяють досліджувати вплив зовнішніх чинників на її поведінку).

На думку С. Вітвицької, модель може бути структурною, динамічною, факторною, функціональною і соціально-технологічною [21, с. 302–347].

Для нашого дослідження і розроблення моделі важливою є характеристика моделювання Г. Єльникова, О. Зайченко, В. Маслова: воно дозволяє інтерпретувати знання, перевіряти на практиці висунуті гіпотези та концептуальні положення, а також функції, які виконує модель – навчальні, прикладні, пізнавальні [111, с. 14].

Отже, створення авторської моделі дозволяє виділити актуальні та перспективні завдання освітнього процесу; визначити оптимальні методологічні підходи і базові принципи його організації, етапи, методи, засоби і форми; забезпечити організаційно-педагогічні умови, які приведуть до наближення вірогідних, бажаних та очікуваних змін.

Для створення моделі розвитку ЕКМВЗДО здійснено структурний аналіз компонентів (блоків) моделей підготовки майбутніх фахівців у вищій школі.

Так, Л. Загородня у структурно-функціональній моделі педагогічної системи підготовки магістрантів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти виділяє такі основні блоки: цільовий, суб'єкт-суб'єктний, методологічний, структурно-змістовий, процесуально-технологічний, організаційний, результативно-оцінний. За структурою запропонована науковцем модель містить у збалансованому вигляді всі блоки, що її утворюють, і в комплексі відображає педагогічну систему підготовки майбутніх магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти [48].

Дещо простішу за структурою методичну модель розвитку художньо-творчих здібностей студентів засобами концертно-виконавської діяльності запропонувала О. Заїка, виокремивши мету, педагогічні умови, методи, прийоми, форми й етапи розвитку художньо-творчих здібностей, критерії їх сформованості [49].

Л. Глазунова в моделі формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога засобами народознавства виділила дві групи компонентів: структурні (емоційно-ціннісний, інформаційно-діагностичний, дієво-практичний, творчо-оцінювальний) та функціональні (мотиваційно-світоглядний, змістовий, організаційно-діяльнісний, контроль-результативний) [27].

Схожі базові складники структурно-функціональної моделі, що відображає формування професійної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти репрезентувала, Т. Швець, а саме: мету,

принципи, методи, форми, засоби, структурні компоненти, педагогічні умови, критерії, показники, рівні та результат означеного процесу [120].

І. Жадленко в моделі формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО в процесі фахової підготовки виділяє організаційно-цільовий, стратегічно-базовий, змістово-процесуальний, критеріально-діагностичний та результативний блоки [43].

Під час вивчення проблеми формування фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі педагогічної практики О. Мисик запропонувала модель цього процесу, яка складається з низки взаємопов'язаних компонентів: цілепокладального (мета), теоретико-методологічного (концепція дослідження, тенденції, закони, закономірності, принципи, теоретичні основи функціонування системи), змістового, структурно-організаційного, організаційно-процесуального, результативного [81].

Є. Жученко у теоретичній моделі виховання морально-естетичної культури в студентів технічних коледжів виділив такі блоки: цільовий, теоретико-методологічний, змістово-технологічний, критеріально-результативний [44].

Отже, у моделях, структуру яких ми представили вище, науковці виділяють такі основні компоненти процесу фахової підготовки у вищій школі: цільовий, змістовий, діяльнісний, результативний. Їх зміст визначається предметом дослідження й специфікою означеної підготовки.

Узагальнюючи результати наукових пошуків, у яких застосовано моделювання у фаховій підготовці, розробили й обґрунтували структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці [100]. Ми розглядаємо модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як образ системи, яка структурована цільовим, методологічним, організаційним, змістовим, діяльнісним, результативно-оцінним блоками та відображає внутрішньосистемні зв'язки

між ними й найбільш істотні – із загальною професійною підготовкою фахівців. За змістом модель охоплює ОПП, навчальні дисципліни, форми організації освітнього процесу, види занять, засоби, інноваційні технології взаємодії викладача та бакалаврів.

Охарактеризуємо блоки структурно-функціональної моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Вона представлена на рис. 2.2.

Так, *цільовий* блок представляє мету й завдання означеної підготовки. Метою є розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Завдання конкретизують мету і стосуються розвитку компонентів естетичної компетентності (мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного):

- розвиток мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до усвідомлення цінності естетичних знань, умінь, навичок і застосування їх у процесі естетичного виховання дошкільників;

- формування системи психолого-педагогічних, методичних, спеціальних знань, умінь, навичок, що вможливають перетворення світу за законами краси й реалізацію завдань естетичного виховання дошкільників; стимулювання бажання підвищувати рівень розвитку естетичної компетентності;

- розвиток здатності до самооцінювання та самовдосконалення.

Методологічний блок репрезентує передусім підходи до розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. У контексті нашого дослідження виділяємо такі підходи: аксіологічний, системний, компетентнісний, культурологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, технологічний.

Одним із головних методологічних підходів є *системний*, адже він спонукає вивчати об'єкт пізнання як множину компонентів у сукупності відношень та взаємозв'язків, тобто як цілісну систему.

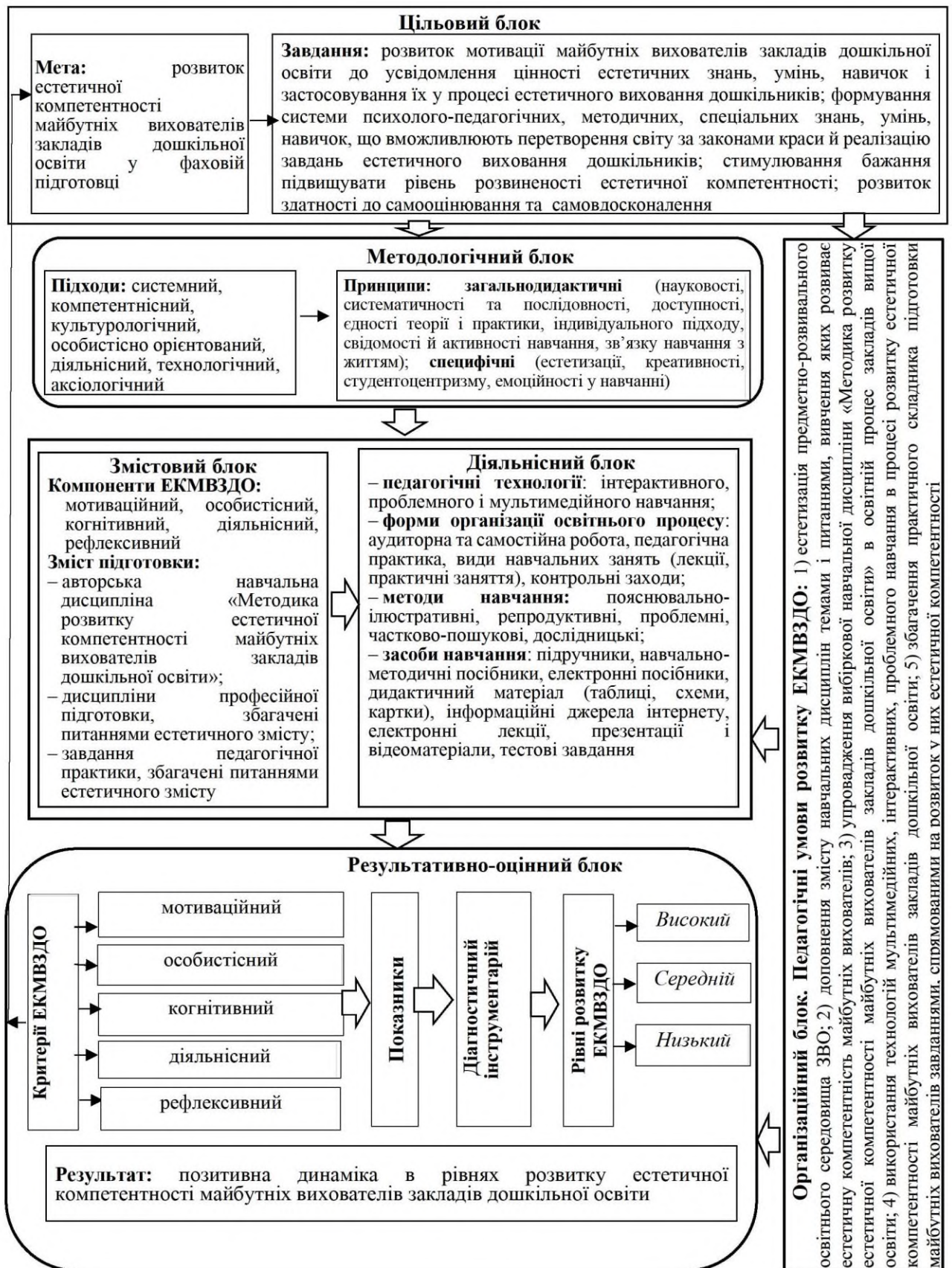

Рис. 2.2. Структурно-функціональна модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці

У контексті нашого дослідження заслуговують на увагу наукові розвідки вчених, що стосуються застосування системного підходу в педагогіці, зокрема вищої школи, а саме: Ю. Бабанського [4], В. Беспалька [8], І. Зязюна [53], М. Кагана [58], В. Кременя [67], І. Підласого [94] та ін.

Системний підхід до розвитку естетичної компетентності фахівців дозволяє розробити цілісну модель цього процесу, структурувати досліджуваний об'єкт (естетичну компетентність майбутніх вихователів) у сукупності взаємопов'язаних компонентів залежно від специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності та зрозуміти сутність означеного поняття.

Структура естетичної компетентності майбутнього вихователя ЗДО представлена нами в дослідженні як система – у вигляді сукупності взаємопов'язаних компонентів означеної компетентності, які перебувають у стійкому взаємозв'язку і взаємозалежності, а разом утворюють інтегровану єдність. Ми вважаємо, що процес розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО може бути представлений як система, оскільки (за Ю. Шабановою [119]) відповідає основним *принципам функціонування системних об'єктів*:

– цілісності (адже процес розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО має цілісний завершений характер в умовах навчання у ЗВО);

– структурності (естетична компетентність майбутнього вихователя ЗДО є структурованим особистісним утворенням, тому ми виділяємо в ній декілька взаємопов'язаних компонентів);

– взаємозалежності системи і середовища (розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО відбувається в естетичному середовищі ЗВО і ЗДО, що визначено нами однією з педагогічних умов розвитку означеної компетентності);

– ієрархічності (теоретичні засади розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО передбачають певну ієрархію – теоретичних

підходів, базових понять, компонентів означеної компетентності, блоків моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО);

– множинності опису кожної системи (шляхом побудови моделі як ідеалізованого образу процесу розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО, що має системний характер) [119].

Отож, застосовуючи системний підхід, можемо виявити компоненти системи та відповідні зв'язки між ними; визначити основні фактори впливу на систему розвитку ЕКМВЗДО. Інструментом використання означеного підходу є системний аналіз, що становить сукупність методів і прийомів вивчення складних об'єктів. Він сприятиме апробації одержаних результатів.

Наступним важливим підходом до розвитку ЕКМВЗДО є *компетентнісний*. Його у фаховій підготовці педагогів досліджують Н. Бібік [12], Г. Беленька [10], Л. Бірюк [13], С. Бондар [16], І. Зимня [52], Г. Селевко [107], А. Хуторський [118] та ін. Він полягає в поступовому переході від традиційної освітньої парадигми передавання сукупності знань, умінь і навичок до створення умов для їх дієвого і творчого використання, набуття здатності до подальшого самостійного оволодіння ними та самовдосконалення відповідно до постійно змінюваних вимог соціуму.

Н. Бібік розглядає компетентнісний підхід в освітньому процесі як перехід від процесу до результату освіти в діяльнісному вимірі [12].

Згідно із означеним підходом естетичну компетентність майбутніх вихователів розглядаємо як вагомий складник загальної професійної компетентності бакалавра дошкільної освіти та здатність особистості майбутніх вихователів перетворювати світ за законами краси й здійснювати естетичне виховання дошкільників.

Компетентнісний підхід тісно пов'язаний із *аксіологічним*. Теоретико-методологічні засади аксіологічної проблематики в освіті досліджували В. Козаков [61], О. Леонтьєв [73], О. Радченко [98] та ін. У сучасних умовах аксіологію розглядають як теорію цінностей. Вона характеризується суттєвим акцентуванням уваги на загальнолюдських цінностях, що

відбивається у свідомості людей у вигляді сучасних реалій буття [114, с. 11]. Під цінностями педагогічної діяльності треба розуміти її особливості, що дозволяють педагогу задовольнити свої матеріальні й духовні потреби і слугують орієнтиром його соціальної та професійної активності, спрямованої на досягнення суспільно значущих гуманістичних цілей [108, с. 92–93].

Отже, вважаємо, що аксіологічний підхід спрямовує педагогічний вплив на втілення під час навчальних занять і на практиці оптимальних шляхів трансляції актуальних естетичних цінностей, з-поміж яких першочерговими, на нашу думку, є краса, естетичний ідеал, смак. Таким чином, використання аксіологічного підходу в процесі розвитку ЕКМВЗДО сприяє становленню в студентів ціннісних орієнтацій, що, у свою чергу, дозволяє залучити їх до естетичної діяльності та перетворення навколишнього світу за законами краси.

Культурологічна спрямованість є важливою властивістю особистості майбутніх вихователів і визначає їхні світоглядні позиції, творчий потенціал, систему естетичних цінностей. Головні концептуальні положення *культурологічного* підходу висвітлені в працях В. Гриньової [29], Р. Гришкової [30], І. Колмогорової [63], А. Погодіної [93] та ін. Зокрема, І. Колмогорова, досліджуючи педагогічну культуру вчителя, визначає культурологічний підхід як сукупність теоретико-методологічних положень та організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на створення умов для засвоєння й трансляції педагогічних цінностей і технологій та покликаних забезпечити творчу самореалізацію особистості вчителя в професійній діяльності [63, с. 166].

У дослідженнях Б. Гершунського, А. Гуревича, Б. Лихачова обґрунтовано роль культурологічної підготовки як важливого засобу формування професійних компетентностей, методологічні та теоретичні проблеми культурологічної підготовки майбутніх фахівців.

Напрацювання вчених (Л. Масол, М. Резниченка, О. Рудницької, Л. Хомич) дозволяють реалізувати культурологічний та виховний потенціал

окремих академічних дисциплін і закладають основи інтеграції на міжпредметному рівні [3].

Із позицій культурологічного підходу здійснюється розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів у процесі засвоєння сукупності естетичних знань, вироблення відповідних умінь та навичок, необхідних для успішного естетичного виховання дітей дошкільного віку, збагачення естетичного середовища ЗВО.

Оскільки розвиток ЕКМВЗДО має яскраво виражений особистісний характер, доцільно звернутися до сутності *особистісного підходу*, який обґрунтовано М. Акоповою [1], І. Бехом [9], О. Бондаревською [17], М. Євтухом [41] та ін. У низці наукових досліджень розкривається діалектична єдність особистісного й діяльнісного підходів, оскільки діяльність не може бути реалізована поза активністю особистості. У наукових доробках учених (Л. Ліхницької, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та ін.) знаходимо концептуальні засади реалізації особистісно орієнтованого підходу в мистецькій освіті.

Г. Падалка вважає, що означений підхід у контексті мистецької освіти ґрунтується на позиціях: спрямування освітнього процесу з мистецьких дисциплін на розвиток особистості; ствердження суб'єктивної ролі особистості в процесі мистецького навчання [88].

Як зазначає М. Аكوпова, особистісно орієнтований підхід передбачає таку організацію освітнього процесу, за якої вибір методів, форм, прийомів і засобів навчання здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей слухачів [1]. І. Бех переконаний, що лише особистісно зорієнтованому вихованню під силу досягнення особистісно розвивальної мети, оскільки воно спрямоване на усвідомлення вихованцем себе як особистості, на його вільне й відповідальне самовираження [9, с. 26].

Як зазначає Л. Ліхницька, в освітньому процесі закладу вищої освіти пріоритетного значення набувають знання та врахування як неповторних,

властивих тільки кожному окремому студенту рис, так і типових для цілої групи майбутніх фахівців особливостей [75].

Особистісно орієнтований підхід у процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів передбачає врахування їхнього індивідуально-особистісного потенціалу, зокрема сформованих естетичних інтересів, потреб, бажань, ідеалів та розвитку пізнавальних процесів як умови естетичного сприймання, аналізу й оцінювання навколишнього світу.

Сутність *діяльнісного підходу* полягає в тому, що діяльність є основою, засобом та головною умовою професійного розвитку здобувачів освітніх послуг. Психологічні основи діяльнісного підходу розроблено в працях Л. Виготського [23], Л. Гарбузенко [26], Г. Костюка [65], О. Леонтьєва [72] та ін. Його основою є положення психології про те, що психіка людини, зокрема розвиток психічних пізнавальних процесів, нерозривно пов'язана з її діяльністю і діяльністю обумовлена. При цьому діяльність учені трактують як цілеспрямовану активність людини, що проявляється в процесі її взаємодії з навколишнім світом, і ця взаємодія полягає у вирішенні життєво важливих завдань, що визначають існування та розвиток людини.

Л. Гарбузенко [26], надаючи важливого значення діяльнісному підходу в підготовці майбутніх учителів, акцентує увагу на тому, що такий підхід дає можливість зрозуміти суть формування компетентності з позицій структури діяльності людини, виявити закономірності цього процесу, зв'язок між теоретичною та практичною професійною підготовкою майбутнього педагога.

Діяльнісний підхід передбачає практичну спрямованість професійних знань майбутніх вихователів у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології, фахових методик та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей дошкільного віку. Основною рисою діяльнісного підходу є активна участь студентів у пізнавальному процесі, трансформації знань на рівень практичних умінь і навичок естетичної діяльності й естетичного

виховання дошкільників. Його сутність визначається тим, що розвиток естетичної компетентності можливий тільки в діяльності.

Наступним важливим підходом до розвитку ЕКМВЗДО є *технологічний*. Аналіз наукової літератури засвідчує, що його суть у сфері педагогічної теорії та практики досліджували В. Бондар [16], С. Гончаренко [28], В. Курок [68; 69], О. Пехота [92], О. Пошетун [96] та ін. Цей підхід визначають як орієнтацію освітнього процесу на гарантований освітній продукт заданого зразка.

Технологічний підхід характеризує спрямованість педагогічних досліджень на оптимізацію, вдосконалення діяльності навчання, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності. Технологія педагогічної діяльності враховує об'єктивні дидактичні закономірності й, таким чином, забезпечує в конкретних умовах відповідність результату діяльності попередньо поставленим цілям.

Із позицій означеного підходу процес розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів відбуватиметься з використанням і доцільним поєднанням педагогічних технологій навчання – мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання.

Окрім підходів, методологічне підґрунтя системи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів забезпечують принципи загальнодидактичні (науковості, систематичності та послідовності, доступності, єдності теорії і практики, індивідуального підходу, свідомості й активності навчання, зв'язку навчання з життям) та специфічні (естетизації, креативності, студентоцентризму, емоційності в навчанні). Загальнодидактичні принципи досить поширені в практиці освітньої діяльності й професійної підготовки і не потребують детальної характеристики на відміну від специфічних, тож зупинимося на висвітленні сутності останніх.

Принцип естетизації. Естетичне виховання у вищій школі вивчали Г. Падалка [88], О. Рудницька [104] та ін. Так, Г. Шевченко принцип

естетизації у вищій школі розглядає як такий, що спрямований на виховання духовного піднесення, одухотвореності особистості майбутнього фахівця. Специфічність естетизації освітнього процесу в ЗВО полягає в чіткій спрямованості формування в студентів естетичної картини або естетичного образу світу у всіх його проявах. «Естетична картина» як образ краси в уявленні студентів формується через відчуття естетики середовища, занурення в красу буття, яке є неповторним емоційним фоном збудження світлих почуттів радості, задоволення, душевного спокою і тепла, естетичної насолоди [121]. Учений виділяє сукупність основних естетичних компонентів, які лежать в основі здійснення естетизації в навчально-виховному процесі вищої школи: естетична спрямованість взаємодії викладача і студента, повне порозуміння й естетичні переживання під час діалогової форми спілкування; естетичний світ, загальна культура, інтелектуальність викладача і студента; естетичні аспекти змісту освіти, які потребують естетичного сприймання на аксіологічних і гедоністичних основах як естетичної цінності; емоційна насиченість, витонченість, естетична виразність викладу матеріалу; культура думки і краса слова; мажорна, поетична тональність освітнього процесу; образність мислення, постійне спілкування з мистецтвом як засобом пізнання й естетичних переживань [122].

Принцип естетизації полягає в розвитку творчого самовираження майбутніх бакалаврів дошкільної освіти, орієнтації їх на переживання всієї палітри естетичних почуттів, залучення до вдосконалення естетичної сутності особистості.

Принцип креативності. Загальні засади принципу креативності висвітлено в наукових дослідженнях В. Моляка [83], Е. Торренса [130] та інших науковців. Наприклад, у «Великому тлумачному психологічному словнику» дається таке визначення: креативність – це розумові процеси, які ведуть до рішень, ідей, осмислення, створення художніх форм, теорій або будь-яких продуктів, що є унікальними й новими [15, с. 297]. О. Куцевол

креативність учителя розглядає як здатність пластично й адекватно змінювати досвід методичної діяльності, що припинив бути продуктивним за певних умов, а також створювати нову мету, оригінальні засоби й способи навчальної взаємодії з учнями з метою їх творчого розвитку [70, с. 17]. І подібних підходів багато. Відповідно до принципу креативності в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів створюються умови для розвитку їхніх естетичних здібностей (художньо-естетичних, музично-естетичних).

Принцип студентоцентризму. Окремі аспекти реалізації принципу студентоцентризму у вищій школі представлено в роботах А. Бойко [14], В. Кременя [66], Г. Хоружого [117]. Згідно з принципом студентоцентризму в процесі вивчення дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» здобувачі освіти вибиратимуть завдання самостійної роботи, об'єднуюватимуться в пари, групи за бажанням під час практичних занять. Окрім того, майбутні бакалаври на заняттях здійснюватимуть самооцінювання й оцінювання знань, умінь, навичок одногрупників.

Принцип емоційності в навчанні. Принцип емоційної насиченості освітнього процесу (за О. Рудницькою) розкриває роль емоцій як регуляторів діяльності студентів. Емоційні переживання супроводжують усі пізнавальні процеси, впливають на пам'ять, уяву, мислення, інтереси, потреби, мотиви. Емоційно забарвлений зміст навчального матеріалу запам'ятовується краще, ніж індиферентні події. Емоції – форма взаємодії особистості з навколишнім естетично багатим чи бідним середовищем, що має оцінювальний характер. Саме це дає можливість коректувати діяльність. Переживання позитивного чи негативного ставлення до того чи іншого явища, об'єкта, процесу чи ситуації є формою вираження потреби – усвідомлення потреби формує мотив і спонукає до діяльності. Принцип емоційності в навчанні пов'язується зі створенням під час естетичної діяльності студентів певного емоційного

стану, здатного стимулювати успішне набуття знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки, психології, фахових методик дошкільної освіти.

Отже, за умови дотримання вищезазначених принципів освітній процес ЗВО, в якому відбувається розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО у фаховій підготовці, буде проходити ефективніше.

Організаційний блок моделі репрезентує сукупність педагогічних умов, за яких розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в закладі вищої освіти стає більш оптимальним, а саме:

- 1) естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО;
- 2) доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів;
- 3) упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти;
- 4) використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;
- 5) збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.

Детальну характеристику педагогічних умов та особливості їх реалізації подано в підрозділах 2.1, 2.3.

Змістовий блок моделі розвитку естетичної компетентності охоплює компоненти естетичної компетентності та зміст підготовки. Компонентами ЕКМВЗДО є: мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний. Детальну характеристику компонентів ЕК подано в підрозділі 1.3.

Зміст підготовки утворюють навчальні дисципліни та педагогічна практика, збагачені питаннями естетичного змісту.

У контексті збагачення підготовки майбутніх вихователів змістом зорієнтованим на розвиток ЕК, запропоновано до навчальних планів увести вибірково навчальну дисципліну «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» (детальніше в підрозділі 2.3).

У змістовому блоці важливе місце посідає педагогічна практика, яка реалізує завдання трансформації знань майбутніх бакалаврів на рівень практичних умінь і навичок щодо здійснення естетичного виховання дітей дошкільного віку та перетворення навколишньої дійсності за законами краси.

Діяльнісний блок моделі розвитку естетичної компетентності охоплює:

– педагогічні технології: інтерактивного, проблемного і мультимедійного навчання (детальніше в підрозділі 2.1). Застосування зазначених технологій спрямоване на комплексне засвоєння майбутніми бакалаврами змісту навчальних дисциплін у цікавій і доступній формі, забезпечення професійної спрямованості та інтеграції знань з усіх фахових дисциплін; створення умов для максимальної самореалізації майбутніх вихователів;

– форми організації навчальної діяльності майбутніх вихователів (аудиторна та самостійна робота, педагогічна практика); види навчальних занять: лекції, практичні заняття, контрольні заходи;

– засоби навчання (підручники, навчально-методичні посібники, електронні посібники, дидактичний матеріал (таблиці, схеми, картки), інформаційні джерела інтернету, електронні лекції, презентації і відеоматеріали, тестові завдання);

– методи підготовки майбутніх вихователів (за характером пізнавальної діяльності): пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі.

Результативно-оцінний блок зорієнтований на оцінювання досягнення мети, відповідно до змісту й ефективності процесу, вибраних засобів (поєднуючи діяльність із контролю та аналізу його результатів з основною

діяльністю), унесення коректив. Характеристику критеріїв та показники рівнів розвитку ЕКМВЗДО подано в підрозділі 1.3, діагностичний інструментарій описано в підрозділі 3.1.

Таким чином, запропонована нами структурно-функціональна модель, що відображає систему розвитку ЕКМВЗДО, містить такі блоки: цільовий, методологічний, організаційний, змістовий, діяльнісний, результативно-оцінний та репрезентує зв'язки між ними й загальною професійною підготовкою фахівців. Упровадження та реалізація моделі на практиці забезпечить системність і послідовність освітнього процесу, його спрямованість на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО.

У наступному підрозділі вважаємо за доцільне висвітлити реалізацію педагогічних умов розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці.

2.3. Реалізація педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці

Першою умовою розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначено *естетизацію предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО*, оскільки саме середовище впливає на особистісний компонент ЕК.

Освітнє середовище ЗВО впливає на формування й задоволення потреб естетичного світосприйняття, яке психологи розуміють як здатність помічати, спостерігати, позитивно емоційно оцінювати й прагнути створювати красу в довкіллі. Ми вважаємо, що емоції є важливим компонентом процесу навчання студентів, адже сприяють успішності сприйняття змісту, що вивчається, розвитку мовлення і мислення, підвищенню мотивації та формуванню інтересу до предмета вивчення.

Беззаперечним є факт, що мистецтво, усебічно впливаючи на людину, активно та цілеспрямовано розвиває й організовує її думки й почуття, світосприймання та світорозуміння та відіграє особливу роль у розвитку творчого потенціалу особистості. Різноманіття педагогічних ситуацій, їх неоднозначність вимагають варіативних підходів до аналізу та вирішення завдань. На наше переконання, в освітньому середовищі ЗВО має бути місце творчості, пошуку, реалізації здібностей та інтересів студентів, накопиченню особистого творчого досвіду й естетичної діяльності, що сприятиме формуванню особистості з гнучким, продуктивним мисленням, здатної генерувати оригінальні ідеї, що є особистісним компонентом естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Предметно-розвивальне освітнє середовище ЗВО охоплює архітектурні особливості будівлі, обладнання, умови освітнього процесу, що стимулюють розвиток кожної особистості. Воно представлене сучасними аудиторіями та іншими приміщеннями: комп'ютерний клас, деканати, кафедри, лабораторії, бібліотека, центр для дозвілля студентів, інші, де студенти оволодівають змістом навчання, матеріалізованим у технічних та нетехнічних засобах: підручниках, навчальних посібниках, додатковому дидактичному матеріалі, аудіо-, відео- і комп'ютерній техніці. Оформлення всіх приміщень повинно гармоніювати між собою (колір стін, меблів, занавісок). При облаштуванні приміщень ЗВО особливу увагу варто приділяти якості матеріалів, з яких виготовлене обладнання, та правилам добору навчального обладнання, його відповідності санітарно-гігієнічним нормам. Слід пам'ятати, що незаповнене і безбарвне предметно-розвивальне освітнє середовище ЗВО чинить на студентів негативний вплив, гальмує розвиток особистості так само, як і перенасичене.

Естетичне предметно-розвивальне освітнє середовище закладу вищої освіти залежить від зусиль кожного суб'єкта освітнього процесу: адміністрації, викладачів, студентів, допоміжного персоналу. Воно спрямоване на вдосконалення особистісних проявів та професійне

становлення майбутніх вихователів. Освітнє середовище закладу вищої освіти буде розвивальним, якщо воно створює умови для розвитку і саморозвитку кожної особистості з урахуванням індивідуальних особливостей; сприяє особистісному і професійному становленню студентів; ставить їх у ситуації вибору, прийняття самостійних рішень; виховує відповідальне ставлення за результати навчально-пізнавальної діяльності; створює можливості досліджувати, експериментувати, використовуючи при цьому певні засоби, форми педагогічного спілкування і взаємодії.

Із метою естетизації предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО організували виготовлення студентами елементів декору, якими прикрашали аудиторії, коридори університету до Дня працівників освіти, Дня дошкілля, Нового року, 8 Березня; ознайомлення учасників освітнього процесу під час перерв із класичною музикою; розроблення рекомендацій для адміністрації, викладачів та студентів щодо збагачення естетичного складника предметно-розвивального середовища закладу вищої освіти (додаток Е).

У процесі виготовлення елементів декору майбутні вихователі демонстрували комплекс спеціальних і художньо-естетичних умінь, які утворюють діяльнісний компонент ЕК. Вони малювали, вирізали, клеїли різноманітні вироби (гірлянди, квіти, листівки, ялинки тощо), якими потім прикрашали інтер'єр закладу вищої освіти до свята. Здобувачі освіти працювали в групах, малих групах, парах, що дозволяло їм спілкуватися та естетично оцінювати авторські задуми елементів декору своїх одногрупників. Виконання поставлених завдань дозволило розвинути певні якості особистості (естетичний смак, креативність, свободу поведінки і художньо-естетичного самовираження, самостійність, ініціативність, товариськість), які утворюють особистісний компонент ЕКМВЗДО.

Ознайомлення учасників освітнього процесу під час перерв із класичною музикою (Л. Бетховен «Мелодія сліз», «Симфонія № 5», «Соната № 14», А. Вівальді «Пори року», В. Моцарт «Соната для двох» тощо)

дозволило вплинути на розвиток особистісного компонента ЕК, зокрема естетичного сприймання, естетичних переживань, почуттів, формування естетичних смаків, естетичного ідеалу, естетичної оцінки. Окрім того у майбутніх вихователів розвивалися психічні пізнавальні процеси (сприймання, пам'ять, уява, мислення) як умови успішної естетичної діяльності.

Наступною педагогічною умовою, яку ми реалізовували, було *доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів.*

Доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями відбувалося усвідомлено, цілеспрямовано, на засадах міждисциплінарної інтеграції, з урахуванням структури означеної компетентності.

Так, усі теми дисципліни «Дитяча література» збагачено питанням «Естетичний складник творів для дітей (усної народної творчості, дитячої поезії ХІХ ст., українських письменників і поетів ХХ і ХХІ століть)». Окрім того, для самостійної роботи до практичних занять ми запропонували низку завдань, які представлено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Завдання для СРС під час вивчення навчальної дисципліни
«Дитяча література»**

Тема	Завдання СРС	На що впливає виконання завдання
Усна народна творчість	Створити ілюстрації до творів різних жанрів усної народної творчості	Розвиток естетичного смаку, почуттів, аналітико-синтетичних вмінь, формування умінь оцінювати свою роботу, спеціальних

Продовження таблиці 2.2

		умінь (особистісний і діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)
Українська дитяча література XIX ст. Творчість Т. Шевченка, Л. Глібова, О. Пчілки та Л. Українки для дітей	Дібрати картини, музичні твори, що вможливають якісніше естетичне сприймання дітьми творів Т. Шевченка, Л. Глібова, О. Пчілки та Л. Українки	Розвиток естетичних почуттів, формування аналітико-оцінних умінь, естетичного ідеалу у творах, живописі, музиці (особистісний і діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)
Українська дитяча література кінця XIX – початку XX ст. (І. Франко, М. Коцюбинський, Б. Грінченко, С. Васильченко, О. Олесь)	Запропонувати власні критерії оцінки естетичного складника творів І. Франка, М. Коцюбинського, Б. Грінченка, С. Васильченка, О. Олесья та, керуючись ними, здійснити аналіз одного твору (на вибір)	Розвиток мислення, уяви, формування аналітико-оцінних умінь, умінь помічати й виокремлювати естетичний складник художніх творів (особистісний і діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)
Новітня українська література для дітей XX ст. Творчість	Підготувати демонстраційний дидактичний матеріал	Розвиток мислення, уяви, формування аналітико-оцінних

Продовження таблиці 2.2

Н. Забіли, О. Іваненко, М. Підгірянки та М. Познанської для дітей	до казок Н. Забіли «Рукавичка», «Плесканчик» (зб. «Під дубом зеленим»)	умінь, спеціальних умінь (особистісний, когнітивний, діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)
Українська література для дітей II половини ХХ ст. Творчість В. Сухомлинського, В. Кави та В. Чухліба	Створити серію ілюстрацій на тему «Світ казок В. Сухомлинського в ілюстраціях»	Розвиток мислення, уяви, формування зображувальних умінь, (особистісний, когнітивний, діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)

Завдання для СРС пропонували, виходячи з таких міркувань: якщо до літературного художнього образу додати наочність твору живопису й емоційність музичного твору, то рівень естетичного сприйняття і глибина естетичної насолоди посилюються, у результаті чого активізується художнє пізнання, а значить, рівень розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Отже, інтеграція мистецтв як принцип організації вивчення дитячої літератури забезпечить розвиток ЕКМВЗДО завдяки:

- розширенню емоційно-чуттєвої сфери особистості;
- сприянню загальнопедагогічній та методичній підготовці майбутнього вихователя;
- поглибленню загальної ерудованості, розвитку естетичної компетентності та художньої спрямованості студента.

Навчальну дисципліну «Педагогіка загальна» доповнено такими питаннями та завданнями до практичних занять, які представлено в додатку Ж.

Навчальна дисципліна «Інноваційні технології в освіті» збагачена питаннями до теми «Технологія розвитку творчої особистості», а саме: 1. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами художньо-продуктивної діяльності» (автор Ю. Соловян). 2. Технологія особистісного розвитку дитини засобами взаємодії різних видів мистецтв. 3. Поліхудожній розвиток дітей дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. 4. Методика розвитку творчих здібностей на заняттях із малювання (автор Л. Шульга) (прикладні завдання до теми подано в додатку И). Зазначені технології посідають особливе місце в розвитку творчих здібностей особистості дошкільника та утворюють когнітивний та діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО.

Навчальну дисципліну «Основи образотворчого мистецтва з методикою» доповнено такими завданнями до практичних занять, які представлено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Завдання для СРС під час вивчення навчальної дисципліни
«Основи образотворчого мистецтва з методикою»**

Тема	Завдання СРС	На що впливає виконання завдання
Образотворче мистецтво – специфічна форма відображення дійсності	Підготуватися до полілогу на тему «Про що говорить мистецтво»	Формування знань про основні естетичні категорії, розвиток мислення, пам'яті, уваги (особистісний, когнітивний компоненти)

Продовження таблиці 2.3

		ЕКМВЗДО)
Віхи розвитку зарубіжного образотворчого мистецтва	Підготуватися до дискусії на матеріалі висловлювань знаменитостей про сенс мистецтва	Формування вміння аргументовано висловлювати свою думку, вести полеміку, толерантно ставитися до чужої думки, давати аргументовану естетичну оцінку та репрезентувати власне естетичне судження щодо предмета дискусії (особистісний, когнітивний, діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)
Мета і завдання виховання, навчання і різнобічного розвитку дітей засобами образотворчої діяльності	Обрати предмет живопису, обґрунтувати його вплив на емоції та естетичні почуття дошкільників; запропонувати спосіб ознайомлення з ним, розробивши фрагмент заняття для дошкільників	Розвиток естетичного сприймання, мислення, пам'яті, мовлення, формування естетичного ідеалу у творах, живописі, музиці, фахово-методичних умінь (особистісний і діяльнісний компоненти

Продовження таблиці 2.3

		ЕКМВЗДО)
Становлення і перспективи розвитку методики образотворчої діяльності дітей	Складіть методичні рекомендації для вихователів. Орієнтовна тема: «Організація образотворчої діяльності»	Розвиток мислення, формування психолого-педагогічних і методичних знань (особистісний, когнітивний компоненти ЕКМВЗДО)
Анатомо-фізіологічні особливості дітей дошкільного віку та психологічні механізми розвитку образотворчої діяльності	Запропонуйте добір дидактичних ігор із метою розвитку в дітей дошкільного віку: 1) координації, точності, плавності, ритмічності рухів, становлення зорового контролю за зображуваними діями; 2) сприймань у напрямі збагачення естетичного досвіду дитини	Розвиток мислення, уваги, пам'яті, формування знань анатомо-фізіологічних, психолого-педагогічних, методичних умінь (особистісний, когнітивний, діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)

Наповнення фахових дисциплін відповідними питаннями й завданнями для СРС не забезпечить уповні розвитку ЕКМВЗДО, тому виникає необхідність розроблення дисципліни, яка б, з одного боку, цілеспрямовано формувала означену компетентність, інтегрувала знання з інших предметів, а

по-друге, не дублювала зміст фахових навчальних дисциплін. Тому наступною педагогічною умовою, яку ми реалізовували, було *впровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»* в освітній процес закладів вищої освіти.

Із цією метою розроблена вибіркова навчальна дисципліна «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Вона в комплексі з іншими фаховими дисциплінами спрямована на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Означена дисципліна забезпечувала розвиток усіх компонентів естетичної компетентності майбутніх вихователів: мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного.

Програма навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної» складена відповідно до освітньої програми підготовки фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта, ОС «Бакалавр» (див. витяг із програми в додатку К). Вона визначає зміст і обсяг навчального матеріалу та форми контролю. Навчальною програмою визначено послідовність тем дисципліни, що дає можливість під час вивчення кожного з розділів опиратися на знання і вміння, набуті під час опанування попереднього матеріалу. Пропонована програма розрахована на 90 академічних годин: 14 годин лекцій, 14 годин практичних, 62 години самостійної роботи – для студентів денної форми навчання; 4 години лекцій, 4 години практичних, 82 години самостійної роботи – для студентів заочної форми навчання. Вивчення дисципліни завершується заліком.

Зміст означеної дисципліни реалізовувався в процесі проведення занять та використання педагогічних технологій, методів і засобів навчання, контрольних заходів.

Види навчальних занять: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів.

Педагогічні технології: проблемного, мультимедійного, інтерактивного навчання.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі.

Засоби навчання: презентації до лекцій, електронний варіант лекцій, статті у фахових виданнях, наукові й методичні публікації в інтернеті, методичні вказівки до виконання самостійних робіт, тестові контрольні завдання.

Контроль знань. Поточний контроль – перевірка виконання самостійної роботи, підсумковий контроль – залік.

Оволодіння навчальною дисципліною передбачає формування в майбутніх бакалаврів системи знань про сутність понять «компетентність», «професійна компетентність», «естетична компетентність», «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», «перцептивна культура особистості», «сенсорна культура особистості», «художня культура особистості», «естетичні категорії», «естетична свідомість», «естетичні почуття», «естетичний смак», «естетичний ідеал»; засоби, форми, методи, принципи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку; естетичний розвиток дошкільників.

У процесі вивчення дисципліни в майбутніх бакалаврів формуються такі компетентності:

ФК:

– здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій;

– здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу в процесі перетворення навколишньої дійсності за законами краси в закладі дошкільної освіти;

– здатність до художньо-естетичного самовираження, естетичного оцінювання дійсності та творів мистецтва, творчих робіт дітей, батьків вихованців;

– здатність до міжособистісної взаємодії в процесі естетичного виховання дітей дошкільного віку;

– здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями в галузі естетики;

– здатність застосовувати знання в педагогічних практичних ситуаціях під час організації різних видів естетичної діяльності дошкільників (споглядальної, оцінювальної, художньої, образотворчої).

СК:

– здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації в галузі естетики;

– здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і художньо-естетичного самовираження, самосвідомість, самооцінка, самоповага) в процесі естетичного виховання;

– здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень та базових знань із мистецтва (види та жанри мистецтва, постать художника, засоби художньої виразності) та досвіду самостійної художньо-творчої діяльності;

– здатність до організації ігрової (провідної), художньо-мовленнєвої й художньо-продуктивної (образотворчої, музичної, театральної) діяльності дітей раннього і дошкільного віку та до їх супроводу;

– здатність до самоосвіти, художньо-естетичного саморозвитку як майбутніх вихователів, готовність до безперервності в освіті.

Окрім того, майбутні бакалаври після вивчення дисципліни мають продемонструвати такі ПРН:

- розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, засоби, організаційні форми, методи та прийоми, що використовуються в процесі естетичного виховання дітей від народження до навчання в школі;

- розуміти, описувати й аналізувати процеси естетичного розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових понять у галузі естетики та її категорій;

- розуміти і визначати особливості змісту та форм естетичної діяльності дітей дошкільного віку;

- планувати реалізацію завдань естетичного виховання в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку;

- володіти технологіями організації та функціонування естетичного середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

Навчальна дисципліна «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» є вибірковою, виконує інтегративну функцію і в комплексі з іншими фаховими дисциплінами спрямована на розвиток ЕКМВЗДО.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначено, що «інтеграція – це доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи» [20, с. 401]. Педагогічний словник трактує це поняття таким чином: це процес зближення і зв'язку наук, що відбувається водночас з процесами їх диференціації [91].

Одними з перших зробили спробу визначити сутність інтеграції І. Зверев і В. Максимова, які стверджували, що інтеграція є процесом і результатом створення нерозривно сполучного, єдиного, цілісного. У навчанні вона здійснюється шляхом злиття в одному синтезованому курсі (темі, розділі програми) елементів різних навчальних предметів, злиття

наукових понять і методів різних дисциплін у загальнонаукові поняття і методи пізнання, комплексування і підсумовування основ наук у розкритті наочних навчальних проблем [50].

I. Козловська зазначає, що реалізація тенденцій розвитку освіти в сучасних умовах неможлива без інтегративного підходу, оскільки інтеграція – це процес і результат створення єдиного, цілісного змісту навчання на основі гармонійної реалізації міждисциплінарних зв'язків [62].

Під час розроблення навчальної програми дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» урахували вимоги стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Навчальний матеріал дисципліни об'єднано в сім логічно пов'язаних тем, а саме: 1. Зміст навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». 2. Естетика як основа осмислення сутності розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. 3. Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. 4. Засоби, форми, методи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. 5. Забезпечення вихователями естетичної спрямованості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти як практична форма розвитку естетичної компетентності. 6. Розвиток здібностей дошкільників до естетичного сприймання та визначення краси в різних формах її існування як результат розвитку естетичної компетентності вихователя. 7. Естетична компетентність вихователів як умова збагачення естетичного складника різних видів дитячої діяльності.

Реалізація змісту навчальної дисципліни передбачала проведення лекцій.

Перша лекція з теми *«Зміст навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»* » вступна, проблемна. Вона давала здобувачам перше цілісне уявлення про навчальну дисципліну, її мету, завдання та основні поняття. Вивчення цієї теми вимагало актуалізації й інтеграції знань із дисциплін *«Вступ до спеціальності»*, *«Педагогіка дошкільна»*, *«Психологія дитяча»*, *«Основи образотворчого мистецтва з методикою»* (ОС «Бакалавр»).

Друга лекція з теми *«Естетика як основа осмислення сутності розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»* інформаційна, проблемна. Під час її проведення висвітлювали сутність понять *«естетика»*, *«основні категорії естетики»*, *«принципи естетики»*, *«естетична свідомість особистості»*, *«естетичні почуття»*, *«естетичний смак»*, *«естетичний ідеал»*, формували уявлення про естетичні погляди і теорії, визначали місце естетики в розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Основу для сприймання інформації в контексті означеної теми становили знання вибіркової навчальної дисципліни *«Етика й естетика»* (ОС «Бакалавр»).

Третя лекція – *«Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»* – інформаційна, розкривала основні естетично ціннісні орієнтації вихователя закладу дошкільної освіти, репрезентувала характеристику психолого-педагогічних, методичних, спеціальних знань та вмінь, необхідних для здійснення естетичного виховання дошкільників, розкривала проблему розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів в Україні та за кордоном.

Під час цієї лекції майбутні вихователі інтегрували знання з дисциплін *«Психологія дитяча»*, *«Педагогіки дошкільна»*, *«Основи педагогічної майстерності»* *«Основи образотворчого мистецтва з методикою»* (ОС «Бакалавр»).

Лекція четверта з теми *«Засоби, форми, методи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»*

інформаційна, проблемна, спрямована на характеристику засобів, форм, методів та принципів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, розроблення й реалізацію плану самовдосконалення естетичної компетентності майбутніх вихователів. Сприймання інформації сприяла інтеграція знань із дисциплін «Вступ до спеціальності», «Основи педагогічної майстерності» (ОС «Бакалавр»).

Лекція п'ята з теми *«Забезпечення вихователями естетичної спрямованості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти як практична форма розвитку естетичної компетентності»*, інформаційна, проблемна. Вона спрямована на ознайомлення майбутніх вихователів зі змістовою лінією «Дитина у світі культури» Базового компонента дошкільної освіти (редакція 2012 р.), принципами організації естетично-розвивального середовища для особистісного розвитку дитини, використанням законів краси та гармонії у створенні цілісного архітектурного ансамблю закладу дошкільної освіти. Окрім того, здобувачі бакалаврського рівня спільно з викладачем аналізували естетичний складник освітніх програм «Я у Світі», «Дитина», парціальних програм художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» та «Грайлик» з організації театралізованої діяльності в ЗДО. Основу для сприймання інформації в аспекті означеної теми становили знання майбутніх бакалаврів із таких дисциплін: «Етика й естетика», «Основи образотворчого мистецтва з методикою», «Педагогіка дошкільна», «Вступ до спеціальності», «Теорія і методика музичного виховання» (ОС «Бакалавр»).

Лекція шоста з теми *«Розвиток здібностей дошкільників до естетичного сприймання та визначення краси в різних формах її існування як результат розвитку естетичної компетентності вихователя»* інформаційна, проблемна, спрямована на характеристику особливостей естетичного сприймання дітьми дошкільного віку різноманітних об'єктів природи і явищ дійсності, що відбуваються в соціумі, природі, музиці; краси людини як єдності зовнішнього вигляду і внутрішніх характеристик; краси

праці, побуту. Основу для сприймання інформації в контексті означеної теми склали знання з навчальних дисциплін «Психологія дитяча», «Педагогіка дошкільна», «Вступ до спеціальності», «Основи образотворчого мистецтва з методикою», «Основи природознавства з методикою», «Теорія і методика музичного виховання» (ОС «Бакалавр»).

Сьома, завершальна, лекція з теми *«Естетична компетентність вихователів як умова збагачення естетичного складника різних видів дитячої діяльності»* інформаційна, проблемна. Вона розкривала завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку, естетичного розвитку дошкільників у процесі різних видів дитячої діяльності (ігрової, художньо-мовленнєвої, зображувальної, музичної, фізкультурно-оздоровчої, самостійної, трудової). Окрім того, майбутні вихователі ознайомилися з критеріями та діагностикою естетичного розвитку дошкільників. У процесі розгляду означених питань теми майбутні бакалаври інтегрували знання з дисциплін «Художня праця», «Культура мовлення та виразне читання», «Педагогіка дошкільна», «Основи образотворчого мистецтва з методикою», «Основи природознавства з методикою», «Теорія і методика музичного виховання», «Теорія та методика фізичного виховання» (ОС «Бакалавр»).

Проведення всіх лекцій супроводжувалося демонстрацією комп'ютерних презентацій, тобто застосуванням мультимедійних технологій. Майбутнім бакалаврам пропонували для перегляду слайди презентацій, на яких було представлено тези лекції, визначення основних понять, проблемні питання для обговорення, зразки творів мистецтва, оформлення приміщення й ділянки ЗДО, висновки.

Алгоритм проведення лекцій з авторської навчальної дисципліни передбачав:

- 1) привітання зі студентами;
- 2) спонукання їх до критичного й вдумливого сприймання інформації;
- 3) спонукання до аналізу репрезентованої інформації;

4) засвоєння інформації відповідно до рівня розвитку естетичної компетентності й фахової в цілому кожного студента.

Під час лекції ми ставили майбутнім бакалаврам запитання, які стимулювали розвиток розумових процесів, не налаштовували на автоматичне заучування інформації, активізували думки, виховували інтерес до інформації, репрезентованої на занятті.

За допомогою лекцій ми намагалися в логічно систематизованій формі подати великий обсяг інформації. Лекції склалися зі вступу, основної частини, висновків.

На вибір вищезазначених тем лекцій і їх послідовність вплинув аналіз робочих програм навчальних дисциплін підготовки фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта освітнього ступеня «Бакалавр».

У кінці кожної лекції конкретних домашніх завдань студентам не задавали, але озвучували тему наступної, що давало їм змогу самостійно за бажанням підготуватися до неї.

Репрезентація інформації відбувалася в усній (читання лекції педагогом) та наочній (показ презентацій), письмовій (записування на дошці нових термінів) формах.

Засвоєнню матеріалу студентами сприяв інтерес до інформації, його безпосереднє чуттєве сприймання.

На лекцію майбутні вихователі реагували позитивно. Це було помітно, адже в процесі викладу матеріалу вони наводили приклади із життя, після завершення спілкувалися один з одним із питань прослуханої лекції.

Під час подання матеріалу ми враховували принцип наступності. Виклад інформації передбачав органічний зв'язок із попереднім матеріалом і точний перехід до наступного. У процесі вибору змісту і під час його викладу ми спиратися на вже наявні в студентів знання і досвід педагогічної діяльності, про які дізналися під час проведення методики зрізу (анкетування, бесіди, спостереження за діяльністю майбутніх вихователів під час практики).

Робити висновки з кожної лекції ми залучали найбільш активних студентів, ставлячи їм навідні запитання. Наприклад, у кінці лекції на тему «Естетика як основа осмислення сутності розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» висновок був відповіддю на такі запитання: Що нового ви дізналися із сьогоднішньої лекції?, Які основні категорії естетики ви знаєте?, Назвіть їх основні особливості. Що таке естетичний смак?, Хто або що є для вас естетичним ідеалом?

Практичні заняття як форма узагальнення теоретичних знань і трансформації їх на рівень практичних умінь і навичок були спрямовані на розвиток ЕКМВЗДО. Їх проводили з використанням педагогічних технологій інтерактивного, мультимедійного й проблемного навчання. Під час проведення практичних занять створювалося інтерактивне середовище, яке сприяло розвитку в студентів творчого мислення, вміння вирішувати певні завдання в умовах навчальної діяльності, виробленню практичних навичок із організації естетичного виховання дошкільників у закладі дошкільної освіти. На таких заняттях створювалась довірлива доброзичлива атмосфера співпраці, студенти адекватно і щиро висловлювали свої погляди на обговорювану проблему, творчо підходили до розвитку власної естетичної компетентності.

Наступною педагогічною умовою, яку ми реалізовували, була така: *використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.*

Упроваджуючи технологію проблемного навчання, під час лекцій використовували методи проблемного викладу та частково-пошуковий. Проблемний виклад передбачав такий алгоритм дій: створення проблемної ситуації, її аналіз і виявлення суперечностей, формулювання проблемних запитань, пошук способів розв'язання проблеми шляхом висування гіпотез, їх доведення, підбиття підсумків дискусії, висновки. Наприклад, лекція

«Естетична компетентність вихователів як умова збагачення естетичного складника різних видів дитячої діяльності»: на початку, після ознайомлення з темою, планом і літературою, озвучували проблему: як забезпечити реалізацію завдань естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі різних видів дитячої діяльності. На другому етапі студентів спонукали до виокремлення низки суперечностей, які породжують озвучену проблему, а саме: між загальною метою естетичного виховання і підготовленістю вихователів до організації різних видів дитячої діяльності, між необхідністю реалізації завдань естетичного виховання дітей дошкільного віку і суб'єктивними та об'єктивними причинами, які перешкоджають цьому процесу, тощо.

На третьому етапі з урахуванням виявлених суперечностей формували низку запитань типу: Для чого необхідно здійснювати естетичне виховання дітей дошкільного віку?, Що впливає на організацію естетичної дитячої діяльності? На четвертому етапі відбувалося обговорення відповідей студентів на поставлені запитання. При цьому відповіді майбутніх бакалаврів узагальнювалися, доповнювалися викладачем, а потім у вигляді основних тез фіксувалися ними в конспектах. У кінці лекції підбивали підсумки дискусії, формували висновки тощо.

Під час лекції на тему *«Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»* майбутнім бакалаврам пропонували ситуації вибору, зокрема, обрати правильну відповідь із кількох можливих і відомих їм та обґрунтувати свій вибір (наприклад, із запропонованих психолого-педагогічних, методичних знань вибрати ті, які є компонентами ЕКМВЗДО або ж здійснити аналіз запропонованих психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь та обрати ті, які забезпечують реалізацію завдань естетичного виховання дітей дошкільного віку).

Частково-пошуковий метод ми використовували, наприклад, під час розгляду теми *«Розвиток здібностей дошкільників до естетичного сприймання та визначення краси в різних формах її існування як результат*

розвитку естетичної компетентності вихователя». Майбутнім бакалаврам ставили проблемні запитання: Як впливає сприймання краси праці на естетичний розвиток дітей дошкільного віку?, Яка роль і місце законів краси в естетичному вихованні дошкільників?, Що слід ураховувати вихователям у процесі сприймання дошкільниками природи, музики? Недостатність знань майбутніх вихователів для відповідей на запитання частково компенсував викладач у процесі лекції, але деякі знання вони повинні були здобути самостійно, під час підготовки до наступної лекції або ж практичного заняття.

Ефективними щодо формування когнітивного та діяльнісного компонентів ЕКМВЗДО під час практичних занять є технології інтерактивного навчання.

На початку практичного заняття з метою активізації розумової діяльності майбутніх вихователів і актуалізації знань щодо сутності основних понять теми ми застосовували такі методи інтерактивного навчання: «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм» тощо. Приклад проведення практичного заняття представлено в додатку Л.

У процесі вивчення теми *«Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»* з метою реалізації змістового компонента моделі було запропоновано завдання. Під час їх виконання студенти застосовували знання в галузі естетики, працювали з літературними джерелами, використовували методи аналізу, узагальнення, порівняння, а саме:

Завдання 1. Укладіть список загальнолюдських естетичних цінностей, які найбільше відповідають ментальності українського народу з українських прислів'їв і приказок (не менше 15 позицій).

Завдання 2. Розкрийте значення естетичної функції дитячої народної іграшки.

Завдання 3. Проаналізуйте основні українські державні документи на предмет наявності в них завдання для естетичного виховання молодого

покоління.

Завдання 4. Розробіть презентацію «Естетична освіта дошкільників у країнах світу» (країну студент обирає за власним бажанням).

Приклади завдань до інших практичних занять наведено в додатку М.

На цьому етапі студенти вчилися застосовувати знання, здобуті під час вивчення тем. Завдання викладача полягло в тому, щоб використовувати прийоми, які дозволяють проконтролювати рівень засвоєння майбутніми бакалаврами знань, проаналізувати їх у контексті теми заняття, виявити слабкі місця, спонукати до застосування знань у конкретних педагогічних ситуаціях. Використовувались проблемні запитання, елементи бесіди й дискусії для узагальнення та порівняння вивченого матеріалу. Практична частина цього етапу містила систему навчальних завдань репродуктивного, репродуктивно-творчого й творчого характеру, спрямованих на комплексний розвиток компонентів ЕК.

Для організації вивчення теоретичного матеріалу на лекційних заняттях із навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» ми використовували презентації, створені за допомогою програми PowerPoint, відеозаписи. Під час вивчення теми *«Розвиток здібностей дошкільників до естетичного сприймання та визначення краси в різних формах її існування як результат розвитку естетичної компетентності вихователя»* демонстрували відеозаписи краси природи, людини в єдності зовнішнього вигляду і внутрішніх характеристик, праці, побуту, образотворчого мистецтва з метою виокремлення естетичних характеристик. Це впливало на розвиток у майбутніх вихователів естетичних смаків як основи особистісного компонента ЕКМВЗДО.

У процесі вивчення теми *«Забезпечення вихователями естетичної спрямованості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти як практична форма розвитку естетичної компетентності»* демонстрували

презентацію щодо використання законів краси та гармонії у створенні цілісного архітектурного ансамблю закладу дошкільної освіти.

Для організації вивчення теоретичного матеріалу на лекційних заняттях із навчальної дисципліни «Педагогіка загальна» ми використовували презентації, створені за допомогою програми PowerPoint, відеозаписи для кращого сприймання інформації та її логічної систематизації. Для демонстрації кращих зразків музичного мистецтва ми пропонували студентам прослухати звукозаписи, а потім проаналізували їх за розробленими схемами. На лекції під час розгляду питання «Громадянське виховання» студентам пропонували прослухати державний гімн та переглянути державні символи за допомогою презентації, а під час розгляду питання «Естетичне виховання особистості» студенти слухали записи звуків природи та описували їх за допомогою порівнянь, епітетів, синонімів. Ефективність використання запропонованих педагогічних технологій перевірена в процесі викладання навчальної дисципліни «Педагогіка загальна».

Досвід застосування технологій проблемного, інтерактивного, мультимедійного навчання в процесі розвитку ЕКМВЗДО дозволив нам виокремити низку педагогічних умов, яких повинні дотримуватися викладачі під час проведення занять із використанням означених технологій, а саме:

- 1) створення освітнього середовища, яке спрямоване на забезпечення самореалізації особистості та заснованого на розробленні й застосуванні ефективних технологій, форм і методів його засвоєння;
- 2) поглиблене ознайомлення викладачів із науковими основами різноманітних технологій, розвиток спеціальних практичних навичок та вмінь використовувати ці технології, формування певних психологічних і моральних якостей, необхідних для роботи в сучасному освітньому середовищі;
- 3) розвиток пізнавальної активності студентів;
- 4) урахування специфіки студентської аудиторії (вік, кількість осіб у групі, рівень загальних знань та з конкретної дисципліни, наявність життєвого досвіду, досвіду отримання знань та

взаємодії з об'єктом професійної діяльності, досвід участі в процесі отримання знань і формування вмінь на заняттях, побудованих із застосуванням педагогічних технологій тощо).

Отже, викладання авторської навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» з комплексним використанням технологій проблемного, мультимедійного й інтерактивного навчання покликане сприяти розвитку в майбутніх вихователів здатності до перетворення навколишнього світу за законами краси, пізнавальних процесів, формуванню психолого-педагогічних і методичних знань та вмінь, необхідних для естетичного виховання дошкільників та потрібних для утворення компонентів ЕКМВЗДО.

Важливу роль у процесі розвитку естетичної компетентності студентів відігравала самостійна робота, яка сприяла оволодінню ними знаннями, формуванню вмінь щодо підготовки та проведення занять в ЗДО з естетичним складником. На самостійне опрацювання студентами винесено аналіз психолого-педагогічної та періодичної літератури, збір інформаційно-ілюстративного матеріалу, короткі письмові та усні повідомлення. Виконання цих завдань становило основу для розвитку фантазії, творчої уяви, творчого мислення, прояву індивідуальних творчих здібностей, розвитку естетичної компетентності. Викладач здійснював контроль за їх виконанням.

Наступною зrealізованою нами педагогічною умовою є *збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.*

Вагомим складником практичної підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта згідно з освітньо-професійною програмою ЗВО є практика. Педагогічна практика – це поетапна система організації взаємодії викладача і студента, студента-практиканта і дитини дошкільного віку в реальних освітніх умовах, в умовах контекстного професійного навчання, спрямована на поступове ускладнення професійної підготовки студента, що

сприяє ефективному формуванню професійної компетентності майбутнього фахівця в галузі дошкільної освіти.

У процесі практичної діяльності з'являється можливість не просто відтворювати теоретичні знання, а й змінювати власну професійну концепцію, конструювати нові алгоритми фахової діяльності й поведінки, визначати та актуалізувати принципово нові цілі, що зумовлює професійну активність майбутнього педагога.

Мета педагогічної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта полягає в розвитку професійної компетентності, готовності до успішної фахової діяльності в галузі дошкільної освіти.

Зміст педагогічної практики «Методична в ЗДО» для майбутніх вихователів, які брали участь в експерименті, ми доповнили завданнями (додаток Д), спрямованими на трансформацію їхніх теоретичних знань, отриманих під час вивчення вибіркової інтегрованої навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», тобто на розвиток передусім діяльнісного компонента ЕК. Окрім того, завдання сприяли розвитку когнітивного, мотиваційного, особистісного, рефлексивного компонентів ЕКМВЗДО в цілому. При цьому враховували мету і завдання практики.

Наповнення змісту педагогічної практики майбутніх вихователів розробленими завданнями спрямоване на поглиблення і систематизацію знань про організацію естетико-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти, виявлення стану естетичного виховання дітей дошкільного віку та вироблення на цій основі відповідних фахових умінь, які утворюють діяльнісний компонент ЕКМВЗДО, розвиток мотивації й особистісно-професійних якостей, які утворюють особистісний та діяльнісний її компоненти.

Отже, реалізація виокремлених педагогічних умов розвитку ЕКМВЗДО вможливить успішність процесу розвитку ЕКМВЗДО.

У наступному розділі вважаємо доцільним висвітлити процес дослідно-експериментальної перевірки обґрунтованих педагогічних умов розвитку ЕКМВЗДО у фаховій підготовці.

Висновки до другого розділу

На підставі аналізу науково-педагогічних джерел, методичної літератури з теми дослідження, вивчення особливостей професійної підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта та анкетування викладачів, які здійснюють підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку ЕКМВЗДО: 1) естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО; 2) доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів; 3) упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти; 4) використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; 5) збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.

У процесі наукового пошуку розроблено та теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці, що реалізується в окреслених педагогічних умовах, визначається соціальним замовленням суспільства та прогнозує в кінцевому результаті позитивні зміни в рівнях розвитку досліджуваного феномену. Вона містить такі блоки: цільовий (мета, завдання), методологічний (підходи, принципи), організаційний (педагогічні умови), змістовий (компоненти естетичної

компетентності та дисципліни, доповнені естетичним складником, авторська навчальна дисципліна за вибором), діяльнісний (форми організації навчальної діяльності, види навчальних занять, засоби та технології навчання), результативно-оцінний (критерії, показники, діагностичний інструментарій, рівні розвитку естетичної компетентності, очікуваний результат).

Висвітлено реалізацію педагогічних умов розвитку ЕКМВЗДО, що передбачає застосування під час проведення навчальних занять, практичної підготовки і самостійної роботи студентів методів, спрямованих на розвиток у майбутніх вихователів ЗДО означеної компетентності.

Отже, визначені педагогічні умови, розроблена структурно-функціональна модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці дають можливість окреслити напрями подальшого дослідження проблеми: експериментально перевірити ефективність запропонованих педагогічних умов розвитку ЕКМВЗДО.

Матеріали розділу опубліковані автором у наукових працях [47; 99; 100; 101; 102; 128; 129].

Список використаних джерел до другого розділу

1. Аكوпова М. А. Теория и методология реализации личностно-ориентированного подхода в условиях выбора дополнительных образовательных программ : автореф. дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Санкт-Петербург, 2004. 27 с. URL: <http://elib.spbstu.ru/dl/734.pdf/download/734.pdf> (дата звернення: 11.11.2020).
2. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2008. 272 с.
3. Артюхова О. В. Культурологічний підхід до естетичного виховання студентів нефілологічних спеціальностей. *Зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки*. 2008. Вип. 50. Ч. 2. С. 47–50.
4. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований: Дидактический аспект. Москва, 1982. 192 с.
5. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: Методические основы. Москва, 1982. 192 с.
6. Багдугева А. В. Педагогические условия формирования профессиональной готовности будущих специалистов с использованием информационных технологий (на примере специальностей кадастрового профиля) : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Улан-Удэ, 2006. 23 с.
7. Березіна О. М., Гніровська О. З., Линник Т. А. «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі. Тернопіль, 2014. 56 с.
8. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем. Воронеж, 1977. 304 с.
9. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ, 1998. 204 с.
10. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. Київ, 2011. 320 с.
11. Беленька Г. Створюємо розвивальне середовище для сенсорного розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 18–22.

12. Бібік Н. М. Компетентнісна освіта – від теорії до практики. Київ, 2010. 120 с.
13. Бірюк Л. Я. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технології (на матеріалі методики викладання російської мови) : монографія. Київ–Глухів, 2009. 317 с.
14. Бойко А. Людиноцентризм як принцип особистісно орієнтованого навчання. *Вища освіта України*. 2008. № 4. С. 37–43.
15. Большой толковый психологический словарь / под ред. А. Ребера. Москва, 2000. 591 с.
16. Бондар С. Компетентність особистості – інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. *Біологія і хімія в школі*. 2003. № 2. С. 8–9.
17. Бондаревская Е. В. Личностно ориентированный подход как основной путь модернизации образования: Доклад на августовской конференции работников образования г. Ростова-на-Дону. Ростов-на-Дону, 2002. 48 с.
18. Борщ Р. М., Самойлик Д. В. Радість творчості: програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Тернопіль, 2013. 72 с.
19. Братко К. В. Аналіз даних естетичного сприймання у феноменологічній філософії. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філософія*. 2010. Вип. 190. С. 118–124.
20. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, 2005. 1728 с.
21. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. *Акмедосягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи* : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир, 2016. С. 302–347.
22. Волинець К. І. Організація педагогічної практики в умовах неперервності педагогічної освіти в університеті. *Сучасні стратегії*

університетської освіти: якісний вимір : матеріали міжнародної наук.-практ. конференції. Київ, 2012. С. 212–221.

23. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций. Москва, 1980. 473 с.

24. Галузьяк В. М., Сметанський М. І., Шахов В. І. Педагогіка : навч. посіб. 2-е вид., випр. і. доп. Вінниця, 2003. 416 с.

25. Галяпа М. Самовдосконалення педагога. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 10. С. 24–28.

26. Гарбузенко Л. В. Діяльнісний підхід у становленні майбутніх учителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2010, № 6 (193). С. 23–28.

27. Глазунова Л. О. Формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога засобами народознавства : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2013. 20 с.

28. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям. Київ, 2010. 308 с.

29. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя: теоретичний та методичний аспекти. Харків, 1998. 300 с.

30. Гришкова Р. О. Культурологічний підхід до навчання як передумова розширення іншомовної соціокультурної компетенції студентів. *Мова і культура*. Київ, 2007. Вип. 9. Т. XI (99). С. 9–13.

31. Гур'янова О., Рябець С. Про практичну підготовку студентів спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології) освітнього рівня «Магістр». URL: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9A/Downloads/1238-2397-1-SM%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9A/Downloads/1238-2397-1-SM%20(1).pdf) (дата звернення: 22.12.2020).

32. Дем'янчук О. Н., Чихурський А. С., Берлач О. П. Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату. Луцьк, 2017. 219 с.

33. Дитина: освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк / авт. кол. : Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін.; наук. ред. : Г. В. Беленька, М. А. Машовець / Мін. осв. і науки України. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2016. 304 с.

34. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : підручник. Вид. 3-тє, випр. Київ, 2015. 304 с.

35. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*. Житомир, 2004. С. 3–14.

36. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки : навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. Житомир, 2012. 375 с.

37. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир, 2003. 192 с.

38. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. 1040 с.

39. Естетизація навчально-виховного процесу в основній школі засобами мистецтва : метод. посіб. / О. А. Комаровська та ін.; за заг. ред. Н. Є. Миропольської, О. А. Комаровської. Київ, 2013. 159 с.

40. Етика та естетика : підручник для студ. ВНЗ / за ред. В. Л. Петрушенка. Львів, 2008. 240 с.

41. Євтух М. Б. Методологічні засади розбудови особистісно-орієнтованої навчальної діяльності у вищій школі. *Філософія освіти XXI століття: Проблеми і перспективи*: зб. наук. праць. Київ, 2000. С. 42–50.

42. Єжова О. В. Класифікація моделей в педагогічних дослідженнях. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград, 2014. Т. 5. № 2. С. 202–207.

43. Жадленко І. О. Формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2017. 20 с.

44. Жученко Є. В. Виховання морально-естетичної культури у студентів технічних коледжів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Сєвєродонецьк, 2017. 20 с.

45. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. Суми, 2015. 319 с.

46. Загородня Л. П. Модель формування готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Будапешт, 2019. VII (83). Вип. 203. С. 50–54.

47. Загородня Л. П., Рожнова В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів під час вивчення педагогіки загальної засобами педагогічних технологій. *Вісник Черкаського університету: Серія Педагогічні науки*. Черкаси, 2019. Вип. 4. С. 186–191.

48. Загородня Л. П. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2020. 39 с.

49. Заїка О. Я. Розвиток художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів засобами концертно-виконавської діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2013. 20 с.

50. Зверев И. Д., Максимова В. Н. Межпредметные связи в современной школе. Москва, 1996. 160 с.

51. Зданевич Л. В. Модель професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до роботи з дезадаптованими дошкільниками. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання* : монографія. Житомир, 2016. С. 136–154.

52. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. Москва, 2004. 40 с.

53. Зязюн І. А. Гуманізм освіти ХХІ століття: філософський і психологічний аспект. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Харків, 2002. № 2. С. 24–35.

54. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Київ – Черкаси, 2008. 608 с.

55. Интерактивные методы в образовании: личностно-созидающие смыслы : сб. науч. статей по материалам междунар. науч.-практ. конф. (г. Хабаровск, 7 дек. 2001 г.). Хабаровск, 2002. 263 с.

56. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. Харків, 2006. 540 с.

57. Інформатика: Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О. І. Пушкаря. Київ, 2002. 704 с.

58. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное образование. Ленинград, 1991. 384 с.

59. Карам А. Формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ. 2020. 226 с.

60. Кляп М. Інноваційні методи навчання у ВНЗ як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України. *Вища освіта України*. 2015. № 4. С. 45–52.

61. Козаков В. М. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні : монографія. Київ, 2007. 284 с.

62. Козловська І. М. Інноваційні методика навчання у професійно-технологічній освіті : монографія. Львів, 2006. 172 с.

63. Колмогорова И. В. Культурологический подход к формированию педагогической культуры учителя. *Известия Уральского государственного университета*. 2008. № 60. С. 163–167.

64. Конюхов Н. И. Словарь-справочник практического психолога. Воронеж, 1996. 224 с.

65. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л. М. Проколієнко; упор. В. В. Андрієвська, Г. О. Балл, О. Г. Губко, О. В. Проскура. Київ, 1989. 608 с.

66. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ, 2009. 520 с.

67. Кремень В. Сучасний навчальний процес як синергетична система. *Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія*: монографія / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої. Київ, 2013. 460 с.

68. Курок В. П. Інженерна підготовка майбутніх учителів трудового навчання: теорія і практика : монографія. Глухів, 2012. 376 с.

69. Курок В. П. Теоретико-методологічні засади інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2013. 40 с.

70. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.01.02. Київ, 2007. 43 с.

71. Лантух Н. И. Педагогические условия формирования информационной культуры у старшеклассников в системе «лицей-вуз» : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ставрополь, 2006. 23 с.

72. Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность : учеб. пособ. Москва, 1975. 304 с.

73. Леонтьев Д. А. Методика изучения ценностных ориентаций. Москва, 1992. 17 с.

74. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. Москва, 1981. 186 с.

75. Ліхницька Л. В. Педагогічні умови формування готовності викладачів мистецьких дисциплін до здійснення інноваційної діяльності. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. № 10 (2), С. 92–97.

76. Лодатко Є. А. Типология педагогических моделей. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/tipologiya-pedagogicheskikh-modeley> (дата звернення: 01.12.2020).

77. Лодатко Є. О. Моделювання в педагогіці: точки відліку. URL: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_2/ (дата звернення: 01.12.2020).

78. Луговий В. І. Світовий досвід професіоналізації освіти: концептуальні засади і практична реалізація. *Педагогіка і психологія*. 2010. Вип. 2. С. 5–22.

79. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. Москва, 1972. 392 с.

80. Махмутов М. І. Організація проблемного навчання в школі. Москва, 1977. 240 с.

81. Мисик О. С. Формування фахової компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2018. 20 с.

82. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике. Москва, 2006. 200 с.

83. Моляко В. А. Психология конструкторской деятельности. Москва, 1983. 134 с.

84. Назарова О. Л. Новые информационные технологии в управлении качеством образовательного процесса в колледже. *Информатика и образование*. 2003. № 11. С. 79–84.

85. Найн А. Я. Инновации в образовании : монография. Челябинск, 1998. 288 с.

86. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования. Санкт-Петербург, 2004. 268 с.

87. Павлютенков Є. М. Моделювання педагогічного процесу. *Управління школою*. 2007. № 10 (166). С. 2–7.

88. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ, 2008. 274 с.
89. Педагогіка вищої школи : словник–довідник / упор. О. О. Фунтікова. Запоріжжя, 2007. 404 с.
90. Педагогіка: підручник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ, 1986. 544 с.
91. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена АПН України М. Д. Ярмаченка. Київ, 2001. 516 с.
92. Пехота О. М. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя : монографія. Київ, 1997. 146 с.
93. Погодина А. В. Культурологический подход в социально психологических исследованиях образовательных учреждений. *Психологическая наука и образование*. 2010. № 1. С. 41–47.
94. Подласый И. П. Педагогика: Новый курс : учеб. для студ. высш. учеб. заведений : в 2 кн. Москва, 2003. Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. 576 с.
95. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : підручник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ, 2011. 360 с.
96. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / за ред. О. І. Пометун. Київ, 2006. 192 с.
97. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
98. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення : монографія. Харків, 2009. 380 с.
99. Рожнова В. М. Методика розвитку естетичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти : навчальна програма дисципліни за вибором для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Глухів, 2020. 27 с.
100. Рожнова В. М. Модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Traektoria Nauki =Path of Science*, 2021. Vol. 7. № 1 . С. 5001–5006.

101. Рожнова В. М. Педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Зб. матеріалів щорічної звітної науково-практичної конференції здобувачів загальної середньої, передвищої і вищої освіти аспірантів, молодих учених (здобувачі ОНС «Доктор філософії»)* (м. Глухів, 11–12 березня 2021 р.). 2021. Ч. 2 С. 38–41.

102. Рожнова В. М. Сутність та структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* 2019. Вип. 40. С. 71–78.

103. Руденька Т. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2017. 20 с.

104. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль, 2005. 360 с.

105. Сабатовська І. С., Кайдалова Л. Г. Моделювання діяльності фахівця : навч. посіб. Харків, 2014. 180 с.

106. Селевко Г. Педагогические технологии на основе дидактического и методического усовершенствования УВП. Москва, 2005. 288 с.

107. Селевко Г. К. Компетентности и их классификации. *Народное образование.* 2004. № 4. С. 138–144.

108. Слостенин В. А., Чижакова Г. И. Введение в педагогическую аксиологию: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва, 2003. 192 с.

109. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 362 с.

110. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ, 2019. 376 с.

111. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової

компетентності керівників закладів освіти : монографія / Г. В. Єльнікова, В. І. Маслов та ін.; за ред. Г. В. Єльнікової. Київ – Чернівці, 2010. 460 с.

112. Ткач Д. Організація інноваційної діяльності у виші як умова підвищення якості. *Вища школа*. 2015. № 4–5. С. 13–19.

113. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2011. 628 с.

114. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. Москва, 1987. 590 с.

115. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ, 1986. 800 с.

116. Фунтікова О. О., Щербакова К. Й. Викладання методик дошкільної освіти : навч. посіб. Мелітополь, 2016. 192 с.

117. Хоружий Г. Студентоцентризм як принцип академічної культури. *Вища школа*. 2012. № 4. С. 7–24.

118. Хуторской А. В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному : пособ. для учителя. Москва, 2005. 383 с.

119. Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі : підручник для студентів магістратури за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». Дніпропетровськ, 2014. 120 с.

120. Швець Т. А. Педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2016. 20 с.

121. Шевченко Г. П. Реалізація принципу естетизації у вищій школі. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2681/1/Evtux.pdf> (дата звернення: 01.12.2019).

122. Шевченко Г. П. Естетизація навчального процесу у вищій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : наук.-метод. зб. / за ред. Г. Л. Легенького, В. І. Сипченка. Слов'янськ, 1998. Вип. IV. С. 3–6.

123. Шевченко Г. П., Пастухова Ю. А. Художньо-естетичне виховання студентської молоді. Луганськ, 2010. 211 с.

124. Штофф В. А. Моделирование и философия. Москва, 1966. 174 с.
125. Штофф В. А. Проблемы методологии научного познания. Москва, 1973. 272 с.
126. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2003. 560 с.
127. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. Москва, 2001. 366 с.
128. Rozhnova V. Forming aesthetic taste as a component of aesthetic competence of a preschool education specialist. *The 21st Century Challenges in Education and Science* : матеріали VI всеукраїнських науково-педагогічних читань молодих учених, магістрантів, студентів іноземними мовами / за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Суми, 2018. Вип. 6. С. 140–143.
129. Rozhnova V. Implementation the tasks of aesthetic culture formation in the future specialists of preschool education in the process of interpersonal interaction in preschool educational institutions. *The 21st Century Challenges in Education and Science* : матеріали VII науково-педагогічних читань молодих учених, магістрантів, студентів іноземними мовами / за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Глухів, 2019. Вип. 7. С. 132–137.
130. Torrance E. P. Norms-technical manual Torrance test of creativity thinking Figural test E. P. Torrance. Regional Press. Linn and Company, 1974. P. 74.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У третьому розділі схарактеризовано етапи проведення педагогічного експерименту; проаналізовано результати констатувального етапу експериментального дослідження щодо стану розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; доведено ефективність визначених педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

3.1. Організація та зміст проведення педагогічного експерименту

Загальна логіка експериментальної роботи вибудовувалася відповідно до завдань дослідження, що передбачало визначення його етапів, розроблення програми експерименту, визначення критеріїв оцінювання результатів, вибір експериментальної бази, проведення експерименту, аналіз та інтерпретацію його результатів, формулювання відповідних висновків.

Із метою перевірки ефективності педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти було проведено педагогічний експеримент протягом 2017–2021 рр. в умовах реального освітнього процесу студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта освітнього ступеня «Бакалавр» на базі Бердянського державного педагогічного університету, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Маріупольського державного університету, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Полтавського національного

педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Він охоплював три етапи: констатувальний, метою якого було діагностування реального стану проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; формувальний – аналіз змісту розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, стану методичного забезпечення означеного процесу, реалізація педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; контрольний – виявлення динаміки в рівнях розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти після перевірки ефективності педагогічних умов. Означені етапи були логічно пов'язані між собою програмою дослідження (додаток Н), що декларувала мету, завдання, зміст та передбачала аналіз результатів.

Основою експериментальної роботи було теоретичне обґрунтування та змістово-методичне забезпечення, описані в попередніх розділах: аналіз базових понять теми дослідження; педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; структурно-функціональна модель розвитку досліджуваного педагогічного феномену.

Для визначення обсягу репрезентативної вибірки послуговувалися формулою математичної статистики [3]:

$$n = t^2 \frac{w(1-w)N}{\Delta^2 N + t^2(w-1)w}, \quad (3.1)$$

де n – обсяг вибірки;

N – обсяг генеральної сукупності;

w – вибіркова доля досліджуваного явища;

Δ – гранична помилка вибірки (при $\Delta = 5\%$, $t = 2$).

За відсутності відомостей про вибіркову долю вона приймається рівною 0,5; тобто $w(1-w) = 0,25$.

Згідно зі статичними даними про розподіл студентів університетів [2] на момент проведення експерименту за спеціальністю 012 Дошкільна освіта в

Україні навчалось близько 3000 студентів освітнього ступеня «Бакалавр». Відповідно до цього:

$$n = 2^2 \frac{0,25 \cdot 3000}{0,05^2 \cdot 3000 + 2^2 \cdot 0,25} = 353$$

Достатнім обсягом репрезентованої вибірки в межах нашого дослідження було визначено 353 респонденти. Отже, вибірка обсягом 484 респонденти серед студентської молоді задовольняє вимоги експерименту. Окрім того, в експерименті взяли участь 20 досвідчених викладачів закладів вищої освіти (стаж педагогічної діяльності не менше 5 років).

У Бердянському державному педагогічному університеті обрано дві ЕГ: одна зі спеціалізацією «Логопедія» – (Б1/е) – 19 осіб, друга зі спеціалізацією «Психологія» (Б2/е) – 18 осіб. У Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка дослідженням було охоплено дві ЕГ: одна зі спеціалізацією «Мова і література (англійська)» Г1/е – 14 осіб; друга Г2/е – 11. У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка в дослідженні брали участь дві ЕГ: Д1/е – 16 осіб та Д2/е – 14 осіб. У Маріупольському державному університеті було обрано дві ЕГ: М1/е – 18 осіб, М2/е – 36 осіб. У Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського в дослідженні брали участь дві ЕГ: Півд1/е – 29 осіб та Півд2/е – 24 особи. У Полтавському національному педагогічному університеті ім. В. Г. Короленка було обрано дві ЕГ: П1/е – 21 особа та П2/е – 21 особа.

Така сама кількість КГ була створена: у Бердянському державному педагогічному університеті – дві групи: одна зі спеціалізацією «Психологія» – (Б1/к) – 13 осіб, друга зі спеціалізацією «Логопедія» (Б2/к) – 17 осіб; у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка: одна зі спеціалізацією «Корекційна освіта» Г1/к – 10 осіб; друга Г2/к – 8; у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка: Д1/к – 21 особа та Д2/к – 16 осіб; у Маріупольському державному університеті: М1/к – 18 осіб, М2/к – 41 особа; у

Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського в дослідженні брали участь дві ЕГ: Півд1/к – 30 осіб та Півд2/к – 25 осіб; у Полтавському національному педагогічному університеті ім. В. Г. Короленка було обрано дві ЕГ: П1/к – 22 особи та П2/к – 22 особи.

Вибір експериментальної й контрольної груп у зазначених закладах вищої освіти здійснено з огляду можливості порівняльного аналізу результатів дослідження, оскільки зміст планів підготовки майбутніх вихователів у нормативній частині великою мірою збігався як за наповненням дисциплін, так і за кількістю годин, відведених на їх вивчення. Спеціалізація ж, яку здобувають студенти, на нашу думку, не має суттєвого впливу на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Для проведення експериментальної роботи було розроблено діагностичний інструментарій відповідно до обґрунтованої структури естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, критеріїв та показників її розвитку, які детально описані в підрозділах 1.2, 1.3. Методи діагностики представлено в табл. 3.1. Детальний опис взаємозв'язку компонентів, критеріїв, показників та діагностичного інструментарію розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти подано в додатку П.

Таблиця 3.1

Методи діагностики рівнів розвитку ЕКМВЗДО

№ з/п	Компонент ЕКМВЗДО/критерій	Методи діагностики
1.	Мотиваційний	Анкетування (анкети № 2, 3 (додаток Р), методика визначення емоційної спрямованості особистості (додаток Р), тест на виявлення естетичних ціннісних орієнтацій у студентів (додаток Р)

Продовження таблиці 3.1

2.	Особистісний	Анкетування (анкети № 4 (адаптована Н. Гатеж на основі І. Сидорової) (додаток С), № 5 (додаток С), методика «Незакінчені речення» (В. Радкіна) (додаток С), методика № 1 (додаток С), тест «Художник – Мислитель» (додаток С), тест № 1 (Н. Фетискін, В. Козлов, Г. Мануйлов) (додаток С)
3.	Когнітивний	Тест на визначення знань в галузі естетики (додаток Т), тест на визначення психолого-педагогічних і методичних знань (додаток Т), анкетування (анкети № 6, 7 (додаток Т), написання творів-роздумів (додаток Т)
4.	Діяльнісний	Виконання завдань на виявлення психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь (№ 1, 2, 3 (додаток У)
5.	Рефлексивний	Аркуш самооцінювання рівня розвитку компонентів естетичної компетентності (додаток Ф), методика визначення рівня рефлексивності (за А. Карповим) (додаток Ф), анкетування (анкета № 8 (додаток Ф), анкета № 9 (адаптована Н. Гатеж) (додаток Ф), аркуш аналізу проведених занять (додаток Ф)

Завданням констатувального етапу експериментальної роботи було:

– з’ясувати сучасний стан проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

– виявити рівні розвитку означеної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Залежною змінною в експериментальній роботі було визначено рівень розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Часткові залежні змінні:

– рівень розвитку мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

– рівень розвитку особистісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

– рівень розвитку когнітивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

– рівень розвитку діяльнісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

– рівень розвитку рефлексивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Експериментальний чинник (незалежна змінна): педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Усього в констатувальному етапі педагогічного експерименту взяли участь 484 студенти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 012 Дошкільна освіта денної та заочної форм навчання.

Для аналізу мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти було проведено анкетування (додаток Р). Здійснивши аналіз анкети № 2, ми виявили мотиви вибору майбутніми фахівцями професії вихователя ЗДО: любов до дітей; мрія дитинства; бюджетне місце; легке навчання; випадкові обставини; педагогічна династія тощо. Ці результати у відсотковому відношенні відображено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Основні мотиви вибору студентами професії вихователя ЗДО, %

Мотиви навчання	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Любов до дітей	101	41,56	99	41,08
Мрія дитинства	15	6,17	16	6,64
Бюджетне місце	49	20,16	44	18,26
Легке навчання	34	13,99	33	13,69
Педагогічна династія	5	2,06	6	2,49
Випадкові обставини	17	7,00	17	7,05
Інші варіанти	22	9,05	26	10,79

На основі одержаних даних можемо констатувати, що провідними мотивами вибору професії вихователя закладу дошкільної освіти в респондентів є любов до дітей, бюджетне місце та легке навчання.

Аналіз відповідей студентів засвідчив, що мотивація більшості з них на середньому рівні – це є позитивною ознакою і підтверджує дані, отримані під час підготовчого етапу експерименту. У процесі анкетування було виявлено, що на запитання «Чи вважаєте Ви, що в майбутнього вихователя обов'язково має бути сформована естетична компетентність?» 60 % респондентів усіх груп відповіли «так».

На запитання «Чи мріяли Ви в дитинстві стати вихователем дітей дошкільного віку?» 70 % опитаних усіх груп зазначили, що «ні». На запитання «Опишіть вихователя з високим рівнем розвитку естетичної компетентності. Який він?» популярною відповіддю серед студентів усіх груп була така: «той, який володіє естетичним смаком, має гарний зовнішній вигляд». На запитання «Що може виховати у дітей вихователь із високим

рівнем розвитку естетичної компетентності?» більшість респондентів із усіх груп (75 %) зазначила, що «естетичний смак, естетичні почуття дитини та сформувати в неї уявлення і знання про прекрасне в житті й мистецтві».

Для визначення мотиваційного компонента була проведена методика на визначення емоційної спрямованості особистості (додаток Р). Аналіз її результатів показав, що в студентів переважає комунікативна спрямованість. Інші її види розташувалися в такій послідовності: друга позиція – практична спрямованість, третя – альтруїстична, четверта – естетична, п'ята – гностична, шоста – інші види спрямованості. Отримані результати відображені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Результати методики на визначення емоційної спрямованості
особистості**

	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Комунікативна спрямованість	70	29,05	60	24,69
Практична спрямованість	39	16,18	43	17,70
Альтруїстична спрямованість	42	17,43	39	16,05
Естетична спрямованість	40	16,60	42	17,28
Гностична спрямованість	15	6,22	23	9,47
Романтична спрямованість	16	6,64	19	7,82
Інші спрямованості	19	7,88	17	7,00

Аналіз методики дозволяє зробити висновок, що переважна більшість студентів має схильність до професії вихователя закладу дошкільної освіти.

Для виявлення рівня усвідомленості цінності естетичних знань, умінь, навичок педагога, необхідності оволодіння ними та застосування їх у процесі естетичного виховання дошкільників була запропонована анкета № 3 (додаток Р).

Так, наприклад, на запитання «Назвіть ваші естетично-ціннісні орієнтації в галузі естетичного виховання дошкільників», 60 % респондентів усіх груп відповіли: «краса, гармонія, піднесене, низьке, трагічне, комічне тощо та їх компоненти – міра, пропорція, ритм, симетрія, асиметрія тощо». На запитання «Чи відчуваєте Ви потребу в розвитку власної естетичної компетентності?» 80 % опитаних усіх груп відповіли «так». На запитання «Чи вважаєте Ви, що освітнє середовище вашого ЗВО є достатньо естетично насиченим?» 70 % респондентів усіх груп відповіли «ні».

Для виявлення рівня мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти було проведено тест на виявлення естетичних ціннісних орієнтацій у майбутніх бакалаврів (додаток Р). Його результати представлено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Результати тесту на виявлення естетичних ціннісних орієнтацій у студентів, %

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	29	11,93	27	11,2
Середній	102	41,98	99	41,08
Низький	112	46,09	115	47,72
Разом	243		241	

Узагальнений кількісний аналіз результатів обстеження рівнів розвитку мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти представлено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Розподіл майбутніх вихователів за рівнями розвитку
мотиваційного компонента ЕК (на початку експерименту)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	31	12,76	30	12,45
Середній	103	42,39	107	44,4
Низький	109	44,86	104	43,15
Разом	243		241	

Як видно з табл. 3.5, у майбутніх вихователів ЗДО (44,4 % в ЕГ та 42,39 % в КГ) середній рівень розвитку мотиваційного компонента. У 12,45 % студентів ЕГ та 12,76 % КГ – високий рівень розвитку означеного компонента. Низький рівень мотиваційного компонента ЕКМВЗДО простежено в майбутніх бакалаврів 43,15 % ЕГ та 44,46 % КГ.

Для дослідження особистісного компонента ЕКМВЗДО студентам була запропонована анкета № 4 (адаптована Н. Гатеж на основі І. Сидорової) (додаток С). Її аналіз дозволяє стверджувати таке: на запитання «Які культурні епохи Вам відомі?» популярними відповідями в студентів ЕГ та КГ були «антична доба, середньовіччя, епоха Відродження, Новий час».

На запитання «Назвіть відомих Вам представників різних видів мистецтва: а) живопису; б) музики; в) художньої літератури» 60% опитаних з усіх груп відповіли: «а) Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель,

М. Приймаченко, К. Білокур та ін.; б) В. Моцарт, Ф. Шопен, М. Джексон; в) Т. Шевченко, М. Гоголь, О. Пушкін, В. Шекспір, О. Дюма».

На запитання «Яких Ви знаєте сучасних художників: а) вітчизняних; б) зарубіжних?» серед поширених відповідей респондентів усіх груп були: «а) А. Криволап, І. Марчук, О. Тістол, О. Ройтбурд; б) Я. Барткевич, О. Стіл».

На запитання «Назвіть основні напрями та течії сучасного мистецтва?» 40 % студентів ЕГ й 43 % КГ відповіли: «графіті, бодіарт, абстрактний експресіонізм, спрітарт», 35 % респондентів зовсім не дали відповіді, а решта назвала напрями та течії давнього часу.

Також із респондентами була проведена методика «Незакінчені речення». Вона була адаптована відповідно до тих завдань, які вирішувались під час дослідження. Так, наприклад, речення «Естетичним ідеалом для мене є?...» частина студентів (12 %) не змогла продовжити, 20 % зазначили його відсутність, тобто в них немає ідеалу, бо вони ще не зустрічали серед педагогів людей, гідних наслідування, або ж переконані, що ідеальної людини бути не може. 42 % респондентів назвали конкретні художні образи та історичні особистості: Алессандро Сафіна, Леонардо да Вінчі, Zivert тощо. Для 26 % естетичним ідеалом є природа, мама, небо, вихователь ЗДО або перша вчителька. Щодо речення «Художньо-естетичним смаком володіють...» більшість студентів обох груп продовжили «всі люди, але різною мірою». Продовжуючи речення «Учитель літератури відрізняється від учителя математики тим, що...» 70 % студентів ЕГ та 72 % КГ зазначили: «духовно багатша людина і має смак».

Отже, аналіз анкет дає можливість констатувати, що значну роль майбутні вихователі приділяють спілкуванню з природою. Жодний з опитаних не відвів їй останнього місця, що свідчить, на нашу думку, про високу емоційну чуйність студентів до її об'єктів і явищ.

Із метою виявлення сприйнятливості естетичних ознак предметів, об'єктів, явищ навколишньої дійсності студентами важливо було з'ясувати

типи вищої нервової діяльності. Для цього ми обрали тест «Художник–Мислитель» (додаток С). Отримані результати представлено в табл. 3.6.

Отже, отримані результати дозволили констатувати, що в експериментальній групі 90 (37,34 %) студентів – «художників», у контрольній – 98 (40,33 %). «Мислителів» в експериментальній групі виявлено 84 (34,85 %), у контрольній – 91 (38,27 %).

Таблиця 3.6

**Співвідношення типів вищої нервової діяльності студентів
експериментальної та контрольної груп**

Типи вищої нервової діяльності	Групи			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	К-ть ст.	%	К-ть ст.	%
«Художники»	90	37,34	98	40,33
«Мислителі»	84	34,85	91	38,27
«Рівноважні»	67	27,80	52	21,40

В експериментальній групі 67 студентів (27,80 %) з типом вищої нервової діяльності «Рівноважний», а в контрольній – 52 (21,40 %). Таким чином, за типом вищої нервової діяльності контрольна та експериментальна групи майже не відрізнялись. В обох групах була зафіксована перевага майбутніх вихователів із типом вищої нервової діяльності «Художники». Варто констатувати, що особистості з художнім типом характеризуються образним сприйняттям, багатою уявою, чутливістю до краси, артистичністю, схильністю до романтизму, експресивністю.

Аналіз анкети на прояв естетичних почуттів майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (додаток С) показав, що серед здобувачів освіти експериментальних (12 %) й контрольних (15 %) груп є особистості зі

здібностями до музичної, хореографічної, літературної, образотворчої діяльності, такі, що створюють речі своїми руками. Їм, безперечно, є чим здивувати і захопити дітей дошкільного віку. На жаль, таких студентів небагато. Але ми переконані, що в кожного є якісь приховані нахили, здібності до певного виду діяльності, необхідно лише віднайти їх у собі. А завдання викладачів ЗВО – створити умови для того, щоб кожен майбутній вихователь міг розкрити і розвинути свої таланти. А допоможе в цьому естетично збагачене освітнє середовище.

Аналіз методики розвитку пізнавальних процесів у майбутніх вихователів дозволив виявити адекватність та ступінь прояву естетичних почуттів (додаток С). Респондентам було запропоновано прослухати фрагменти музичних творів П. Чайковського («Нова лялька», «Хвороба ляльки»), Л. Бетховена («Бабак», «Весела. Сумна») та письмово схарактеризувати за запронованими словами образ, який виник у них під час прослуховування фрагменту музичного твору. Список слів вивішувалися на плакаті. Аналіз проведеної методики засвідчив, що більшість студентів (53,94 % ЕГ та 53,91 % КГ) описувала мелодію з незначними помилками, тобто демонстрували середній рівень. 16,6 % з ЕГ та 21,4 % з КГ засвідчили високий рівень, а 29,46 % з ЕГ та 24,69 % з КГ – низький. Вони у своєму поясненні правильно використали всі запропоновані слова для опису мелодії.

Другим завданням методики було переглянути запропоновані репродукції картин та письмово дати їм на основі аналізу естетичну оцінку. Орієнтовна схема аналізу репродукцій картин подана в додатку С.

Аналіз проведеної методики показав, що 9,54 % студентів ЕГ й 8,23 % КГ описали запропоновані картини точно, тому засвідчили високий рівень. 40,66 % з ЕГ й 48,15 % з КГ майбутніх вихователів описували картини із незначними помилками, що відповідає середньому рівню, а 49,79 % респондентів ЕГ та 43,62 % КГ засвідчили низький рівень, оскільки деякі з них зовсім не виконали завдання або не змогли дати правильну естетичну оцінку репродукцій.

Третім завданням методики було переглянути запропоновані зображення фруктів і овочів та письмово описати їх якомога повніше, зазначаючи всі відомі характеристики. Аналіз проведеної методики засвідчив, що більшість студентів (48,41 % з ЕГ й 49,38 % КГ) описувала запропоновані зображення на середньому рівні, припускаючись незначних неточностей. 11,76 % студентів ЕГ та 14,54 % КГ – на високому, оскільки описи були повними, точними, логічно вибудованими, а 39,83 % з ЕГ й 36,08 % з КГ не виконали це завдання.

Узагальнений кількісний аналіз результатів обстеження рівня розвитку особистісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти представлено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Розподіл майбутніх вихователів за рівнями розвитку особистісного компонента ЕК (на початку експерименту)

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	35	14,4	28	11,62
Середній	119	48,97	118	48,96
Низький	89	36,63	95	39,42
Разом	243		241	

Як видно з табл. 3.7, у майбутніх вихователів ЗДО (48,96 % ЕГ та 48,97 % КГ) середній рівень розвитку особистісного компонента. У 11,62 % майбутніх вихователів ЕГ та 14,4 % КГ високий рівень розвитку означеного компонента. Низький рівень особистісного компонента естетичної

компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти виявлено у 39,42 % ЕГ та 36,63 % КГ.

Для дослідження когнітивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти нами було проведено низку тестів на виявлення знань у галузі естетики, психолого-педагогічних і методичних, анкети та творче завдання (додаток Т).

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити такі висновки.

Переважає більшість респондентів (82 % ЕГ та 87 % КГ) правильно визначали філософську основу естетичного виховання дошкільників. 59 % респондентів ЕГ та 61 % – КГ засвідчили правильне розуміння сутності понять «естетичне виховання дітей дошкільного віку», «естетичний розвиток особистості». При цьому серед компонентів естетичної культури особистості вони виділяли естетичне сприймання, почуття, потреби, смаки, художні вміння, здібності в галузі мистецтва. Незначна кількість респондентів (14 % з ЕГ й 17 % з КГ) змогла правильно назвати засоби, методи та завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку. Проте більшість майбутніх бакалаврів з ЕГ й КГ не змогла пригадати дослідників, які вивчають проблему естетичного виховання дітей дошкільного віку.

З'ясовуючи знання майбутніх вихователів щодо компетентності, естетичної компетентності, виявили таке. Переважає більшість респондентів (80 % ЕГ й 86 % КГ) під компетентністю розуміє знання, вміння і навички. Незначна частина (15 % ЕГ й 17 % КГ) визначає компетентність як сукупність розвинених професійних здібностей чи якостей, які допомагають вихователю у роботі. Проте всі 100 % респондентів відповіли, що естетична компетентність вихователя впливає на якість естетичного виховання дітей дошкільного віку. Респонденти (76 % ЕГ й 79 % КГ) засвідчили нечітке диференціювання форм і засобів розвитку естетичної компетентності вихователів. Хоча серед засобів правильно було названо самоосвіту і саморозвиток, а серед форм – інтерактивні технології навчання. На запитання «Вивчення яких дисциплін впливає передусім на розвиток естетичної

компетентності майбутнього вихователя?» більшість респондентів усіх груп назвали естетику, художню працю, основи образотворчого мистецтва. Серед педагогічних технологій, які сприяють розвитку естетичної компетентності майбутнього вихователя, 70 % респондентів обох груп назвали мультимедійні, інтерактивні. На запитання «Назвіть умови, які забезпечують успішний розвиток естетичної компетентності майбутнього вихователя» більшість студентів обох груп не відповідала.

Аналіз отриманих анкет засвідчив переважно поверхові знання про сутність, структуру, прояви естетичної компетентності вихователя, засоби її розвитку.

Щодо знань майбутніх вихователів стосовно освітнього середовища ЗВО, то вони виявилися такими. Переважна більшість респондентів обох груп дала загальне визначення освітнього середовища ЗВО як такого, де відбувається розвиток студента, без уточнення його складників і того, хто його організовує. Частина респондентів (30 % ЕГ й 33 % КГ) розуміла освітнє середовище як предметно-розвивальне. Усі майбутні вихователі усвідомлюють, що від естетично збагаченого освітнього середовища залежить розвиток естетичної компетентності у фаховій підготовці. Переважна більшість респондентів обох груп переконана, що освітнє середовище ЗВО організовують науково-педагогічні працівники.

Наступним завданням дослідження когнітивного компонента розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти було написання творів-роздумів на одну з тем: «Естетичне виховання дошкільників у сучасних умовах», «Роль естетичної компетентності вихователя в естетичному вихованні дошкільників». Його виконання оцінювалося з такими критеріями: повнота, лаконічність, логічність викладу думок, наведення аргументів, чіткість опису власної позиції, звертання до наукових джерел, практики, власного досвіду, самостійність суджень, наявність висновків, що відповідають темі й змісту твору, – високий рівень (3 б.); повнота, логічність викладу думок, наведення аргументів, звертання до

наукових джерел, висновки, що відповідають темі й змісту твору – середній рівень (2 б.); відсутні логічність викладу думок, аргументи, звертання до наукових джерел, висновки, що відповідають темі й змісту твору, – низький рівень (1 б.); 0 б. – студент твір не написав.

Аналіз творів-роздумів показав переважно низький та середній рівні в обох групах. Деякі твори нагадували набір цитат із творів видатних педагогів, статей науковців, що є свідченням відсутності в майбутніх бакалаврів достатньої кількості знань, самостійності мислення і творчого підходу до виконання такої роботи. Запропоноване завдання виконала незначна частина респондентів (3 % КГ й 2 % ЕГ).

Узагальнені результати отриманих результатів проведених тестів на визначення знань у галузі естетики, психолого-педагогічних і методичних, написання творів-роздумів представлено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Розподіл майбутніх вихователів за рівнями розвитку когнітивного компонента ЕК (на початку експерименту)

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	40	16,46	36	14,94
Середній	118	48,56	115	47,72
Низький	85	34,98	90	37,34
Разом	243		241	

Як засвідчують дані таблиці, в більшості майбутніх бакалаврів контрольної (48,56 %) й експериментальної (47,72 %) груп середній рівень розвитку когнітивного компонента естетичної компетентності. 16,46 %

студентів КГ й 14,94 % ЕГ показали високий рівень розвитку означеного компонента, а 34,98 % КГ й 37,34 % ЕГ – низький.

Діяльнісний компонент становить сукупність художньо-естетичних, психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь, необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників, а також умінь добирати засоби розвитку власної естетичної компетентності.

Для виявлення рівнів розвитку зазначених вище вмінь респондентам було запропоновано виконати практичні завдання (додаток У). У цей час проводили спостереження за діяльністю майбутніх фахівців та оцінювали їхні вміння з допомогою експертів-викладачів.

Так, наприклад, необхідно було запропонувати ескіз оформлення роздягалки, групової кімнати для однієї з вікових груп (на вибір). Під час аналізу оформлення приміщення було виявлено, що 60 % респондентів всіх груп не враховували вимоги до добору кольорової гами, матеріалів, а також принципи організації предметно-розвивального середовища групи. Ураховувалось переважно зонування групової кімнати і наповнення зон предметами та іграшками.

Завдання замалювати зразки мотивів орнаментів і символів писанок, які доступні сприйманню та відтворенню дітьми дошкільного віку, виконала незначна частина респондентів (12 % студентів КГ й 9 % ЕГ). Аналіз отриманих результатів свідчить, що у своїх роботах майбутні вихователі не врахували вікові особливості дітей.

Також одним із завдань було запропонувати план розвитку власної естетичної компетентності за орієнтовною схемою. Це завдання виконала незначна частина респондентів (3 % з КГ й 2 % з ЕГ). Під час бесід з респондентами було з'ясовано, що майже всі студенти усвідомлюють, що вміння самовдосконалення необхідні кожному вихователеві, але не всі хочуть і можуть працювати над собою, розроблювати перспективні плани.

Завдання з розроблення конспектів занять виконала більшість студентів обох груп, що дозволило повною мірою оцінити психолого-педагогічні,

методичні й спеціальні вміння. Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити такі висновки.

Найбільш поширеною для написання конспекту заняття була тема «Ознайомлення з різними видами декоративно-прикладного мистецтва України». Студенти у своїх роботах ознайомлювали дітей дошкільного віку з різними видами народного мистецтва, навчаючи розрізняти їх за змістом матеріалу, засобами виразності, характерними ознаками. Добирали наочний матеріал: репродукції, листівки, презентації, що позитивно впливає на емоційне сприймання дітей. У конспектах занять з ознайомлення з вишивкою приділялася увага кольору та чергуванню елементів, ритмічності, побудові симетричного візерунка. Важливо було показати геометричні елементи в зображеннях рослин – ягід, квітів, листя. Із метою емоційного виховання дошкільників студенти у своїх конспектах зазначали, що розгляд предметів супроводжується художнім словом, потішками, примовлянками, образними словами, що використовують народні майстри, звучанням народної музики, пісень. У процесі аналізу конспектів виявлено, що розвивальною метою їх проведення є розвиток естетичного сприймання, уяви, накопичення сенсорного досвіду, збагачення мови, розвиток розумових процесів: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення. Деякі конспекти занять (28 % студентів КГ й 30 % ЕГ) були ідентичними, що свідчило про користування однаковими джерелами, зокрема інтернетом. Частина конспектів була велика за обсягом, що засвідчувало перебільшення часу проведення заняття. У деяких конспектах була інформація, яка є складною для сприймання дітьми дошкільного віку (25 % студентів КГ й 28 % ЕГ).

Узагальнений аналіз результатів дослідження діяльнісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти представлено в табл. 3.9.

Як засвідчують дані табл. 3.9, у більшості майбутніх бакалаврів контрольної (48,97 %) й експериментальної (48,13 %) груп середній рівень розвитку діяльнісного компонента естетичної компетентності. 12,35 % з КГ й

10,79 % з ЕГ показали високий рівень розвитку означеного компонента, а 38,68 % з КГ й 41,08 % з ЕГ – низький.

Таблиця 3.9

Розподіл майбутніх вихователів за рівнями розвитку діяльнісного компонента ЕК (на початку експерименту)

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	30	12,35	26	10,79
Середній	119	48,97	116	48,13
Низький	94	38,68	99	41,08
Разом	243		241	

Для дослідження рівнів розвитку рефлексивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти використано такий діагностичний інструментарій: аркуш самооцінювання рівня розвитку компонентів естетичної компетентності, аркуш аналізу проведених занять, методика визначення рівня рефлексивності (за А. Карповим) та анкети (додаток Ф).

Для виявлення рівня рефлексивності ми запропонували методику діагностики рефлексивності за А. Карповим, відповідно до якої майбутнім вихователям закладів дошкільної освіти пропонувалось дати оцінку тверджень опитувальника та напроти номера питання поставити відповідну цифру:

- 1 – абсолютно неправильно;
- 2 – неправильно;
- 3 – швидше неправильно, аніж правильно;
- 4 – не знаю;

5 – швидше правильно, аніж неправильно;

6 – правильно;

7 – цілком правильно.

Результати отриманих даних представлено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Результати методики визначення рівня рефлексивності
(за А. Карповим)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	31	12,76	26	10,79
Середній	116	47,74	117	48,55
Низький	96	39,51	98	40,66
Разом	243		241	

Із метою виявлення рівня власного ставлення майбутнього вихователя ЗДО до процесу виховання естетичної культури дітей дошкільного віку була проведено анкетування (додаток Ф). Його аналіз засвідчив у майбутніх бакалаврів контрольної (47,74 %) й експериментальної (48,55 %) груп середній рівень ціннісного ставлення до процесу виховання естетичної культури дітей дошкільного віку. 12,76 % студентів КГ й 10,79 % ЕГ показали високий рівень, а 39,51 % респондентів КГ й 40,66 % ЕГ – низький.

Для виявлення в студентів умінь самооцінювання рівнів розвитку компонентів естетичної компетентності було запропоновано заповнити аркуш самооцінювання (додаток Ф). Було необхідно оцінити володіння вміннями чи якостями за трибальною шкалою. Аналіз аркушів показав, що 96 % респондентів у обох групах оцінювали себе необ'єктивно, виставляючи

максимально високий бал 3, що свідчить про завищену самооцінку. Причому чим менше студент розуміє, що включає в себе те чи інше вміння, тим необ'єктивніше він оцінює рівень його розвитку в собі. Переважно високими балами оцінювали особистісні й професійні якості. Об'єктивніше оцінювали одногрупників, коли заповнювали аркуш оцінювання проведеного заняття (додаток Ф). За результатами самооцінювання в більшості виявився середній і високий рівні розвитку рефлексивного компонента, а за результатами нашого та експертного оцінювання, у більшості – низький, у меншості – середній.

Для уточнення даних було проведене анкетування (додаток Ф). На запитання «Чи прагнете Ви позбутися власних недоліків у розвитку естетичної компетентності?» ми з'ясували, що переважна більшість (89 % студентів КГ й 87 % ЕГ) відповіли «так».

На запитання «Які психічні й пізнавальні процеси Вам необхідно розвивати?» поширеними відповідями в обох групах були такі: пам'ять, увага, мислення.

На запитання «Назвіть останній захід естетичного змісту, який Ви відвідали» 90 % студентів КГ й 92 % ЕГ зазначили, що не відвідували заходи естетичного спрямування, тому й на наступні запитання анкети не могли дати відповіді.

Узагальнені результати аналізу анкетування, аркушів оцінювання, самооцінювання, що свідчать про рівень розвитку рефлексивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, відображає табл. 3.11.

Як засвідчують її дані, у більшості майбутніх бакалаврів контрольної (48,5 %) й експериментальної (48,96 %) груп середній рівень розвитку рефлексивного компонента естетичної компетентності. 12,35 % студентів КГ й 10,79 % ЕГ показали високий рівень розвитку означеного компонента, а 39,09 % КГ й 40,25 % ЕГ – низький.

Таблиця 3.11

**Розподіл майбутніх вихователів за рівнями розвитку
рефлексивного компонента ЕК (на початку експерименту)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	30	12,35	26	10,79
Середній	118	48,5	118	48,96
Низький	95	39,09	97	40,25
Разом	243		241	

Аналіз результатів констатувального етапу педагогічного експерименту з визначення рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти показав, що мотиваційний компонент естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти розвинений на високому рівні у 12,45 % студентів ЕГ та 12,76 % КГ, на середньому – у 44,4 % ЕГ та 42,39 % в КГ, на низькому – у 43,15 % майбутніх вихователів ЕГ та 44,86 % КГ. Розвиток особистісного компонента відповідає високому рівню в 11,62 % студентів ЕГ та 14,4 % КГ, середньому – у 48,96 % респондентів ЕГ та 48,97 % КГ, низькому рівню – у 39,42 % майбутніх вихователів ЕГ та 36,63 % КГ. Когнітивний компонент естетичної компетентності розвинений на високому рівні у 16,46 % студентів КГ й 14,94 % ЕГ, на середньому рівні – у 48,56 % респондентів КГ та 47,72 % ЕГ, на низькому рівні у 34,98 % студентів КГ і 37,34 % ЕГ. Діяльнісний: на високому рівні – у 12,35 % майбутніх вихователів КГ й 10,79 % ЕГ, на середньому – у 48,97 % студентів КГ й 48,13 % ЕГ, на низькому – 38,68 % респондентів КГ й 41,08 % ЕГ. Розвиток рефлексивного компонента на високому рівні виявили у 12,35 % студентів КГ й 10,79 % ЕГ, на середньому

– у 48,5 % респондентів КГ й 48,96 % ЕГ, на низькому – у 39,09 % майбутніх бакалаврів КГ й 40,25 % ЕГ (рис. 3.1).

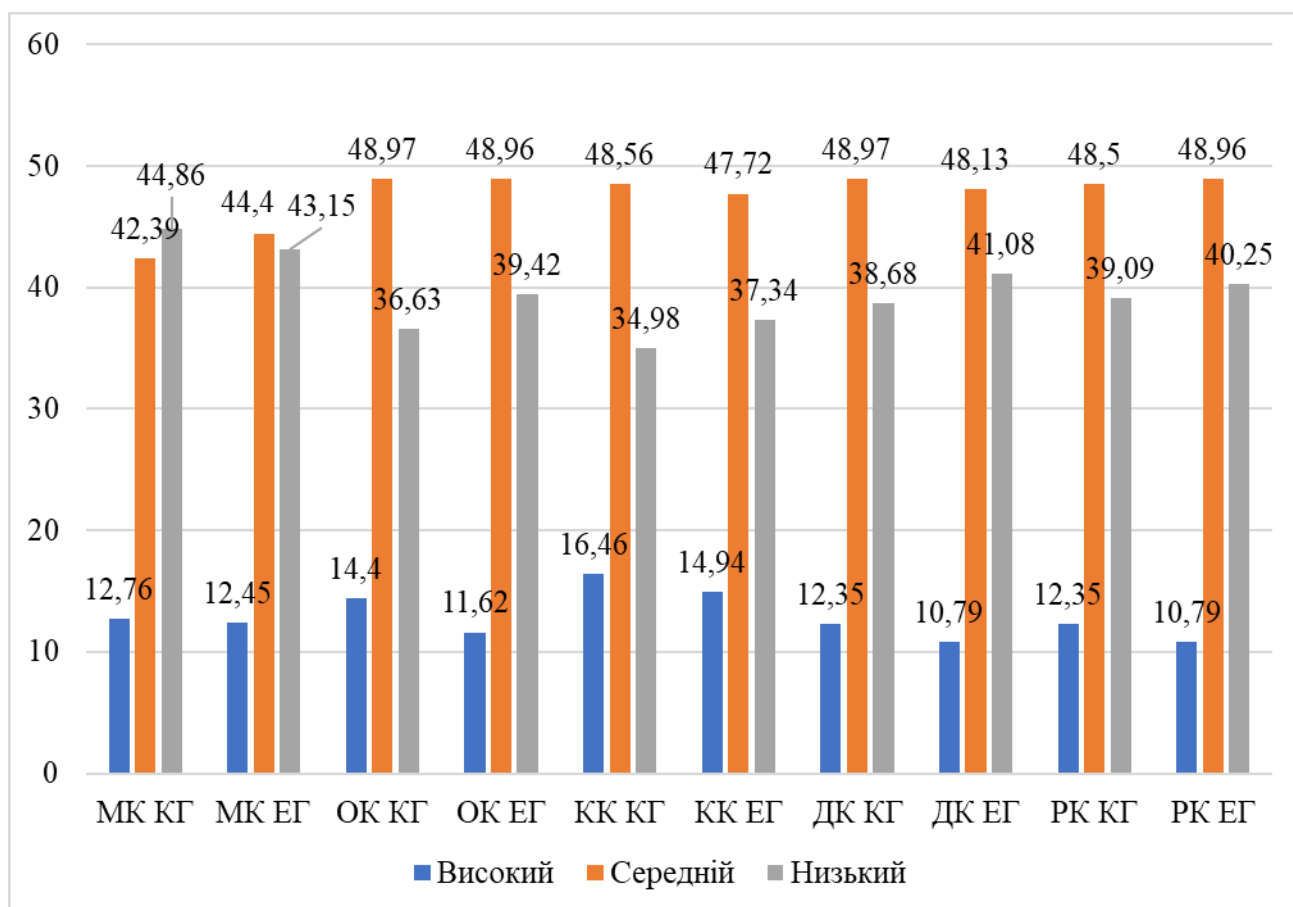

Рис. 3.1. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти за результатами констатувального етапу експерименту

Отже, вважаємо, що на отримані результати констатувального етапу педагогічного експерименту, впливає те, що естетичний розвиток починається в сім'ях, ЗДО. Він безпосередньо пов'язаний із впливом засобів масової інформації, безкультур'ям, нігілізмом у ставленні до цінностей, до української мови і традицій держави. У результаті чого, високий рівень розвитку окремих компонентів естетичної компетентності засвідчила незначна кількість студентів. На нашу думку, однією з причин цього є відсутність у навчальних планах дисципліни «Естетика», як обов'язкової (нормативної), спеціальної навчальної дисципліни, вивчення якої дозволить інтегрувати, поглиблювати знання студентів і розвивати компоненти

естетичної компетентності в комплексі, недостатність завдань у програмах практик для розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Наступним етапом педагогічного експерименту став формувальний. Його головною метою було експериментально перевірити ефективність впливу педагогічних умов на рівень розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

У ході проведення формувального етапу педагогічного експерименту реалізовувалася програма формувальної дії в експериментальних групах та здійснювався проміжний контроль рівня прояву залежних змінних. Також здійснювалася апробація запропонованих педагогічних умов, описаних у підрозділах 2.1, 2.3.

Контрольний етап педагогічного експерименту передбачав аналіз і статистичну обробку результатів, отриманих у процесі науково-дослідної роботи, визначення ефективності педагогічних умов, рівня розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Таким чином, зазначимо, що розроблено програму експерименту, спроектовано етапи її реалізації, визначено критерії перевірки ефективності виділених і схарактеризованих педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

У наступному підрозділі вважаємо за доцільне порівняти результати експерименту та виявити динаміку рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

3.2. Аналіз результатів експериментальної роботи

Наступним етапом нашого дослідження є аналіз та узагальнення результатів проведеного педагогічного експерименту, визначення ефективності запропонованих педагогічних умов, що здійснювалося на

основі порівняльного аналізу рівнів розвитку в студентів естетичної компетентності на констатувальному й контрольному етапах.

За результатами узагальнення емпіричних даних, отриманих під час констатувального етапу експерименту, очевидно, що в студентів як експериментальних, так і контрольних груп спостерігається приблизно однаковий рівень розвитку компетентності.

Із метою коректного проведення експерименту необхідно було встановити різницю між кількісними показниками КГ і ЕГ перед початком формувального етапу експерименту. Вона не повинна мати суттєвих розбіжностей

Кількісний аналіз результатів констатувального етапу педагогічного експерименту подано в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

**Кількісний аналіз результатів констатувального етапу
педагогічного експерименту**

Компоненти ЕК	Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)		χ^2 krit	χ^2_{emp}
		К-ть студ.	%	К-ть студ.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8
Мотиваційний	Високий	31	12,76	30	12,45	5,99	0,17
	Середній	103	42,39	107	44,4		
	Низький	109	44,86	104	43,15		
Особистісний	Високий	35	14,4	28	11,62	5,99	0,75
	Середній	119	48,97	118	48,96		
	Низький	89	36,63	95	39,42		
Когнітивний	Високий	40	16,46	36	14,94	5,99	0,32
	Середній	118	48,56	115	47,72		
	Низький	85	34,98	90	37,34		

Продовження таблиці 3.12

Діяльнісний	Високий	30	12,35	26	10,79	5,99	0,36
	Середній	119	48,97	116	48,13		
	Низький	94	38,68	99	41,08		
Рефлексивний	Високий	30	12,35	26	10,79	5,99	0,23
	Середній	118	48,5	118	48,96		
	Низький	95	39,09	97	40,25		

Перевірка достовірності різниці результатів контрольних й експериментальних груп здійснювалася за формулою (3.2) визначення критерію К. Пірсона (χ^2 – хі-квадрат) [3]. Його обрано через те, що він не ставить жорстких вимог до типу вимірювальної шкали і закону розподілу випадкової величини. Робоча таблиця для обчислення показника χ^2 за мотиваційним критерієм подана в таблиці 3.13, за особистісним – 3.14, когнітивним – 3.15, діяльнісним – 3.16, рефлексивним – 3.17.

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^n \left[\frac{(f'_{E} - f'_{K})^2}{f'_{K}} \right] \quad (3.2)$$

де f'_{E} – відносна частота i -го інтервалу експериментальної групи;

f'_{K} – відносна частота i -го інтервалу контрольної групи;

n – кількість інтервалів (у нашому випадку $n = 3$ – за кількістю рівнів).

Таблиця 3.13

Робоча таблиця для обчислення показника χ^2 за мотиваційним критерієм

Рівні розвитку	Середній показник f'_{E} , %	Середній показник f'_{K} , %	$f'_{E} - f'_{K}$	$(f'_{E} - f'_{K})^2$	$\frac{(f'_{E} - f'_{K})^2}{f'_{K}}$
Високий	12,45	12,76	-0,31	0,1	0,01

Продовження таблиці 3.12

Середній	44,4	42,39	2,01	4,05	0,1
Низький	43,15	44,86	-1,7	2,9	0,06
Всього	100	100			0,17

Таблиця 3.14

Робоча таблиця для обчислення показника χ^2 за особистісним критерієм

Рівні розвитку	Середній показник $f'_E, \%$	Середній показник $f'_K, \%$	$f'_E - f'_K$	$(f'_E - f'_K)^2$	$\frac{(f'_E - f'_K)^2}{f'_K}$
Високий	11,62	14,40	-2,8	7,76	0,54
Середній	48,96	48,97	-0,01	0	0
Низький	39,42	36,63	2,8	7,8	0,21
Всього	100	100			0,75

Таблиця 3.15

Робоча таблиця для обчислення показника χ^2 за когнітивним критерієм

Рівні розвитку	Середній показник $f'_E, \%$	Середній показник $f'_K, \%$	$f'_E - f'_K$	$(f'_E - f'_K)^2$	$\frac{(f'_E - f'_K)^2}{f'_K}$
Високий	14,94	16,46	-1,5	2,32	0,14
Середній	47,72	48,56	-0,8	0,71	0,01
Низький	37,34	34,98	2,4	5,59	0,16
Всього	100	100			0,32

Таблиця 3.16

Робоча таблиця для обчислення показника χ^2 за діяльнісним критерієм

Рівні розвитку	Середній показник $f'_E, \%$	Середній показник $f'_K, \%$	$f'_E - f'_K$	$(f'_E - f'_K)^2$	$\frac{(f'_E - f'_K)^2}{f'_K}$
Високий	10,79	12,35	-1,56	2,43	0,2
Середній	48,13	48,97	-0,84	0,7	0,01
Низький	41,08	38,68	2,4	5,74	0,15
Всього	100	100			0,36

Таблиця 3.17

Робоча таблиця для обчислення показника χ^2 за рефлексивним критерієм

Рівні розвитку	Середній показник $f'_E, \%$	Середній показник $f'_K, \%$	$f'_E - f'_K$	$(f'_E - f'_K)^2$	$\frac{(f'_E - f'_K)^2}{f'_K}$
Високий	10,79	12,35	-1,56	2,43	0,2
Середній	48,96	48,56	0,4	0,16	0
Низький	40,25	39,09	1,15	1,33	0,03
Всього	100	100			0,23

Для прийняття гіпотези або відмови від неї з вірогідністю у 95 % приймаємо рівень значущості: $\alpha = 0,05$ і для ступеня вірогідності $n-1=2$ знаходимо критичне значення критерію узгодженості $\chi^2 \text{ крит} = 5,99$.

Порівняння здійснюємо за кожним із виділених компонентів естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Відповідно до логіки проведення педагогічного експерименту сформульовано нульову H_0 і альтернативну H_1 гіпотези.

H_0 : розподіли рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти контрольної та експериментальної груп не відрізняються.

H_1 : рівень розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в експериментальній групі відрізняється від рівнів контрольної групи.

Із метою перевірки H_0 гіпотези розраховано значення критерію χ^2 та порівняно його з табличним значенням χ^2_{krit} . Виявлено, що на констатувальному етапі педагогічного експерименту емпіричне значення χ^2 по кожного з компонентів естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти менше за критичне.

Мотиваційний компонент: на початок експерименту $\chi^2 = 0,17$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{emp} < \chi^2_{krit}$.

Особистісний компонент: на початок експерименту $\chi^2 = 0,75$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{emp} < \chi^2_{krit}$.

Когнітивний компонент: на початок експерименту $\chi^2 = 0,32$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{emp} < \chi^2_{krit}$.

Діяльнісний компонент: на початок експерименту $\chi^2 = 0,36$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{emp} < \chi^2_{krit}$.

Рефлексивний компонент: на початок експерименту $\chi^2 = 0,23$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{emp} < \chi^2_{krit}$.

Отже, нульова гіпотеза приймається за всіма компонентами естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

За підсумками експерименту було проведено аналіз та узагальнення отриманих даних. Для забезпечення більшої наочності доцільно

проілюструвати динаміку розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти за окремими компонентами розвитку досліджуваної компетентності.

Рівні розвитку мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ЕГ і КГ відображено в табл. 3.18.

Таблиця 3.18

**Рівні розвитку мотиваційного компонента ЕКМВЗДО ЕГ і КГ
(контрольний етап)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	32	13,17	41	17,01
Середній	105	43,21	125	51,87
Низький	106	43,62	75	31,12
Разом	243		241	

Динаміку розвитку мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ЕГ і КГ відображено на рис. 3.2.

Так, в експериментальній групі кількість майбутніх бакалаврів, які засвідчили високий рівень, збільшилася на 4,56 %, а в контрольній такі зміни не виявлено. Значно збільшилася і кількість студентів, які продемонстрували середній рівень: в експериментальній групі на 7,47 %, в контрольній – на 0,82 %. Низький рівень зменшився, відповідно, на 12,03 % в експериментальній групі й на 1,23 % в контрольній.

Отже, результати діагностики на констатувальному і контрольному етапах експерименту засвідчили позитивну динаміку в рівнях розвитку

мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

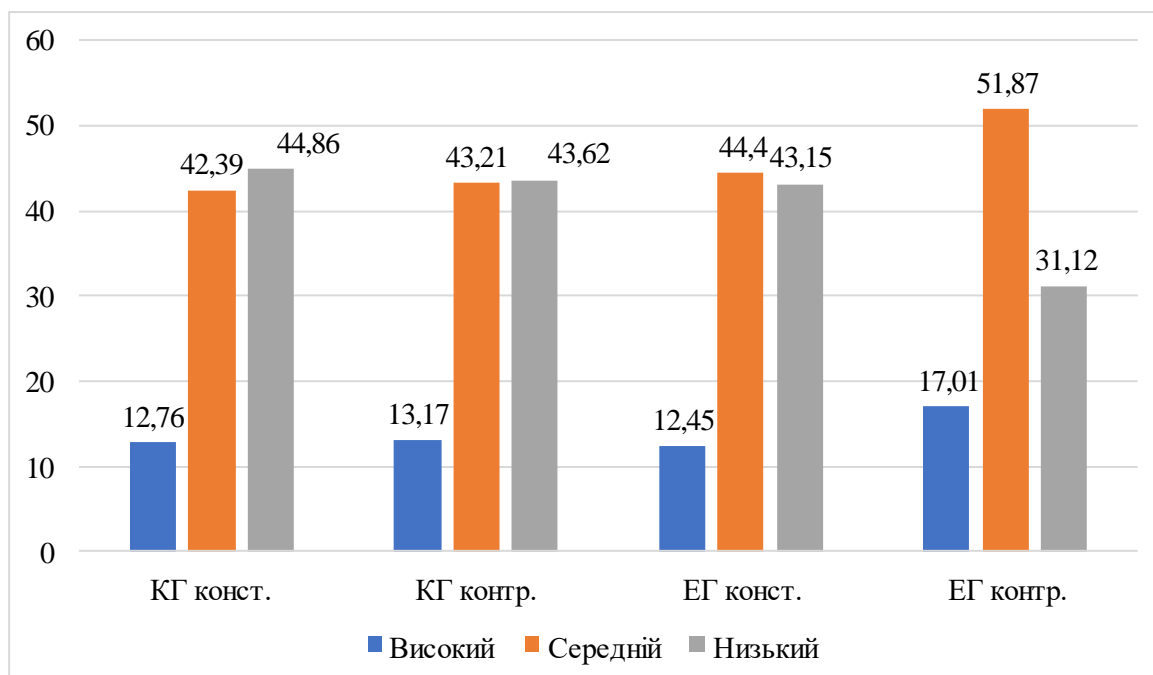

Рис. 3.2. Динаміка розвитку мотиваційного компонента ЕКМВЗДО

Діагностування мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засвідчує не лише кількісні, але і якісні зміни. Так, зросла кількість майбутніх педагогів, що вважають за необхідне розвивати естетичну компетентність під час навчання в ЗВО (із 60 % до 79 %). У студентів ЕГ відбулися помітні зрушення у виявленні естетичних ціннісних орієнтацій. Так, зросла кількість майбутніх педагогів, що вважають своїми естетично-ціннісними орієнтаціями красу, гармонію, піднесене, низьке, трагічне, комічне тощо та їх компоненти – міру, пропорцію, ритм, симетрію / асиметрію тощо (із 60 % до 85 %).

У респондентів ЕГ після проведення методики на визначення емоційної спрямованості особистості виявлено зміни у спрямованостях. У студентів переважають практична спрямованість, комунікативна спрямованість, естетична спрямованість, гностична спрямованість тощо. Вони почали цінувати професію, яку опановують, чіткішими й більш усвідомленими стали їхні естетичні потреби, інтереси, ціннісні орієнтації. Це, безумовно, мало

вплив і на розуміння ними значущості розвитку власної естетичної компетентності.

Щодо студентів КГ, то особливих кількісних і якісних змін у їхньому ставленні до розвитку естетичної компетентності та їхній педагогічній спрямованості на перетворення навколишнього дійсності за законами краси не відбулось.

Отже, порівняльний аналіз рівнів розвитку мотиваційного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на початку і наприкінці педагогічного експерименту свідчить про більш високу результативність розвитку досліджуваної компетентності в майбутніх бакалаврів експериментальної групи.

Отримані в ході педагогічного експерименту результати спонукають нас до висновку, що впровадження дослідно-експериментальної методики мотивує майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти усвідомлювати необхідність розвитку власної естетичної компетентності як складника професійної компетентності вихователя та цінність естетичних знань, умінь, навичок педагога, необхідність оволодіння ними та застосування їх у процесі естетичного виховання дошкільників.

Рівні розвитку особистісного компонента естетичної компетентності студентів ЕГ і КГ також відрізняються між собою. Вони представлені в табл. 3.19.

Таблиця 3.19

**Рівні розвитку особистісного компонента ЕКМВЗДО ЕГ і КГ
(контрольний етап)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%

Продовження таблиці 3.19

Високий	37	15,23	44	18,26
Середній	125	51,44	145	60,17
Низький	81	33,33	52	21,58
Разом	243		241	

Динаміку розвитку особистісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ЕГ і КГ відображено на рис. 3.3.

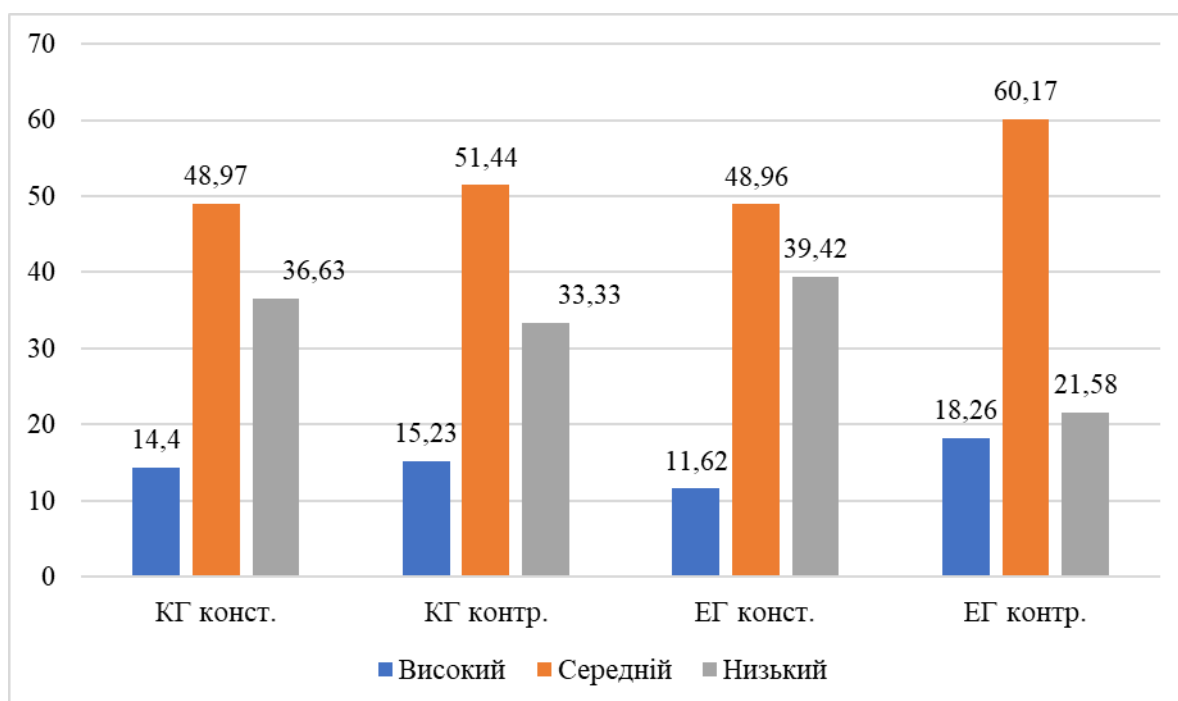

Рис. 3.3. Динаміка розвитку особистісного компонента ЕКМВЗДО

Так, в експериментальній групі кількість майбутніх бакалаврів, які засвідчили високий рівень, збільшилася на 6,64 %, а в контрольній зміні майже не помітні. Значно збільшилася і кількість студентів, які продемонстрували середній рівень: в експериментальній групі на 11,2 %, в контрольній – 2,47 %. Низький рівень зменшився, відповідно, на 17,84 % в експериментальній групі, і на 3,29 % у контрольній групі.

Отже, результати діагностики на констатувальному і контрольному етапах експерименту засвідчили позитивну динаміку в рівнях розвитку особистісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Діагностування особистісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засвідчує зміни в ЕГ за результатами методики «Незакінчені речення». Так, наприклад, речення «Естетичним ідеалом для мене є...» 15 % (20 % на початку) зазначили його відсутність. Для 30 % (20 % на початку) естетичним ідеалом є природа, вихователь закладу дошкільної освіти або перша вчителька. У результатах тесту на з'ясування типу вищої нервової діяльності значних змін не відбулося.

Результати, отримані у процесі педагогічного експерименту, спонукають до висновку, що впровадження дослідно-експериментальної методики розвиває пізнавальні процеси майбутніх вихователів, дозволяє повніше проявляти естетичні почуття та впливає на розвиток естетичного смаку, необхідного для перетворення навколишнього світу за законами краси й естетичного виховання дошкільників.

Рівні розвитку когнітивного компонента естетичної компетентності студентів ЕГ і КГ також різняться між собою. Вони представлені в табл. 3.20.

Таблиця 3.20

**Рівні розвитку когнітивного компонента ЕКМВЗДО ЕГ і КГ
(контрольний етап)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	44	18,11	52	21,58
Середній	123	50,62	143	59,34
Низький	76	31,28	46	19,09

Продовження таблиці 3.20

Разом	243		241	
-------	-----	--	-----	--

Динаміку розвитку когнітивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ЕГ і КГ відображено на рис. 3.4.

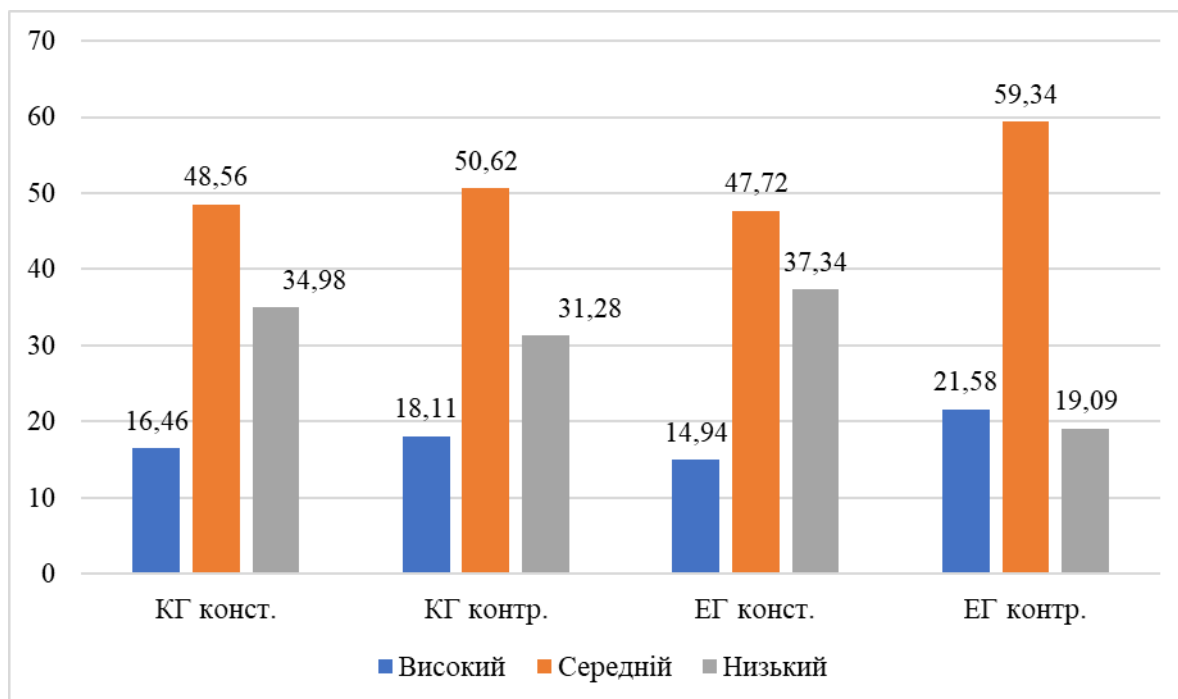

Рис. 3.4. Динаміка розвитку когнітивного компонента ЕКМВЗДО

Так, в експериментальній групі кількість майбутніх бакалаврів, які засвідчили високий рівень когнітивного компонента, збільшилася на 6,64 %, а в контрольній групі зміни не помітні. Значно збільшилася й кількість студентів, які продемонстрували середній рівень: в експериментальній групі – на 11,62 %, в контрольній – на 2,06 %. Низький рівень зменшився, відповідно, на 18,26 % в експериментальній групі, на 3,7 % – у контрольній.

Отже, результати діагностики на констатувальному і контрольному етапах експерименту засвідчили позитивну динаміку в рівнях розвитку когнітивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Якісний аналіз дає підстави для таких висновків. Майбутні бакалаври експериментальної групи, які засвідчили високий і середній рівні розвитку когнітивного компонента естетичної компетентності, правильно визначали завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку, а саме: формування естетичного ставлення до дійсності, естетичних уявлень і суджень; освоєння дітьми естетичної діяльності; розвиток загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей дітей.

Переважає більшість майбутніх бакалаврів експериментальної групи правильно тлумачила поняття «естетичне виховання дітей дошкільного віку», «естетичний розвиток особистості». Під час виконання тестів на визначення знань у галузі естетики, психолого-педагогічних і методичних знань студенти демонстрували ґрунтовніші знання.

Якісні зміни в знаннях респондентів контрольної групи не такі суттєві.

Отже, порівняльний аналіз рівнів сформованості когнітивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на початку і наприкінці педагогічного експерименту свідчить про суттєві позитивні зміни в експериментальній групі.

Отримані результати в ході педагогічного експерименту спонукають нас до висновку, що впровадження педагогічних умов підвищує рівень знань у галузі естетики, а також психолого-педагогічних і методичних, необхідних для здійснення естетичного виховання дошкільників.

Рівні розвитку діяльнісного компонента естетичної компетентності студентів ЕГ і КГ також різняться між собою. Вони представлені в табл. 3.21.

Таблиця 3.21

**Рівні розвитку діяльнісного компонента ЕКМВЗДО ЕГ і КГ
(контрольний етап)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)	Експериментальна група (ЕГ)

Продовження таблиці 3.21

	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	35	14,4	43	17,84
Середній	125	51,44	147	61
Низький	83	34,16	51	21,16
Разом	243		241	

Динаміку розвитку діяльнісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ЕГ і КГ відображено на рис. 3.5

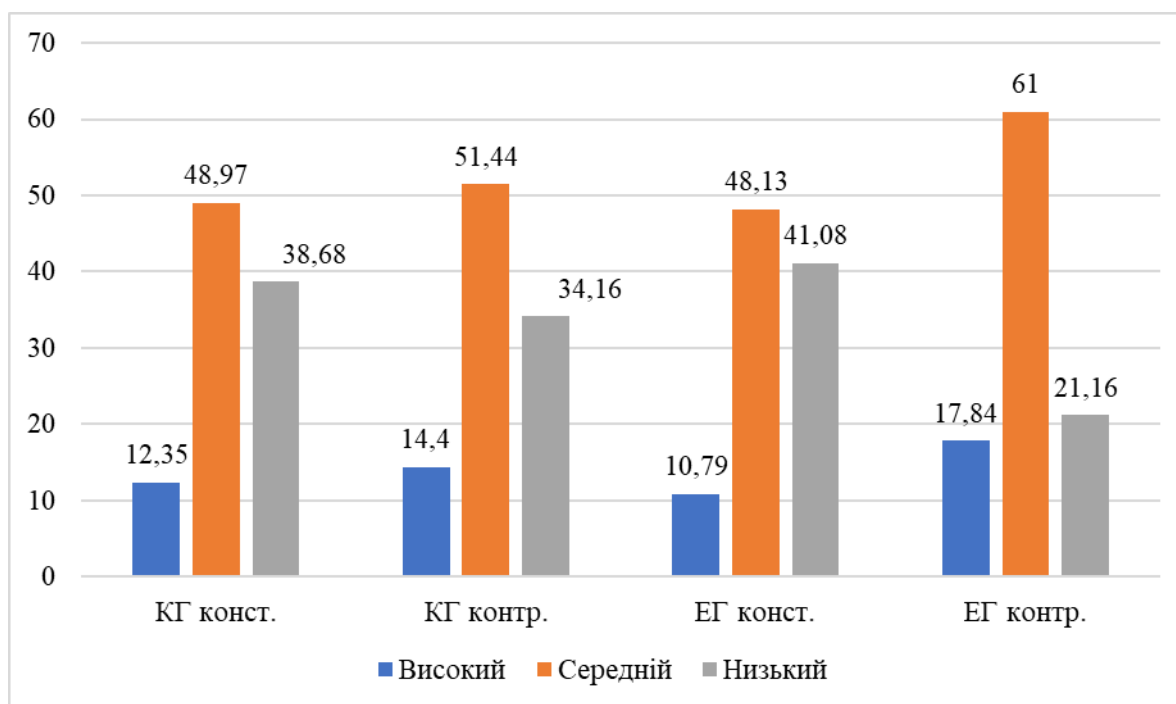

Рис. 3.5. Динаміка розвитку діяльнісного компонента ЕКМВЗДО

Так, в експериментальній групі кількість майбутніх бакалаврів, які засвідчили високий рівень, збільшилася на 7,05 %, а в контрольній – на 2,06 %. Значно збільшилася і кількість студентів, які продемонстрували середній рівень: в експериментальній групі – на 12,86 %, у контрольній – на 2,47 %. Низький рівень зменшився, відповідно, на 19,92 % в експериментальній групі, й на 4,53 % у контрольній.

Отже, результати діагностики на констатувальному і контрольному етапах експерименту засвідчили позитивну динаміку в рівнях розвитку діяльнісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Щодо якісного аналізу, то варто зазначити, що майбутні бакалаври експериментальної групи почали враховувати індивідуальні та вікові особливості дітей дошкільного віку в процесі написання конспектів занять та фактор часу щодо різних видів діяльності. Найголовнішим досягненням стало вміння розробляти план розвитку власної естетичної компетентності.

Респонденти ж контрольної групи так і продовжували припускатися помилок у структурі занять та репрезентували конспекти з інтернету, не аналізуючи їх.

Отже, порівняльний аналіз рівнів розвитку діяльнісного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на початку і наприкінці педагогічного експерименту свідчить про суттєві позитивні зміни в експериментальній групі.

Результати педагогічного експерименту спонукають нас до висновку, що впровадження педагогічних умов сприяє формуванню психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь, необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників, а також умінь добирати засоби розвитку власної естетичної компетентності.

Рівні розвитку рефлексивного компонента естетичної компетентності студентів експериментальної й контрольної груп також різняться між собою. Вони представлені в табл. 3.22.

Таблиця 3.22

**Рівні розвитку рефлексивного компонента ЕКМВЗДО ЕГ і КГ
(контрольний етап)**

Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)	Експериментальна група (ЕГ)

Продовження таблиці 3.22

	К-ть студ.	%	К-ть студ.	%
Високий	32	13,17	41	17,01
Середній	131	53,91	149	61,83
Низький	80	32,92	51	21,16
Разом	243		241	

Динаміку розвитку рефлексивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ЕГ і КГ відображено на рис. 3.6.

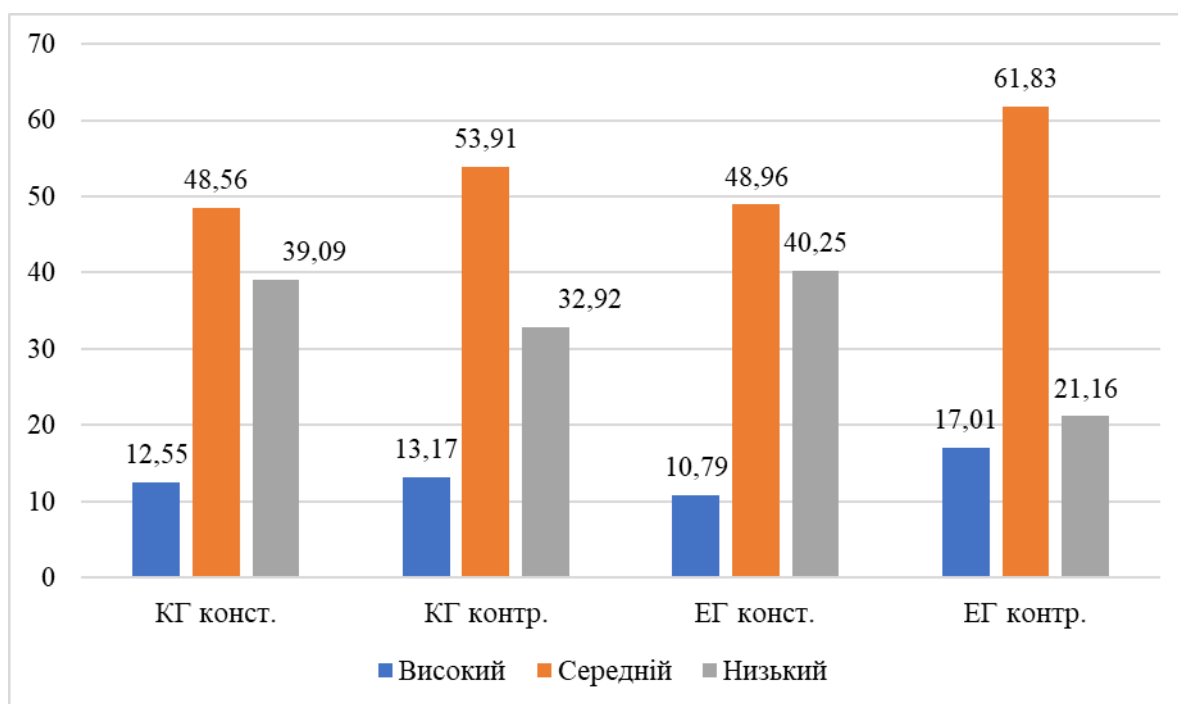

Рис. 3.6 Динаміка розвитку рефлексивного компонента ЕКМВЗДО

Так, в експериментальній групі кількість майбутніх бакалаврів, які засвідчили високий рівень рефлексивного компонента, збільшилася на 6,22 %, а в контрольній зміни незначні. Значно збільшилася і кількість студентів, які продемонстрували середній рівень: в експериментальній групі – на 12,86 %, у контрольній – на 2,47 %. Низький рівень зменшився, відповідно, на 19,09 % в експериментальній групі, і на 4,53 % – у контрольній.

Якісний аналіз засвідчує, що на констатувальному етапі експерименту майбутні бакалаври переважно високими балами оцінювали особистісні та професійні якості, об'єктивніше оцінювали одногрупників. Дані, отримані на кінець експерименту, дозволяють стверджувати, що студенти експериментальної групи порівняно із респондентами контрольної, стали об'єктивніше оцінювати компоненти розвитку своєї естетичної компетентності, що підтверджує зіставлення й аналіз їхніх та експертних оцінок, які виставляли викладачі закладу вищої освіти.

Отже, порівняльний аналіз рівнів розвитку рефлексивного компонента естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на початку і наприкінці педагогічного експерименту свідчить про суттєві позитивні зміни в експериментальній групі.

Отримані в ході педагогічного експерименту результати спонукають до висновку, що впровадження дослідно-експериментальної методики сприяє здатності до об'єктивного самоаналізу, самооцінювання, взаємооцінювання розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Отже, здобуті результати демонструють закономірні відмінності між ЕГ і КГ. Результати обчислень χ^2 за всіма компонентами естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на етапі контрольного діагностування узагальнено в таблиці 3.23.

Таблиця 3.23.

Кількісний аналіз результатів контрольного етапу педагогічного експерименту

Компоненти ЕК	Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)		χ^2 krit	χ^2 emp
		К-ть студ.	%	К-ть студ.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8

Продовження таблиці 3.23

Мотиваційний	Високий	32	13,17	41	17,01	5,99	6,44
	Середній	105	43,21	125	51,87		
	Низький	106	43,62	75	31,12		
Особистісний	Високий	37	15,23	44	18,26	5,99	6,23
	Середній	125	51,44	145	60,17		
	Низький	81	33,33	52	21,58		
Когнітивний	Високий	44	18,11	52	21,58	5,99	6,92
	Середній	123	50,62	143	59,34		
	Низький	76	31,28	46	19,09		
Діяльнісний	Високий	35	14,4	43	17,84	5,99	7,54
	Середній	125	51,44	147	61		
	Низький	83	34,16	51	21,16		
Рефлексивний	Високий	32	13,17	41	17,01	5,99	6,49
	Середній	131	53,91	149	61,83		
	Низький	80	32,92	51	21,16		

Відповідно до логіки проведення педагогічного експерименту сформульовано нульову H_0 і альтернативну H_1 гіпотези.

H_0 : сукупності є однорідними – виявлена несуттєва різниця між показниками рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в експериментальній та контрольній групах.

H_1 : сукупності є неоднорідними – виявлена статистична значуща різниця між показниками рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в експериментальній та контрольній групах.

Із метою перевірки H_0 гіпотези розрахуємо значення критерію χ^2 та порівняємо його з табличним значенням $\chi^2_{0,05}$.

Для підрахунку використано електронні таблиці. Усі розрахунки здійснювали в Microsoft Excel.

Мотиваційний компонент: на кінець експерименту $\chi^2 = 6,44$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{\text{emp}} > \chi^2_{\text{krit}}$.

Особистісний компонент: на кінець експерименту $\chi^2 = 6,23$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{\text{emp}} > \chi^2_{\text{krit}}$.

Когнітивний компонент: на кінець експерименту $\chi^2 = 6,92$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{\text{emp}} > \chi^2_{\text{krit}}$.

Діяльнісний компонент: на кінець експерименту $\chi^2 = 7,54$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{\text{emp}} > \chi^2_{\text{krit}}$.

Рефлексивний компонент: на кінець експерименту $\chi^2 = 6,49$. Кількість ступенів вільності – 2. Критичне значення – 5,99. Виконується рівність $\chi^2_{\text{emp}} > \chi^2_{\text{krit}}$.

Отже, нульова гіпотеза відхиляється на користь альтернативної за всіма компонентами естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Таким чином, результати статистичної обробки одержаних результатів засвідчили, що відмінності між експериментальною й контрольною групами є випадковими за всіма визначеними компонентами.

Здобуті результати демонструють закономірні відмінності між експериментальною і контрольною групами. Результати обчислень χ^2 за всіма компонентами естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на етапі контрольного діагностування узагальнено в табл. 3.24.

Таблиця 3.24

Динаміка рівнів розвитку ЕКМВЗДО

Компоненти ЕК	Рівні розвитку	Контрольна група (КГ)		Динаміка %	Експериментальна група (ЕГ)		Динаміка %
		Конст. етап	Контр. етап		Конст. етап	Контр. етап	
1	2	3	4	5	6	7	8
Мотиваційний	Високий	12,76	13,17	0,41	12,45	17,01	4,56
	Середній	42,39	43,21	0,82	44,40	51,87	7,47
	Низький	44,86	43,62	-1,23	43,15	31,12	-12,03
Особистісний	Високий	14,40	15,23	0,82	11,62	18,26	6,64
	Середній	48,97	51,44	2,47	48,96	60,17	11,20
	Низький	36,63	33,33	-3,29	39,42	21,58	-17,84
Когнітивний	Високий	16,46	18,11	1,65	14,94	21,58	6,64
	Середній	48,56	50,62	2,06	47,72	59,34	11,62
	Низький	34,98	31,28	-3,70	37,34	19,09	-18,26
Діяльнісний	Високий	12,35	14,40	2,06	10,79	17,84	7,05
	Середній	48,97	51,44	2,47	48,13	61,00	12,86
	Низький	38,68	34,16	-4,53	41,08	21,16	-19,92
Рефлексивний	Високий	12,35	13,17	0,82	10,79	17,01	6,22
	Середній	48,56	53,91	5,35	48,96	61,83	12,86
	Низький	39,09	32,92	-6,17	40,25	21,16	-19,09

Можемо стверджувати, що проведені дослідження підтвердили доцільність визначених педагогічних умов та їх позитивний вплив на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Це вплинуло на якісні й кількісні зміни в показниках розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що підтверджує успішність процесу розвитку естетичної компетентності студентів в експериментальній групі згідно зі структурно-функціональною моделлю. Таким чином, мета дослідження досягнута, виконані завдання дають змогу сформулювати висновки.

Висновки до третього розділу

Із метою перевірки ефективності педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти було організовано педагогічний експеримент, у якому взяв участь 241 студент експериментальних груп та 243 студенти контрольних груп спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Серед експериментальних методів було застосовано теоретичні: порівняльний аналіз, систематизація, узагальнення дослідних даних; емпіричні: методики вивчення мотивації професійної діяльності, анкетування, виконання творчих та практичних завдань, експертне оцінювання й самооцінювання бакалаврів, спостереження за ними; статистичні: перевірка гіпотези про нормальний розподіл вибірки за χ^2 -критерієм (критерієм Пірсона).

У розділі висвітлено організацію педагогічного експерименту проведеного протягом 2017–2021 р. в умовах реального освітнього процесу фахової підготовки студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта в шести українських закладах вищої освіти. Він охоплював три етапи. Констатувальний етап, метою якого було діагностування реального стану

проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; формувальний – аналіз змісту розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, стану методичного забезпечення, реалізація педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; контрольний – визначення рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Формувальний етап експерименту відбувався в природних умовах освітнього процесу закладів вищої освіти. Його було побудовано згідно з авторською структурно-функціональною моделлю розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

На контрольному етапі здійснено систематизацію, оцінювання, статистичне опрацювання, аналіз та узагальнення результатів дослідницької роботи. Її ефективність оцінено шляхом порівняння результатів початкових і кінцевих зрізів, а також рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти контрольних та експериментальних груп.

Результати статистичної перевірки довели істинність висунутого припущення щодо ефективності педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Позитивна динаміка переходу студентів експериментальної групи від одного рівня до іншого з певними якісними змінами в мотиваційному, особистісному, когнітивному, діяльнісному, рефлексивному компонентах розвитку естетичної компетентності засвідчує дієвість і можливість подальшого застосування запропонованих нами педагогічних умов розвитку означеної компетентності у фаховій підготовці.

Результати двох діагностичних зрізів (на формувальному й контрольному етапах педагогічного експерименту) свідчать, що в контрольній групі в процесі професійної підготовки кількісні показники рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів

дошкільної освіти малодинамічні та пояснюються природною похибкою педагогічної діагностики. А в експериментальній групі простежуються позитивні тенденції в показниках розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що свідчить про ефективність педагогічних умов розвитку в них естетичної компетентності.

Отже, отримані в процесі педагогічного експерименту результати та перевірка вірогідності висунутої гіпотези за допомогою критерію К. Пірсона дозволяють зробити висновок про достатню ефективність обґрунтованих педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Матеріали, що увійшли до розділу, опубліковані автором у науковій праці [5].

Список використаних джерел до третього розділу

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ; Вінниця, 2008. 278 с.
2. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/index.html>. (дата звернення: 05.01.2018).
3. Киверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин, 1980. 335 с. URL: https://eknigi.org/nauka_i_ucheba/139537-metody-issledovaniya-v-professionalnoj-pedagogike.html. (дата звернення: 05.12.2020).
4. Лівінський О. М., Курок О. І., Гридякін В. М., Зінченко В. П. Методологія і методи наукових досліджень: навч. посіб. Глухів, 2012. 174 с.
5. Рожнова В. М. Організація педагогічного експерименту з перевірки педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення* : матеріали міжнародної наук.-практ. конференції (м. Дніпро, 12 лютого 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 80–81.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично обґрунтовано й практично розв'язано наукове завдання щодо розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Результати проведеного дослідження дали можливість зробити такі висновки:

1. Проаналізовано стан розробленості проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в предметно-науковій, психолого-педагогічній літературі та освітній практиці. Констатовано, що накопичено позитивний досвід щодо розвитку естетичної компетентності фахівців різних галузей. Водночас узагальнення наукового доробку вчених засвідчило відсутність спеціальних наукових досліджень з проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. На основі аналізу Стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та семи освітньо-професійних програм українських закладів вищої освіти виявлено, що в них передбачено формування низки компетентностей, що відповідають переважно когнітивному й діяльнісному компонентам естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, проте у змісті освітньо-професійних програм не виявлено термін «естетична компетентність». Деякі із зазначених дисциплін лише певною мірою сприяють розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів. Тож проблема є недостатньо розробленою.

2. У ході наукового пошуку з'ясовано сутність поняття «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Її визначено як здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси; сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних

почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей. У структурі естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти виокремлено мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний компоненти.

3.3 урахуванням структури естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти виявлено й обґрунтовано критерії розвитку зазначеної якості (мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) з відповідними показниками, які характеризують її рівні (низький, середній, високий). Мотиваційний критерій відображає: педагогічну спрямованість на перетворення навколишнього світу за законам краси та естетичне виховання дошкільників; усвідомлення цінності естетичних знань, умінь, навичок педагога, необхідності оволодіння ними та застосування їх у процесі естетичного виховання дошкільників; усвідомлення необхідності розвитку власної естетичної компетентності як складника професійної компетентності вихователя. Особистісний дозволяє виявити: особистісні якості, необхідні для естетичного виховання дошкільників; прояв естетичних почуттів майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; розвиток пізнавальних процесів як умови естетичної діяльності. Когнітивний дозволяє з'ясувати: знання у галузі естетики, психолого-педагогічні й методичні знання, необхідні для естетичного виховання дошкільників; про структуру естетичної компетентності вихователя і засоби її розвитку. Діяльнісний уможливив з'ясування сформованості й розвитку: художньо-естетичних, психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь, необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників, а також умінь добирати засоби розвитку власної естетичної компетентності. За допомогою рефлексивного критерію виявлено: наявність уміння об'єктивного самоаналізу розвитку естетичної компетентності; самооцінювання розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів

закладів дошкільної освіти; взаємооцінювання рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів.

4. На основі узагальнень виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці: 1) естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО; 2) доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів; 3) упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти; 4) використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; 5) збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.

5. Розроблено й теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці, яка відображає взаємодію основних блоків (цільового, методологічного, організаційного, змістового, діяльнісного, результативно-оцінного) й унаочнює цей процес. Цільовий блок представляє мету й завдання означеної підготовки. Методологічний – репрезентує підходи до розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів (системний, компетентнісний, культурологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, технологічний, аксіологічний) та загальнодидактичні (науковості, систематичності та послідовності, доступності, єдності теорії і практики, індивідуального підходу, свідомості й активності навчання, зв'язку навчання з життям) й специфічні (естетизації, креативності, студентоцентризму, емоційності в навчанні) принципи. Організаційний блок моделі становить сукупність педагогічних умов, за яких ефективність розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів

закладів дошкільної освіти у закладі вищої освіти зростає. Змістовий блок структурно-функціональної моделі розвитку ЕКМВЗДО охоплює: компоненти естетичної компетентності (мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний); зміст підготовки (навчальні дисципліни та педагогічна практика, збагачені питаннями естетичного змісту).

Діяльнісний блок структурно-функціональної моделі розвитку ЕКМВЗДО представляє: педагогічні технології (інтерактивного, проблемного і мультимедійного навчання); форми організації навчальної діяльності майбутніх вихователів (аудиторна та самостійна робота, педагогічна практика); види навчальних занять (лекції, практичні заняття; засоби навчання (підручники, навчально-методичні посібники, електронні посібники, дидактичний матеріал (таблиці, схеми, картки), інформаційні джерела інтернету, електронні лекції, презентації і відеоматеріали, тестові завдання)); методи підготовки майбутніх вихователів (за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний виклад, частково-пошуковий (евристичний) і дослідницький).

Результативно-оцінний блок містить критерії (мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та відповідні їм показники, рівні розвитку естетичної компетентності (низький, середній, високий), діагностичний інструментарій, очікуваний результат.

6. Перевірено ефективність запропонованих педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Педагогічний експеримент підтвердив усі основні теоретико-методичні положення наукової роботи. У результаті цілеспрямованого впливу відбулися статистично значущі зміни в рівнях підготовки студентів експериментальних груп. У результаті проведеного педагогічного експерименту виявлено загальну позитивну динаміку рівнів розвитку ЕКМВЗДО: високий рівень розвитку мотиваційного компонента збільшився на 4,56 %, середній – на 7,47 %, низький рівень

зменшився, відповідно, на 12,03 %; високий рівень розвитку особистісного компонента збільшився на 6,64 %, середній – на 11,2 %, відповідно, зменшився низький на 17,84 %; високий рівень розвитку когнітивного компонента збільшився на 6,64 %, середній – на 11,62 %, відповідно, низький рівень зменшився на 18,26 %; високий рівень розвитку діяльнісного компонента збільшився на 7,05 %, середній – на 12,86 %, а низький рівень зменшився на 19,92 %; високий рівень розвитку рефлексивного компонента збільшився на 6,22 %, середній – на 12,86 %, відповідно, низький зменшився на 19,09 %.

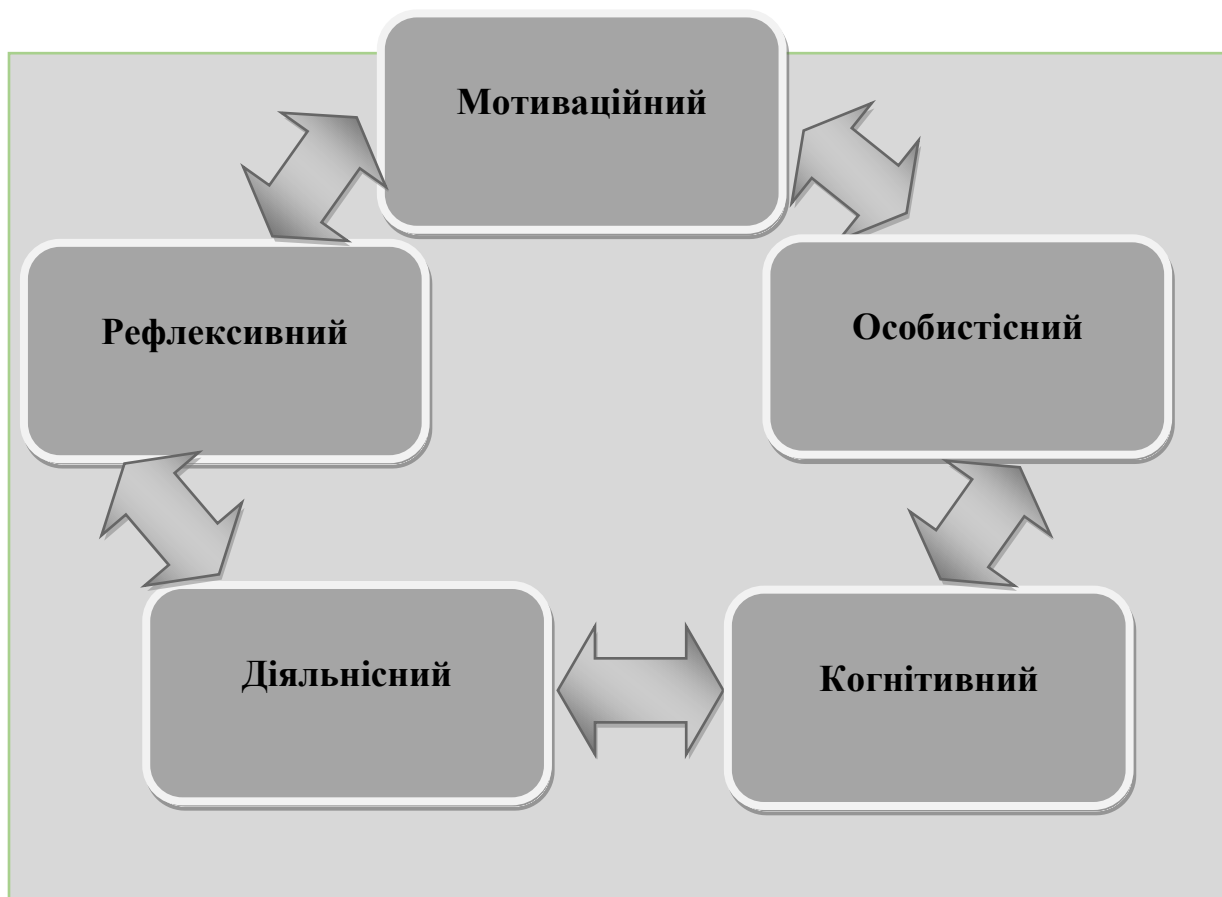
Статистичний аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив об'єктивність змін із достовірністю 95 %, що дало підстави для висновку про результативність виявлених та обґрунтованих педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є розроблення ефективних форм та методів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів в умовах дистанційного навчання; вивчення резервів навчальних дисциплін для розвитку означеної компетентності; студіювання зарубіжного досвіду організації зазначеного процесу й можливостей його впровадження в процес фахової підготовки майбутніх вихователів в українських ЗВО.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Анкета № 1

Шановні викладачі! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Анкета є анонімною, Ваші відповіді будуть використані в загальному вигляді. Зазначте, будь ласка, відповіді письмово. Дякуємо за співпрацю!

1. Який стаж Вашої педагогічної роботи? _____
2. Дайте визначення естетичної компетентності майбутнього вихователя. _____
_____
3. Назвіть структурні компоненти естетичної компетентності майбутнього вихователя. _____
_____
4. У чому виявляється естетична компетентність майбутнього вихователя? _____
_____
5. Які дисципліни навчального плану підготовки майбутніх вихователів, на Вашу думку, спрямовані на розвиток їхньої естетичної компетентності? Зазначте _____
_____
6. Яке місце дисципліни, яку Ви викладаєте, у процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів?
_____
7. Які конкретно теми, модулі Вашої дисципліни спрямовані на розвиток естетичної компетентності?
_____
8. Чи даєте ви завдання для самостійної роботи, які сприяли б розвитку естетичної компетентності?
_____
9. Які методи чи педагогічні технології Ви використовуєте для розвитку естетичної компетентності під час викладання своєї дисципліни? _____
_____
10. Які умови сприяють розвитку естетичної компетентності? _____
_____
11. Чи володіють, на Вашу думку, випускники бакалаврату спеціальності 012 Дошкільна освіта достатнім рівнем естетичної компетентності?
(Так. Ні. Не можу відповісти.) Підкресліть.
12. Якщо попередня відповідь була «ні», то які оптимальні засоби можна використати для підвищення рівня естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі їх фахової підготовки? Зазначте _____
_____
_____

Додаток В**Рейтинг дисциплін навчального плану підготовки бакалаврів**

Шановний колего-експерте, просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Уважно прочитайте наведені нижче назви навчальних дисциплін та дайте їм рейтингову оцінку від 1 до 16 у порядку значущості для розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

№	Назва дисципліни	Рейтингова оцінка
1.	Етика й естетика	
2.	Художня праця	
3.	Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва	
4.	Основи демократії	
5.	Теорія і методика музичного виховання	
6.	Декоративне мистецтво та основи дизайну	
7.	Основи педагогічної майстерності	
8.	Історія та культура України	
9.	Педагогіка загальна	
10.	Дитяча література	
11.	Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень	
12.	Основи природознавства з методикою	
13.	Ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	
14.	Культура мовлення та виразне читання	
15.	Теорія та методика фізичного виховання	
16.	Дошкільна лінгводидактика	

Дякуємо за співпрацю!

Аркуш експертного оцінювання вагомості педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Просимо Вас присвоїти бали за ступенем важливості (4 – «так»; 3 – більше «так» ніж «ні»; 2 – більше «ні», ніж; так 1 – «ні») педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

	Педагогічні умови	Ранг
1.	Збагачення відповідними темами і питаннями дисципліни за вибором студентів.	
2.	Використання різноманітних видів, форм і методів самостійної роботи.	
3.	Естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО.	
4.	Доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів.	
5.	Упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти.	
6.	Використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.	
7.	Збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.	
8.	Використання елементів світового досвіду підготовки фахівців для дошкільної ланки.	
9.	Формування мотивації в майбутніх вихователів до розвитку власної естетичної компетентності.	
10.	Створення взаємодії між суб'єктами освітнього процесу в ЗВО, яка ґрунтується на принципах демократії, студентоцентризму.	

Дякуємо за співпрацю!

Завдання для педагогічної практики:

1. Здійсніть аналіз естетико-розвивального середовища закладу дошкільної освіти за схемою.

Схема аналізу

1. Які зони чи осередки є в груповій кімнаті?
2. Чи є осередок для самостійної художньої діяльності дітей?
3. Як естетично наповнено й оформлено зони чи осередки?
4. Чи витримані вимоги до добору іграшок для дітей конкретної вікової групи?
5. Які принципи формування естетико-розвивального середовища враховано під час облаштування групової кімнати?
6. Як оформлено методичний кабінет: колір стін, штор, меблів, наповнення матеріалами та елементами декору?
7. Як оформлено кабінет директора ЗДО: колір стін, штор (жалюзі), меблів, наповнення матеріалами та елементами декору?
8. Як оформлено музичну і спортивну зали: кольорове вирішення, оформлення стін, доцільність обладнання і його розташування?
9. На скільки естетично оформлено медичний кабінет?
10. На скільки естетично оформлено холи й коридори ЗДО?
11. На скільки естетично оформлено спальні й роздягальні ЗДО?
12. Яке ваше естетичне враження після відвідання закладу дошкільної освіти?

На основі проведеного аналізу естетико-розвивального середовища закладу дошкільної освіти запропонуйте рекомендації щодо його покращення.

2. Виготовте естетично красиву річ, яка б органічно доповнила інтер'єр закладу дошкільної освіти.

3. Проведіть анкетування серед вихователів. Зробіть висновок про стан естетичного виховання дітей дошкільного віку (в конкретній віковій групі) в закладі дошкільної освіти.

Анкета для вихователів

Шановні вихователі! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Анкета є анонімною, Ваші відповіді будуть використані в загальному вигляді. Зазначте, будь ласка, відповіді письмово. Дякуємо за співпрацю!

1. Який стаж Вашої педагогічної роботи? _____

2. Дайте визначення естетичного виховання дітей дошкільного віку. _____

3. Яке місце естетичного виховання в розвитку дошкільників?

4. У яких видах діяльності забезпечується естетичний розвиток дошкільників?

5. Які форми організації занять ви використовуєте для естетичного розвитку дошкільників?

6. Які методи і прийоми Ви використовуєте для естетичного розвитку дошкільників?

---

7. Які семінари, практикуми, педагогічні ради, що стосуються естетичного складника виховання дошкільників ви відвідували, Ви відвідували?

---

8. Які Ви можете назвати посібники, журнали, статті, що стосуються питань естетичного виховання дітей дошкільного віку?

---

9. Чи були у Вас курси підвищення кваліфікації, на яких було акцентовано на естетичному розвитку дітей дошкільного віку?

---

10. Які труднощі відчуваєте в роботі з естетичного розвитку дітей дошкільного віку?

**Рекомендації для збагачення
предметно-розвивального середовища ЗВО**

Керівництву:

- продовжувати системну роботу з естетизації середовища ЗВО, зокрема, ремонт аудиторій, підтримання в привабливому естетичному вигляді фасаду будівлі університету, дерев, газонів тощо, прикрашати на території ялинки до новорічних свят;
- забезпечувати постійний контроль за організацією роботи предметно-розвивального середовища у ЗВО;
- активізувати роботу університетського музею, реалізуючи його виховний і розвивальний (духовно-естетичний) потенціал;
- заохочувати до музейно-педагогічної діяльності викладачів університету;
- продовжувати роботу з фондом музею, а саме створювати виставки до свят.

Викладачам:

- створювати в аудиторіях зони, що є моделями осередків ЗВО (наприклад, куточки природи, ігрові, експериментування, самостійної художньої діяльності тощо);
- дбати про естетичний складник матеріалів, що використовуються під час занять (таблиці, схеми, презентації);
- виготовляти дидактичний матеріал для проведення занять;
- оформляти каталоги навчально-методичного забезпечення.

Студентам:

- створювати естетично привабливі сезонні змінні екрани для висвітлення інформації;
- організувати догляд за створеними осередками в приміщеннях ЗВО;
- створювати стенди запитань та відповідей до керівництва ЗВО;
- створювати й постійно оновлювати елементи декору для прикрашання приміщень університету до свят.

**Приклади завдань під час вивчення навчальної дисципліни
«Педагогіка загальна»**

Тема	Завдання СРС	На що впливає виконання завдання
Розвиток, виховання й формування особистості	Підготуватися до обговорення проблеми «Як забезпечити якісне естетичне виховання особистості?». Виокремити низку суперечностей, які породжують означену проблему та запропонувати засоби їх вирішення	Розвиток мислення, уяви, пам'яті, вміння аргументовано висловлювати свою думку (особистісний, когнітивний, діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)
Мета виховання	Відповісти на проблемні запитання: Що слід урахувати педагогам у процесі естетичного виховання особистості?, Яка роль і місце естетичного виховання у системі всебічного гармонійного розвитку особистості?, Яким є, на вашу думку, естетичний ідеал?	Розвиток мислення, формування психолого-педагогічних знань (особистісний, когнітивний компоненти ЕКМВЗДО)
Освітня система в Україні	Вибудуйте ієрархію естетичних цінностей особистості. Назвіть форми та засоби естетичного виховання особистості	Розвиток мислення, формування психолого-педагогічних знань (особистісний, когнітивний компоненти ЕКМВЗДО)
Зміст освіти в національній школі	Порівняйте зміст Концепції Нової Української школи та Державного стандарту загальної середньої освіти на предмет наявності завдань естетичного виховання молодого покоління	Розвиток мислення, уяви, пам'яті, формування психолого-педагогічних знань і вмінь (особистісний, когнітивний, діяльнісний компоненти ЕКМВЗДО)
Естетичне виховання особистості	Завершіть такі речення: 1. Естетичне виховання – це... 2. Естетична культура – це... 3. Естетична свідомість – це ... 4. Структуру естетичної свідомості особистості формують ...	Актуалізації знань сутності основних понять теми (когнітивний компонент ЕКМВЗДО)

**Приклади завдань до теми
«Технологія розвитку творчої особистості»**

Питання 1. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами художньо-продуктивної діяльності (автор Ю. Соловян).

Сутність технології: художньо-продуктивна діяльність утворює своєрідний інформаційно-дієвий простір дитини, з якого вона отримує інформацію і в процесі предметно-практичної діяльності переробляє її в знання та уявлення про навколишній світ, поступово формуючись як естетично-культурна особистість.

Завдання 1. Запропонуйте кілька варіантів вітальних листівок для мам і бабусь до 8 Березня, які можуть виготовити діти старшого дошкільного віку з використанням нетрадиційних матеріалів та нетрадиційних технік.

Завдання 2. Запропонуйте варіанти ялинкових прикрас із солоного тіста, які можуть виготовити діти різних вікових груп.

Питання 2. Технологія особистісного розвитку дитини засобами взаємодії різних видів мистецтв.

Сутність технології: технологія залучає дитину до творчого пошуку, розвиває її здібності, творчий потенціал засобами взаємодії різних видів мистецтв.

Завдання 1. Підготуйте малюнок-зразок на заняття із малювання в старшій групі з теми «Ілюструємо казку «Червоненька квіточка»».

Завдання 2. Запропонуйте аплікацію, виконану різними техніками, на тему «Весна прийшла» для дітей середньої групи. Доберіть перелік музичних і художніх творів, які можна запропонувати дітям для прослуховування під час виконання аплікації.

Питання 3. Поліхудожній розвиток дітей дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Сутність технології: відбувається самоствердження дитини в найбільш значущій для неї сфері поліхудожньої діяльності (музична, хореографічна, театралізована, образотворча).

Завдання 1. Розробіть план роботи гуртка на вибір:

- Місто краси – дизайн та робота з підручним матеріалом.
- Квіткова країна – флористика.
- Талановиті пальчики – тістопластика.

Завдання 2. Розробіть сценарій конкурсу дитячої театралізованої, пісенної чи танцювальної творчості.

Питання 4. Методика розвитку творчих здібностей на заняттях з малювання (автор Л. Шульга).

Сутність технології: діти зображують навколишнє тільки після емоційних зустрічей з ним у процесі спостереження, розгляду картин, слухання музики, читання, розповіді. Головне завдання організації зображувальної діяльності – виховання естетичних почуттів, а допоміжне – навчання технічних прийомів. Чим більше органів чуття бере участь у сприйманні навколишнього, тим повнішими будуть уявлення, глибшим – пізнання дитини.

Завдання 1. Розробіть конспект заняття з малювання для дітей старшого дошкільного віку на тему «Ознайомлення з кольором».

Завдання 2. Перегляньте репродукції картин В. Рекуненка, І. Левітана, О. Шовкуненка та виберіть ті, які можна використати під час заняття з малювання на тему «Ознайомлення дітей з мистецтвом живопису».

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

**ВИТЯГ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»
ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**для спеціальності 012 Дошкільна освіта
освітнього ступеня «Бакалавр»**

УДК 378.016:7(073)

Н15

Рожнова В. М. Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: програма навчальної дисципліни підготовки ОС «Бакалавр». Глухів : Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, кафедра дошкільної педагогіки і психології, 2020. 27 с.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рожнова Вікторія Миколаївна – аспірантка кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Рекомендовано до друку вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (від 17 вересня 2020 року, протокол № 2).

Рецензенти:

Дронова О. О. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Картава А. Ю. – вихователь-методист Глухівського дошкільного навчального закладу (ясла-садка) «Чебурашка» Глухівської міської ради Сумської області.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Перед сучасною системою професійної освіти вищої школи України стоїть завдання підготувати висококваліфікованого фахівця, який має широкий кругозір та інтегровані ґрунтовні знання, уміння й навички у сфері педагогіки, етнопедагогіки, образотворчого мистецтва та естетики. Вагомим складником реалізації означеного завдання є розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів.

Естетична компетентність майбутнього вихователя – це здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси; сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей.

Естетична компетентність виявляється в естетичній та професійній діяльності педагога. Естетична діяльність – це здатність сприймати і оцінювати естетичне в навколишній дійсності, природі, мистецтві, музиці, людських стосунках, а також жити і творити за законами краси.

Теоретичною основою розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів є естетика – наука про загальні закономірності художнього освоєння дійсності людиною, про сутність та форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси, про роль мистецтва в розвитку суспільства.

Розвинена естетична компетентність вихователя дозволяє успішно реалізовувати завдання освітньої лінії «Дитина у світі культури»: формувати в дошкільників почуття краси в її різних проявах, ціннісне ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвивати творчі здібності, формувати елементарні трудові, технологічні та художньо-продуктивні навички, самостійність, культуру та безпеку праці.

Таким чином, розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів є актуальною проблемою сучасної вищої школи, а розроблення навчальної програми «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» та її методичного забезпечення спробою розв'язати означену проблему.

Запровадження в закладах вищої освіти навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» вможливить ефективний розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Навчальна дисципліна «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» є вибірковою, виконує інтегративну функцію і в комплексі з іншими фаховими дисциплінами спрямована на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Програму складено відповідно до освітньої програми підготовки фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітнього ступеня «Бакалавр». У ній визначено зміст і обсяг навчального матеріалу та форми контролю. У навчальній програмі представлено послідовність тем дисципліни, що дає можливість під час вивчення кожного з розділів спиратися на знання і вміння, набуті під час опанування попередніх розділів.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» посідає важливе місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця освітнього ступеня «Бакалавр», оскільки інтегрує знання з дисциплін «Етика й естетика», «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва», «Художня праця», «Декоративне мистецтво та основи дизайну», а також методик та технологій розвитку дитини дошкільного віку в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. Її вивчення рекомендуємо проводити після опанування студентами дисциплін «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва», «Художня праця», «Педагогіка загальна», «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча».

Позанавчальна робота майбутніх бакалаврів передбачає:

- участь у роботі проблемних груп, лабораторій тощо;
- участь у виконанні держбюджетних наукових тем;
- участь у проєктах різних рівнів (ЗВО, всеукраїнський, міжнародний);
- учать у конкурсах студентських наукових робіт та олімпіаді зі спеціальності «Дошкільна освіта»;
- виконання бакалаврських робіт;
- написання статей та тез доповідей;
- виступи на науково-практичних семінарах для майбутніх фахівців дошкільної освіти і практиків;
- виступи на студентських наукових конференціях різних рівнів (ЗВО, всеукраїнський, міжнародний).

Програма дисципліни містить тематичний розподіл годин, перелік тем лекцій та анотації до них, список рекомендованої навчальної, наукової та довідкової літератури; передбачає структурування аудиторної, самостійної роботи відповідно до змістових модулів, а також форми контролю, критерії та умови оцінювання навчальної діяльності студентів.

Навчальний матеріал дисципліни розподілено за сімома логічно пов'язаними темами.

Опанування дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в системі підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти передбачає різні форми і види навчальної роботи студентів: аудиторну (лекції, практичні заняття) і самостійну.

Пропонована програма розрахована на 90 академічних годин: 14 годин лекцій, 14 годин практичних, 62 години самостійної роботи – для студентів денної форми навчання; 4 години лекцій, 4 години практичних, 82 години самостійної роботи – для студентів заочної форми навчання. Вивчення дисципліни завершується заліком.

Зміст навчальної дисципліни ґрунтується на загальнодидактичних (доступності, наочності, активності, проблемності, комунікативності) і специфічних (студентоцентризму, асоціативності, спонукання до творчої діяльності, діалогічності й художньої виразності) принципах.

Практична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначається сукупністю засвоєних теоретичних знань у галузі естетики, дошкільної

педагогіки і психології, фахових методик дошкільної освіти та здатності застосовувати їх в естетичному вихованні дітей дошкільного віку.

Зміст навчальної дисципліни передбачає ознайомлення студентів із її теоретичними; естетикою як основою розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; естетичною спрямованістю освітнього процесу в закладі дошкільної освіти; методикою розвитку в дітей здібностей до сприймання краси в різних формах її існування; вихованням, навчанням і розвитком дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності; самовдосконаленням естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

2.1. РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ВИДАМИ ЗАНЯТЬ І ФОРМАМИ НАВЧАННЯ

Форма навчання	Семестр	Усього кредитів/годин	Кількість годин, відведених на:			Семестрова атестація
			Лекції	Практичні	СРС	
Денна	2	3/90	14	14	62	Залік
Заочна	2	3/90	4	4	82	Залік

Закладам вищої освіти надається право уточнювати зміст, форми, методику проведення занять, послідовність вивчення окремих тем, а також зміни погодинного навантаження відповідно до спеціалізації студентів без скорочення загального та аудиторного часу, передбаченого цією програмою.

2.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Структура та зміст навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»

Вступ. Актуальність проблеми естетичної освіти й естетичного виховання майбутніх вихователів. Предмет, мета дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Зміст дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Місце дисципліни у структурно-логічній схемі. Міжпредметні зв'язки. Основні поняття дисципліни: «компетентність», «професійна компетентність», «естетична компетентність», «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», «перцептивна культура особистості», «сенсорна культура особистості», «художня культура особистості». Види занять, форми контролю, критерії оцінювання знань студентів.

Тема 2. Естетика як основа осмислення сутності розвитку естетичної компетентності особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Естетика як наука про прекрасне. Основні категорії естетики. Принципи естетики. Естетичні категорії. Естетична свідомість особистості. Естетичні почуття. Естетичний смак. Естетичний ідеал. Естетичні погляди і теорії. Місце естетики в розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Тема 3. Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Визначення естетичної компетентності майбутніх вихователів, її структура. Формування естетично ціннісних орієнтацій вихователя закладу дошкільної освіти. Розвиток пізнавальних процесів бакалаврів дошкільної освіти. Характеристика психолого-педагогічних і методичних знань, необхідних для здійснення естетичного виховання дошкільників. Характеристика психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь, необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників. Дослідження проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів в Україні та за

кордоном. Естетична компетентність майбутніх вихователів як умова ефективного розвитку естетичної культури дітей дошкільного віку.

Тема 4. Засоби, форми, методи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Засоби розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Форми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (індивідуальна, колективна, групова, масова). Методи розвитку естетичної компетентності (словесні, наочні, практичні). Принципи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (загальнодидактичні, специфічні). План самовдосконалення естетичної компетентності майбутніх вихователів, його розроблення і реалізація.

Тема 5. Забезпечення вихователями естетичної спрямованості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти як практична форма розвитку естетичної компетентності

Необхідність забезпечення вихователем естетичної спрямованості освітнього процесу в ЗДО. Характеристика змістової лінії «Дитина у світі культури» в Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Аналіз естетичного складника освітніх програм «Я у Світі», «Дитина». Аналіз парціальних програм художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» та «Грайлик» з організації театралізованої діяльності в ЗДО. Створення естетично-розвивального середовища в ЗДО. Принципи організації естетично-розвивального середовища для особистісного розвитку дитини. Використання законів краси та гармонії у створенні цілісного архітектурного ансамблю закладу дошкільної освіти. Використання ІКТ у закладі дошкільної освіти в процесі естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Тема 6. Розвиток здібностей дошкільників до естетичного сприймання та визначення краси в різних формах її існування як результат розвитку естетичної компетентності вихователя

Естетичне сприймання дійсності дітьми дошкільного віку: формування вміння бачити, емоційно відгукуватись, усвідомлювати красу та естетичні особливості різноманітних об'єктів природи і явищ дійсності, що відбуваються в соціумі. Форми і методи організації естетичного сприймання дошкільниками дійсності. Сприймання дошкільниками природи. Природа – перше джерело уявлень дітей про красу. Особливості естетичного сприймання дітьми музики. Естетика мультиплікації та сприймання її дітьми. Сприймання краси людини як єдності зовнішнього вигляду і внутрішніх характеристик. Сприймання краси праці. Її вплив на естетичний розвиток дітей дошкільного віку. Особливості сприймання дошкільниками краси побуту як середовища життя людей. Сприймання краси образотворчого мистецтва як інтегративної духовної цінності для дітей та їхньої образотворчої діяльності.

Тема 7. Естетична компетентність вихователів як умова збагачення естетичного складника різних видах дитячої діяльності

Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку. Естетичний розвиток дошкільників у процесі ігрової діяльності. Естетичний розвиток вихованців під час художньо-мовленнєвої діяльності. Зображувальна діяльність як засіб естетичного розвитку дітей. Музична діяльність як засіб естетичного розвитку дітей дошкільного віку. Естетичний розвиток дошкільників у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. Естетичний розвиток дітей під час самостійної діяльності. Естетичний розвиток дошкільників у процесі праці. Критерії естетичного розвитку дошкільників. Діагностика естетичного розвитку дітей дошкільного віку.

3. Розрахунок навчального часу за темами й видами занять, годин

№ з/п	Найменування теми	Разом годин д/з ф.	Лекції д/з ф.	Практичні заняття д/з ф.	Самостійна робота д/з ф.
1.	Зміст навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»	12/13	2/1	2	8/ 12
2.	Естетика як основа осмислення сутності розвитку естетичної компетентності особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	13/15	2	2/1	9/14
3.	Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	13/12	2/1	2/1	9/10
4.	Засоби, форми, методи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	13/12	2	2	8/12
5.	Забезпечення вихователями естетичної спрямованості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти як практична форма розвитку естетичної компетентності	13/12	2/1	2/1	9/10
6.	Розвиток здібностей дошкільників до естетичного сприймання та визначення краси в різних формах її існування як результат розвитку естетичної компетентності вихователя	13/14	2	2	9/14
7.	Естетична компетентність вихователів як умова збагачення естетичного складника різних видах дитячої діяльності	13/12	2/1	2/1	8/10
	Разом	90/90	14/4	14/4	62/82

9. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

9.1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Базовий компонент дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С. 4.
2. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 05.06.2020)
3. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996. 30 с.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page2> (дата звернення: 21.06.2020).
5. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.06.2020).

6. Про дошкільну освіту : Закон України від 2001. № 49, ст.259. (2628-III). Дата оновлення: 16.07.2019. URL: <https://zakon.help/law/2628-III/edition28.09.2017/page1> (дата звернення: 21.06.2020).

9.2. Основна література

1. Березіна О. М., Гніровська О. З., Линник Т. А. «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі. Тернопіль, 2014. 56 с.
2. Беленька Г. Створюємо розвивальне середовище для сенсорного розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 18–22.
3. Борщ Р. М., Самойлик Д. В. Радість творчості: програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Тернопіль, 2013. 72 с.
4. Галяпа М. Самовдосконалення педагога. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 10. С. 24–28.
5. Дитина: освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін.; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2016. 304 с.
6. Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. 1036 с.
7. Естетика : навч. посіб. / за ред. В. О. Лозового. Київ, 2005. 208 с.
8. Естетика : підручник / Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк; за заг. ред. Л. Т. Левчук. Київ, 2006. 226 с.
9. Етика та естетика: підруч. для студ. ВНЗ реком. МОНУ / за ред. В. Л. Петрушенка. Львів, 2000, 2008. 240 с.
10. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навч. посіб. Суми, 2015. 319 с.
11. Ільченко Т. Проведення самоаналізу освітньої діяльності дошкільного навчального закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2014. № 2. С. 34–51.
12. Казмерчук І. Естетичне виховання дошкільників засобами природи. *Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини*: зб. наук.-метод. пр. / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник. Житомир, 2012. С. 107–110.
13. Кириченко Н. Т., Науменко Т. І. Виховуємо мистецтво: Актуалізація творчості дошкільників засобами мистецтва: метод. посіб. / Інститут змісту і методів навчання. Москва, 1998. 99 с.
14. Клокова Ю. Формування художньо-естетичного смаку в дошкільників. *Вісник Інституту розвитку дитини (додаток) : методичні та практичні матеріали*. Київ, 2011. Вип. 2. С. 265–268.
15. Ликова І. О. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2-6 років «Кольорові долоньки. Харків, 2007. 128 с.
16. Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну : навч. посіб. Ніжин, 2016. 201 с.
17. Одерій Л. Розвиток художніх та естетичних здібностей дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного та соціального супроводу дитини на ранніх етапах соціалізації. Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янськ, 2010. Спецвип. 4. Ч. 1. С. 217–222.
18. Петрушенко В. Л. Етика та естетика: навч. посіб. Львів, 2008. 180 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-126.html> (дата звернення: 21.06.2020).
19. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2016. 456 с.
20. Романюк І. Педагогічний аналіз діяльності дошкільного закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 5. С. 5–9.

21. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ, 2019. 376 с.

22. Тимохович С. Креативні підходи до створення розвивального середовища. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 12. С. 30–35.

23. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ, 2019. 488 с.

9.3. Додаткова література

1. Артемова Л. В. Театр і гра. Київ, 2002. 292 с.

2. Гавриш Н. Організація освітньої діяльності в дошкільному закладі, або Як досягти балансу між традиціями та інноваціями. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 4–10.

3. Дошкільник у світі Краси: як сприймають, розуміють і пояснюють красу діти 5-6 років. Дитина-Педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти: колективна монографія / авт. кол.: О. П. Аматьєва, Г. В. Беленька, Н. В. Гавриш та ін.; за заг. ред. В. В. Докучаєвої; Держзакл., «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ, 2010. С. 277–325.

4. Дронова О. О. Проблема художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку у сучасному медіа-просторі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. № 13(1). С. 85–95. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_13\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_13(1)_15).

5. Дронова О. О. Педагогічна стратегія сприяння художньому самовираженню дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності. *Психологопедагогічний і соціальний супровід дитинства в освітньому просторі: проблеми та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (заочної) (м. Слов'янськ, 27 травня 2015 р.)*. Слов'янськ, 2015. С. 19–22.

6. Дронова О. О. Проектування поліхудожнього особистісно-орієнтованого середовища у дошкільному освітньому закладі. *Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. наук. статей*. Ялта, 2004. Вип. 6. Ч. 1. С. 197–203.

7. Дронова О. О. Свобода і правила в художньо-естетичному самовираженні дошкільника. *Проблеми розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку: теорія, практика, перспективи : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 3 квітня 2015 р.)*. Миколаїв, 2015. С. 21–26.

8. Кіндрат І. Р. Інноваційні аспекти побудови освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp12/kndrat.pdf (дата звернення: 27.11.2019).

9. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посіб. / за ред. Н. В. Гавриш; авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова. Луганськ, 2007. 496 с.

10. Типовий перелік обов'язкового обладнання, навчально-наочних посібників для занять художньою практикою та образотворчим мистецтвом. *Дошкільне виховання*. 2002. № 11. С. 28–31.

11. Художньо-естетична складова професійності вихователя дітей дошкільного віку: філософський аспект. *Проблеми розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку: теорія, практика, перспективи : матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 15 травня 2017 р.)*. Миколаїв, 2017. С. 16–21.

12. Шевчук А. Дитина у світі культури: орієнтири до освітньої лінії. *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С. 15–21.

**Приклад проведення практичного заняття з дисципліни
«Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів
закладів дошкільної освіти»**

Тема 2. *Естетика як основа осмислення сутності розвитку естетичної компетентності особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.*

План проведення заняття

1. Вправа «Мікрофон».
2. Перевірка виконання самостійної роботи.
3. Обговорення питань теми: 3.1. Естетика як наука про прекрасне. 3.2. Основні категорії естетики. 3.3. Принципи естетики. 3.4. Естетична свідомість особистості. 3.5. Естетичні почуття. 3.6. Естетичний смак. 3.7. Естетичний ідеал. 3.8. Естетичні погляди і теорії. 3.9. Місце естетики в розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

4. Самоаналіз і самооцінювання роботи на занятті.

Під час вправи «Мікрофон» майбутні вихователі демонстрували розуміння тлумачення таких понять: «естетика», «основні категорії естетики», «естетичний смак», «естетичний ідеал».

Питання «Естетичний ідеал» майбутні бакалаври розкривали, послуговуючись змістом мінітворів-роздумів, які писали вдома.

Розгляд естетичних поглядів і теорій відбувався з використанням технології «Карусель». При цьому одна група студентів сідала в мале коло, інша – навпроти них, у велике коло. Кожна пара обговорювала питання близько 2–4 хвилин, потім учасники великого кола змінювали партнера, рухаючись за годинниковою стрілкою. Коли учасники великого кола знову опинялися на місці, з якого починалася гра, обговорення припинялося і озвучувалися його результати. Знання з питання «Місце естетики в розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» студенти репрезентували з використанням технології «Струмочок думок».

Роль викладача на занятті: уважно слухати, аналізувати й оцінювати активність кожного магістранта, за потреби, ставити навідні запитання.

До практичного заняття було запропоновано завдання для самостійного виконання, які розвивали когнітивний компонент ЕК, а саме:

Завдання 1. Знайти в інтернеті сайти естетичної тематики, зокрема, тексти, де йдеться про поняття й терміни в галузі естетики. Записати 10 ключових визначень із вказівкою адреси сайту.

Завдання 2. На сайтах в інтернеті вибрати кілька визначень одного поняття (наприклад, *краса, смак* тощо) у трактуванні різних авторів. Прокоментувати ці визначення. Запропонувати своє.

Завдання 3. Розробити образну модель зв'язків естетики з іншими навчальними дисциплінами.

Приклади завдань для самостійної роботи студентів до практичних занять

До теми «*Структура та зміст навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»*» пропонувались такі завдання.

Завдання 1. Змодельуйте у вигляді схеми зв'язки методики розвитку естетичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти з іншими навчальними дисциплінами.

Завдання 2. Напишіть твір на тему «Естетична компетентність сучасного вихователя очима майбутнього вихователя».

Тема «*Засоби, форми, методи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти*».

Завдання 1. Підготуйте повідомлення на теми: «Народна педагогіка про роль сім'ї у вихованні естетичної культури дитини», «Українські народні ігри та забави, їх значення в процесі формування естетичної культури молоді».

Завдання 2. Укладіть список публікацій науково-методичного змісту, що стосуються розвитку ЕКМВЗДО й естетичного виховання дошкільників.

Завдання 3. На основі аналізу публікацій у журналі «Вихователь-методист» запропонуйте сучасні форми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів.

Завдання 4. Складіть план розвитку власної естетичної компетентності за орієнтовною схемою.

№ п/п	Компонент естетичної компетентності	Що потребує вдосконалення	Засіб удосконалення чи розвитку естетичної компетентності
-------	-------------------------------------	---------------------------	---

Тема «*Естетична компетентність вихователів як умова збагачення естетичного складника різних видів дитячої діяльності*»

Завдання 1. Розробіть конспект заняття із зображувальної діяльності дошкільників (групу й тему занять оберіть самостійно).

Завдання 2. Напишіть повідомлення на тему «Естетичне виховання – основа духовного розвитку дитини».

Тема «*Розвиток здібностей дошкільників до естетичного сприймання та визначення краси в різних формах її існування як результат розвитку естетичної компетентності вихователя*»

Завдання 1. Проаналізуйте та обґрунтуйте, у чому полягає значення природи в розвитку естетичної компетентності особистості.

Завдання 2. Напишіть конспект спостереження за веселкою.

Тема «*Забезпечення вихователями естетичної спрямованості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти як практична форма розвитку естетичної компетентності*».

Завдання 1. Здійсніть порівняльний аналіз: естетичного складника змісту освітніх програм «Я у Світі», «Дитина»; динаміки естетичних ідеалів українців різних епох.

Завдання 2. Розробіть рекомендації для вихователів щодо естетизації предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО.

Завдання 2. Розробіть ескіз оформлення групової кімнати для однієї з вікових груп (на вибір).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ВИТЯГ ІЗ ПРОГРАМИ
експериментальної роботи

з теми дисертації

«Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці»

Тема експерименту: *«Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці»*

Актуальність експерименту зумовлена соціально-педагогічною потребою в професійній підготовці нової генерації фахівців, здатних ефективно реалізовувати ідею особистісно орієнтованого навчання відповідно до компетентнісного підходу. Спрямованість дошкільної освіти на кінцевий педагогічний результат – усебічний розвиток дитини й забезпечення її успішності на подальших етапах навчання, передбачають високий рівень професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти. Серед ключових компетентностей, якими має оволодіти майбутній фахівець дошкільної освіти, естетична має пріоритетне значення.

Низка державних нормативно-правових документів підтверджує актуально перспективний характер такого завдання. Насамперед це Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993), закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про дошкільну освіту» (2011), «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» (2019), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 рр. (2013), Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2019), Базовий компонент дошкільної освіти (2012, 2021) тощо. У цих документах на законодавчому рівні закріплено прогресивні фундаментальні зміни, що відбуваються в освітній політиці держави; наголошено на актуалізації методологічного принципу – дитиноцентризму, що, у свою чергу, вимагає від майбутніх вихователів закладів освіти створення сприятливих умов для збалансованого розвитку та саморозкриття вихованців, зорієнтованості на активізацію їхнього творчого потенціалу. Необхідність успішної реалізації докорінних трансформацій, що відбуваються в сучасних умовах, актуалізує проблему внесення глибоких концептуальних змін у професійну підготовку майбутніх вихователів ЗДО, здатних розв'язувати професійні завдання з високою стабільною продуктивністю за умови оволодіння системою вмінь та компетенцій, будувати свою професійну діяльність з дотриманням естетичних законів. Особливого значення оволодіння естетичною компетентністю набуває у зв'язку з вимогами державного стандарту дошкільної галузі – Базового компонента дошкільної освіти щодо естетичних знань вихователів, які мають сформувати в дітей дошкільного віку почуття краси в її різних проявах, ціннісне ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва.

Значний внесок у розвиток теорії компетентнісного підходу зробили українські (І. Бех, Г. Беленька, Н. Бібік, Л. Бірюк, В. Бондар, І. Єрмаков, І. Зязюн, О. Овчарук, В. Луговий, В. Свистун, В. Ягупов та ін.) і зарубіжні науковці (І. Зимня, Дж. Равен, Г. Селевко, А. Хуторський та ін.). Вагомими для нашого дослідження є праці Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дичківської, Л. Загородньої, Л. Зданевич, О. Кононко, Т. Поніманської,

Т. Пономаренко, в яких висвітлено різні аспекти підготовки фахівців для системи дошкільної освіти.

Різні аспекти естетичного виховання, формування й розвитку естетичної компетентності майбутніх фахівців досліджено Л. Глазуною, О. Заїкою, Л. Масол, О. Мисик, Л. Михайловою, Г. Падалкою, О. Рудницькою, Г. Сотською, І. Тимофєєвою, Н. Федорченко, Т. Швець, О. Щолоковою та ін.

Ми можемо сказати, що стан дошкільної освіти в сучасних умовах вимагає підготовки фахівця, здатного поєднувати вміння навчати зі здатністю всебічно, гармонійно виховувати особистість, спрямовувати власну діяльність на формування духовного світу дитини, яка у свою чергу, вчитиметься бачити, розуміти й творити красу в довкіллі. Сформованість здатності фахівця жити й працювати за законами краси визнається одним із критеріїв ефективності сучасної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до якісного здійснення естетичного виховання дошкільників і професійної діяльності в цілому.

Таким чином, результати аналізу теорії розвитку естетичної компетентності майбутніх педагогів дали змогу констатувати часткову наявність наукової бази щодо можливості вирішення досліджуваної проблеми. Водночас теорія й методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти не були предметом спеціального наукового дослідження. Тож проблема залишається недостатньо вивченою.

Зважаючи на все вищесказане, зростає необхідність наукового вивчення проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Отже, актуальність дослідження зумовлена **суперечностями між:**

– соціальними потребами суспільства в підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, здатних до естетичного виховання і недостатньою сформованістю в них естетичної компетентності;

– необхідністю цілеспрямованого розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і недостатньою актуалізацією означеного аспекту в освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти;

– вимогами до якості процесу цілеспрямованого розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти і відсутністю науково обґрунтованої системи розвитку досліджуваної компетентності в умовах університетського навчання, недостатньою розробленістю навчально-методичного комплексу для її становлення.

Мета експерименту полягає в діагностуванні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів.

Об'єкт експерименту: професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти.

Предмет експерименту: педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на освітньому ступені «Бакалавр».

Гіпотеза дослідження: ефективність процесу розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці в умовах закладу вищої освіти буде забезпечена за таких педагогічних умов:

- 1) естетизація предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО;
- 2) доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями і завданнями, спрямованими на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів;
- 3) упровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в освітній процес закладів вищої освіти;
- 4) використання технологій мультимедійних, інтерактивних, проблемного навчання в процесі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

5) збагачення практичного складника підготовки майбутніх вихователів завданнями, спрямованими на розвиток у них естетичної компетентності.

Завдання експерименту:

1) з'ясувати сучасний стан проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

2) з'ясувати рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Залежна змінна в експериментальному дослідженні – рівень розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Часткові залежні змінні:

- рівень розвитку мотиваційного компонента ЕК;
- рівень розвитку особистісного компонента ЕК;
- рівень розвитку когнітивного компонента ЕК;
- рівень розвитку діяльнісного компонента ЕК;
- рівень розвитку рефлексивного компонента ЕК.

Незалежна змінна – педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Очікувані результати: суттєва позитивна динаміка в рівнях розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Способи оцінювання залежної змінної охоплюють:

1. Анкетування і тестування бакалаврів щодо виявлення професійних мотивів, потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій.

2. Написання контрольних робіт із метою виявлення естетичних, психолого-педагогічних та методичних знань.

3. Виконання студентами завдань із метою визначення їхніх вмінь розвивати естетичну компетентність.

4. Заповнення бакалаврами аркушів самооцінювання.

5. Аналіз освітньо-професійних програм, навчальних планів, робочих програм дисциплін навчального плану підготовки бакалаврів.

6. Аналіз програми практики бакалаврів.

7. Анкетування викладачів, задіяних у процесі підготовки фахівців ОС «Бакалавр».

8. Визначення середнього бала успішності студентів з дисциплін, вивчення яких безпосередньо забезпечує розвиток естетичної компетентності.

Критерії оцінювання очікуваних результатів. Критерієм перевірки гіпотези будуть дані комплексної діагностики рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на початковому та завершальному етапах експерименту. Суттєва позитивна динаміка в рівнях розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти буде свідчити про те, що гіпотеза нашого дослідження підтвердилась.

Способи впливу експериментального фактору

Місце проведення експерименту. Експериментальне дослідження проводиться на базі закладів вищої освіти III – IV рівнів акредитації, що здійснюють підготовку бакалаврів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта зі студентами 1, 2 курсів незалежно від спеціалізації та кваліфікації, що опановується ними.

Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти здійснюватиметься в процесі викладання майбутнім педагогам варіативної навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО», яка в планах підготовки бакалаврів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта може зазначатися як дисципліна за вибором студента або ЗВО або ж як факультатив, а також у контексті вивчення суміжних дисциплін, доповнених відповідними темами, спрямованими на розвиток естетичної компетентності.

Час проведення експерименту. Впродовж 1,5 – 2 тижнів проводиться діагностика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів, після чого вводиться вивчення дисципліни та окремих тем суміжних дисциплін, що їх вивчають майбутні вихователі в означений термін. Щодо розподілу годин, відведених на вивчення дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО», то за розробленою навчальною програмою загальна кількість їх становить 90 год, з них 14 год – лекційних, 14 год – практичних занять, 72 год – самостійної роботи студентів. Звичайно, ЗВО самостійно може змінювати їх кількість та розподіл залежно від термінів педагогічних практик і навчального навантаження студентів.

Особливості проведення занять, спрямованих на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Заняття з варіативної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО» проводяться у звичайних навчальних аудиторіях за умови обладнання їх інтерактивними дошками або мультимедійними проєкторами. Лекційні заняття доцільно проводити у складі навчальних груп. Під час проведення практичних занять навчальні групи об'єднуються в підгрупи.

Під час проведення практичних занять створюється інтерактивне середовище, яке сприятиме розвитку в студентів творчого мислення, уміння вирішувати певні завдання на фоні навчальної обстановки, виробленню практичних навичок зі створення, розвитку естетичної компетентності. Важливо на типах заняттях створити довірливу, доброзичливу атмосферу співпраці, щоб після проведення діагностичних методик майбутні вихователі могли адекватно і щиро висловлювати свої погляди на обговорювану проблему, творчо підходити до розвитку і корекції досліджуваної професійної якості.

Контроль експериментальної роботи. Передбачаємо, що процес розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів контролюватиметься шляхом здійснення поточного, проміжного та завершального контролю. Поточний контроль відбуватиметься шляхом перевірки засвоєння студентами теоретичного матеріалу і виконання завдань самостійної роботи, передбаченої планами практичних занять. Проміжний контроль включатиме виконання студентами тестових та практичних завдань. Для завершального контролю засвоєння студентами навчального матеріалу передбачено проведення модульної контрольної роботи, заліку, а також діагностичних методик, використаних на констатувальному етапі експерименту.

Способи корекції, компенсація негативних проявів і наслідків експерименту. Із метою виявлення під час експериментальної роботи негативних проявів і наслідків та своєчасної їх корекції необхідно регулярно відстежувати її перебіг на місцях проведення у таких формах як спостереження, постійний контакт координаторів та педагогів-експериментаторів.

Прогноз негативних проявів і наслідків експерименту	Способи їх корекції
Негативна реакція окремих студентів на нововведення	Система ознайомлювальних занять, психолого-педагогічна підтримка експерименту, створення довірливої атмосфери в аудиторії студентів
Втрата інтересу з боку студентів до інших дисциплін фахової підготовки	Розроблення тем дослідницької і проєктної діяльності відповідно до індивідуальних особливостей студентів, які вимагали б інтеграції знань із різних дисциплін
Психоемоційне перевантаження майбутніх педагогів, втома	Розроблення індивідуального плану розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО під безпосереднім керівництвом педагога, психологічна корекція, установлення довірливих стосунків

Негативне ставлення окремих педагогів до експерименту	Психолого-педагогічний супровід педагогів, індивідуальна робота з ними, консультації з координаторами експерименту
---	--

Науково-методичне забезпечення експерименту

1. Матеріали для діагностування розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Перспективний план проведення експерименту

№ з/п	Етапи	Зміст роботи	Очікувані результати
1.	Діагностичний	Проведення діагностичних методик з метою визначення сформованості рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	Заповнені анкети, аркуші ранжування та самооцінювання, написані твори, вирахований середній бал успішності студентів
2.	Формувальний	Реалізація моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі викладання дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО»	Апробована модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, вивчений студентами спецкурс та окремі теми суміжних дисциплін, проведений поточний та проміжний контроль засвоєння ними знань у галузі естетичної діяльності педагога
3.	Контрольний	Проведення завершального контролю та контрольного зрізу за методикою діагностичного етапу	Написані студентами модульні контрольні роботи, складений залік, заповнені анкети та опитувальники, виконані творчі роботи

Взаємозв'язок компонентів, критеріїв, показників та діагностичного інструментарію розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Компонент	Критерій	Показники	Діагностичний засіб
Мотиваційний	Мотиваційний	1) наявність педагогічної спрямованості на перетворення світу за законами краси та естетичне виховання дошкільників;	Анкета № 2, методика визначення спрямованості особистості
		2) усвідомлення цінності естетичних знань, умінь, навичок педагога, необхідності оволодіння ними та застосування їх у процесі естетичного виховання дошкільників;	Тест на виявлення естетичних ціннісних орієнтацій у студентів
		3) усвідомлення необхідності розвитку власної естетичної компетентності як складника професійної компетентності вихователя.	Анкета № 3
Особистісний	Особистісний	1) наявність особистісних якостей, необхідних для здійснення естетичного виховання дошкільників;	Анкета № 4 (адаптована Н. Гатеж на основі І. Сидорової), методика «Незакінчені речення» (В. Радкіна)
		2) прояв естетичних почуттів майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;	Анкета № 5, методика № 1
		3) розвиток пізнавальних процесів як умови естетичної діяльності.	Методика № 1, тест «Художник – Мислитель», тест № 1 (Н. Фетискін , В. Козлов, Г. Мануйлов)
Когнітивний	Когнітивний	1) наявність знань у галузі естетики;	Тест на визначення знань в галузі естетики

		2) сума психолого-педагогічних і методичних знань, необхідних для естетичного виховання дошкільників;	Тест на визначення психолого-педагогічних і методичних знань, анкета № 6, написання творів роздумів
		3) знання про структуру естетичної компетентності вихователя і засоби її розвитку.	Анкета № 7
Діяльнісний	Діяльнісний	1) наявність художньо-естетичних умінь;	Завдання № 1
		2) наявність психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь, необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників;	Завдання № 2
		3) наявність умінь добирати засоби розвитку власної естетичної компетентності.	Завдання № 3
Рефлексивний	Рефлексивний	1) наявність здатності об'єктивного самоаналізу розвитку естетичної компетентності;	Аркуш самооцінювання рівня розвитку компонентів естетичної компетентності, методика визначення рівня рефлексивності (за А. Карповим)
		2) самооцінювання розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;	Анкета № 8, анкета № 9 (адаптована Н. Гатеж)
		3) взаємооцінювання рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів.	Аркуш аналізу проведених занять

Анкета № 2 на виявлення мотиваційного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

1. Чому Ви обрали навчання за спеціальністю 012 Дошкільна освіта?
2. Що спонукало Вас до такого вибору?
3. Чи вплинула думка Ваших батьків, друзів чи вчителів на вибір майбутньої професії? Чи це Ваш свідомий вибір?
4. Чи мріяли Ви в дитинстві стати вихователем дітей дошкільного віку?
5. Як Ви думаєте, чи є важливою в даний час Ваша майбутня професія? Чому саме?
6. Чи вважаєте Ви, що в майбутнього вихователя обов'язково має бути сформована естетична компетентність?
7. Опишіть вихователя з високим рівнем розвитку естетичної компетентності. Який він?
8. Що може виховати в дітей вихователь із високим рівнем розвитку естетичної компетентності?
9. Як естетично збагачено освітнє середовище ЗВО?

Оцінювання відповідей

Повна відповідь на запитання – 3б.

Неповна відповідь на запитання – 2 б.

Відсутня відповідь на запитання – 0 б.

Продовження додатка Р

Анкета № 3 на виявлення мотиваційного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

1. Що таке естетичний ідеал?

---

2. Опишіть Ваш естетичний ідеал.

---

3. У чому полягають Ваші інтереси як майбутнього вихователя із розвинуеною естетичною компетентністю?

---

4. Назвіть мотиви Вашої діяльності як вихователя в галузі естетичного виховання дітей дошкільного віку.

---

5. Назвіть ваші естетично-ціннісні орієнтації в галузі естетичного виховання дошкільників.

---

6. Чи відчуваєте Ви потребу в розвитку власної естетичної компетентності?

---

7. Що у структурі Вашої естетичної компетентності потребує розвитку чи вдосконалення найбільше? _____

---

8. Чи вважаєте Ви, що освітнє середовище вашого ЗВО є достатньо естетично насиченим?» _____

Оцінювання відповідей

Повна, правильна відповідь на всі запитання – 3б.

В основному правильна відповідь на запитання – 2 б.

Неправильна відповідь або її відсутність – 0 б.

Продовження додатка Р

Методика визначення спрямованості особистості

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція до тесту. Прочитайте наведені нижче твердження та оберіть один із варіантів відповіді «безумовно, так»; «мабуть, так»; «мабуть, ні»; «безумовно, ні». Обравши відповідь, заповніть матрицю бланка.

Тестовий матеріал

1. Я часто турбуюсь про близьких друзів.
2. Відчуваю потребу ділитися з іншими людьми своїми думками і переживаннями.
3. Мені дуже приємно, коли всі звертають на мене увагу.
4. Для мене завжди важливо досягти успіху в роботі.
5. Я люблю гострі відчуття.
6. Я охоче відвідав би яке-небудь нове, невідоме місце.
7. Я відчуваю велику радість, самостійно вирішивши важку проблему.
8. Люблю солодке і красиве відчуття, яке виникає під впливом віршів і музики.
9. Надаю перевагу простим утіхам (смачно поїсти, солодко поспати).
10. Люблю займатися колекціонуванням.
11. Хочу приносити людям радість і щастя.
12. Для мене важливим є схвалення оточення.
13. Приємно відчувати перевагу над суперником.
14. Я захоплююсь будь-якою роботою, яку виконую.
15. Охоче йду на ризик.
16. Інколи мені здається, що повинно статися щось незвичайне.
17. Люблю розбиратися в причинах подій, явищ.
18. Я можу захоплюватися красою природи.
19. Люблю стан спокою і свободи від обов'язків.
20. Радію, коли поповнюю свою колекцію.
21. Я завжди співчуваю невдахам.
22. Я не зміг би обійтись без друзів.
23. Я можу піти на будь-що, лиш би завоювати визнання оточення.
24. Приємно почувати, що день пройшов не дарма.
25. Я людина рішуча.
26. Я люблю все таємниче і незвичне.
27. Прагну приводити свої знання в систему.
28. Твори мистецтва можуть зворушити мене до сліз.
29. Люблю приємно, бездумно проводити час.
30. Люблю щось купувати.
31. Радію, коли хто-небудь досягає успіху.
32. Серед моїх рідних і знайомих є люди, від яких я у захваті.
33. Я самолюбивий.
34. Я почуваю радісне збудження і душевне підняття, коли робота йде добре.
35. Я люблю долати небезпеки.
36. Іноді мене кличе далечінь.
37. Я люблю читати про наукові відкриття, пошуки і знахідки.
38. Я відчуваю насолоду, слухаючи улюблену музику.
39. Я схильний до лінощів.
40. Я люблю розглядати свою колекцію.

41. Я прагну допомагати людям.
 42. Я відчуваю велику вдячність до людей, які роблять мені приємне.
 43. Мені хочеться якомога швидше взяти реванш випадку невдачі.
 44. Мій настрій піднімається від усвідомлення того, що робота виконана сумлінно.
 45. Азарт, спортивна злість покращують результати моєї діяльності.
 46. Я люблю мріяти.
 47. Найбільш приємне відчуття – радість відкриття істини, почуття близькості рішення.
 48. Я відчуваю почуття піднесення під час зустрічі з прекрасним.
 49. Мені хотілось би жити безтурботно і спокійно.
 50. Я неохоче розлучаюсь зі своїми речами.
Дякуємо за щирі відповіді!

Матриця бланка відповідей

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X

Ключ

Відповіді оцінюються за шкалою: «безумовно, так» – 2 бали; «мабуть, так» – 1 бал; «мабуть, ні» – 0 балів; «безумовно, ні» – мінус 2 бали.

Обробка результатів

Підрахуйте бали за видами направленості, визначивши свою педагогічну направленість.

I. Альтруїстична спрямованість	1, 11, 21, 31, 41
II. Комунікативна спрямованість	2, 12, 22, 32, 42
III. Спрямованість на самоутвердження	3, 13, 23, 33, 43
IV. Практична спрямованість	4, 14, 24, 34, 44
V. Задоволення від подолання небезпеки	5, 15, 25, 35, 45
VI. Романтична спрямованість	6, 16, 26, 36, 46
VII. Гностична спрямованість	7, 17, 27, 37, 47
VIII. Естетична спрямованість	8, 18, 28, 38, 48

ІХ. Гедоністична (на отримання задоволення) спрямованість	9, 19, 29, 39, 49
Х. Спрямованість на колекціонування, накопичення	10, 20, 30, 40, 50

Аналіз результатів :

Якщо Ви набрали більше 5 балів з I, II, IV, VIII напрямів, то у Вас схильність бути вихователем закладу дошкільної освіти і вчителем початкових класів.

Варто подумати над зниженням балів з напрямів III і IX (чим більше балів із цих напрямів, тим менше бажано займатися педагогічною діяльністю).

Якщо Ви набрали більше 5 балів з I, II, IV, і V напрямів, то у Вас схильність до роботи вихователя чи вчителя фізичного виховання.

Якщо Ви отримали високі показники з напрямів I, II, IV, VII, то для Ви схильні до роботи вчителя іноземних мов.

Продовження додатку Р

Тест на виявлення естетичних ціннісних орієнтацій у студентів*(адаптований з тесту Л. Михайлової)*

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція до тесту. Прочитайте наведені нижче твердження та оберіть один із варіантів відповіді, обвівши його кружечком.

1. Чи хвилює Вас краса природи?
    - а) я не помічаю в ній нічого красивого;
    - б) я люблю певну пору року;
    - в) я завжди милуюся її барвами;
    - г) ваша відповідь.
  2. Що таке «естетична поведінка»?
    - а) уміння гарно одягнутись;
    - б) хороші манери;
    - в) повага до інших людей;
    - г) ваша відповідь.
  3. Яке Ваше ставлення до живопису?
    - а) мало знайомий із цим видом мистецтва;
    - б) цікавлюсь, але не розбираюсь;
    - в) отримую насолоду, споглядаючи твори живопису;
    - г) ваша відповідь.
  4. Яке Ваше ставлення до архітектури?
    - а) нічого в ній не розумію;
    - б) цікавлюсь;
    - в) знаходжу насолоду, споглядаючи незвичайні архітектурні споруди;
    - г) ваша відповідь.
  5. Чим прекрасна людина?
    - а) фізичною довершеністю;
    - б) високими моральними якостями;
    - в) зовнішньою красою;
    - д) гармонійним поєднанням зовнішньої краси, фізичної досконалості, інтелектуального розвитку і духовного багатства;
    - г) ваша відповідь.
  6. Чи може бути красивою праця?
    - а) ні, це лише життєва необхідність;
    - б) може, якщо її результати є привабливими;
    - в) може, якщо праця є організованою й невиснажливою;
    - г) ваша відповідь.
  7. Чи є краса в науці?
    - а) я так не думаю;
    - б) якщо досягнутий результат є красивим і корисним;
    - в) якщо процес дослідження дає естетичне задоволення;
    - г) ваша відповідь.
- Дякуємо за щирі відповіді!

Оцінювання результатів:

Якщо студент дає більше відповідей «а», у нього низький рівень сформованості естетичних ціннісних орієнтацій, переважання «б» і «в» — середній. Якщо він може

навести власну думку з виявленням естетичних знань та переважають «б» і «в» – високий рівень.

Анкета № 4 (адаптована Н. Гатеж на основі І. Сидорової) на виявлення особистісного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

1. Які культурні епохи Вам відомі? _____
2. Назвіть відомих Вам представників різних видів мистецтва
  - а) живопис _____
  - б) музика _____
  - в) художня література _____
3. Яких Ви знаєте сучасних художників?
  - а) вітчизняних _____
  - б) зарубіжних _____
4. Назвіть основні напрями та течії сучасного мистецтва? _____
5. Назвіть митців Вашого регіону і вкажіть напрями їхньої роботи в галузі декоративно-прикладного мистецтва _____

Щиро дякуємо за відповіді!

Оцінювання результатів:

За кожен правильну відповідь нараховується певна кількість балів: чітка відповідь (високий рівень) – 3 бали, нечітка (середній рівень) – 2 бали, не зовсім зрозуміла (низький рівень) – 1 бал, відсутня – 0 балів.

Продовження додатка С

Анкета № 5 на виявлення особистісного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція. У кожному запитанні виберіть один чи декілька варіантів відповідей і обведіть його (їх) кружечком.

1. Які художні здібності Ви маєте?

1.	Здібності до музичної діяльності
2.	Здібності до хореографічної діяльності
3.	Здібності до літературної діяльності
4.	Здібності до образотворчої діяльності
5.	Здібності до акторської діяльності
6.	Здібності до дизайнерської діяльності
7.	Інші здібності

2. Які позашкільні заклади Ви відвідували перед вступом до ЗВО?

1.	Музична школа
2.	Художня школа
3.	Спортивна школа
4.	Танцювальні гуртки
5.	Наукові гуртки
6.	Гурток юного натураліста
7.	Гурток фотолюбителів
8.	Не відвідували жодного
9.	Ваш варіант

3. У яких факультетських і загальноуніверситетських заходах Ви берете участь?

1.	Огляди художньої самодіяльності
2.	Музичні конкурси
3.	КВК
4.	Творчі вечори
5.	Тематичні концерти
6.	Виставки творчих робіт
7.	Інтелектуальні змагання «Що? Де? Коли?»
8.	Спортивні змагання
9.	Ваш варіант
10.	Не беру участі у виховних заходах

Продовження додатка С

Методика «Незакінчені речення» (В. Радкіна) на виявлення особистісного компонента ЕКМВЗДО

Інструкція. Пропонуємо Вам 10 незакінчених речень, які треба завершити. Прочитайте їх і допишіть перше, що спаде Вам на думку.

1. Естетичним ідеалом для мене є _____
2. Справжня краса міститься _____
3. Люди ходять до театрів, тому що _____
4. Я можу отримати естетичну насолоду від _____
5. Учитель образотворчого мистецтва відрізняється від учителя математики тим, що _____
6. Естетичні цінності існують для того, щоб _____
7. Люди, які плачуть над книгою або фільмом, _____
8. Мій естетичний смак відрізняється від смаку інших тим, що _____
9. На мій погляд, справжнім естетичним смаком володіють _____
10. Якщо будь-яке явище в мистецтві мені не зрозуміле, я _____

Інтерпретація: За кожну правильну відповідь нараховується певна кількість балів: чітка відповідь – 3 бали, нечітка – 2 балів, не зовсім зрозуміла – 1 бал, відсутня відповідь – 0 балів. Відтак, рівні сформованості естетичного ідеалу такі: 2–3– високий, 1–1.99– середній, 0–0.99 – низький.

Продовження додатка С

Методика № 1 на виявлення особистісного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Упровадження методики

1. Прослухайте фрагменти музичних творів П. Чайковського «Нова лялька», «Хвороба ляльки», Бетховена – «Бабак», «Весела. Сумна».

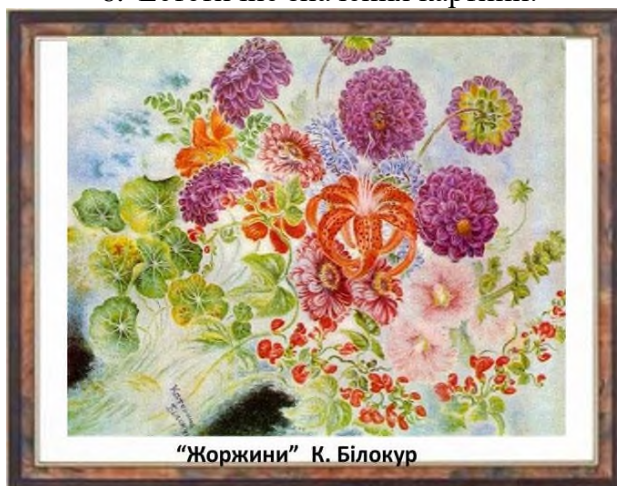
Письмово опишіть запронованими словами образ, який виник у вас під час слухання фрагменту музичного твору. Список слів вивішено на плакаті.

Список запронованих слів: радісно, урочисто, енергійно, владно, зосереджено, масштабно (широко, розмашисто), важко, поетично (піднесено, натхненно), ніжно, спокійно, благоговійно (молитовно), сонливо (ліниво, розслаблено), абстрактно (бездушно, механічно), зніжено (томно, сентиментально), безтурботно, похмуро (похмуро, тужливо), несміливо, таємно, грізно, пристрасно, схвильовано, роздратовано, зухвало, жартівливо.

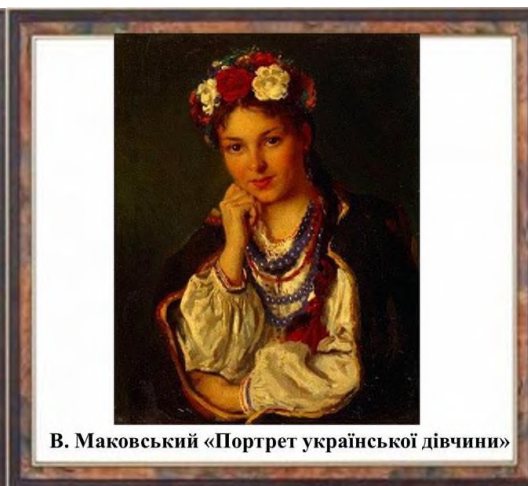
2. Перегляньте запроновані репродукції картин. Письмово дайте естетичну їм оцінку.

Орієнтовна схема аналізу репродукцій картин

1. Жанр образотворчого мистецтва.
2. Жанр картини: філософський, анімалістичний, батальний, історичний та ін.
3. Елемент зображення.
4. Композиція картини.
3. Естетичний контраст сюжету: добро / зло, краса / виродливість, щастя / нещастя.
4. Тема та ідея сюжету.
5. Художній образ картини.
6. Естетичне значення картини.

“Жоржини” К. Білокур

В. Маковський «Портрет української дівчини»

3. Перегляньте запропоновані зображення фруктів і овочів. Письмово опишіть їх якомога повніше, зазначаючи всі відомі Вам характеристики.

Обробка отриманих даних. 1. Студенти повинні точно відтворити в словах естетичну емоцію сприйняття. Вибрані таким чином слова повинні максимально точно описувати мелодію й ті емоції, які виникають. Для визначення високого рівня – мелодія описана точно (3 б.), середнього – мелодія описана із незначними помилками (2 б.), низького – мелодія описана неправильно (1 б.)

2. Високий рівень – студент точно описує свої естетичні переживання, аргументуючи, чим вони викликані. Середній рівень – студент в основному описує свої естетичні переживання, які є не дуже глибокими. Низький рівень – студент не описує свої переживання, що свідчить про їх відсутність, байдужість.

3. Для визначення високого рівня – картини (зображення овочів, фруктів) описана точно (3 б.), середнього – картини описано із незначними помилками (2 б.), низького – картини описано неправильно (1 б.)

3. Для визначення високого рівня – емоція описана точно (3 б.), середнього – емоція описана із незначними помилками (2 б.), низького – емоція описана неправильно (1 б.).

Продовження додатка С

Тест «Художник – Мислитель» на виявлення особистісного компонента ЕКМВЗДО

Інструкція. Дайте відповіді на нижченаведені запитання, користуючись десятибальною шкалою та бланком відповідей. Категоричному запереченню відповідає 0 балів, безумовній згоді – 10 балів. Та якщо, для прикладу, перше ж запитання поставить Вас у глухий кут, оскільки Ви не вважаєте себе похмурою особою, але водночас і не щасливий оптиміст, то у Вашому арсеналі всі інші бали від 1 до 9. Постарайтеся поставити собі справедливую оцінку «за настроєм».

Питання:

1. У мене переважає гарний настрій.
2. Я пам'ятаю те, чого навчався декілька років тому.
3. Прослухавши раз–другий мелодію, я можу правильно її відтворити.
4. Коли я слухаю оповідання, то уявляю його в образах.
5. Я вважаю, що емоції при розмові лише заважають.
6. Мені важко дається математика.
7. Я легко запам'ятовую незнайомі слова.
8. У групі приятелів я першим розпочинаю розмову.
9. Якщо обговорюють чийсь ідеї, то я вимагаю аргументів.
10. У мене переважає поганий настрій.

Бланк відповідей

№ твердження			№ твердження	
1			3	
2			4	
5			6	
8			7	
9			10	

Опрацювання отриманих результатів:

Бланк відповідей

№ твердження	Ліва півкуля (Л)	№ твердження	Права півкуля (П)
1		3	
2		4	
5		6	
8		7	
9		10	
сума балів		сума балів	

Необхідно підрахувати суму балів із питань

Л = 1,2,5,8,9 («лівопівкульний»)

П=3,4,6,7,10 («правопівкульний»)

Якщо «лівопівкульний» результат більше, ніж на 5 балів перевищує «правопівкульний», то в людини переважає логічний тип мислення.

Якщо у (П) більше (Л), то це людина художнього складу.

Якщо перша сума (Л) більше, ніж на 5 перевищує другу (П), ви належите до логічного типу. Ви схильні діяти під впливом розуму, а не емоцій. При прийнятті рішень частіше покладаетесь на розрахунок, ніж на інтуїцію. Більше довіряєте зовнішній інформації, ніж внутрішнім враженням. Ваша сильна сторона – логіка. Ви оптимістичні, життєрадісні й товариські. Ви можете стати математиком, викладачем, програмістом, конструктором, інженером.

Якщо друга сума (П) більше, ніж на 5 перевищує першу (Л), ви людина художнього типу. Ймовірно, ви приймаєте рішення на інтуїтивному рівні, більше покладаючись на емоції, ніж на розум, довіряєте більше своїм почуттям, ніж зовнішній інформації. Ви вразливі, тому не відчуваєте потреби в широкому колі спілкування, цінуєте незалежність. При наявності спеціальних здібностей можете бути успішні в естетичних видах діяльності.

Чим більше різниця між двома сумами, тим сильніше домінує відповідна півкуля (Л – ліва, П – права). Якщо різниця мала, значить, ви рівною мірою поєднуєте характеристики «мислителя» і «художника». Уміння мислити образно і логічно, аналізувати і синтезувати інформацію, керуватися при прийнятті рішень не тільки розумом, а й серцем відкриває перед вами широке поле діяльності.

Тест № 1 (Н. Фетискін , В. Козлов, Г. Мануйлов) на виявлення особистісного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція. У кожному запитанні виберіть один варіант відповіді і обведіть його кружечком.

1. Вам доводиться займатися незнайомою справою. Чи відчуваєте Ви бажання досягти в ній досконалості?

а) так; б) як вийде, так і буде; в) якщо це дуже важко, то ні.

2. Якщо справа, яку Ви не знаєте, вам подобається, чи хочете дізнатися про неї все?

а) так; б) ні, треба вчитися тільки основного; в) ні, я тільки хочу задовольнити свою цікавість.

3. Коли Ви зазнаєте невдачі, то:

а) якийсь час уперто продовжуєте, навіть всупереч здоровому глузду;

б) відразу облишите цю затію, тільки-но зрозумієте її нереальність;

в) продовжуєте робити свою справу, поки здоровий глузд не покаже нездоланність перешкод.

4. Професію потрібно вибирати, виходячи:

а) зі своїх можливостей і перспектив для себе; б) зі стабільності, значущості, важливості професії, потреби в ній; в) з престижу переваг, які вона забезпечить.

5. Подорожуючи, чи могли б Ви легко орієнтуватися на маршруті, по якому вже пройшли?

а) так; б) ні; в) якщо місце сподобалося і запам'яталося, то так.

6. Чи можете Ви пригадати одразу ж після бесіди все, про що під час неї йшлося?

а) так; б) ні; в) згадаю все, що мене зацікавило.

7. Коли Ви чуєте слово незнайомою мовою, чи можете повторити його по складах без помилок, навіть не знаючи його значення?

а) так; б) ні; в) повторю, але не зовсім правильно.

8. У вільний час Ви волієте:

а) залишатися наодинці, поміркувати; б) перебувати в компанії; в) мені байдуже, на самоті чи в компанії.

9. Займаючись якоюсь справою, Ви вирішуєте припинити її тільки тоді, коли:

а) справу завершено, вона здається вам відмінно виконаною;

б) ви більш-менш задоволені виконанням;

в) справа здається зробленою, хоча її можна краще, але навіщо?

10. Коли Ви на самоті, то:

а) любите мріяти про якісь речі, можете абстрагуватися;

б) за будь-яку ціну намагаєтесь знайти собі конкретне заняття;

в) іноді любите помріяти, але про речі, які пов'язані з Вашими справами.

11. Коли якась ідея захоплює Вас, то Ви думатимете про неї:

а) незалежно від того, де і з ким ви перебуваєте; б) тільки наодинці; в) тільки там, де є тиша.

12. Коли Ви обстоюєте якусь ідею, Ви:

а) можете відмовитися від неї, якщо аргументи опонентів здаватимуться Вам переконливими; б) залишитеся при своїй думці, які б аргументи не висувалися; в) зміните свою думку, якщо опір виявиться надто сильним.

Ключ для обробки

Тепер підрахуйте бали. За відповідь «а» нараховуються 3 бали, за відповідь «б» – 1 бал, за відповідь «в» – 2 бали. Подані запитання діагностували межі вашої допитливості, впевненість у собі, стабільність, зорову і слухову пам'ять, прагнення до незалежності, здатність абстрагуватися і зосереджуватися. Ці показники і є якостями творчого потенціалу.

Якщо Ви набрали 48 і більше балів, то у Вас закладений значний творчий потенціал (високий рівень), який дарує широкий спектр творчих можливостей. Якщо Ви зможете використати здібності, то Вам доступні найрізноманітніші форми творчості.

Якщо Ви набрали 24–47 балів, то у Вас є якості, які дають змогу творити, але є і бар'єри для творчості (середній рівень). Найбезпечніший з них – страх, особливо у людей, орієнтованих на обов'язковий успіх. Очікування невдачі сковає уяву – основу творчості. Страх може бути й соціальний – страх громадського осуду. Будь-яка нова ідея проходить через етап несподіванки, подиву, невизнання, засудження з боку оточення. Страх осуду за нестандартні судження, незвичну для інших поведінку, погляди, почуття сковає творчу активність, знищує творчу особистість.

Якщо Ви набрали менше 24 балів, то у Вас низький рівень творчого потенціалу.

Тест на виявлення знань у галузі естетики

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленні нових навчальних планів, навчальних курсів для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція. На кожний номер тестового завдання у відповідній клітинці поданої нижче таблиці поставте, будь ласка, позначку "X" тієї літери відповіді, яка, на Вашу думку, є правильною. Горизонтальна нумерація в таблиці позначає номери тестових завдань, вертикальна – номери відповідей.

1. Філософське вчення про природу цінностей, їх структуру і місце в соціальній дійсності – це: а) антропология; б) аксіологія; в) акмеологія.

2. Естетику як науку про досконале визначив у XVIII ст.:

а) Д. Дідро; б) О. Баумгартен; в) К. Гельвецій; г) Ж.-Ж. Руссо.

3. Безпосереднє емоційне переживання людиною свого естетичного ставлення до дійсності – це: а) естетичне почуття; б) естетична потреба; в) естетичний смак; г) естетичний ідеал.

4. Зацікавленість людини в естетичних цінностях, її прагнення до краси і гармонії – це: а) естетичне почуття; б) естетична потреба; в) естетичний смак; г) естетичний ідеал.

5. Здатність людини естетичного оцінювання явищ дійсності й мистецтва – це: а) естетичне почуття; б) естетична потреба; в) естетичний смак; г) естетичний ідеал.

6. Естетичні почуття складаються з: а) естетичних поглядів, ідеалів; б) естетичних концепцій, теорій; в) естетичних ідеалів; г) естетичних емоцій, переживань.

7. Прекрасне як єдність краси та істини визначав: а) О. Баумгартен; б) І. Кант; в) Г. Гегель; г) А. Шопенгауер.

8. Естетичне ставлення, що є образом бажаної естетичної цінності, вищий критерій естетичної оцінки – це: а) естетичне почуття; б) естетична потреба; в) естетичний смак; г) естетичний ідеал.

9. Сутність естетичної функції мистецтва полягає у: а) здатності прогнозувати майбутнє; б) передаванні досвіду, фактів життя, навичок мислення; в) формуванні творчого духу та ціннісних орієнтирів; г) «а» і «б» відповіді.

10. Естетичні знання, здібності до естетичного сприймання явищ дійсності, творів мистецтва, естетичні почуття, судження, ідеали, смаки, потреби вносити прекрасне в навколишній світ, зберігати прекрасне, жити за законами краси є структурними компонентами...

а) естетичної діяльності; б) методів естетичного виховання; в) естетичної культури; г) засобів естетичного виховання.

Дякуємо за відповіді!

Таблиця для відповідей

№ обраного варіанту	№ питання									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а										
б										
в										
г										

Оцінювання відповідей:

Кількість правильних відповідей:

0–3 – низький рівень (1 бал)

4–6 – середній рівень (2 бали)

7–10 – високий рівень (3 бали)

Продовження додатка Т

Тест на виявлення психолого-педагогічних і методичних знань у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція. На кожний номер тестового завдання у відповідній клітинці наведеного нижче бланка відповідей поставте, будь ласка, позначку «X» тієї літери відповіді, яка, на Вашу думку, є правильною. Вертикальна нумерація в таблиці позначає номери тестових завдань, горизонтальна – номери відповідей.

1.	Під час яких занять з образотворчої діяльності діти оволодівають такими технічними прийомами: скочування, розкочування, сплющування, прищипування, відтягування, вдавлювання, згладжування: 1) малювання; 2) аплікація; 3) ліплення; 4) конструювання.
2.	Перше знайомство із зображувальними можливостями ліплення здійснюється... 1) у першій молодшій групі; 2) у II молодшій групі; 3) у середній групі; 4) у старшій групі.
3.	У першій молодшій групі основним ліпним матеріалом на заняттях є: 1) глина; 2) пластилін; 3) тісто; 4) сніг.
4.	Тривалість занять з образотворчої діяльності в першій молодшій групі: 1) 10–12 хвилин; 2) 15–20 хвилин; 3) 20–25 хвилин; 4) 25–30 хвилин.
5.	У якій віковій групі навчають дітей під час ліплення розплескувати кулясті та циліндричні шматочки глини й защипувати краї розплесканої форми пальцями, міцно притискати один край до одного; ліпити нескладні предмети з двох-трьох частин однакової чи різної форми, з'єднувати їх прикладанням і притискуванням; відтягувати дрібні частини, ділити пропорційно шматочок глини на різні за величиною частини: 1) I молодша група; 2) II молодша група; 3) середня група; 4) старша група.
6.	У якій віковій групі діти під час ліплення посуду оволодівають способом вдавлювання пальцями круглої й циліндричної форми (для отримання склянки, чашки і відгинання країв у розплющеної форми (для створення тарілки, блюда і підноса): 1) I молодша група;

	<p>2) II молодша група; 3) середня група; 4) старша група.</p>
7.	<p>Який метод найбільш доцільний у старшій групі ЗДО під час навчання дітей зображувальної діяльності:</p> <p>1) інформаційно-рецептивний; 2) репродуктивний; 3) частково-пошуковий; 4) пошуковий.</p>
8.	<p>До якого жанру живопису відносять картини І. Левітана «Березень (1895 р)», А. Рилова « У голубому просторі» (1918 р.), О. Шовкуненка «Повінь» (1986 р.):</p> <p>1) портрет; 2) пейзаж; 3) натюрморт; 4) історичний.</p>
9.	<p>Дітей старшої групи вчать зображувати:</p> <p>1) прямі лінії, похилі, мазки, штрихи, округлу і прямокутну форми; 2) прямі лінії, мазки, штрихи, округлу і прямокутну форми; 3) прямі, хвилясті, ламані, обвідні лінії різної ширини, дуги, перекривати один колір іншим, подвійні, потрійні мазки; 4) похилі лінії, мазки, штрихи, округлу і прямокутну форми.</p>
10.	<p>У якій віковій групі дітей навчають кольором підкреслювати ознаку предмета, час доби, пори року:</p> <p>1) у I молодшій групі; 2) у II молодшій групі; 3) у середній групі; 4) у старшій групі;</p>
11.	<p>Малювання з натури вводиться:</p> <p>1) у I молодшій групі; 2) у II молодшій групі; 3) у середній групі; 4) у старшій групі;</p>
12.	<p>Навчання малювання починається з:</p> <p>1) з 2-х років; 2) з 3-х років; 3) з 4-х років; 4) з 5-ти років.</p>
13.	<p>У II молодшій групі навчають дітей:</p> <p>1) тільки зображувати предмет; 2) зображувати предмет, нескладний сюжет, візерунок; 3) зображувати предмет, складати візерунок; 4) тільки складати візерунок.</p>
14.	<p>Найефективнішою формою аналізу дитячих малюнків у II молодшій групі є:</p> <p>1) самоаналіз; 2) загальна позитивні оцінка роботи дітей вихователем; 3) вибір найкращої роботи; 4) загальний аналіз допущених помилок</p>
15.	<p>У II молодшій групі ігрова мотивація заняття проводиться з метою:</p> <p>1) формування соціальної значущості роботи дітей; 2) увести дітей у курс справи; 3) зацікавити дітей; 4) формування комунікативної компетентності.</p>

16.	<p>У якій віковій групі під час занять із конструювання з будівельного матеріалу дітей навчають простих прийомів: викладати цеглинки плазом і міцно притискати одну до одної, розміщувати їх на площині в одну або в дві лінії (стежка до будинку, дорога для машини, залізнична колія):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) у I молодшій групі; 2) у II молодшій групі; 3) у середній групі; 4) у старшій групі.
17.	<p>У якій віковій групі дітей навчають ритмічно прикрашати лініями, мазками, крапками, кругами плоскі силуети з паперу, предмети посуду:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) у I молодшій групі; 2) у II молодшій групі; 3) у середній групі; 4) у старшій групі.
18.	<p>Оберіть правильну послідовність роботи над геометричним тілом:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) визначення розміру об'єкта, точки опори й площини, на якій він знаходиться; уточнення розмірів об'єкта, визначення меж світла й тіні, півтонів і власної тіні; передавання об'єму штрихами за формою предмета. 2) визначення розміру об'єкта, точки опори й площини, на якій він перебуває; передача об'єму штрихами за формою предмета; уточнення об'єму об'єкта, визначення меж світла й тіні, півтонів і власної тіні. 3) передача об'єму штрихами за формою предмета; визначення розміру об'єкта, точки опори й площини, на якій він перебуває; уточнення об'єму об'єкта, визначення меж світла й тіні, півтонів і лівої тіні. 4) визначення розміру об'єкта, точки опори й площини, на якій він знаходиться; уточнення об'єму об'єкта, визначення меж світла й тіні, півтонів і лісної тіні; передавання об'єму штрихами за формою предмета.
19.	<p>Оберіть правильне визначення кольорової гармонії:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) колорит – важливий компонент художнього образу, один із засобів художньої виразності в живопису, кольоровій графіці, багатьох виробках декоративного мистецтва; 2) гармонійне поєднання, взаємозв'язок, тональне об'єднання різних кольорів у картині називається колоритом; 3) колорит допомагає художнику передавати настрій картини. Він може бути спокійним, радісним, тривожним; 4) колорит – це поєднання спокійного, радісного та тривожного.
20.	<p>У якій віковій групі ознайомлюють дітей з оранжевим кольором, світлими і темними (світло-зелений, темно-зелений, світло-коричневий, темно-коричневий та ін.) відтінками:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) у I молодшій групі; 2) у II молодшій групі; 3) у середній групі; 4) у старшій групі.
21.	<p>У якій віковій групі під час занять із конструювання з різних матеріалів навчають дітей використовувати для скріплення частин клей, пластилін:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) у I молодшій групі; 2) у II молодшій групі; 3) у середній групі; 4) у старшій групі.
22.	<p>Аплікація, яка відтворює форму статури людини або інших предметів, що сприймається як маса, тобто без деталей усередині контуру, здебільшого, темною плямою на світлому фоні, називають:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> 1) набірною аплікацією; 2) силуетною аплікацією; 3) стилістичною аплікацією; 4) колажем.
23.	<p>Скульптурний пам'ятник значних розмірів на честь видатних історичних подій, видатного суспільного діяча називають:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) бюстом; 2) монументом; 3) статуєю; 4) ансамблем.
24.	<p>Писанкарство – це:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) вид декоративно-прикладного мистецтва; 2) живопису; 3) скульптури; 4) архітектури.
25.	<p>Як називають художників, які зображують море:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) мариністи; 2) живописці; 3) пейзажисти; 4) анімалісти.
26.	<p>Сюжетне чи орнаментальне зображення, виконане з кольорових камінців, смальти або шматочків керамічної плитки, які кріпляться на цемент, називається:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) мозаїка; 2) аплікація; 3) фриз; 4) штамп.
27.	<p>До якого виду графіки належать гравюра і літографія:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) станкова графіка; 2) книжкова графіка; 3) плакатна графіка; 4) художньо-виробнича графіка.
28.	<p>Провідним дидактичним принципом навчання малювання є принцип:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) міцності засвоєння знань; 2) свідомості та активності; 3) наочності; 4) наступності.
29.	<p>Червоний, жовтий, синій – це:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) основні; 2) вторинні; 3) похідні; 4) суміжні.
30.	<p>Чергування будь-яких елементів у певній послідовності називають:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) ритмом; 2) орнаментом; 3) композицією; 4) декором.

Бланк відповідей

№ питання	номер обраного варіанту			
	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				

Оцінювання результатів:

Кількість правильних відповідей:

0–10 – низький рівень (1 бал)

11–20 – середній рівень (2 бали)

21–30 – високий рівень (3 бали)

Продовження додатка Т

Анкета № 6 на виявлення когнітивного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

1. Дайте визначення поняття «естетичне виховання дітей дошкільного віку».
2. Що є філософською основою естетичного виховання дошкільників?
3. Дайте визначення поняття «естетичний розвиток особистості».
4. Назвіть компоненти «естетичної культури особистості».
5. Назвіть мету естетичного виховання дітей дошкільного віку.
6. Які дослідники вивчають проблему естетичного виховання дітей дошкільного віку?
7. Назвіть завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку.
8. Що є змістом естетичного виховання дітей дошкільного віку?
9. Назвіть засоби естетичного виховання дошкільників.
10. Назвіть методи естетичного виховання дошкільників.

Оцінювання відповідей:

Повна, правильна відповідь на запитання – 3 б.

В основному правильна відповідь на запитання – 2 б.

Неправильна відповідь або її відсутність – 1–0 б.

Продовження додатка Т**Анкета № 7 на виявлення когнітивного компонента ЕКМВЗДО**

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

1. Дайте визначення поняття «естетична компетентність».
2. Дайте визначення поняття «естетична компетентність вихователя».
3. Назвіть компоненти «естетичної компетентності вихователя».
4. У чому виявляється естетична компетентність вихователя?
5. Чи впливає естетична компетентність вихователя на якість естетичного виховання дітей дошкільного віку? Як саме.
6. Назвіть засоби розвитку естетичної компетентності вихователя.
7. Вивчення яких дисциплін впливає передусім на розвиток естетичної компетентності майбутнього вихователя?
8. Які педагогічні технології сприяють розвитку естетичної компетентності майбутнього вихователя?
9. Назвіть умови, які забезпечують успішний розвиток естетичної компетентності майбутнього вихователя.

Оцінювання відповідей:

Повна, правильна відповідь на запитання – 3 б.

В основному правильна відповідь на запитання – 2 б.

Неправильна відповідь або її відсутність – 1–0 б.

Продовження додатка Т

Творче завдання на виявлення когнітивного компонента ЕКМВЗДО

Напишіть твір-роздум на одну з тем (на вибір.)

1. Естетичне виховання дошкільників в сучасних умовах.
2. Роль естетичної компетентності вихователя в естетичному вихованні дошкільників.

Оцінювання твору:

Повнота, лаконічність, логічність викладу думок, наведення аргументів, чіткість опису власної позиції, звертання до наукових джерел, власного досвіду, самостійність суджень, наявність висновків, що відповідають темі й змісту твору, – високий рівень – 3 б.

Повнота, логічність викладу думок, наведення аргументів, звернення до наукових джерел, наявність висновків, що відповідають темі й змісту твору, – середній рівень – 2 б.

Відсутні логічність викладу думок, аргументи, звернення до наукових джерел, наявність висновків, що відповідають темі й змісту твору, – низький рівень – 1 б.

0 б. – студент твір не написав.

Завдання на виявлення діяльнісного компонента ЕКМВЗДО**Завдання № 1**

1. Запропонуйте ескіз оформлення роздягалки, групової кімнати для однієї з вікових груп (на вибір).
2. Розробіть та виготовте роздатковий навчально-методичний матеріал для проведення певного виду образотворчої діяльності для дітей дошкільного віку (вік дітей та вид діяльності виберіть самостійно).

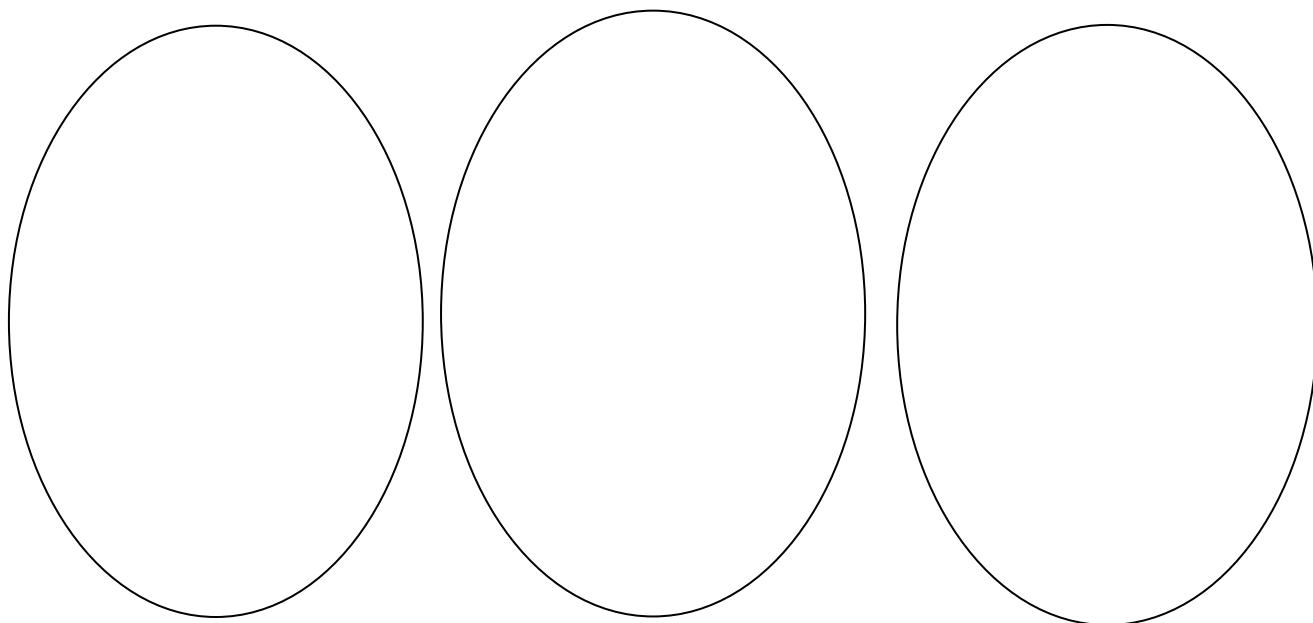
Завдання № 2

На вибір:

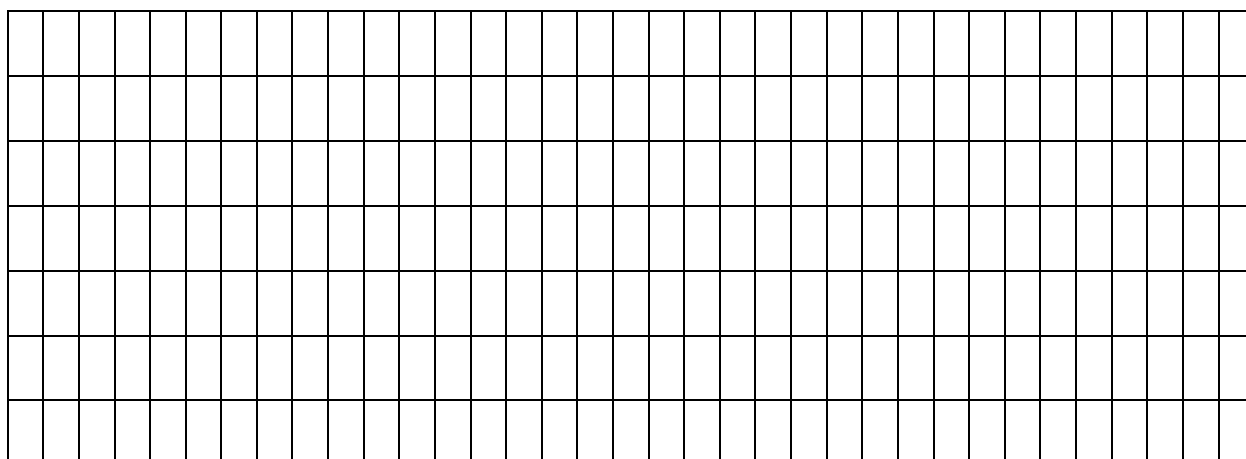
1. Розробіть конспект заняття з ознайомлення з українською народною іграшкою для дітей дошкільного віку (вік дітей виберіть самостійно).
2. Розробіть конспект заняття із ліплення для дітей дошкільного віку (вік дітей і тему оберіть самостійно).
3. Розробіть конспект заняття з ознайомлення з різними видами декоративно-прикладного мистецтва України для дітей дошкільного віку (вік дітей виберіть самостійно).

Завдання № 3

1. Замалюйте зразки мотивів орнаментів і символів писанок, які доступні сприйманню та зображенню дітей дошкільного віку.

2. Розробіть власний оригінальний візерунок рушника.

Аркуш самооцінювання рівня розвитку компонентів естетичної компетентності

Користуючись трибальною шкалою, здійсніть самооцінювання розвитку компонентів естетичної компетентності. Якщо Ви вважаєте, що відмінно володієте вказаними в анкеті вміннями чи якостями, відзначте це оцінкою «3» (обведіть чи підкресліть); якщо ж у Вас та чи інша здатність ще не сформована – поставте «0» (обведіть чи підкресліть). В інших випадках використайте можливості трибальної шкали.

ПІБ студента _____

<i>№ з/п</i>	<i>Показники</i>	<i>Оцінка</i>
1.	Наявність педагогічної спрямованості на естетичне виховання дошкільників.	01 2 3
2.	Усвідомлення цінності естетичних знань, умінь, навичок педагога, необхідності оволодіння ними та застосування їх у процесі естетичного виховання дошкільників.	01 2 3
3.	Усвідомлення необхідності розвитку власної естетичної компетентності.	01 2 3
4.	Наявність естетичного смаку в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, необхідного для естетичного виховання дошкільників.	01 2 3
5.	Прояв естетичних почуттів майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.	01 2 3
6.	Розвиток пізнавальних процесів як умови естетичної діяльності.	01 2 3
7.	Наявність знань у галузі естетики в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.	01 2 3
8.	Наявність психолого-педагогічних і методичних знань (знання особливостей структури та методики проведення різноманітних занять у ЗДО, вікових особливостей дітей дошкільного віку), необхідних для здійснення естетичного виховання дошкільників.	01 2 3
9.	Наявність знань про структуру естетичної компетентності вихователя і засоби її розвитку.	01 2 3
10.	Наявність художньо-естетичних умінь (уміння добирати високохудожні твори для естетичного виховання та аналізувати їх) у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.	01 2 3
11.	Наявність психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь (розроблення та проведення різноманітних занять у ЗДО з урахуванням вікових особливостей дітей дошкільного віку), необхідних для реалізації завдань естетичного виховання дошкільників.	01 2 3
12.	Наявність умінь добирати засоби розвитку власної естетично компетентності.	01 2 3

13.	Наявність уміння адекватного самоаналізу розвитку естетичної компетентності.	01 2 3
14.	Уміння самооцінювати розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.	01 2 3
15.	Уміння взаємооцінювати рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів.	01 2 3

Дякуємо за об'єктивність!

Оцінювання результатів:

Низький рівень – 1–15

Середній рівень – 16–30

Високий рівень – 31–45

Методика визначення рівня рефлексивності (за А. Карповим)

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці і відповіді на низку запитань. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до естетичного виховання дошкільників. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція. Дайте відповідь на декілька тверджень опитувальника та напроти номера питання поставте відповідну цифру: 1 – абсолютно неправильно; 2 – неправильно; 3 – швидше неправильно, аніж правильно; 4 – не знаю; 5 – швидше правильно, аніж неправильно; 6 – правильно; 7 – цілком правильно.

1. ___ Прочитавши хорошу книгу, я завжди потім довго думаю про неї; хочеться її з ким-небудь обговорити.
2. ___ Коли мене раптом несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що спаде на думку.
3. ___ Перш подзвонити у справі, я зазвичай у думках планую майбутню розмову.
4. ___ Зробивши якийсь промах, я довго потім не можу відвернутися від думок про нього.
5. ___ Коли я роздумую над чимось або розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом пригадати, що послужило початком думок.
6. ___ Приступаючи до важкого завдання, я прагну не думати про майбутні труднощі.
7. ___ Головне для мене – представити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.
8. ___ Буває, що я не можу зрозуміти, чому хто-небудь незадоволений мною.
9. ___ Я часто ставлю себе на місце іншої людини.
10. ___ Для мене важливо в деталях уявляти собі процес майбутньої роботи.
11. ___ Мені було б важко написати серйозний лист, якби я не склав план.
12. ___ Я вважаю за краще діяти, а не роздумувати над причинами своїх невдач.
13. ___ Я досить легко приймаю рішення відносно дорогої покупки.
14. ___ Як правило, щось задумавши, я прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, розглядаючи всі варіанти.
15. Я турбуюся про своє майбутнє.
16. ___ Думаю, що в безлічі ситуацій треба діяти швидко, керуючись першою думкою, що прийшла в голову.
17. ___ Деколи я приймаю необдумані рішення.
18. ___ Завершивши розмову, я, буває, продовжую вести її в думках, приводячи все нові й нові аргументи на захист своєї точки зору.
19. ___ Якщо відбувається конфлікт, то, роздумуючи над тим, хто в ньому винен, я починаю із себе.
20. ___ Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюся все ретельно обдумати.
21. ___ У мене бувають конфлікти від того, що я деколи не можу передбачити, якої поведінки чекає від мене оточення.
22. ___ Трапляється, що, обдумуючи розмову з іншою людиною, я немовби в думках веду з нею діалог.
23. ___ Я прагну не замислюватися над тим, які думки і відчуття викликають в інших людях мої слова і вчинки.
24. ___ Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, якими словами це краще зробити, щоб її не образити.

25. ___Вирішуючи важку задачу, я думаю над нею навіть тоді, коли займаюся іншими справами.

26. ___Якщо я з кимось сварюся, то в більшості випадків не вважаю себе винуватим.

27. ___Рідко буває так, що я шкодую про сказане.

Обробка результатів:

Слід мати на увазі, що із 27 тверджень 15 є прямими (номери 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25). Інші твердження є непрямыми, що необхідно враховувати при підрахуванні результатів, коли для отримання підсумкового бала підсумовуються в прямих твердженнях цифри, які відповідають відповідям респондентів, а в непрямих – значення, які були замінені на ті, що отримані при інверсії шкали відповідей. При інтерпретації результат оцінюють так:

113 і нижче балів – низький рівень рефлексивності;

114–139 балів – середній рівень рефлексивності;

140 і вище балів – високий рівень рефлексивності.

Анкета № 8 на виявлення рефлексивного компонента ЕКМВЗДО

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!

1. Чи прагнете Ви позбутися власних недоліків у розвитку естетичної компетентності? _____

2. Які психічно-пізнавальні процеси Вам необхідно розвивати?
_____

3. Які засоби розвитку естетичної компетентності є найбільш прийнятливими для Вас?
_____

4. Чи відповідально ставитеся до завдань естетичного характеру?

5. Назвіть останній захід естетичного спрямування, який Ви відвідали? _____

6. Здійсніть аналіз виступів на зазначеному заході _____

7. Які труднощі ви відчуваєте в процесі розвитку естетичної компетентності?
_____

**Анкета № 9 (адаптована Н. Гатеж) на виявлення рефлексивного компонента
ЕКМВЗДО**

Шановний бакалавре! Просимо Вас узяти участь у дослідженні проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці і відповіді на низку запитань. Ваші відповіді сприятимуть розробленню нових навчальних планів, навчальних дисциплін для ефективної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до естетичного виховання дошкільників. Дякуємо за співпрацю!

Інструкція. Прочитайте уважно твердження анкети. Кожне з них оцініть за трибальною шкалою (обведіть чи підкресліть), урахуваючи те, наскільки це положення відповідає особисто Вам.

1. Ціннісне ставлення до процесу виховання естетичної культури дітей дошкільного віку. (0, 1, 2, 3)
2. Ціннісне ставлення до особистості та індивідуально-психологічних особливостей дітей дошкільного віку. (0, 1, 2, 3)
3. Визнання провідної ролі вікових особливостей дітей дошкільного віку в процесі виховання естетичної культури. (0, 1, 2, 3)
4. Активна та відповідальна позиція в процесі виховання естетичної культури дітей дошкільного віку. (0, 1, 2, 3)
5. Прагнення надавати допомогу дітям дошкільного віку при здійсненні виховання естетичної культури дітей дошкільного віку. (0, 1, 2, 3)
6. Висока моральна відповідальність перед дітьми та перед собою за відповідні рекомендації щодо виховання естетичної культури дітей дошкільного віку. (0, 1, 2, 3)
7. Орієнтація на гуманістичні цінності, толерантність у процесі виховання естетичної культури дітей дошкільного віку. (0, 1, 2, 3)

Інтерпретація результатів:

Підрахуйте загальну кількість балів, отриманих за кожним пунктом:

15–21 – високий рівень (3 б.) ціннісного ставлення до процесу виховання естетичної культури дітей;

7–14 – середній рівень (2 б.);

0–6 – низький рівень (1 б.).

Продовження додатка Ф

Аркуш аналізу проведеного заняття

Користуючись трибальною шкалою, здійсніть оцінювання проведеного заняття. Якщо Ви вважаєте, що заняття містить зазначений критерій для аналізу, відзначте це оцінкою «3» (обведіть чи підкресліть); якщо він відсутній – поставте «0» (обведіть чи підкресліть). В інших випадках використайте можливості трибальної шкали.

ПІБ студента _____

№ з/п	Критерії аналізу	Оцінка
1.	Відповідність теми, мети програмовим вимогам і віковим особливостям дітей	01 2 3
2.	Комплексність розв'язання основних компонентів освітнього процесу: розвивального, навчального, виховного	01 2 3
3.	Ефективність методів і прийомів актуалізації знань та досвіду дітей відповідно до теми	01 2 3
4.	Доцільність використання мотиваційних прийомів у майбутній роботі	01 2 3
5.	Ефективність методів та прийомів створення творчої атмосфери на занятті	01 2 3
6.	Підготовка вихователя до заняття (обладнання освітнього процесу, наочного матеріалу, його якість, розмір)	01 2 3
7.	Естетичні умови (зовнішній вигляд дітей, групи, обладнання, посібників)	01 2 3
8.	Наявність прийомів щодо активізації психічних процесів (пам'ять, мислення, увага, уява)	01 2 3
9.	Доцільність, логічність, емоційність мовлення вихователя	01 2 3
10.	Виховна естетична спрямованість заняття	01 2 3
11.	Наочний, дидактичний матеріал, його види, якість, кількість; доцільність та ефективність використання на кожному етапі заняття	01 2 3
12.	Ефективність та оптимальність вибору різноманітних прийомів, що сприяють реалізації задуму й активізації уявлення дітей	01 2 3
13.	Доцільність показу прийомів і послідовності роботи, рівень участі дітей у цьому процесі	01 2 3
14.	Ефективність порад вихователя щодо розміщення обладнання заняття	01 2 3
15.	Доцільність використання художнього слова	01 2 3

16.	Здійснення контролю з боку вихователя за рівнем сформованості технічних навичок у дітей під час виконання роботи	01 2 3
17.	Індивідуальний підхід до дітей	01 2 3
18.	Якість проведення вихователем аналізу дитячих робіт: поєднання різних форм аналізу, заохочення до проявів творчості, самостійності	01 2 3
19.	Оцінювання емоційних проявів дітей під час роботи: бажання працювати самостійно, захоплення, зацікавленість, прояви творчості	01 2 3
	Загальна сума балів	
	Ефективність заняття	

Довідки та акти про впровадження результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл. 71100   Тел. +38(06153) 3-62-44, факс +38(06153) 4-74-68
 E-mail: rector@bdpu.org.ua; http://bdpu.org   Код згідно з ЄДРПОУ 02125220

22.09.2021 № 57-29/2021   На № _____ від _____

ДОВІДКА
 про впровадження результатів дисертаційної роботи
Рожнової Вікторії Миколаївни
 «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів
 дошкільної освіти у фаховій підготовці»
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційної роботи Рожнової Вікторії Миколаївни з теми «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці» впроваджувалися в освітній процес підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» Бердянського державного педагогічного університету протягом 2018-2020 рр.

Педагогічний експеримент був організований на базі кафедри дошкільної освіти і передбачав впровадження системи роботи, спрямованої на розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти під час вивчення фахових дисциплін та проходження педагогічної практики.

Застосування теоретичних та експериментальних напрацювань дисертантки сприяло підвищенню рівня професійних знань і вмінь, необхідних для здійснення естетичного виховання дітей дошкільного віку та рівня сформованості особистісної мотивації майбутніх бакалаврів дошкільної освіти до естетичного саморозвитку та набуття професійної компетентності.

Отримані результати педагогічного експерименту дають підґрунтя стверджувати, що запропонована система роботи є ефективною, а розроблений методичний матеріал доцільно впроваджувати в процес фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати впровадження матеріалів дисертаційної роботи Рожнової В.М. обговорено і затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 7 від 29 січня 2021 року).

Завідувач кафедри дошкільної освіти
к.пед.н., доц.

Перший проректор БДПУ
д.пед.н., проф.

Ірина УЛЮКАСВА

Ольга ГУРЕНКО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400, тел.: (05444) 2-34-27, факс: (05444) 2-34-74
E-mail: gdpu@sm.ukrtel.net, gnpuoffice@gmail.com, код ЄДРПОУ 02125527

Від 28.01.2021 № 166

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
РОЖНОВОЇ ВІКТОРІЇ МИКОЛАЇВНИ
«Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної
освіти у фаховій підготовці»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

На базі Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка протягом 2018-2021 років здійснювалося впровадження результатів дисертаційної роботи Рожнової Вікторії Миколаївни на тему «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці». Під час педагогічного експерименту визначено стан розвиненості естетичної компетентності студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та здійснено науково-дослідну перевірку концептуальних положень дисертаційного дослідження. Науково-методичні матеріали авторської дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» використовувалися під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка дошкільна», «Дитяча література», «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва». Завдання педагогічної практики «В групах раннього віку», «Методичної в закладі дошкільної освіти для студентів» 2, 3 курсів, розроблені В. М. Рожною, реалізовувалися в освітньому процесі ЗДО.

Ефективність виокремлених і схарактеризованих В. М. Рожною педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти було підтверджено експериментально. Запровадження запропонованих навчально-методичних матеріалів, завдань для педагогічних практик на базі закладів дошкільної освіти в практику роботи бакалаврату дало змогу підвищити ефективність розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати апробації дисертації В. М. Рожнової на тему «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці» обговорено та затверджено засіданні кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 7 від 13 січня 2021 року).

Ректор

Олександр КУРОК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100; тел. (0324) 41-04-74, факс (03244) 3-38-77
 e-mail: dspu@dspu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125438

Від «05» червня 2020 р. № 1105

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Рожнової Вікторії Миколаївни
 «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів
 дошкільної освіти у фаховій підготовці»
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Матеріали дисертаційної роботи Рожнової Вікторії Миколаївни на тему «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці» упроваджувались в освітній процес факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка протягом 2019–2020 н.р. року. Науково-методичні матеріали авторської дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» використовувалися у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 012 Дошкільна освіта під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка дошкільна», «Порівняльна педагогіка», «Підготовка дитини до школи».

Апробація матеріалів дослідження свідчить про доцільність і ефективність їх використання у процесі підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти. Результати дослідження дають змогу дійти висновку щодо позитивної динаміки розвитку мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. А це дає підстави для високої оцінки науково-педагогічного рівня досліджень В.М. Рожнової.

Результати впровадження матеріалів дисертаційного дослідження В.М. Рожнової на тему «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці» обговорені та затверджені на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 5 травня 2020 р.).

Завідувач кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти,
д-р пед. наук, професор

Проректор з наукової роботи,
д-р пед. наук, професор

М.М. Чепіль

М.П. Пантюк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

пр. Будівельників, 129-а, м. Маріуполь, 87500
 Телефон: (0629) 58-75-90, 58-75-91 E-mail: info@mdu.in.ua код ЄДРПОУ 26593428

04.02.2021 № *01-24/86* на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Рожнової Вікторії Миколаївни
 «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у
 фаховій підготовці»
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Матеріали дисертаційної роботи Рожнової Вікторії Миколаївни на тему «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці» упроваджувались в освітній процес факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету протягом 2019-2021 років.

Основні положення, матеріали і висновки наукової роботи В.М. Рожнової пройшли апробацію у процесі викладання дисциплін «Теорія і методика музичного виховання», «основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва», «Художня праця та основи дизайну». Завдання практики були апробовані під час «Педагогічної практики в групах молодшого та старшого дошкільного віку» і педагогічної практики в оздоровчий період.

Упровадження елементів авторської дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», завдань педагогічної практики на базі ЗДО позитивно вплинуло на якість підготовки здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта освітнього ступеня «Бакалавр» – сприяло поглибленню фахових знань, формуванню в них професійних умінь та навичок необхідних для якісного здійснення естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Зважаючи на позитивну динаміку рівнів розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зазначаємо, що розроблені В.М. Рожною навчально-методичний комплекс дисципліни і завдання педагогічної практики можуть використовуватись у закладах вищої освіти.

Результати впровадження дисертаційного дослідження В.М. Рожнової обговорено й затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету (від 19.01.2021 протокол № 7).

Завідувач кафедри дошкільної освіти
 Маріупольського державного університету
 доктор педагогічних наук, доцент

Перший проректор

О.Г. Брежнева

О.В. Булатова

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

**"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО"**

65020, м.Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 723-40-98, факс: (048) 732-51-03
E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 19.06.2020 № 771/11
на № _____ від _____

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Рожнової Вікторії Миколаївни
«Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів
дошкільної освіти у фаховій підготовці»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

Упродовж 2019-2020 н.р. в освітній процес факультету дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» впроваджувались результати дисертаційного дослідження Рожнової Вікторії Миколаївни на тему «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці». Науково-методичні матеріали авторської дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» використовувалися у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 012 Дошкільна освіта під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка дошкільна», «Педагогічна творчість». Завдання педагогічної практики, розроблені В.М. Рожною, реалізовувалися у процесі практик «Виробнича: педагогічна практика в ЗДО», «Виробнича: практика в групах передшкільного віку».

Запропоновані та впроваджені в процесі фахової підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти форми та методи визнані ефективними та такими, що позитивно вплинули на розвиток їхньої естетичної компетентності. Результати дослідження дають змогу дійти висновку щодо

позитивної динаміки розвитку мотиваційного, особистісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Аналіз одержаних результатів свідчить, що запропонована методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів може успішно використовуватися в освітньому процесі педагогічних ЗВО. Вважаємо, що запропоновані навчально-методичні матеріали є перспективними, доступними та раціональними.

Результати упровадження матеріалів дисертаційного дослідження В. М. Рожної на тему «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці» обговорені та затверджені на засіданні кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 (додатковий) від 04 червня 2020 року).

Проректор
з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор

Т. І. Койчева

В.о. завідувача кафедри дошкільної педагогіки,
доктор педагогічних наук, професор

О. А. Листопад

А К Т

впровадження результатів дисертаційної роботи
в навчальний процес Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

«26» січня 2021 р. Засідання кафедри дошкільної освіти у складі 10 осіб заслухали повідомлення здобувача Рожнової Вікторії Миколаївни про результати виконання дисертаційної роботи за темою «Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці».

Тема дисертації затверджена «25» жовтня 2017 р. Вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол №4) та закоординована в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (м. Київ) (протокол №1 від 30.01.2018 р.).

Тема дисертації є складовою НДР кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського НПУ ім. О. Довженка «Теоретико-методичні засади формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти» (державний реєстраційний номер 0117U004679).

1. Стисла характеристика результатів дослідження:

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні в професійну підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти методики діагностики рівнів розвиненості їх естетичної компетентності, вибіркової навчальної дисципліни «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» (навчально-методичне забезпечення: навчальна і робоча програми, зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, система оцінювання навчальних досягнень, перелік питань до підсумкового контролю (заліку)); оновленні змісту фахових дисциплін та педагогічних практик.

2. Використання у навчальному процесі

Матеріали дисертації використовувалися в процесі викладання навчальної дисципліни «Дошкільна педагогіка» студентам спеціальності 012 Дошкільна освіта стаціонарної форми навчання (групи ДО-25, 26, 27; ДО-35, 36, 37) та під час проведення виробничої педагогічної практики студентами названої спеціальності заочної форми (групи ДО-221-222).

3. Відомості про розроблені об'єкти інтелектуальної власності по розглянутій роботі (в т.ч. із студентами)

Рожнова В.М. Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти [програма навчальної дисципліни підготовки ОС «Бакалавр»]. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, кафедра дошкільної педагогіки і психології, 2020. 27 с.

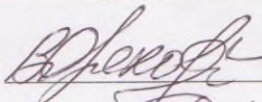
4. Досягнення студентів за результатами впровадження

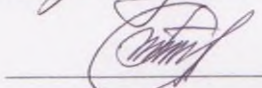
(участь у конкурсах, олімпіадах, доповіді на конференціях, нагороди)

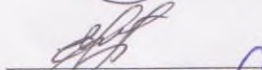
5. Друковані матеріали які засвідчують впровадження результатів дисертаційного дослідження передано до Бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха «26» січня 2021р.

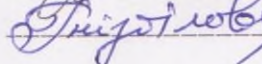
6. Пропозиції кафедри

Директор бібліотеки
імені М. А. Жовтобрюха
Начальник навчально-методичного
відділу
Завідувач аспірантури
Завідувач кафедри

 В. ОРСХОВА

 Т. ЯПРИНЕЦЬ

 К. ЛОБАЧ

 О. ГНІЗДІЛОВА.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у фахових наукових виданнях України

з педагогічних наук:

1. Рожнова В. М. Характеристика підходів до визначення змісту основних понять дослідження проблеми розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Глухів, 2018. Вип. 37. Ч. 1. С. 32–38.

2. Рожнова В. М. Сутність та структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Глухів, 2019. Вип. 40. С. 71–79.

3. Загородня Л. П., Рожнова В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів під час вивчення педагогіки загальної засобами педагогічних технологій. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси, 2019. Вип. 4. С. 186–191.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу:

4. Рожнова В. М. Модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Traektoria Nauki = Path of Science*, 2021. Vol. 7. № 1. С. 5001–5006.

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Рожнова В. М. Умови формування художньо-естетичного смаку майбутніх вихователів. *Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток: зб. студентських наук. праць за матеріалами II всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Глухів, 21–22 квітня 2016 р.)*. Глухів, 2016. Вип. 3. С. 235–239.

6. Рожнова В. М. Формування естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Глухівські наукові читання – 2017. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук: матеріали VII міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів*, Глухів, 2017. С. 80–83.

7. Рожнова В. М. Теоретичні основи формування естетичної компетентності майбутніх вихователів. *Психолого-педагогічний пошук: зб. наукових праць студентів факультету дошкільної освіти / за ред. О. І. Курка*. Глухів, 2018. Вип. 4 (II). С. 93–96.

8. Rozhnova V. Forming aesthetic taste as a component of aesthetic competence of a preschool education specialist. *The 21st Century Challenges in Education and Science : матеріали VI всеукраїнських науково-педагогічних читань молодих учених, магістрантів, студентів іноземними мовами / за заг. ред. Н. М. Лавриченко*. Суми, 2018. Вип. 6. С. 140–143.

9. Рожнова В. М. Проблема естетичного виховання особистості в науковій вітчизняній думці в добу Відродження. *Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук: матеріали VIII міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів (м. Глухів, 4–6 грудня 2018 р.) / відп. за випуск О. О. Вишник*. Глухів, 2018. С. 397–399.

10. Рожнова В. М. Реалізація завдань формування естетичної культури в майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі міжособистісної взаємодії в ЗВО. *Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи: VII всеукраїнська науково-практична конференція*

студентів, аспірантів і науковців: тези доповідей (м. Дніпро, 21 березня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 185–189.

11. Rozhnova V. Implementation the tasks of aesthetic culture formation in the future specialists of preschool education in the process of interpersonal interaction in preschool educational institutions. *The 21st Century Challenges in Education and Science* : матеріали VII науково-педагогічних читань молодих учених, магістрантів, студентів іноземними мовами / за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Глухів, 2019. Вип. 7. С. 132–137.

12. Рожнова В. М. Критерії та показники розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Освіта XXI століття: молодіжний вимір* : матеріали звітної науково-практичної конференції здобувачів освіти (ОНС «Доктор філософії») (м. Глухів, 6–7 лютого 2020 р.). Глухів, 2020. С. 40–43.

13. Рожнова В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва». *Сучасні тенденції розвитку науки (частина 2)* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25–26 квітня 2020 р.). Київ, 2020. С. 31–33.

14. Рожнова В. М. Закони краси і розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук* : матеріали II науково-практичної конференції (м. Дніпро, 22–23 травня 2020 р.). Херсон, 2020. С. 65–68.

15. Рожнова В. М. Методика розвитку естетичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти : навчальна програма дисципліни за вибором для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 27 с.

16. Рожнова В. М. Рівні розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Глухівські читання – 2020. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук* : зб. матеріалів X міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за заг. ред. О. І. Луценко. Глухів, 2020. С. 621–624.

17. Рожнова В. М. Організація педагогічного експерименту з перевірки педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 12 лютого 2021 р.). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 80–81.

18. Рожнова В. М. Педагогічні умови розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Зб. матеріалів щорічної звітної науково-практичної конференції здобувачів загальної середньої, передвищої і вищої освіти аспірантів, молодих учених (здобувачі ОНС «Доктор філософії») (м. Глухів, 11–12 березня 2021 р.). 2021. Ч. 2 С. 38–41.*

**Відомості про апробацію результатів дисертації на конференціях
Міжнародних:**

1. «Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій» (Хмельницький, 20 листопада 2017 р.);
2. «Глухівські наукові читання – 2017. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (Глухів, 4–6 грудня 2017 р.);
3. «Використання медіа-технологій у підготовці вчителів: європейський та вітчизняний досвід» (Глухів, 22 лютого 2018 р.);
4. «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти» (Рівне, 15–16 травня 2018 р.);
5. «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 22–23 травня 2018 р.);
6. «Лідерство – фундаментальний інструмент комунікацій: європейський діалог» «Leadership is a fundamental communications instrument: European dialogue» (Глухів, 14–16 вересня 2018 р.);
7. «Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (Глухів, 4–6 грудня 2018 р.);
8. «Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці» (Глухів, 3 квітня 2019 р.);
9. «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти» (Рівне, 15–16 жовтня 2019 р.);
10. «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Київ – Хмельницький, 7–8 листопада 2019 р.);
11. «Розвиток критичного мислення в процесі освітньої діяльності: вітчизняний та європейський виміри» (Глухів, 13 лютого 2020 р.);
12. «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 14 травня 2020 р.);
13. «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (Київ, 28–29 травня 2020 р.);
14. «Сучасні інноваційні технології у дошкільній освіті» (Умань, 14–15 травня 2020 р.);
15. «Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти» (Хмельницький, 01 жовтня 2020 р.);
16. «Сучасні тренди розвитку освіти: перспективи і здобутки» (Одеса, 27–28 жовтня 2020 р.);
17. «Проблеми сучасних природничо-математичних наук та методик їх викладання» (Глухів, 28–29 жовтня 2020 р.);
18. «Глухівські наукові читання – 2020. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (Глухів, 9–11 грудня 2020 р.);
19. «Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення» (Дніпро, 12 лютого 2021 р.).

Всеукраїнських:

20. «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Глухів, 19–20 жовтня 2017 р.);
21. «Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток» (Глухів, 15–16 лютого 2018 р.);
22. «Шості Волошинські читання: «Методика навчання української мови і літератури в контексті концепції Нової школи: проблеми, пошуки, перспективи» (Глухів, 18–19 квітня 2018 р.);

23. «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку природничих наук та методик їх викладання» (Глухів, 27–28 квітня 2018 р.);
24. «Національно-патріотичне виховання засобами козацької педагогіки та краєзнавства» (Умань, 14 червня 2018 р.);
25. «Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні» (Глухів, 20–21 лютого 2019 р.);
26. «Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи» (Дніпро, 21 березня 2019 р.);
27. «Студентський науковий вимір проблем природничо-математичної освіти в контексті інтеграції України до єдиного європейського і світового освітнього простору» (Глухів, 10 квітня 2019 р.);
28. «Нова українська школа очима студентів» (Глухів, 17 квітня 2019 р.);
29. «The 21st Century Challenges in Education and Science» (Глухів, 18–19 квітня 2018 р.);
30. «Інноваційна діяльність сучасного вихователя в інформаційному просторі» (Умань, 16 травня 2019 р.);
31. «Дошкільна освіта в Україні в умовах світових змін» (Полтава, 30–31 травня 2019 р.);
32. «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Глухів, 19–20 жовтня 2018 р.);
33. «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною» (Кам'янець-Подільський, 22–23 жовтня 2018 р.);
34. «Актуальні проблеми практичної психології» (Глухів, 8–9 листопада 2018 р.);
35. «Природнича освіта і наука для сталого розвитку України: проблеми і перспективи» (Глухів, 10–11 жовтня 2019 р.);
36. «Актуальні проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти: проблеми, досвід, інновації» (Глухів, 21–22 листопада 2019 р.);
37. «Освіта XXI століття: молодіжний вимір» (Глухів, 6–7 лютого 2020 р.);
38. «Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні» (Глухів, 19–20 лютого 2020 р.);
39. «Студентський науковий вимір проблем природничо-математичної освіти в контексті інтеграції України до єдиного європейського і світового освітнього простору» (Глухів, 27 травня 2020 р.);
40. «Нова українська школа очима студентів» (Глухів, 19 травня 2020 р.);
41. «Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи» (Запоріжжя, 10 квітня 2020 р.);
42. «Якість професійної підготовки сучасного педагога: український та європейський виміри» (Київ, 27 травня 2020 р.);
43. «Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук» (Дніпро, 22–23 травня 2020 р.);
44. «Педагогічна толерантність як складова професіограми вчителя (актуалізація ідей В. О. Сухомлинського)» (Миколаїв, 24–25 вересня 2020 р.);
45. «Нова українська школа: наступність у підготовці старших дошкільників до навчання в 1-му класі» (Миколаїв, 06 жовтня 2020 р.);
46. «Патріотичне виховання особистості в умовах сучасного освітнього простору: досвід, тенденції та проблеми» (Миколаїв, 12–13 листопада 2020 р.);
47. «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах закладу дошкільної освіти і сім'ї» (Умань, 25 листопада 2020 р.);
48. «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Глухів, 18–19 березня 2021 р.);
49. «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 02 квітня 2021 р.).

Регіональних:

50. «Підготовка педагогічного працівника до роботи в новій українській школі» (Глухів, 27–28 лютого 2018 р.);
51. «Молодіжна наука в контексті нової української школи» (Глухів, 13–15 березня 2018 р.);
52. «Нова українська школа і підготовка педагога» (Глухів, 21–22 лютого 2019 р.);
53. «The VI Scientific Pedagogical Readings of Young Scientists, Master's and Bachelor's Degree Students «The 21st Century Challenges in Education and Science» (Глухів, 17–18 квітня 2019 р.);
54. «Європейський рух із захисту довкілля: перспективи для України» (Глухів, 17 травня 2018 р.);
55. «Психолого-педагогічні умови оптимізації освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі» (Глухів, 24 травня 2018 р.);
56. «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 1 листопада 2018 р.);
57. «Підготовка майбутніх учителів до реалізації Концепції «Нова українська школа»» (Глухів, 7 листопада 2018 р.);
58. «Міжособистісна професійна взаємодія фахівців дошкільної освіти як умова якості освіти дітей дошкільного віку» (Глухів, 22 листопада 2018 р.);
59. «Формування професійної компетентності майбутніх вихователів як умова забезпечення якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти» (Глухів, 17 квітня 2019 р.);
60. «Програма ЄС Еразмус+ напрям ім. Жана Монне: 30 років досконалості європейських студій» (Глухів, 4 червня 2019 р.);
61. «Формування життєвої компетентності дітей дошкільного віку в умовах сучасного закладу дошкільної освіти» (Глухів, 26 вересня 2019 р.);
62. «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 1 листопада 2019 р.);
63. «Дошкільна освіта у вимірі сучасності» (Одеса, 1 листопада 2019 р.);
64. «Сучасні орієнтири педагогічної освіти: традиції, досвід, інновації» (Глухів, 12–13 березня 2020 р.);
65. «Нові вектори програми «Дитина»» (Київ, 15 вересня 2020 р.);
66. «Підготовка майстра виробничого навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 5 листопада 2020 р.).